

Харківський національний
економічний університет

Управління розвитком

*Всеукраїнська науково-практична
конференція молодих вчених і студентів
"Актуальні проблеми фінансового контролю: теорія,
практика, сучасні рішення"*

29 березня 2012 року

Секція 1

*"Теорія, методологія та вдосконалення
практики державного фінансового контролю"*

Секція 2

*"Аудит як прогресивна форма
незалежного фінансового контролю"*

Секція 3

*"Судово-економічна експертиза:
сучасний стан та перспективи розвитку"*

Секція 4

"Сучасні технології контролю і аудиту в банках"

Збірник наукових робіт

№ 7 (128) 2012

видається щомісячно

Харків · ХНЕУ · 2011

Засновник і видавець ХНЕУ.
Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
КВ № 16779–5351 ПР. від 21.05.2010 р.

Затверджено на засіданні
вченої ради університету,
протокол № 6 від 07.02.2012 р.

Редакційна колегія

Пономаренко В. С. — докт. екон. наук, професор (головний редактор)

Афанасьєв М. В. — канд. екон. наук, професор ХНЕУ

Внукова Н. М. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Гришова В. М. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Дікань Л. В. — канд. екон. наук, професор ХНЕУ

Дорошнін М. С. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Дорохов О. В. — канд. техн. наук, доцент ХНЕУ

Іванов Ю. Б. — докт. екон. наук, професор

Науково-дослідного центру індустріальних
проблем розвитку НАН України

Кизим М. О. — докт. екон. наук, професор

Науково-дослідного центру індустріальних
проблем розвитку НАН України

Клебанова Т. С. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Козьменко О. В. — докт. екон. наук, професор

Української академії банківської справи

Національного банку України

Криворотов В. В. — докт. екон. наук, професор

Уральського федерального університета
імені першого Президента Росії Б. Н. Ельцина

Левикін В. М. — докт. техн. наук, професор

Харківського національного університету
радіоелектроніки

Лутай Л. А. — докт. екон. наук, професор

Донецького національного університету економіки
і торгівлі імені Михайла Тузан-Барановського

Малярєв Л. М. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Назарова Г. В. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Орлов П. А. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Пилипенко А. А. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

(заступник головного редактора)

Попов О. Є. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Пушкар О. І. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Сєдова Л. М. — відповідальний секретар

Чернов В. Г. — докт. екон. наук, професор
Владимирського державного університета (Росія)

Чухрай Н. І. — докт. екон. наук, професор
Національного університету "Львівська політехніка"

Ястремська О. М. — докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Chauchat Jean-Hugues — Professeur (HdR)

de l'Université Lumière Lyon2

Chen Wei — PhD, Professor, Hebei University

of Science and Technology (China)

Gang Fan — Dr., Professor, Graduate School of Chinese
Academy of Social Sciences; Director of China's National

Economic Research Institute (China)

Hofshtabler Hannes — Professor, Upper Austria

University of Applied Sciences (Austria)

Hollner Helmut — FH-Prof. DL Dr Techn University

of Applied Sciences FH "Technikum Wienn" (Austria)

Kalashnikov Vitaliy — Economy Doctor (ED), Assistant

Professor, Universidad Autonoma de Nuevo Leon (Mexico)

Ohrimenco Serghei — Dr. Sc. (Econ.), Professor, Academy

of Economic Studies (Moldova)

Pucher Robert — FH-Prof. DL Dr Techn, University

of Applied Sciences FH "Technikum Wienn" (Austria)

Sarkisyan Agop — PhD, D.A., Tsenov Academy

of Economics (Bulgaria)

Solarz Jan Krzysztof — Prof. nadzw.dr hab. Akademia

finansów, Warszawa

Vulanovic Milos — PhD, Assistant Professor of Finance,

Western New England University (USA)

Wackowski Kazimierz — Prof. nzw. dr hab.

Politechnika Warszawska

Поштова адреса

ЗАСНОВНИКА І ВИДАВЦЯ:

61166, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Головний редактор **Пономаренко В. С.**

Конт. телефон: (057)702-03-04

Поштова адреса редакції:

61166, Україна, м. Харків,

пров. Інженерний, 1а, 1 під'їзд

Зав. редакції **Сєдова Л. М.** (057)758-77-05

Редакція (057)758-77-04

Редактори: **Замазій О. Є., Бутенко В. О.,**

Новицька Л. М., Пушкар І. П.,

Шейнова Т. Ю.

Комп'ютерна верстка — **Сосненко Л. С.,**

Гурькова А. Ю.

E-mail: vydav@ksue.edu.ua

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.

Рішення про публікацію статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.

Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

При передрукуванні матеріалів посилення на збірник обов'язкове.

Підписано до друку 19.03.2012 р.

Формат 84×108 1/16. Папір MultiCopy.

Ум.-друку. арк. 21,0. Обл.-вуг. арк. 26,46. Зам. № 191.

Ціна договірна.

Видавець і виготівник — видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

Дк № 481 від 13.06.2001 р.

© Харківський національний економічний університет, 2012.

© Видавництво ХНЕУ, дизайн, оформлення обкладинки, 2012.

Зміст

Привітальне слово канд. екон. наук, професора, завідувача кафедри контролю і аудиту ХНЕУ Дікань Лариси Василівни.....	7
---	---

Секція 1

“Теорія, методологія та вдосконалення практики державного фінансового контролю”

Дубініна М. В. Інституціональний механізм контролю за формуванням результатів діяльності сільськогосподарських підприємств.....	9
Васюренко В. О. Державний фінансовий контроль зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.....	10
Тимофєєва М. І. Сутність внутрішнього фінансового контролю.....	11
Васюк Н. В. Особливості організаційної структури машинобудівного комплексу.....	13
Абиева С. М. Особливості ревізії порядку нарахування сум відпускних робітникам підприємства.....	14
Василенко К. В. Особливості організації ревізії касових операцій підприємства на сучасному етапі.....	16
Князькова В. Я. Роль Податкового кодексу України у вдосконаленні податкового контролю.....	17
Дейнеко Є. В. Окремі питання вдосконалення державного внутрішнього фінансового контролю.....	19
Грунська М. В. Особливості контролю фінансової звітності бюджетної установи.....	20
Горбатюк Т. О. Теоретичні основи здійснення внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі.....	21
Голод О. Є. Теоретичні аспекти технології ревізії загального фонду кошторису бюджетної установи.....	23
Міга Л. В. Методичний підхід щодо вдосконалення інспектування касових операцій.....	24
Єрмоленко В. А. Організація та технологія контролю формування і виконання кошторису бюджетної установи.....	25
Литкін Є. Є. Ревізія виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.....	27
Янченко Е. С. Удосконалення організації та методики проведення ревізій у бюджетних установах.....	29
Шакалець Г. О. Класифікація прийомів і методів ревізії розрахункових операцій.....	30
Юрченко І. М. Контроль формування і виконання кошторису бюджетної установи.....	31
Немченко Г. В. Удосконалення технології ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.....	33
Нікуліна Н. Д. Особливості ревізії виконання кошторису бюджетної установи...	35
Ольховська А. В. Теоретичні аспекти ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.....	37
Тарасенко А. Г. Організація податкового контролю великих платників податків в Україні.....	38



Тараненко О. О. Теоретичні підходи до визначення поняття "державний фінансовий контроль страхової компанії"	40
Спилка О. В. Проблемы обеспечения финансовой устойчивости страховых компаний в условиях динамичной внешней среды.....	41
Голуб Ю. О. Удосконалення контрольно-ревізійної роботи у сфері державних закупівель	42
Торяник О. О. Технологія ревізії фінансової звітності: теоретичний аспект.....	43
Федорищева О. А. Ревізія розрахунків з оплати праці: роль та значення в умовах сьогодення.....	45
Головащенко М. О. Сучасні проблеми технології ревізії розрахунків з оплати праці.....	46
Пічка Л. В. Оплата праці як об'єкт ревізії в державних установах.....	47
Глівенко В. В. Організація ревізії видатків бюджетної установи.....	49
Клімова В. В. Дискусійні питання визначення поняття ревізії.....	50
Кузнецов О. М. Організаційно-методичні аспекти ревізії розрахунків з оплати праці на підприємстві	51
Романюк Н. Є. Сутність та зміст казначейського контролю.....	53
Гречишнікова В. О. Технологія ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.....	54
Прокопець М. Г. Теоретичні основи поняття ревізії.....	56
Лук'янцова С. І. Актуальні проблеми казначейського контролю в Україні.....	57
Красільник О. М. Теоретичні аспекти технології ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.....	58
Куліш М. Г. Переваги та недоліки єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.....	60
Логвінов Б. Ю. Оцінка дієвості контрольних заходів ДПС України щодо детінізації заробітної плати.....	61
Ревенко Ю. В. Автоматизація процесу ревізії виконання кошторису бюджетної установи	63
Липчанська Т. В. Сутність та зміст внутрішнього контролю у бюджетних установах.....	64
Казакова Ю. В. Сучасні підходи до визначення поняття ревізії.....	65
Шевченко І. О. Теоретичні аспекти сутнісного розуміння технології контролю.....	66
Сухачова М. С. Організаційні засади ревізії загального фонду кошторису бюджетної установи	68
Підбуцька Н. О. Теоретичні аспекти контролю в бюджетних установах	69
Скотаренко Є. С. Контроль бюджетного відшкодування податку на додану вартість.....	71
Тищенко Я. В. Теоретичні засади сутності основних засобів підприємства як об'єкта ревізії.....	72
Євко Н. О. Податковий аудит нарахування та сплати податку на прибуток підприємства.....	74
Петришинець Г. Ю. Міжнародний досвід адміністрування податку на прибуток.....	75
Собчук А. С. Удосконалення законодавства щодо здійснення державного фінансового контролю в Україні.....	77
Федоронько Н. І. Удосконалення організаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю в управлінні підприємством.....	78
Зам'ятіна К. В. Управління податковими ризиками при адмініструванні податків.....	81

Секція 2
"Аудит як прогресивна форма незалежного
фінансового контролю"

Кравцова Ю. М. Методичні аспекти аудиту фінансової звітності та шляхи його удосконалення.....	83
Попович І. В. Аудит розрахунків із постачальниками та покупцями за придбані (реалізовані) товари.....	84
Носова І. В. Проблемні питання реалізації принципу конфіденційності аудиту в Україні.....	86
Мельник Ю. В. Методичні засади аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.....	87
Коршунов Є. А. Контроль витрат основного виду діяльності промислового підприємства.....	89
Бочкова Д. М. Служба внутрішнього аудиту як інструмент управління підприємством.....	90
Фарйон О. О. Особливості аудиту діяльності підприємств готельного бізнесу....	92
Фісун Л. В. Методика визначення фінансових результатів на підприємстві.....	93
Белова Ю. О. Помилки та шахрайство в аудиті: теоретичні аспекти.....	95
Буравцова К. І. Обґрунтування необхідності у плануванні аудиторської діяльності.....	96
Петреченко Н. С. Аудит дебіторської заборгованості.....	97
Мірошниченко І. О. Місце, роль і призначення аудиту виробничих запасів у сучасних умовах.....	99
Міхальчук А. О. Сутність та зміст аналітичних процедур при проведенні аудиторської перевірки.....	100
Лінчак О. І. Переваги та недоліки вибіркового методу в аудиті.....	101
Волковська Я. В. Тестування внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємства.....	103
Шевко Я. О. Актуальні проблеми аудиту дебіторської заборгованості.....	104
Гойко М. В. Проблеми автоматизації аудиту в Україні.....	106
Чаава Д. Г. Проблеми аудиту дебіторської заборгованості.....	107
Черніченко Л. Ю. Особливості аудиту діяльності малого підприємства в Україні.....	109
Волобуєва О. Ф. Організація аудиту фінансових звітів.....	110
Кузнецова О. М. Методика аудиту основних засобів.....	111
П'яткіна Е. В. Оцінка стану внутрішнього моніторингу контролю якості аудиту.....	113
Старіков О. О. Методичні засади аудиту фінансової звітності підприємства.....	114
Кравченко Т. С. Теоретичні аспекти аудиту доходів торговельного підприємства.....	116
Горжій І. А. Внутрішньофірмовий контроль якості аудиторських послуг.....	117
Набойченко К. А. Удосконалення методики аудиту запасів на великих промислових підприємствах.....	118
Царенко І. М. Удосконалення методики аудиту запасів підприємства.....	120
Архипова О. К. Особливості аудиту кредиторської заборгованості.....	121
Аліфіренко А. Д. Удосконалення аудиту розрахунків з оплати праці.....	123
Абрамова Ю. В. Проблеми становлення інституту аудиту в Україні.....	124
Кудрицька Ю. О. Сутність внутрішнього аудиту в сучасних умовах.....	125
Гончарук В. В. Аудит в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.....	127
Тесленко Ю. Р. Особливості виконання аудиторських процедур у внутрішньому аудиті.....	128
Калінкін А. В. Аудит грошових коштів: сутність та значення.....	130



Мірошніченко М. Ю. Внутрішній контроль як умова підвищення ефективності діяльності підприємства.....	131
Гончарова А. А. Аудит як прогресивна форма незалежного фінансового контролю.....	132
Костенко А. В. Аудит праці та її оплати: проблеми і шляхи їх вирішення.....	134
Асланова Л. Е. Контроль якості аудиторських послуг.....	135
Гарус П. В. Значення внутрішнього аудиту для підприємства.....	137
Гомаз І. О. Контроль якості аудиторських послуг в Україні.....	138

Секція 3

"Судово-економічна експертиза: сучасний стан та перспективи розвитку"

Барабаш Д. В. Проблеми оплати вартості судових експертиз за господарськими та цивільними справами.....	140
Гавриш Г. О. Структура ринку послуг економічної експертизи.....	141
Герасимова О. С. Обґрунтування сутності судово-економічної експертизи.....	143
Кривенко А. І. Проблемні питання щодо визначення меж компетенції судових експертів-економістів.....	144
Панаско Ю. І. Теоретичні аспекти організації судово-економічної експертизи.....	146
Подольнюк Р. В. Теоретичні засади судово-економічної експертизи.....	147
Салашенко І. М. Теоретичні основи організації судово-економічної експертизи операцій з нарахування та виплати заробітної плати.....	149
Світлоока В. Ф. Місце економічної експертизи у сфері економічних відносин.....	150
Тарарощенко О. Є. Організаційні засади судово-економічної експертизи операцій з основними засобами.....	151
Хомутенко О. В. Вплив експертної економічної інформації на формування "культури" бізнесу.....	153

Секція 4

"Сучасні технології контролю і аудиту в банках"

Азізова К. М. Визначення ролі контролінгу в процесі управління ресурсним потенціалом банку.....	154
Булатенко Г. О. Особливості технології аудиту кредитних операцій комерційного банку.....	155
Кіян Т. С. Організаційні аспекти контролю діяльності банків.....	156
Кривцова Т. О. Актуальні аспекти контролю стану взаємодії банківських установ.....	158
Полтавська Є. О. Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки ресурсного потенціалу банку.....	159
Рябченко А. В. Аудит банку: теоретичні аспекти.....	160
Синюгіна Н. В. Фінансовий моніторинг як форма фінансового контролю за діяльністю банківських установ.....	162
Урусова С. С. Характерні особливості сучасного банківництва.....	163

Привітальне слово

канд. екон. наук, професора, завідувача кафедри контролю і аудиту ХНЕУ Дікань Лариси Василівни

У сучасних умовах господарювання характерними ознаками мінливого економічного середовища є зростання кількості господарюючих суб'єктів, виникнення нових напрямів їх діяльності та створення істотно нових за змістом зв'язків між ними. Водночас наявність широкого кола взаємозв'язків та напрямів діяльності суб'єктів господарювання породжує зростання обсягів правопорушень в економічній сфері, виникнення нових, кожного разу більш унікальних, схем шахрайства, ускладнення негативних наслідків скоєних правопорушень тощо. На жаль, за всіх часів злочинні схеми за часом виникнення випереджували заходи боротьби з ними. І тому об'єктивною реакцією на окреслене вище становище фінансової дисципліни є безперервний процес удосконалень фінансового контролю, які відбуваються як у практичній сфері, так і в науковій.

Так, у практичній сфері постійно з'являються нові форми контролю, створюються істотно нові контролюючі органи, відбувається перегляд повноважень, а в деяких випадках навіть реструктуризація існуючих контролюючих органів тощо.

Теоретичне та законодавче підґрунтя при цьому повинно не тільки швидко реагувати на перетворення в практичній сфері, а й створювати фундамент для рушійних змін. Це зрештою зумовлює значний інтерес до окресленої проблематики з боку вчених. З такої точки зору проведення науково-практичних конференцій є надзвичайно важливим заходом, спрямованим на обговорення актуальних проблем фінансового контролю як з позиції теорії, так і з позиції практики, і що надзвичайно актуально – за результатами наукових дискусій формуються сучасні рішення окреслених проблем та їх обґрунтування.

Слід зазначити, що саме за результатами таких наукових заходів можуть бути сформовані не лише окремі рішення актуальних проблем, а й напрями подальшого розвитку парадигми фінансового контролю.

Важливість окреслених проблем та необхідність їх негайного розв'язання зумовили мету даної науково-практичної конференції, яка полягає у розробці й обґрунтуванні напрямів удосконалення фінансового контролю в сучасних умовах. Задля досягнення даної мети поставлено такі завдання: окреслити та обґрунтувати актуальні проблеми фінансового контролю в розрізі існуючих його форм, надати пропозиції щодо розв'язання таких проблем, як з теоретичної точки зору, так і з практичної, узагальнити сучасні рішення щодо розв'язання нагальної проблематики.

Так, до найбільш вагомих сучасних проблем у сфері фінансового контролю можна віднести такі:

недосконалість законодавчого підґрунтя з питань фінансового контролю, відсутність законодавчого закріплення більшості базових понять;

потреба в адаптації міжнародного законодавства до національного підґрунтя. Особливо ця проблема стосується необхідності адаптації Міжнародних стандартів аудиту до українського законодавства;

проблема впровадження в національну систему фінансового контролю державного внутрішнього фінансового контролю в контексті реалізації Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю;

необхідність практичної реалізації та розробки напрямів взаємодії судово-економічних експертів з правоохоронними органами;

потреба в забезпеченні протидії банківських установ зовнішнім загрозам шляхом здійснення дієвого контролю за їх діяльністю тощо.

Зазначені проблеми стали основою побудови секцій даної науково-практичної конференції.

Отже, наукові розробки та практичні результати, отримані під час обговорень, безперечно, сприятимуть не лише значному покращенню теоретичного підґрунтя з питань фінансового контролю, усуненню плутанини в понятійному апараті, а також здатні окреслити напрями практичної реалізації перетворень у сфері фінансового контролю.



Секція 1

"Теорія, методологія та вдосконалення практики державного фінансового контролю"

УДК 657.44

Дубініна М. В.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ КОНТРОЛЮ ЗА ФОРМУВАННЯМ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Розглянуто механізм контролю за формуванням результатів діяльності на сільськогосподарському підприємстві, різні підходи до контролю фінансових результатів, які умовно поділяють на зовнішній та внутрішній контроль.

Аннотация. Рассмотрен механизм контроля за формированием результатов деятельности на сельскохозяйственном предприятии, разные подходы к контролю финансовых результатов, которые условно делятся на внешний и внутренний контроль.

Annotation. In the article a control mechanism aver forming results of activity on an agricultural enterprise, different approaches to control of financial results which conditionally are divided into external and internal control are considered.

Ключові слова: внутрішній контроль, зовнішній контроль, механізм контролю, прибуток, фінансові результати.

Формування ринкових відносин потребує підвищення вимог до якості управління сільськогосподарськими підприємствами. В умовах суттєвого впливу на сільськогосподарське виробництво надзвичайних ситуацій природного характеру найважливішим напрямком підвищення ефективності систем управління є вдосконалення їх складової частини – контролю [1].

Метою роботи стало висвітлення інституціонального механізму контролю за формуванням результатів діяльності сільськогосподарських підприємств.

Результативність та ефективність контролю на сільськогосподарських підприємствах залежать від багатьох факторів та умов. У зв'язку з цим розглянемо поняття "механізм контролю сільськогосподарських підприємств".

Під механізмом контролю сільськогосподарських підприємств розуміють сукупність методів та процедур, затверджених керівництвом для забезпечення функціонування діяльності підприємства.

Механізм контролю за формуванням результатів діяльності на сільськогосподарському підприємстві спрямований на встановлення об'єктивної істини щодо достовірності, правдивості і законності відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходів та фінансових результатів [2].

Різні підходи до контролю фінансових результатів сільськогосподарського підприємства можна умовно розділити на два основні напрями: зовнішній та внутрішній контроль.

Внутрішньогосподарський (внутрішньофірмовий) та зовнішній контроль господарсько-фінансової діяльності сільськогосподарського підприємства (організації, закладу) здійснюється представниками державних органів управління економікою, спеціальних державних контролюючих і адміністративних органів, аудиторськими фірмами, громадськими та внутрішньогосподарськими (внутрішньофірмовими) контролерами в межах визначених для них повноважень і за розробленою завчасно програмою.

Слід зазначити, що два різні підходи до контролю за фінансовими результатами обумовлені різними цілями при здійсненні контролю.

Зовнішній контроль, як правило, пов'язаний з державною діяльністю, зокрема з виконанням державними органами своєї фіскальної функції. Контроль зводиться до цілого ряду методик, прописаних у законодавчих актах, які регламентують порядок формування, віддзеркалення і оподаткування фінансових результатів підприємства. Центральне місце в контролі за фінансовими результатами підприємства займають податкові органи держави, які систематично здійснюють зовнішній контроль за фінансовими результатами підприємства як базою оподаткування прибутку. Також зовнішній контроль може здійснюватися за ініціативою кредиторів підприємства (банків, великих поставальників). Такий контроль, як правило, зводиться до проведення на підприємстві зовнішніх аудиторських перевірок або збору різних даних про діяльність підприємства.

Внутрішній контроль – це сформований і введений керівництвом організації безперервно діючий процес для отримання обґрунтованих та достатніх, відносно досягнення, цілей підприємства в таких сферах: результативність і ефективність діяльності; достовірність фінансової звітності; відповідність законам і діючому порядку [3].



Внутрішній контроль фінансових результатів підприємства переслідує інші цілі на відміну від зовнішнього контролю і як, правило, здійснюється з метою знаходження шляхів ефективнішого управління підприємством, резервів для підвищення фінансових результатів господарюючого суб'єкта і, як наслідок, виконання основної мети фінансового менеджменту – підвищення добробуту власників підприємства.

На формування фінансового результату підприємства чинить вплив ряд різноспрямованих як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, які визначають кінцевий показник – прибуток (збиток) підприємства.

Важливим етапом здійснення управління процесами формування доходів, витрат та фінансових результатів є аналітичні процедури. Галузеві особливості сільськогосподарського виробництва обумовлюють необхідність застосування методик, розроблених адресно для сільськогосподарських підприємств з урахуванням регіональних аспектів їх діяльності.

Суттєвий вплив на формування фінансового результату спричиняє прийнята методологія оцінки, а також прийнята підприємством облікова політика і її відповідність вимогам стандартів бухгалтерського обліку, що є об'єктом контролю. Контроль формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств починається з перевірки наказу про облікову політику на предмет регламентації в ньому питань обліку доходів, витрат та формування фінансових результатів.

Отже, необхідно зазначити, що механізм контролю результатів сільськогосподарських підприємств за своєю сутністю відноситься до організаційно-економічних механізмів і становить сукупність методів та процедур, які затверджені керівництвом підприємства.

Література: 1. Стефанюк І. Б. Державне управління і фінансовий контроль в умовах ринку / І. Б. Стефанюк // *Фінанси України*. – 2009. – № 8. – С. 76. 2. Дерій В. А. Контроль і ревізія в сільському господарстві / Дерій В. А. – Тернопіль : Джура, 2010. – 64 с. 3. Гуцаленко Л. В. Стан та перспективи розвитку внутрішнього контролю на підприємстві АПК / Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. // *Облік і фінанси АПК*. – 2009. – № 11. – С. 83–86.

Васюренко В. О.

УДК 657.123

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Розглянуто сутність державного фінансового контролю. Виокремлено особливості державного фінансового контролю у сфері ЗЕД.

Аннотация. Рассмотрена сущность государственного финансового контроля. Выделены особенности государственного финансового контроля в сфере ВЭД.

Annotation. The essence of the state financial control is considered. The state financial control peculiarities in the field of foreign trade are pointed out.

Ключові слова: суб'єкт господарювання, державний фінансовий контроль, ЗЕД.

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) як важлива складова міжнародних економічних відносин зумовлює необхідність удосконалення методів та підходів щодо державного фінансового контролю за її веденням. Це визначається тим, що в умовах сьогодення саме від ефективного державного фінансового контролю ЗЕД залежить прозорість взаємозв'язків між окремими країнами та їх результативність.

Метою даного дослідження є виокремлення та обґрунтування особливостей державного фінансового контролю ЗЕД.

Зазначеним питанням за різних часів займалась велика кількість вчених [1 – 4] та багато інших, але, як свідчать сучасні тенденції державного фінансового контролю ЗЕД, багато теоретичних та практичних аспектів усе ще потребують опрацювання.

До таких недоопрацьованих засад відноситься виокремлення й обґрунтування особливостей державного фінансового контролю ЗЕД.

Особливості державного фінансового контролю ЗЕД полягають у: явному і неявному обміні інформацією між внутрішнім і зовнішнім середовищем, у якому функціонує певний суб'єкт господарювання;

імпорту формальних і неформальних інститутів, що формують відповідні регуляторні впливи; прямому та непрямому впливі номінальної і реальної міжнародної економічної інтеграції.



Виходячи з відміченого напрямку дослідження, слід звернути увагу не лише на структурність державного фінансового контролю, що зумовлює необхідність використання цілого арсеналу інструментів для регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а й на можливі реакції суб'єктів господарювання, які знаходяться під дією державного фінансового контролю, тобто ключовим є узагальнення можливих реакцій суб'єктів господарювання щодо дії різноманітних впливів унаслідок упровадження низки інструментів державного фінансового контролю. Інакше кажучи, не менш важливим є узагальнення впливів державного фінансового контролю на рівні окремого суб'єкта господарювання, що може бути розкрито у напрямках реакції на відповідні зовнішні впливи. Відтак виникає питання щодо аналізу зворотних впливів, які варто розглядати у загальній структурі державного фінансового контролю.

Враховуючи те, що державний фінансовий контроль ЗЕД суб'єктів господарювання передбачає доцільним узагальнення таких ключових чинників, як митний контроль, податковий контроль, контроль з боку Державної фінансової інспекції тощо, відповідні реакції також повинні базуватися на означених складових державного фінансового контролю. При цьому за кожною з ключових ознак державного фінансового контролю ЗЕД суб'єктів господарювання необхідно розглядати цілу множину реакцій, які є структурованими за ознаками граничних обмежень відповідного напрямку державного фінансового контролю ЗЕД. Так, наприклад, у разі податкового контролю важливо розглядати реакції суб'єктів господарювання на сталість ведення ЗЕД з погляду різних умов оподаткування такої діяльності або застосованих податкових ставок. Разом з цим ключовим є питання щодо зміни реакції суб'єктів господарювання у разі наближення до граничних значень можливого податкового навантаження.

Проте не менш важливим є розгляд реакції суб'єктів господарювання щодо узагальнення множини впливів з боку різних чинників державного фінансового контролю. При цьому варто розуміти, що така множина чинників може визначати й споріднені впливи. У якості такого спорідненого виникнення впливів унаслідок дії множини чинників державного фінансового контролю ЗЕД можна розглядати, наприклад, сталість позичок у розрізі валюти кредитування, що є досить актуальним у сучасних умовах господарювання.

Отже, загальна система державного фінансового контролю ЗЕД суб'єктів господарювання визначається не лише через множину чинників впливу, а й через множину можливих реакцій на такі впливи. Тоді при розробці методів та підходів щодо державного фінансового контролю ЗЕД суб'єктів господарювання важливо враховувати й відповідну множину реакцій. На думку автора, державний фінансовий контроль не обмежується лише аналізом відповідних впливів з боку його ключових чинників, які визначаються, як правило, державними органами.

Література: 1. Бердар М. М. Впровадження прогресивних методів управління фінансовими ресурсами підприємств у зовнішньоекономічній діяльності / М. М. Бердар // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 5. – С. 31–37. 2. Бровков С. М. Валютно-фінансові механізми в міжнародному бізнесі: світовий досвід та українська практика : монографія / Бровков С. М. – К. : ТОВ "Агентство "Україна", 2010. – 438 с. 3. Десятнюк О. М. Моніторинг податкових ризиків: теорія та практика : монографія / О. М. Десятнюк. – Тернопіль : Видавництво ТНЕУ, 2009. – 312 с. 4. Іванова І. І. Державний фінансовий контроль: Парадигми розвитку : монографія / І. Іванова. – К. : Академвидав, 2010. – 168 с. (Серія "Монограф").

УДК 657.633

Тимофєєва М. І.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

СУТНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. Досліджено та узагальнено сучасні погляди на визначення поняття внутрішнього фінансового контролю. Розкрито сутність внутрішнього фінансового контролю.

Аннотация. Исследованы и обобщены современные взгляды на определение понятия внутреннего финансового контроля. Раскрыта сущность внутреннего финансового контроля.

Annotation. Current views on the definition of internal financial control are explored and summarized. The essence of internal financial control are has been revealed.

Ключові слова: внутрішній фінансовий контроль, внутрішньогосподарський фінансовий контроль, внутрішній контроль, фінансовий контроль, контроль.

© Тимофєєва М. І., 2012



Сучасні тенденції в українському суспільстві зумовлюють необхідність вирішення важливого завдання – удосконалення організації внутрішнього фінансового контролю діяльності суб'єктів господарювання, оскільки у сучасних умовах ефективне функціонування внутрішнього фінансового контролю є запорукоючасного виявлення та попередження порушення в діяльності суб'єктів господарювання.

Теоретичні та практичні аспекти методології й організації фінансового контролю (у тому числі внутрішнього) досліджені у працях Бурцева В. В., Дрозд І. К., Дікань Л. В., Калюги Є. В., Нападівської Л. В., Максимової В. Ф., Сухаревої Л. О. та ін.

Метою дослідження є визначення сутності поняття внутрішнього фінансового контролю.

На сьогодні при висвітленні в монографіях і наукових статтях окремих питань, присвячених фінансовому контролю, переважна більшість вітчизняних дослідників приділяє увагу внутрішньому фінансовому контролю, в основному, при вивченні класифікацій контролю.

Однак, незважаючи на наявні внески вчених у розвиток теоретичних та практичних аспектів внутрішнього фінансового контролю, все ще мають місце дискусійні й недостатньо досліджені питання.

Найбільший інтерес у рамках даного дослідження викликає поділ контролю на внутрішній та зовнішній за критерієм взаємовідносин суб'єкта й об'єкта контролю. Більшість науковців однозначно щодо його тлумачення, яке ґрунтується на твердженні, що при внутрішньому контролі суб'єкт і об'єкт належать до однієї системи, а при зовнішньому – суб'єктом контролю виступає орган, який не належить до тієї ж системи, що й об'єкт [1]. Проте існує й інша точка зору, згідно з якою наявні негативні наслідки вживання понять зовнішній і внутрішній фінансовий контроль. На думку Ващенко І. В., коли йдеться про здійснення контролю одного суб'єкта над іншим, то в усіх випадках мається на увазі, що кожен з них є зовнішнім стосовно іншого [2]. Про некоректність існування терміна "внутрішній фінансовий контроль" стверджує у своїх дослідженнях і Максимова В. Ф. [3]. На думку автора, поняття "внутрішній фінансовий контроль" має право на існування, а щодо використання міжнародного досвіду, то, певною мірою, концепції внутрішнього контролю, розроблені зарубіжними фахівцями, можуть бути корисні. Але не слід забувати, що вони не орієнтовані на практичні потреби і менталітет вітчизняних суб'єктів господарювання.

Отже, існує необхідність у більш детальному дослідженні поняття "внутрішній фінансовий контроль", виходячи з наявних підходів щодо його визначення в економічній літературі Дікань Л. В. [4], В. Гоменюк [5], Бланк І. А. [6] та у нормативних документах державного і комунального майна – 6 [7], Порядку здійснення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади внутрішнього фінансового контролю (втратив чинність на підставі Постанови КМ № 2 від 06.01.2010 р.).

Точки зору науковців на визначення поняття "внутрішній фінансовий контроль" можна розмежувати залежно від вибору ключового слова у визначенні на дві групи: процес [6; 8]; самоконтроль або контроль [5; 9]. Визначення поняття "внутрішній фінансовий контроль", запропоновані діючими нормативними актами, також слід розмежувати залежно від вибору ключового слова у визначенні: система [4; 10]; комплекс заходів [7]; діяльність [11]; перевірка [12].

Аналізуючи підходи, висвітлені в межах досліджуваної проблеми, можна дійти висновку, що визначення сутності поняття внутрішнього фінансового контролю неоднозначно вирішене у науковій літературі та діючих нормативних актах. При цьому жоден нормативний акт не спирається при висвітленні сутності внутрішнього фінансового контролю на існуючу теоретичну базу з цього питання, майже кожний документ надає власний варіант його визначення.

Найбільш доцільним, на думку автора, є підхід, що ґрунтується на визначенні внутрішнього фінансового контролю як контролю. Але при цьому виникає необхідність у конкретизації його суб'єктів, об'єктів та мети проведення.

Узагальнюючи проведений аналіз, автором пропонується під внутрішнім фінансовим контролем розуміти контроль, який здійснюється керівництвом та відповідними службами, підрозділами організацій, підприємств та установ за власною фінансовою діяльністю і діяльністю інших суб'єктів господарювання, що перебувають у їх власності або належать до сфери їх управління з метою виявлення порушень фінансової дисципліни та запобігання їм. Запропоноване визначення відрізняється від інших охопленням як державної, так і недержавної сфери господарювання та чітким визначенням суб'єктів, об'єктів і мети його здійснення. При цьому складовими внутрішнього фінансового контролю є внутрішньовідомчий та внутрішньогосподарський контроль.

У подальших дослідженнях необхідно критично розглянути реформу державного внутрішнього фінансового контролю.

Наук. керізн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Кінашук Л. Види фінансового контролю: проблеми класифікації в правовій літературі / Л. Кінашук // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 1. – С. 84–86. 2. Ващенко І. В. Державний фінансовий контроль та його вдосконалення у трансформаційній економіці України 2005 року : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.04.01 / І. В. Ващенко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2005. – 20 с. 3. Максимова В. Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку : монографія / В. Ф. Максимова – К. : АВРІО, 2005. – 262 с. 4. Методичні рекомендації з проведення органами державної контрольно-ревізійної служби аудиту фінансової та господарської діяльності бюджетних установ, затверджені Наказом Головки КРУ України 19.12.2005 р. № 451 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>. 5. Дікань Л. В. Фінансовий контроль : теорія та методологія : монографія / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 91 с. 6. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент : навч. курс. / І. А. Бланк. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 656 с. 7. Положен-



ня про порядок здійснення внутрішнього контролю в Міністерстві фінансів України, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 11.06.2004 р. № 383 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>. 8. Суркова Ю. Фінансовий контроль як чинник оптимізації ціноутворення на будівельному ринку / Ю. Суркова // Фінансовий контроль. – 2008. – № 3. – С. 25–30. 9. Губанова Ю. Необхідність і пути оптимізації расходов на персонал в условиях финансового кризиса [Электронный ресурс] / Губанова Ю. – Режим доступу : <http://planetahr.ru/publication/2721>. 10. Стандарти державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів, державного й комунального майна, затверджених Наказом ГоловкиРКУ від 9 серпня 2002 року № 168 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>. 11. Порядок здійснення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади внутрішнього фінансового контролю, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 2002 р. № 685 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>. 12. Термінологічна база системи внутрішнього контролю та аудиту Державного казначейства України, затверджена Наказом Державного казначейства України 07.10.2008 р. № 417 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.

УДК 658.012.16:621

Васюк Н. В.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ

Анотація. Розглянуто та охарактеризовано особливості організаційної структури вітчизняного машинобудівного комплексу.

Аннотация. Рассмотрены и охарактеризованы особенности организационной структуры отечественного машиностроительного комплекса.

Annotation. The author discussed and described features of the organizational structure of the domestic machine-building complex.

Ключові слова: організаційна структура, галузь промисловості.

На сучасному етапі постіндустріального суспільства, коли на зміну четвертому технологічному укладу швидкими темпами приходять п'ятий та шостий більш досконалі та прогресивні інформаційно-аналітичні та інтелектуально-інноваційні уклади, розвиток машинобудівного комплексу як високопродуктивної інноваційноспрямованої та соціальновідповідальної галузі є одним з першочергових стратегічних напрямків розбудови успішної конкурентоспроможної та економічно незалежної держави.

Будучи ключовим елементом у забезпеченні переходу традиційних галузей економіки на принципово нову технологічну базу, машинобудівний комплекс характеризується рядом проблем, серед яких є недостатня інвестиційна діяльність, порівняно низька рентабельність, неефективна структура основних засобів підприємств машинобудування, невикористовувані виробничі площі, дефіцит грошових ресурсів (низька кредитна та інвестиційна привабливість) для реалізації програм стратегічних перетворень, неефективна виробнича кооперація промислових підприємств, нестача висококваліфікованих кадрів, недостатня підтримка уряду, слабка технічна оснащеність для виробництва сучасної й високотехнологічної продукції машинобудування, несприятлива макроекономічна кон'юнктура, високий рівень використання імпортних комплектуючих у виробництві продукції окремих галузей машинобудування, гальмування розвитку, зумовлене недостатнім упровадженням нових технологій через ряд причин тощо.

Характеризуючи машинобудування як господарську галузь, важливо зазначити подвійність існуючого підходу до сучасного визначення поняття "галузь промисловості". Класично до галузі промисловості входили підприємства, поєднані подібністю перероблюваної сировини, основних технологічних процесів і призначення продукції. Однак останнім часом усе частіше про галузь промисловості економісти говорять як про більш-менш розгалужений міжгалузевий комплекс, що включає безпосередньо саме виробництво, транспортні підрозділи, взаємозв'язки з іншими галузями реального сектора економіки.

Галузь машинобудування передбачає сукупність виробничих підприємств і організацій, для яких характерні єдність техніко-економічного призначення виготовлюваної продукції, однорідність виробничо-технологічної бази, специфічність складу кадрового потенціалу та умов виробництва із властивими для підприємств машинобудування міжгалузевими зв'язками. Як галузь національної економіки машинобудування має такі характерні риси:

продукція цієї галузі призначена для механізації й автоматизації виробничих процесів у різних галузях національного господарства;



багатономенклатурність галузі, що викликає необхідність випуску виробів у складі єдиних серій; багатоопераційність технологічних процесів виготовлення продукції; висока наукомісткість галузі, де історично склалося так, що науково-технологічне обслуговування продукції від фундаментальних досліджень до розробки технологій і спеціального технологічного встаткування підприємства машинобудування проводили, використовуючи власні можливості [1].

Структура машинобудівного комплексу є достатньо розгалуженою, однак має непостійний характер, через те що з часів незалежності України вона тричі змінювалась.

Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) є складовою системи національних класифікаторів. Розроблення КВЕД здійснено на базі міжнародної статистичної класифікації видів діяльності Європейського Союзу – Nomenclature of Activities European Community (NACE, Rev.I, mod.7). Зміни до КВЕД на міжнародному рівні, головним чином, стосуються методологічного супроводження класифікації [2].

Значною перевагою КВЕД перед ЗКГНГ для промисловості в цілому та для машинобудування зокрема є те, що для виділення галузей економіки використовуються рівні секція та підсекція, що позначаються прописними латинськими літерами. Машинобудівний комплекс іменується як машинобудування, що уособлює в собі виробництво машин та устаткування, їх ремонт, монтаж і т. п.

З погляду організаційної структури машинобудівний комплекс включає три великі структурно-технологічні блоки:

металообробка й міжгалузеві виробництва. На цій стадії виготовляються первинні елементи майбутнього встаткування. Це – перший переділ машинобудівного виробництва;

власне машинобудування – другий переділ машинобудівного комплексу, який передбачає з перших елементів, отриманих у процесі металообробки, збір вузлів устаткування, а потім саму машину;

машиносервіс, що включає монтаж і переналагодження устаткування, його технічне обслуговування й ремонт.

Основним вагомим бар'єром розвитку машинобудування є значна диспропорція у відповідності сучасного стану техніко-технологічного потенціалу тим вимогам, які пред'являє економічно-інноваційне суспільство галузі машинобудування. Така проблема вимагає формування дієвої стратегії трансформації сучасного машинобудування в потужний якісно новий конкурентоспроможний вітчизняний комплекс, спроможний до ефективного та результативного розвитку в умовах інтеграції, технологізації та глобалізації світу.

Література: 1. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи / за заг. ред. чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. – Ніжин : Вид-во "Аспект-Поліграф", 2007. – 308 с. 2. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Jul08/03.htm>.

Абієва С. М.

УДК 657.6:657.471.12

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ РЕВІЗІЇ ПОРЯДКУ НАРАХУВАННЯ СУМ ВІДПУСКНИХ РОБІТНИКАМ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Узагальнено основні напрями ревізії порядку нарахування сум відпускних працівника підприємства, а також обґрунтовано особливості такої ревізії.

Аннотация. Обобщены основные направления ревизии порядка начисления сум отпускных работникам предприятия, а также обоснованы особенности такой ревизии.

Annotation. The basic directions for the revision of an order of charging the sums for holiday workers of the enterprise are generalized, and also the features of such revision are grounded.

Ключові слова: відпускні, заробітна плата, ревізія.

Усі працівники мають право на щорічну оплачувану відпустку. При цьому не мають значення ні строк трудового договору, ні тривалість робочого дня, ні посада, ні форма оплати праці. Відпустка за перший рік роботи надається працівникам після закінчення шести місяців безперервної робо-

ти. Утім можна надати оплачувану відпустку працівнику і до закінчення шести місяців. Згідно зі ст. 21 Закону про відпустки заробітна плата працівникам за час відпустки виплачується не пізніше трьох днів до його початку [1].

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та узагальнення особливостей ревізії порядку нарахування сум відпускних робітникам підприємства.

Головними нормативними документами, на які має спиратися ревізор при перевірці порядку надання відпусток та правильності нарахування відпускних, є Кодекс законів про працю, Закон України "Про відпустки" № 504/96-ВР від 15 листопада 1996 року та "Порядок обчислення середньої заробітної плати" № 100.

Відповідно до Закону України "Про відпустки" встановлюються такі види відпусток: 1) щорічні відпустки; 2) додаткові відпустки у зв'язку з навчанням; 3) творчі відпустки; 4) соціальні відпустки; 5) відпустки без збереження заробітної плати [2].

Контролююча особа має знати, що згідно з Роз'ясненням ГДПА № 10-114/10-3970 від 12.06.96 критерієм при визначенні джерела витрат на оплату відпусток у кожному конкретному випадку слід виходити із тієї тривалості відпусток, яка передбачена законодавством.

Для перевірки правильності нарахування сум ревізор має керуватися Порядком обчислення середньої заробітної плати, затвердженим Постановою КМУ від 08.02.95 № 100. Відповідно до цього Порядку суми виплат, належних працівнику за час надання йому щорічних основної та додаткової відпусток, тривалість яких визначається в календарних днях, розраховуються шляхом ділення сумарного заробітку за останні 12 місяців перед наданням відпустки на відповідну кількість календарних днів року (за винятком святкових і неробочих днів) і множення отриманого результату (середньоденного заробітку) на кількість календарних днів наданої оплачуваної відпустки [3].

Сума відпускних розраховується шляхом множення середньоденної заробітної плати за розрахунковий період на кількість календарних днів, що припадають на відпустку. Цю формулу можна представити у вигляді:

$$B = (З.П.з.п. / Кд.п.) \times Ккд,$$

де В – сума відпускних;

Ккд – кількість календарних днів, що припадають на час відпустки;

З.П.з.п. – загальна сума заробітної плати за розрахунковий період;

Кд.п. – кількість днів у розрахунковому періоді.

Існують особливості нарахування й утримання прибуткового податку з доходів, що виплачуються працівникові, який іде у відпустку, які викладено в пп. 9.4 п.9 Інструкції про прибутковий податок з громадян, затвердженої Наказом ГДПІ України від 21.04.93 № 12.

Особливу увагу ревізору потрібно звернути на перевірку грошових компенсацій за невикористані щорічні відпустки. Компенсації виплачуються у разі звільнення працівника за всі не використані ним дні щорічної відпустки. У разі переведення працівника на роботу на інше підприємство грошова компенсація за не використані ним дні щорічних відпусток за його бажанням повинна бути перерахована на рахунок підприємства, на яке перейшов працівник. За бажанням працівника частина щорічної відпустки замінюється грошовою компенсацією. При цьому тривалість наданої працівникові щорічної та додаткових відпусток не повинна бути менше ніж 24 календарні дні [4].

Перевірник має знати, що відповідно до Листа Пенсійного фонду України № 04/1929-36 від 02.10.99 згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.98 № 1740 надання відпустки без збереження заробітної плати зобов'язує підприємства, установи й організації сплачувати збір у розмірі 32 відсотків мінімальної заробітної платні з розрахунку на одного найманого працівника. Ревізор може звернути увагу на те, чи надання відпустки частинами не призвело до зменшення річної норми робочого часу порівняно з використанням працівником цієї відпустки одноразово [4].

Таким чином, узагальнено особливості ревізії порядку нарахування сум відпускних робітникам підприємства шляхом теоретичного обґрунтування основних методичних положень щодо порядку нарахувань сум відпускних робітникам підприємства. Відпустка може бути надана працівнику в будь-який час згідно з графіком відпусток на підприємстві, для кожної категорії робітників своя тривалість відпустки, яка визначена законодавством. При контролі обґрунтованості надання відпусток та нарахування відпускних необхідно враховувати, що згідно з законодавством керівники повинні надавати відпустки щорічно, а компенсації виплачуються у разі звільнення працівника за всі не використані ним дні щорічної відпустки.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Кодекс законів про працю України від 10.12.71 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 2. Про відпустки : Закон України № 504/96-ВР від 15.11.96 (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 3. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати (за текстом – Порядок № 100) : Постанова Кабінету Міністрів України № 100 від 08.02.95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 4. Контроль і ревізія : навчальний посібник / Романів С. М., Хом'як Р. Л., Мороз А. С. та ін. Нормативно-практичні матеріали. – 3-тє вид., переробл. і доп. – Львів : Національний університет "Львівська політехніка", Інститут післядипломної освіти, "Інтеллект-Захід", 2009. – 328 с.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕВІЗІЇ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Анотація. Розглянуто особливості відображення в обліку касових операцій та основні аспекти проведення ревізії касових операцій на сучасному етапі.

Анотация. Рассмотрены особенности отображения в учёте кассовых операций и основные аспекты проведения ревизии кассовых операций на современном этапе.

Annotation. The features of modern reflection in the account of cash operations and also some aspects of revision cash operations are considered in this article.

Ключові слова: касові операції, каса, розрахунки, готівка.

Касові операції відіграють важливу роль у функціонуванні підприємства. На сьогоднішній день збільшується кількість касових операцій у більшості підприємств країни, що підтверджує активізацію значення роботи каси у процесі приймання та видачі грошових коштів підприємств.

Дослідженням особливостей відображення в обліку касових операцій підприємств України займалися такі вчені, як: С. Черкасова, І. Альшум, В. Завгородній, В. Панасюк, Є. Ковальчук, С. Бобривець та ін. У роботах провідних вітчизняних науковців багато уваги приділяється саме процесу обліку касових операцій, у той же час питання ревізії касових операцій на сучасному етапі розвитку залишаються не зовсім висвітленими.

Метою даної роботи є вивчення особливих вимог обліку касових операцій та проведення ревізії, розгляд економічного змісту касових операцій; аналіз нормативно-правової бази регулювання касових операцій; вивчення теоретичних особливостей їх обліку.

Касові операції здійснюються на підставі Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого Постановою Правління Національного банку України [1]. Це найважливіший закон, згідно з яким здійснюються всі касові операції.

Для здійснення розрахунків готівкою кожне підприємство повинно мати касу.

Каса підприємств – це приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів. У касі підприємства можуть зберігатися готівка, цінні папери, придбані в інших підприємствах (акції, облигації тощо), грошові документи, які є бланками суворого обліку (трудові книжки та вкладні листки до них, квитанції подорожніх листів автотранспорту, бланки довіреностей тощо) [2].

Метою ревізії касових операцій є встановлення законності, достовірності і доцільності здійснених операцій з грошовими коштами підприємств та правильності їх відображення в обліку, встановлення відповідності застосовуваної в організації методики обліку та оподаткування операцій з руху готівки, що діють в Україні в періоді, коли відбувається перевірка, нормативним документам, для того щоб сформулювати думку про достовірність бухгалтерської звітності в усіх суттєвих аспектах [3].

Ревізори можуть застосовувати різні методи фактичного та документального контролю за грошовими коштами. Насамперед, вони перевіряють наявність системи внутрішнього контролю та ефективність її функціонування. При ревізії операцій з грошовими коштами використовуються такі джерела інформації: первинні документи з обліку грошових коштів, облікові регістри, акти інвентаризації касової готівки, головна книга, бухгалтерські баланси, касова книга, звіт касира, прибуткові і видаткові касові ордери, виписки з банку тощо [4].

Таким чином, облік касових операцій – це, з одного боку, найпростіший вид обліку, оскільки він практично повністю регламентований нормативними документами і бюджетним законодавством необхідно лише їх виконувати, але з іншого – цей вид обліку практично не допускає помилок та виправлень, що, у свою чергу, накладає певну відповідальність на облікових робітників, відповідальних за ведення даного виду обліку. Отже, ревізія касових операцій пе-

редбачає перевірку операцій бюджетної установи, пов'язаних з обігом готівки у процесі здійснення фінансово-господарської діяльності, правильності їх проведення відповідно до чинного законодавства.

Наук. керівн. Коршунов Є. А.

Література: 1. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене Постановою Правління НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prou4ot.info>. 2. Краморівський Л. М. Ревізія та контроль / Л. М. Краморівський. – К., 2006. 3. Організація бухгалтерського обліку / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2006. 4. Контроль і ревізія / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга та ін. – Житомир : ЖІТІ, 2007. – 328 с. 5. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. – К. : Знання-Прес, 2006. – С. 35.

УДК 336. 226

Князькова В. Я.

РОЛЬ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ У ВДОСКОНАЛЕННІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. Розглянуто необхідність та зміст податкового контролю як складової державного фінансового контролю. Подано позицію Податкового кодексу з даного питання. Уточнено трактування податкового контролю, підкреслено значення податкової перевірки, охарактеризовано класифікаційні ознаки податкових перевірок.

Аннотация. Рассмотрена необходимость и содержание налогового контроля как составляющей государственного финансового контроля. Представлена позиция Налогового кодекса Украины по данному вопросу. Уточнена трактовка налогового контроля, подчеркнута значение налоговой проверки, охарактеризованы классификационные признаки налоговых проверок.

Annotation. The necessity and content of tax control as a part of state financial control is examined. The position of Ukrainian Tax code on this question is shown. The interpretation of tax control is specified, the value of tax examination is defined, the classification signs of tax examination are characterized.

Ключові слова: фінансовий контроль, податковий контроль, Податковий кодекс, податкова перевірка.

Недосконалість протягом тривалого часу податкового законодавства, недоліки в податковому адмініструванні призводили до різкого зниження податкових надходжень до бюджету, збільшували ймовірність податкових правопорушень, порушували баланс міжбюджетних відносин регіонів і, зрештою, викликали соціальну напруженість у суспільстві.

Необхідність стабілізації фінансової системи, налагодженості відносин між платниками та податковими органами, забезпечення стійкого надходження бюджетних доходів, дотримання податкової дисципліни як умови якісного виконання платниками обов'язків перед державою обумовили створення особливого напрямку державного фінансового контролю – податкового контролю [1]. Проблеми теорії, практики й ефективності податкового контролю розглядалися у наукових працях зарубіжних і вітчизняних учених: Бризгаліна А. В., Василика О. Д., Весельського М. М., Євстігнєєва Є. Н., Касьяненко Л. М., Кучерявенко М. П., Мельника А. Ф., Савченко Л. А., Судакова О. Ю., Онищенко В. А., Орешкіна І. А., Чернявського О. П., Шохіна С. О. та ін.

Метою дослідження є обґрунтування значення податкового контролю як об'єктивної необхідності забезпечення надходження відповідних податкових платежів, дотримання податкової дисципліни та умови належного виконання суб'єктами господарювання зобов'язань перед державою, визначення ролі податкової перевірки в здійсненні податкового контролю та вплив Податкового кодексу України на його подальше вдосконалення.

Вітчизняна економічна література зміст податкового контролю зводить виключно до проведення податкових перевірок дотримання платниками законодавства про оподаткування та підприємницьку діяльність. У зарубіжній практиці прийнято трактувати податковий контроль дещо ширше – не лише як проведення податкових ревізій і перевірок, а й як систему спостереження за платниками податків [2].

Податковий контроль в Податковому кодексі України характеризується як система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і



своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [3]. Здійснення податкового контролю відбувається шляхом ведення обліку платників податків; інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної податкової служби; перевірок та звірок відповідно до вимог Кодексу, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Сьогодні податковий контроль потребує піднесення його на новий, більш якісний рівень, спрямований на ризикоорієнтований підхід.

Ризикоорієнтована система створена з метою запровадження системного підходу до адміністрування податків і базується на тому, що податкові органи за рахунок поінформованості на більш ранній стадії про можливі випадки порушення податкового законодавства відповідно реагують на них належними діями, у тому числі передбачають та упереджують можливі податкові правопорушення [4].

Основним способом здійснення податкового контролю є податкова перевірка. Саме ця форма контролю є найбільш ефективною, що забезпечує безпосередній контроль за повнотою і правильністю обчислення податків і зборів, який може бути реалізований тільки шляхом порівняння податкової звітності, яку подають платники податків, з фактичними даними щодо об'єкта і бази оподаткування, відображених у податковому обліку.

У Податковому кодексі податкові перевірки класифікуються за декількома критеріями: за обсягом контрольованих дій (камеральні, документальні та фактичні); залежно від періодичності проведення документальної перевірки (планові, позапланові); залежно від місця проведення документальної перевірки (виїзні і невиїзні).

Планова перевірка становить перевірку, здійснювану відповідно до плану діяльності контролюючого органу. Як альтернатива планової податкової перевірки виступають перевірки, здійснювані контролюючими органами поза зв'язком із затвердженим планом проведення контролюючих дій – позапланові.

Виїзною перевіркою є перевірка, що здійснюється за місцем перебування платника податків або за місцем розташування об'єкта, стосовно якого проводиться така перевірка, на підставі даних податкових декларацій та існуючих у податкових органах документів і відомостей про діяльність та майно платника податків і зборів, а також отриманих у нього документів і відомостей.

Невиїзна перевірка проводиться в приміщенні органу державної податкової служби.

Виходячи з цього, органи державної податкової служби України мають проводити три види податкових перевірок: камеральні, документальні, фактичні.

Різновидами документальних перевірок визначаються планові або позапланові, виїзні або невиїзні.

Камеральну перевірку законодавець пов'язує з двома принциповими ознаками: проведення її у приміщенні органу державної податкової служби та наявність як підстав даних, що містяться в податкових деклараціях (розрахунках) платника податку.

Документальною перевіркою вважається перевірка, предметом якої є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати усіх податків і зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення та оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами), та яка проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової, статистичної й іншої звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку і пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, а також отриманих в установленному законодавством порядку органом державної податкової служби документів та податкової інформації, у тому числі за результатами перевірок інших платників податків.

Фактична перевірка характеризується деякими особливостями:

здійснюється за місцем фактичного провадження платником податків діяльності або розташування об'єктів права власності такого платника;

проводиться щодо дотримання суб'єктами господарювання порядку здійснення вичерпного переліку видів діяльності та операцій.

Таким чином, податковий контроль є самостійним напрямом державного фінансового контролю, який реалізується шляхом ведення обліку платників податків, інформаційно-аналітичного забезпечення, податкових перевірок. Систематизація в Податковому кодексі України напрямів податкового контролю, піднесення його на більш якісний рівень, посилення значення податкової перевірки у забезпеченні суворого контролю за дотриманням норм податкового законодавства мають велике значення для мобілізації доходів бюджету.

Література: 1. Завгородний В. П. *Налоги и налоговый контроль в Украине* / Завгородний В. П. – К. : А.С.К., 2000. – 639 с. 2. Корецька-Гармаш В. О. *Податковий контроль: проблемні аспекти та напрями удосконалення* / Корецька-Гармаш В. О., Раєвська Н. М. // *Часопис економічних реформ*. – 2011. – № 1. – С. 39–44. 3. *Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI*. 4. *Визначення основних критеріїв (індикаторів) для автоматизованої системи відбору платників податків до Плану-графіка проведення перевірок* // *Інформаційний бюлетень "Вісті"*. – № 74 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sta.gov.ua>.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. Вивчено сучасні недоліки державного внутрішнього фінансового контролю в Україні. Запропоновано шляхи вдосконалення державного внутрішнього фінансового контролю.

Аннотация. Изучены современные недостатки государственного внутреннего финансового контроля в Украине. Предложены пути совершенствования государственного внутреннего финансового контроля.

Annotation. Modern shortcomings of public internal financial control in Ukraine have been studied. Ways of improving the public internal financial control are proposed.

Ключові слова: суб'єкт контролю, державний внутрішній фінансовий контроль.

Державний внутрішній фінансовий контроль з'явився в економічному просторі нещодавно і саме з огляду на це деякі аспекти здійснення державного внутрішнього фінансового контролю потребують удосконалень.

Метою даної роботи є розгляд і обґрунтування напрямів удосконалення державного внутрішнього фінансового контролю в Україні.

Проаналізувавши недоліки державного внутрішнього фінансового контролю та негативні фактори, які на нього впливають [1 – 3], можна запропонувати напрями вдосконалення державного внутрішнього фінансового контролю.

Першим кроком з удосконалення є створення відповідної законодавчої бази. По-перше, необхідно прийняти закон "Про державний внутрішній фінансовий контроль", у якому чітко визначити вищий орган контролю та наділити його правами щодо координації дій між іншими суб'єктами контролю; підпорядкованість і підзвітність інших контролюючих органів вищому; установити функції та повноваження кожного з суб'єктів контролю та їх чітке розмежування. Також у законі слід чітко визначити систему, за якою будуть обиратися об'єкти контролю для протидії корупції та замовного характеру, дієвий механізм реалізації результатів, тобто відповідальність за порушення та покарання щодо таких порушень, розробити відповідні санкції до порушників і строк відшкодування матеріальної шкоди. Прийняття такого закону повинно сприяти координації дій не тільки серед суб'єктів контролю, але й взаємодії їх із правоохоронними та судовими органами.

Створення ефективної системи державного внутрішнього фінансового контролю неможливе без єдиної інформаційної бази, у якій би була систематизована інформація про результати перевірок усіх об'єктів контролю всіма існуючими контролюючими органами. Така система має спростити обмін інформації між контролюючими органами, перш за все, задля недопущення дублювання перевірок та можливості оцінки ризиків на основі вивчення результатів попередніх перевірок. Також створення єдиної інформаційної бази надасть можливість отримувати інформацію не тільки контролюючими органами, але й громадськості. Публічність інформації щодо перевірок підвищить довіру громадян до влади та розпорядників бюджетних коштів.

Наступним кроком з удосконалення контролю є розробка спеціалізованої комп'ютерної програми та використання її в роботі контролерів. Застосування такої програми має вивільнити час контролерів для використання його для виявлення факторів ризику, аналізу причин порушень та оцінки ефективності роботи закладу. Також використання спеціалізованої комп'ютерної програми в державному внутрішньому фінансовому контролі дозволить проводити контроль на більшості об'єктів одночасно та надасть можливість проводити перевірку суцільним методом більшості операцій. Оскільки більшість об'єктів контролю використовують в обліку спеціалізовані облікові програми, то дані обліку можна навіть не заносити до програми контролерів, а їх передати.

Державний внутрішній фінансовий контроль проводиться контролерами, а тому багато в чому результат залежить від кваліфікації робітників. Тому доцільно створити єдину систему з підготовки кадрів для проведення контролю. Така система має також здійснювати підвищення кваліфікації, котра повинна впливати на надання чергового рангу державного службовця. Високий рівень кваліфікації має підтверджуватися відповідним сертифікатом – документом, який би надавав право робітнику займатися контрольною діяльністю. Такий орган також має забезпечувати створення належної літератури з проведення контролю, розробку методології перевірок, пошук шляхів удосконалення контролю, дослідження та запровадження закордонного досвіду у вітчизняну практику контролерів.

Здійснення зазначених заходів виведе державний внутрішній фінансовий контроль на інший, більш високий, рівень, що відкриє для нашої держави можливість економічного зростання та



наблизить вітчизняну систему державного внутрішнього фінансового контролю до систем розвинутих країн.

Перелічені заходи з удосконалення державного фінансового контролю можна реалізувати тільки з відтворенням їх у нормативно-правових актах.

Література: 1. Дікань Л. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 92 с. 2. Іванова І. І. Державний фінансовий контроль: Парадигми розвитку : монографія / І. І. Іванова. – К. : Академвидав, 2010. – 168 с. (Серія "Монограф"). 3. Ярошенко С. П. Теоретичні і методологічні основи контролю : монографія / Ярошенко С. П., Пінькас Г. І., Кобицева О. С. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. – 251 с.

Грунська М. В.

УДК 657.6:657.3

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Теоретично обґрунтовано контроль фінансової звітності та узагальнено особливості контролю фінансової звітності бюджетної установи.

Аннотация. Теоретически обоснован контроль финансовой отчетности и обобщены особенности контроля финансовой отчетности бюджетного учреждения.

Annotation. Control of the financial reporting is theoretically reasoned and the features of the financial reporting control of budgetary establishment are generalized.

Ключові слова: фінансова звітність, контроль у бюджетних установах, контроль фінансової звітності.

У наш час контролюючі органи держави доволі часто стикаються з порушеннями, пов'язаними зі складанням звітності та відображенням у ній операцій та фінансових результатів організацій. Контроль фінансової звітності спрямований на забезпечення користувачів даними звітності, необхідної для прийняття рішень про фінансовий стан, результати діяльності установи.

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування контролю фінансової звітності та узагальнення особливостей контролю фінансової звітності бюджетної установи. Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: розкрити сутність поняття "контроль фінансової звітності" та узагальнити особливості контролю фінансової звітності.

Бюджетні установи – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету чи місцевого відповідно [1].

Сучасний стан фінансово-бюджетної дисципліни характеризується великою кількістю правопорушень, їх динаміка постійно зростає. Потреба в ефективній боротьбі із зазначеними правопорушеннями зумовлює необхідність контролю в бюджетних установах на сучасному етапі розвитку української економіки.

Отже, контроль у бюджетних установах – сукупність заходів, які проводять уповноважені органи з метою перевірки законності, доцільності та ефективності використання установою бюджетних коштів.

Загальновідомо, що фінансова звітність, тобто бухгалтерська звітність, містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Враховуючи зазначене, можна надати власне поняття визначення контролю фінансової звітності у такий спосіб: контроль фінансової звітності – це система перевірки організації та стану бухгалтерського обліку, достовірності фінансової звітності з метою визначення порушень, відхилень від установлених критеріїв та невідповідності положенням і вимогам чинного законодавства та подальшого усунення негативних ситуацій та попередження недоліків.

© Грунська М. В., 2012



У свою чергу, контроль фінансової звітності в бюджетних установах має свої особливості, а саме:

- 1) перевірка правильності заповнення звітності за формою, тобто наявності усіх передбачених показників, відсутність підчисток і виправлень;
- 2) зіставлення і перевірка взаємозв'язку показників, відображених у різноманітних формах бухгалтерської звітності, та логічний аналіз показників звітності;
- 3) ознайомлення з послідовністю відображення на рахунках бухгалтерського обліку основних господарських операцій і порівняння зі встановленою методологією облікових операцій;
- 4) перевірка правильності, своєчасності і повноти відображення на рахунках бухгалтерського обліку здійснення господарських операцій (за кожним питанням ревізії чи перевірки) шляхом звірення даних аналітичного і синтетичного обліку; вхідних залишків, оборотів і вихідних залишків;
- 5) перевірка повноти і своєчасності проведення інвентаризацій, правильності визначення розмірів збитків від нестач, псування майна;
- 6) перевірка послідовності етапів процесу складання бухгалтерської звітності, тобто необхідності постійного змісту та форм бухгалтерського балансу і пояснень від одного звітного періоду до іншого.

Автором розглянуто сутність поняття контролю фінансової звітності, яке враховує змістовні ознаки поняття "контроль у бюджетній установі" та "фінансова звітність бюджетної установи". Обґрунтовано особливості контролю фінансової звітності, які базуються на особливостях складання фінансової звітності взагалі. Як напрямок подальших досліджень слід вказати на доцільність узгодження понятійного апарату контролю з понятійним апаратом ревізії.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. 2. Контроль і ревізія : підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" / Ф. Ф. Бугинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга та ін. — 2-ге вид., доп. і переробл. — Житомир : ЖІТІ, 2000. — 512 с. 3. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Л. В. Дікань. — Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. — 408 с. 4. Тютюнник П. С. Облік у бюджетних установах : конспект лекцій / П. С. Тютюнник, М. М. Жовтопуп. — Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. — 172 с. 5. Ткаченко І. Т. Звітність бюджетних організацій : навч. посібн. / І. Т. Ткаченко. — К. : КНЕУ, 2000. — 216 с. 6. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. — К. : Знання, 2007. — 263 с.

УДК 63.547

Горбатюк Т. О.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ

Анотація. Визначено поняття "внутрішній фінансовий контроль". Систематизовано погляди вчених-економістів на сутність даного поняття. Розкрито сутність здійснення внутрішнього фінансового контролю.

Аннотация. Определено понятие "внутренний финансовый контроль". Систематизированы подходы ученых-экономистов к определению сущности данного понятия. Раскрыта сущность осуществления внутреннего финансового контроля.

Annotation. The term "audit of bank credit operations" is theoretically substantiated. Opinions of scientists and economists with respect to nature of bank audit are systematized. The nature of bank credit operations is interpreted.

Ключові слова: контроль, бюджетна установа, внутрішній контроль, внутрішній фінансовий контроль.

© Горбатюк Т. О., 2012



Внутрішній фінансовий контроль є важливим елементом у забезпеченні ефективної діяльності бюджетної установи, бо виявляє порушення фінансової дисципліни та запобігає їм. Основними нормативними актами, що регулюють порядок здійснення внутрішнього контролю, є Бюджетний кодекс та Положення про порядок здійснення внутрішнього контролю в Міністерстві фінансів України. Питанням внутрішнього фінансового контролю присвятили свої роботи багато як зарубіжних, так і українських вчених та практиків. До вітчизняних вчених можна віднести Дікань Л. В. [1; 2], Ю. Суркову [3], Білуху М. Т. [4], Бланка І. А. [5]. Узагальнення опублікованих з досліджуваної проблематики робіт дає підстави стверджувати: питання економічного понятійного апарату стосовно внутрішнього фінансового контролю розроблені частково, усе ще мають місце дискусійні та недостатньо досліджені питання. Усе це й обумовлює актуальність та своєчасність обраної теми дослідження.

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування визначення поняття "внутрішній фінансовий контроль". Відповідно до визначеної мети було поставлено таке завдання: систематизувати погляди вчених-економістів на сутність поняття "внутрішній фінансовий контроль".

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Питання внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі в Україні досліджено досить широко. І перш за все розглянемо поняття "контроль". Контроль – це сукупність заходів, які проводять уповноважені органи з метою перевірки законності, доцільності та ефективності використання установою бюджетних коштів [2, с. 21] (це перевірка або спостереження з метою перевірки). У даний час велика кількість вчених працюють над даними питанням, тому маємо можливість систематизувати їх погляди та на основі цього зробити відповідні висновки. Внутрішній фінансовий контроль – це самоконтроль, який здійснюють організації, підприємства та установи як за власною фінансовою діяльністю, так і за фінансовою діяльністю підрозділів, що входять до їх складу [1, с. 56].

У процесі дослідження розглянуто погляди вчених-економістів на сутність поняття "внутрішній фінансовий контроль", які наведені в таблиці.

Таблиця

Аналіз сучасних поглядів на визначення поняття "внутрішній фінансовий контроль"

Джерело	Погляд	Самоконтроль, контроль	Процес
Дікань Л. В. [1, с. 96; 2, с. 21]		+	-
Білуха М. Т. [4, с. 432]		-	+
Ю. Суркова [3, с. 55]		-	+
Бланк І. А. [5, с. 389]		-	+

Так, із таблиці видно, що більшість авторів схиляється до визначення внутрішнього фінансового контролю як дій, необхідних для забезпечення впевненості у здійсненні економічних, ефективних і результативних операцій для досягнення цілей та вирішення завдань.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що набуло подальшого розвитку визначення поняття "внутрішній фінансовий контроль" шляхом виявлення останніх змін як на законодавчому рівні, так і в економічній теорії, а також усебічно розкрито сутність внутрішнього фінансового контролю різними вченими з урахуванням мети досліджуваного напрямку контролю.

Таким чином, розглянуто теоретичні аспекти внутрішнього фінансового контролю і виявлено, що багато вчених працюють над теоретичними розробками з удосконалення як понятійного апарату, так і методики проведення контрольних заходів.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Л. В. Дікань. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 405 с. 2. Дікань Л. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 91 с. 3. Суркова Ю. Фінансовий контроль як чинник оптимізації ціноутворення на будівельному ринку / Ю. Суркова // Фінансовий контроль. – 2008. – № 3. – с. 25–30. 4. Білуха М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підручник / М. Т. Білуха, М. Г. Дмитренко, Т. В. Микитенко ; за ред. М. Т. Білухи. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Укр. акад. оригінальних ідей, 2006. – 888 с. 5. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент : навч. курс / І. А. Бланк. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 656 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЇ РЕВІЗІЇ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Запропоновано та обґрунтовано визначення поняття та змісту технології ревізії загального фонду кошторису бюджетної установи.

Аннотация. Предложено и обосновано определение понятия и содержания технологии ревизии общего фонда сметы бюджетного учреждения.

Annotation. Determination of concept and maintenance of audit technology of the general fund budget of budgetary establishment is offered and grounded.

Ключові слова: технологія, ревізія, технологія ревізії, кошторис бюджетної установи.

Протягом кризового періоду вся бюджетна система України перебувала в дуже скрутних умовах, викликаних дефіцитом обсягу затверджених бюджетних асигнувань та відсутністю гарантій отримання коштів у затверджених обсягах. За таких умов помітно знизилась адміністративна дисципліна при розробці та затвердженні кошторисів доходів та видатків [1, с. 6].

Сьогодні, коли економіка України нарешті виходить з фінансової кризи, необхідність посилення контролю за витрачанням бюджетних коштів важко переоцінити, оскільки існування дефіциту бюджету, як державного, так і місцевого, все ще залишається проблемою та гальмуючим фактором розвитку економіки країни.

Значний внесок у розвиток теоретичних засад технології ревізії зробили такі науковці, як: Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Малюга Н. М., Петренко Н. І. [2], Дікань Л. В. [3], Усач Б. Ф. [4], Білуха М. Т. [5], Ілленкова М. А., Петренко Н. І., Шпиг А. А. [6] та ін. Однак на сьогодні не існує однозначного підходу до визначення поняття "технологія ревізії кошторису бюджетної установи". Отже, дане питання не досліджене повною мірою та залишається актуальним на сьогодні.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка рекомендацій щодо вдосконалення технології ревізії виконання кошторису бюджетної установи.

Для досягнення поставленого завдання в процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Серед науковців існує багато точок зору щодо трактування поняття "ревізія". Наприклад, Дікань Л. В. під ревізією розуміє засіб виявлення фактів зловживань, безгосподарності, ставлення до виконання службових обов'язків, порушень фінансової дисципліни, чинного законодавства [3]. Водночас Бутинець Ф. Ф., Бардаш С. В., Малюга Н. М. стверджують, що ревізія – це метод документального контролю фінансово-господарської діяльності підприємства за дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірності обліку та звітності; спосіб документального виявлення недостач, розтрат, привласнення коштів і матеріальних цінностей попередження фінансових зловживань [2]. У свою чергу, Усач Б. Ф. вважає, що ревізія є формою документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності; спосіб документального викриття нестач, розтрат, привласнень чи крадіжок коштів та матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань [4].

Аналізуючи існуючі підходи, можна дійти висновку, що однозначного тлумачення поняття "ревізія" так і не надано. Що стосується поняття "технологія", то воно теж представлено по-різному. Найбільш загальним визначенням "технології" є сукупність прийомів, методів і способів обробки та переробки різних середовищ [7].

Дослідивши такі категорії, як "ревізія" та "технологія", та виходячи з мети ревізії загального фонду кошторису бюджетної установи, можна їх поєднати для розробки та вдосконалення поняття "технологія ревізії загального фонду кошторису бюджетної установи".

Отже, на думку автора, під технологією ревізії загального фонду кошторису бюджетної установи слід розуміти сукупність дій, способів та прийомів, що виконуються в певній послідовності за допомогою використання певних методів, засобів та техніки з метою виявлення порушень законодавства в частині формування та використання загального фонду кошторису бюджетної установи.

Визначаючи перспективи подальших наукових розробок за напрямом ревізії формування і виконання кошторису, треба відмітити необхідність розробки чіткої та ефективної технології контролю даного питання, застосування якої сприятиме підвищенню результативності ревізії загального фонду кошторису бюджетної установи.



Отже, автором було запропоноване власне визначення поняття "технологія ревізії загального фонду кошторису бюджетної установи" та висловлені думки щодо перспектив подальшого розвитку ревізії як процесу контролю за формуванням та використанням кошторису бюджетної установи.

Наук. керівн. Бондаренко О. О.

Література: 1. Байбакова О. О. Кошторисам доходів і видатків – повсякденну увагу / О. О. Байбакова // Фінансовий контроль. – 2004. – № 2. – С. 6–10. 2. Контроль і ревізія : підручник / за ред. Бутинця Ф. Ф. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП "Рута", 2002. – 544 с. 3. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Дікань Л. В. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 408 с. 4. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Усач Б. Ф. – К. : Знання, 2007. – 263 с. 5. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підручник / за ред. засл. діяча науки і техн. України, д.е.н., проф. М. Т. Білухи. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Укр. акад. оригінальних ідей, 2006. – 888 с. 6. Шпиг А. А. Ревізія и контроль в торговле / А. А. Шпиг. – М. : Экономика, 1982. – С. 21. 7. Ілленкова М. А. Інноваційний менеджмент [Електронний ресурс] / Ілленкова М. А. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/138/9423.html>. 8. Бюджетний кодекс України від 05.02.2012 р., із змінами, внесеними згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. 9. Практичні рекомендації щодо проведення ревізії фінансово-господарської діяльності бюджетної установи (з окремих питань програми) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://odoblkru.gov.ua/z_prakt.html.

Міра Л. В.

УДК 657.3

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСПЕКТУВАННЯ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Анотація. Узагальнено порядок розрахунку ліміту залишків готівки в касі з метою покращення процесу інспектування касових операцій.

Аннотация. Обобщен порядок расчета лимита остатков наличности в кассе с целью совершенствования процесса инспектирования кассовых операций.

Annotation. Generalized an order of calculation of limit of tailings of cash on hand is in a cashdesk with the purpose of the process of cash operations inspection improvement.

Ключові слова: каса, ліміт каси, ревізія каси.

Враховуючи наслідки останньої економічної кризи, у країні гостро постає проблема вдосконалення механізму своєчасного виявлення, а в подальшому і попередження порушень, пов'язаних із використанням бюджетних коштів та майна.

Не існує жодного підприємства чи установи, які змогли б вести свою діяльність, не стикаючись з касовими операціями. Розрахунки з покупцями (клієнтами, замовниками), видача грошей підзвітним особам на господарські потреби, відрядження та представницькі витрати, виплата зарплати працівникам – ось далеко не повний перелік ситуацій, у яких необхідно суворо дотримуватися порядку ведення касових операцій.

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка методичного підходу щодо вдосконалення інспектування касових операцій шляхом узагальнення порядку розрахунку ліміту залишку готівки в касі.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Найголовніший документ, що регулює касові операції, – Положення про ведення касових операцій у національній валюті України від 15.12.2004 р. № 637 (зі змінами і доповненнями) [1].

Відповідно до цього Положення кожна установа, підприємство та організація для здійснення розрахунків готівкою повинні мати касу.

Каса – це приміщення або місце, що призначене для приймання, видачі та зберігання готівкових коштів, інших цінностей та касових документів, де, як правило, ведеться касова книга. Відповідальність за обладнання каси, доставку та зберігання коштів несуть керівники підприємств та установ.

© Міра Л. В., 2012



Ревізія каси – перевірка законності і правильності здійснення господарських операцій з готівковими грошовими коштами та іншими цінностями, що зберігаються в касі господарюючого суб'єкта їх документального оформлення і прийняття до обліку.

Одним із найголовніших елементів ревізії каси є розрахунок ліміту каси.

Ліміт залишку готівки в касі – граничний розмір суми готівки, яка може лишатися в касі у по-заробочий час [2].

Ліміти залишку готівки в касах визначаються так:

1. Для підприємств торгівлі і сфери обслуговування населення, які мають постійну грошову виручку із строками здавання її в банк щоденно наступного робочого дня (при наявності вечірньої каси та інкасації), – у розмірах, що необхідні для забезпечення нормальної роботи зранку наступного дня.

2. Для підприємств торгівлі і сфери побутового обслуговування населення, які мають постійну грошову виручку із строками здавання її в банк наступного дня (у разі відсутності вечірньої каси та інкасації), – у межах середньоденної виручки.

3. Для інших підприємств, що мають регулярні касові надходження із строками здавання їх в банк не рідше одного разу на п'ять днів, – у розмірах, що залежать від установлених строків здавання готівкових надходжень у банк і їх односторонньої суми.

4. Для підприємств, касові надходження яких мають випадковий характер, – у межах фактичних середньоденних витрат готівки на господарські цілі, крім витрат на заробітну плату, допомоги за тимчасовою непрацездатністю, премії, стипендії [3].

У результаті теоретичних досліджень автором узагальнено порядок розрахунку ліміту залишків готівки в касі таким чином:

по-перше, ліміт залишків готівки в касі встановлюється, виходячи із середньоденних надходжень у касу підприємств;

по-друге, ліміт залишків готівки в касі встановлюється, виходячи із середньоденних витрат на поточні потреби підприємства.

Такий висновок ґрунтується на особливостях діяльності підприємств з урахуванням аналізу середовища бізнесу, у якому працюють такі підприємства.

Запропонований підхід дасть змогу не лише покращити виконання функціональних обов'язків бухгалтерів, касирів та іншого облікового персоналу, а й значно прискорить процес проведення інспектування на підприємствах державного сектору економіки.

Як напрямок подальших досліджень слід розглядати необхідність нормативно-правового узгодження зазначеного питання.

Таким чином, ревізія каси становить досить складну процедуру, яка потребує уваги, часу та належних компетенцій до її виконання.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Л. В. Дікань. — Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. — 408 с. 2. Положення про ведення касових операцій у національній валюті України від 15.12.2004 р. № 637. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. 3. Тиркало Р. І. Банківська справа : навчальний посібник / Тиркало Р. І. – Тернопіль : Видавництво "Карт-бланш", 2001. – 236 с.

УДК 63.112

Єрмоленко В. А.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ КОНТРОЛЮ ФОРМУВАННЯ І ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Розглянуто теоретичні аспекти поняття "кошторис бюджетної установи". Виділено основи формування та виконання кошторису бюджетної установи, бюджетного контролю, його об'єкт, предмет та види. Визначено загальні відомості про бюджетний облік.

Аннотация. Рассмотрены теоретические аспекты понятия "смета бюджетного учреждения". Выделены основы формирования и выполнения сметы бюджетного учреждения, бюджетного контроля, его объект, предмет и виды. Определены общие сведения о бюджетном учете.

© Єрмоленко В. А., 2012



Annotation. The theoretical aspects of the concept of "estimated budget entity are considered". Bases for budget formation and its execution by budgetary institutions, fiscal control, its object, and object types are singled out. The general information about the budget accounting is given.

Ключові слова: кошторис, бюджетний контроль, бюджетний облік, план асигнувань.

Становлення ринкових відносин в Україні зумовлює вдосконалення механізмів управління бюджетними установами. Бюджетні установи та організації забезпечують виконання покладених на державу функцій. Місією суб'єктів господарювання бюджетної сфери є задоволення соціальних, культурних та інших потреб суспільства. Діяльність цих установ фінансується за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, які надаються їм безповоротно. Тому актуальним завданням бюджетної системи є формування, реалізація та контроль кошторису бюджетних установ. Для забезпечення своєї діяльності установа складає індивідуальні кошториси й плани асигнувань за кожною бюджетною програмою, яку вона буде виконувати.

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування поняття "кошторис бюджетної установи" та розгляд вихідних з цього терміна понять, тобто складання, розгляд, затвердження та основні вимоги щодо виконання кошторисів доходів і видатків бюджетних установ та організацій, згідно з п. 1 Порядку № 228, затвердженим Постановою КМУ від 28.02.2002 р. № 228: кошторис бюджетних установ є основним плановим документом, який надає повноваження бюджетній установі щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень [1]. Існують такі види кошторисів:

індивідуальні кошториси – це кошториси, які складаються бюджетними організаціями. Причому незалежно від того, веде бюджетна організація облік самостійно чи обслуговується централізованою бухгалтерією, індивідуальний кошторис та план асигнувань складаються за кожною виконуваною нею функцією;

зведені кошториси – це зведення показників індивідуальних кошторисів розпорядників коштів бюджету нижчого рівня за функціональною класифікацією, що складаються головним розпорядником, розпорядником вищого рівня для подання їх Міністерству фінансів України, Міністерству фінансів Автономної Республіки Крим, місцевим фінансовим органам. Зведені кошториси не затверджуються;

кошториси на централізовані заходи – це кошториси, до яких включаються асигнування тільки в тих випадках, коли проведення таких заходів за рахунок коштів бюджету дозволено законодавством України (централізовані заходи здійснюються головними розпорядниками).

Кошторис має дві складові:

а) загальний фонд, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією видатків бюджету на виконання бюджетною установою (далі – установа) основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету за класифікацією кредитування бюджету;

б) спеціальний фонд, який містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією видатків бюджету на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій, або розподіл надання кредитів з бюджету згідно із законодавством за класифікацією кредитування бюджету [1]. Установи та організації, які утримуються за рахунок коштів бюджету, мають право приймати зобов'язання і витратити кошти з бюджету на цілі та в межах, які встановлені кошторисами і планами асигнувань.

План асигнувань із загального фонду бюджету установи – це помісячний розподіл видатків, затверджених у кошторисі для загального фонду, за скороченою формою економічної класифікації, який регламентує взяття установою зобов'язань протягом року. Установи та організації, що утримуються за рахунок коштів бюджету, ведуть облік виконання бюджету й кошторисів видатків, який прийнято називати бюджетним обліком. Предметом бюджетного обліку є процес виконання бюджету. Бюджетний контроль є складовою фінансового контролю, де об'єктивною основою виступає контрольна функція фінансів. Бюджетний контроль – це сукупність заходів, які проводять державні органи, пов'язані з перевіркою законності, доцільності та ефективності утворення, розподілу і використання грошових фондів держави і місцевих органів самоврядування [2]. Для здійснення програм та заходів, які проводяться за рахунок коштів бюджету, бюджетні асигнування надаються розпорядникам бюджетних коштів. Розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення витрат бюджету [1].

Безпосереднім предметом бюджетного контролю виступають усі стадії бюджетного процесу. Об'єкт бюджетного контролю – це грошові, розподільчі процеси при формуванні і використанні грошових фондів держави і місцевих органів самоврядування. Формально об'єктом бюджетного контролю є конкретні показники.

При проведенні ревізії установ і організацій, що фінансуються з бюджету, слід перевіряти:

- 1) правильність складання та виконання єдиного кошторису доходів і видатків;
- 2) законність і обґрунтованість передбачених у кошторисі видатків;
- 3) правильність списання на витрати грошових коштів і матеріальних цінностей за кожною зі статей кошторису, наявність належно оформлених бухгалтерських документів;

- 4) виконання вибіркової інвентаризації продуктів, устаткування, обладнання та інвентарю;
- 5) цільове використання коштів, одержаних із бюджету;
- 6) законність формування та правильність використання спеціальних коштів;
- 7) дебіторську і кредиторську заборгованість;
- 8) стан бухгалтерського обліку і звітності, їх достовірність.

Таким чином, можна зробити висновок, що запорукою ефективного функціонування будь-якої бюджетної установи є досконале знання та чітке застосування нормативних документів, з якими пов'язаний цей процес. Такі нормативно-правові акти постійно напрацьовуються Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів України, Державним казначейством України. Основним документом, який регулює порядок складання, затвердження та виконання кошторисів видатків бюджетної установи, є Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228 (зі змінами та доповненнями).

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Постанова КМУ від 28 лютого 2002 р. № 228 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. 2. Бюджетний менеджмент : конспект лекцій (УДПСУ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://UkrKniga.org.ua>. 3. Український бухгалтерський тижневик "Дебет-Кредит" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dtk.com.ua>.

УДК 657.4

Литкін Є. Є.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

РЕВІЗІЯ ВИКОНАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Уточнено поняття ревізії; узагальнено основні аспекти здійснення ревізії виконання кошторису загального фонду.

Аннотация. Уточнено понятие ревизии; обобщены основные аспекты контроля выполнения сметы общего фонда.

Annotation. The concept of audit is specified, main aspects of monitoring the implementation of the general fund budget are generalized.

Ключові слова: ревізія, кошторис, бюджетна установа, загальний фонд кошторису.

Сучасною та невід'ємною ланкою системи державного управління в Україні є бюджетна установа. Саме від її злагодженої діяльності залежить рівень економіки країни та, як наслідок, добробут суспільства. Тому вирішення проблем удосконалення ревізії фінансово-господарської діяльності бюджетної установи є вчасним і актуальним.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та узагальнення напрямів проведення ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи. У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення.

У вітчизняній науковій літературі питання ревізії виконання кошторису загального фонду знайшли відображення в публікаціях таких вчених і практиків: Дікань Л. В. [1], Бутинця Ф. Ф. [2], Усача Б. Ф. [3], Білухи М. Т. [4], Жили В. Г. [5] та інших науковців.

Аналіз літературних джерел дозволив дійти висновку, що багато науковців і практиків основною формою державного фінансового контролю визначають ревізію, але в різних джерелах наведено різні визначення поняття "ревізія".

Слід зазначити, що найбільші непорозуміння між науковцями з приводу поняття "ревізія" стосуються питання матеріального (формального) визначення явища. Так, на думку таких авторів,



як Бутинець Ф. Ф., Бардаш С. В., Малюга Н. М., Петренко Н. І., ревізію можна визначити як метод документального контролю. У свою чергу, Усач Б. Ф. і Білуха М. Т. визначають ревізію як форму документального контролю. Дікань Л. В. визначає ревізію як документальний спосіб контролю. На погляд Жили В. Г., ревізія – це спосіб наступного контролю, а на думку Білухи М.Т., ревізія – це форма фінансово-господарського контролю.

Таким чином, розглядаються три точки зору: 1) ревізія як метод контролю; 2) як форма контролю; 3) як спосіб контролю.

Зважаючи на те, що форма є способом існування змісту, його внутрішньою структурою, організацією і зовнішнім виразом [6, с. 693], а метод – це спосіб пізнання явищ [6, с. 617], то спосіб як певна дія, прийом або система прийомів [6, с. 343] є конкретним поняттям відносно методу та форми.

На думку автора, ревізію треба визначити як документальний спосіб контролю незважаючи на те, що в Законі України "Про Державну контрольно-ревізійну службу" до внесення змін від 15 грудня 2005 р. [7] ревізія мала чітке правове визначення (як форма контролю), то на сьогодні (після змін від 15 грудня 2005 р.) законодавець зазначив, що інспектування здійснюється у формі ревізії. Тому, на думку автора, ревізія – це документальний спосіб контролю, що становить систему обов'язкових контрольних дій, чітко регламентованих законодавством, спрямованих на обстеження здійснених об'єктом контролю господарських операцій та їх наслідків, бухгалтерського обліку та фінансової звітності з метою виявлення незаконного розподілу та використання фінансових ресурсів, нестачі коштів і матеріальних цінностей, нецільового та неефективного їх використання.

Видатки бюджетних організацій визначаються як сума коштів, використаних бюджетною організацією у процесі господарської діяльності в межах сум, передбачених кошторисом. Облік видатків у бюджетних установах має характерну відмінність – розподіл їх на касові та фактичні [8].

Проведення перевірки використання коштів загального фонду спрямоване на визначення законності, доцільності й ефективності використання коштів державного бюджету, а також правильності відображення фінансових операцій у бухгалтерському обліку в цілому

Отже, зазначене вище дозволяє узагальнити основні напрями проведення ревізії використання кошторису загального фонду:

- 1) перевірка наявності єдиного кошторису доходів і видатків та законності, обґрунтованості та своєчасності його складання й затвердження;
- 2) перевірка ефективності використання коштів загального фонду;
- 3) оцінка правильності встановлення і застосування посадових окладів (ставок) заробітної плати, доплат, надбавок та премій;
- 4) перевірка правомірності списання на витрати грошових коштів і матеріальних цінностей за кожною зі статей кошторису;
- 5) перевірка канцелярських і поштово-телеграфних витрат, виходячи з потреби максимальної ощадливості в використанні;
- 6) перевірка доцільності та законності витрат на придбання і ремонт основних засобів об'єкта перевірки.

Таким чином, у ході дослідження автором уточнено поняття ревізії, яке, на відміну від існуючих, враховує всі недоліки наявних у літературі визначень та значно розширює сутнісне розуміння ревізії як способу контролю. До того ж автором узагальнено основні напрями проведення ревізії використання кошторису загального фонду.

Отримані дані в майбутньому допоможуть попередити нецільове і неправомірне витрачання коштів державного бюджету, чим поліпшать дефіцитну ситуацію багатства держави.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2007. – 327 с. 2. Контроль і ревізія / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга та ін. – Житомир : ЖІПІ, 2007. – 328 с. 3. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. – К. : Знання-Пресс, 2010. – С. 35. 4. Білуха М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підручник / М. Т. Білуха, М. Г. Дмитренко, Т. В. Микитенко ; [за ред. засл. діяча науки і техн. України, д.е.н., проф. М. Т. Білухи]. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Українська академія оригінальних ідей, 2006. – 888 с. 5. Жила В. Г. Ревізія та аудит / Жила В. Г. – К. : МАУП, 1998. – 96 с. 6. Яременко В. В. Новий тлумачний словник української мови. Т. 2 / В. В. Яременко, О. М. Сліпушков.– К. : Вид. "АКОНІТ", 2000. – 911 с. 7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо попередження фінансових правопорушень, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, державного і комунального майна : Закон України № 3202-IV від 15.12.2005 р. // Урядовий кур'єр. – 2006. – № 2. – С. 6. 8. Матвеева В. Усе про облік і оподаткування бюджетних організацій / В. Матвеева, С. Замазій, Я. Клиженко ; ред. Я. Кавторєва. – Х. : Фактор, 2011. – 656 с. 6. Бюджетний кодекс України від 05.02.2012 р., із змінами, внесеними згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ РЕВІЗІЙ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Анотация. Визначено сутність комплексної ревізії. Досліджено різні аспекти організації комплексних ревізій на підприємствах. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення організації проведення комплексних ревізій із залученням кваліфікованих фахівців інших галузевих підрозділів.

Аннотация. Определена сущность комплексной ревизи. Исследованы различные аспекты организации комплексных ревизий на предприятиях. Предложены рекомендации по усовершенствованию организации проведения комплексных ревизий с привлечением квалифицированных специалистов других отраслевых подразделений.

Annotation. The article defines the essence of a comprehensive audit, examines various aspects of the organization of complex audits at enterprises. The article gives recommendations for the organization of complex audits with the involvement of other industrial units.

Ключові слова: ревізія, контроль, Рахункова палата, внутрішній контроль, середовище контролю, обстеження, організація проведення, ефективність.

Сьогодні значно знижується роль ревізії, суттєво послабились функції державного контролю за збереженням державної власності. Тому спостерігається зловживання у фінансово-економічній сфері, а це – умисне приховування прибутків від оподаткування, нецільове, неефективне та незаконне використання бюджетних коштів керівниками різних рівнів, розкрадання державного й комунального майна. Ревізія – це найбільш ефективний і достовірний метод контролю. За наявності на об'єкті перевірки всіх необхідних документів ревізія може дати вичерпну відповідь про використання на ньому коштів протягом певного періоду. Саме тому, коли розслідуються злочини, призначається ревізія всієї фінансово-економічної діяльності або окремих її аспектів. В умовах нестабільного стану в економіці та дефіциту бюджетних коштів, актуальним є контроль за їх використанням в установах і організаціях, які фінансуються з державного бюджету. Останніми роками все активніше здійснюються дослідження можливостей удосконалення вітчизняної системи шляхом використання міжнародного досвіду.

Питанням організації та методики проведення ревізій у бюджетних установах присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких необхідно виділити І. Білобжецького [1], М. Білухи [1], Ф. Бутинця [1], Б. Валуєва [1], П. Ворончука [2], А. Герасимович [2] та інших. Проте названі вчені розглядають проблеми контролю, ревізії та аудиту, які стосуються суб'єктів господарювання в цілому, а не конкретно бюджетних установ. Саме цьому і присвячене дане дослідження.

Метою написання даної є розробка рекомендацій щодо організації проведення ревізії у бюджетних установах.

Існують різні тлумачення поняття "комплексна ревізія", її ефективності та дієвості. Так, Бутинець Ф. Ф. вважає, що в основу комплексної ревізії доцільно покласти колективну участь при її проведенні представників різних відомств і фахівців різного профілю. Але сама лише участь фахівців необґрунтовано знижує ефективність комплексних ревізій з тієї причини, що вони, лише беручи участь у ній, не володіють специфічними прийомами перевірки законності, доцільності та вірогідності вчинення операцій. Насправді фахівці різного профілю, що залучаються до участі в комплексних ревізіях, самостійно їх не проводять. У чому ж полягає поняття комплексної ревізії та яка її перевага? У більшості літературних джерел визначення поняття "комплексна ревізія" не подається, її зміст не розкривається [1].

На думку автора, комплексна ревізія становить єдину систему технологічного, економічного й фінансового наступного контролю, спрямованого на комплексне вивчення ревізорами та іншими фахівцями фінансового стану підприємства і раціональності використання його майна. Комплексна ревізія на підприємствах провадиться за участю не лише ревізорів, а й інших фахівців (економістів, технологів, бухгалтерів, фінансистів та ін.). Такий великий склад суб'єктів комплексної ревізії дає змогу забезпечити кваліфіковану перевірку всіх сторін господарської діяльності підприємства, його підрозділів і госпрозрахункових відділів, що, у свою чергу, підвищує якість та дієвість ревізії.

Перевага комплексної ревізії полягає і в тому, що в процесі її не тільки перевіряється облікова інформація (документи та облікові реєстри), а й вивчається фінансова діяльність підприємств. Окрім того, ефективність таких ревізій визначається тим, що вони показують, як великі розкрадання відбуваються не лише за допомогою фальсифікації обліково-бухгалтерських даних, а й у результа-



ті використання недоліків у плануванні, нормуванні, технології виробництва, складських і збутових процесів. Участь фахівців у комплексних ревізіях забезпечує глибоку перевірку збереження цінностей безпосередньо на підприємствах. Фахівці, беручи участь у комплексній ревізії, покликані здійснювати всебічну перевірку діяльності підприємства шляхом обстеження умов роботи його підрозділів, аналізу звітних даних про результати господарської діяльності, вивчення стану роботи шляхом особистого спостереження за роботою посадових і матеріально відповідальних осіб [3].

Таким чином, комплексні ревізії мають сприяти усуненню недоліків на підприємствах, недопущенню їх у майбутньому. Головне у комплексній ревізії не вишукування недоліків, а неупереджена оцінка діяльності підприємств. Керівники підприємств до таких ревізій ставляться позитивно й використовують їх результати для підвищення якості фінансово-господарської діяльності. Так, більшість керівників підприємств сфери матеріального виробництва під час останніх опитувань стверджує, що ревізорський апарат у процесі комплексних ревізій надав їм неоціненну допомогу в плануванні фінансово-господарської діяльності, збереженні майна, привернувши увагу до тих чи інших питань [2]. Здобувши незалежність від керівників підприємств, ревізорська служба у своїй роботі дістала змогу об'єктивно відображати виявлені при комплексній ревізії недоліки в господарській діяльності підвідомчих підприємств. Середньорічні нестачі і розкрадання, виявлені при комплексних ревізіях, як показує практика, завжди значно вищі від сум, які виявлялися під час некомплексних ревізій, що здійснювалися в умовах децентралізації контрольно-ревізійної служби.

На думку автора, при підвищенні ефективності комплексної ревізії слід попередньо вивчати не лише фінансову звітність, що надходить від підвідомчих підприємств, а й дані аналізу цієї звітності, ознайомитися зі службовим листуванням, вказівками й розпорядженнями комітетів (міністерств, відомств), поспілкуватися з тими працівниками, що виїжджали у відрядження на цей же об'єкт ревізії, ознайомитися з матеріалами попередніх ревізій і прийнятими за їх результатами рішеннями.

Для підвищення ролі й значення комплексних ревізій слід не лише виявляти недоліки, порушення, а й вчасно запобігати їм та виправляти їх. Для цього до комплексних ревізій мають залучатися висококваліфіковані фахівці, які здатні посилити контроль за достовірністю показників фінансової звітності і вжити заходів що до усунення фактів приписок та викривлення звітності, а тому важливо систематично здійснювати методичне навчання ревізорів.

Наук. керівн. Коршунов Є. А.

Література: 1. Контроль і ревізія : підручник / [за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця]. – 3-тє вид., доп. і переробл. – Житомир : Рута, 2006. – 544 с. 2. Вітвицька Н. С. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Н. С. Вітвицька, О. Е. Кузьмінська. – К. : КНЕУ, 2009. – 166 с. 3. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 245 с. 4. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.2009 р. № 996-ХІУ // Баланс. – 2009. – № 73. – С. 5–9. 5. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні : Закон України від 26.01.1993 р. № 240-ХІІ // Відомості Верховної Ради України – 1993. – № 13. – Ст. 111. 6. Каленський М. М. Довідник працівника державної контрольно-ревізійної служби : довідник / М. М. Каленський, І. Б. Стефанюк. – К. : ДІА, 2010. – Т. 1. – 431 с. 7. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. – 4-тє вид. – К. : Знання-Прес, 2007. – 253 с.

Шакалець Г. О.

УДК 657.20

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИЙОМІВ І МЕТОДІВ РЕВІЗІЇ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Анотація. Теоретично розкрито та запропоновано напрями удосконалення класифікації прийомів і методів ревізії розрахункових операцій.

Аннотация. Теоретически раскрыты и предложены направления усовершенствования классификации приемов и методов ревизии расчетных операций.

Annotation. Directions for improvement of the classification methods are theoretically disclosed and techniques of auditing payments are proposed.

Ключові слова: розрахункові операції, класифікація прийомів розрахункових операцій, метод ревізії розрахункових операцій.

© Шакалець Г. О., 2012



В умовах перехідної економіки є дуже важливим стан платіжно-розрахункової дисципліни. Особливо в тій його частині, що стосується функцій, які виконуються бухгалтером щодо обліку розрахунків з постачальниками і покупцями. Важливість цієї проблеми полягає у тому, що система розрахунків пов'язує підприємство з іншими структурними підрозділами економіки, тобто іншими підприємствами, установами та організаціями.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та узагальнення класифікації прийомів і методів ревізії розрахункових операцій.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Аналіз літературних джерел дозволив зробити висновок, що метод ревізії – це сукупність методичних прийомів контролю процесів розширеного відтворення суспільно необхідного продукту і додержання його законодавчого регулювання. Найчастіше на практиці під час ревізії розрахункових операцій використовуються такі специфічні прийоми контролю, як:

- інвентаризація – це спосіб фактичної перевірки наявності тих чи інших цінностей, інвентаризація розрахунків полягає у виявленні фактичних залишків сум на рахунках. У акті наслідків інвентаризації розрахунків слід вказати назви проінвентаризованих рахунків, записати суми непогашеної і простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості і безнадійних боргів;

- службове розслідування – сукупність прийомів перевірки дотримання працівниками правових актів. Використовується при виявленні зловживань, порушень;

- прийоми документального контролю, здійснюючи перевірки від фактів до документів і, навпаки, від документів до фактів.

Наприклад, Мурашко стверджує, що метод ревізії розрахункових операцій – це сукупність інформаційного моделювання, перевірка законності розрахункових операцій та зіставлення документів з обліковими реєстрами для зручності здійснення цієї процедури.

Правильна організація розрахункових операцій забезпечує сталість грошового обігу в державі і чинить найбільш ефективний вплив фінансових важелів на подальший розвиток суспільного виробництва. Контроль та ревізія розрахункових операцій покликані не тільки виявляти допущені недоліки і помічати позитивні явища у їх організації, але й попереджувати неправильне використання коштів і формування незаконних та недоцільних розрахункових взаємовідносин. У зв'язку з цим за станом розрахункової дисципліни у кожному господарстві повинен бути встановлений систематичний контроль на всіх стадіях здійснення розрахункових операцій [1].

Від своєчасності розрахунків неабиякою мірою залежить успіх здійснення усієї виробничої та фінансової діяльності будь-якого підприємства, установи чи організації, що пов'язані з розрахунковими взаємовідносинами. Коло цих взаємовідносин досить широке.

Завдання контролю полягає у перевірці дотримання нормативно-правового регулювання розрахункових операцій, стану розрахунково-платіжної дисципліни, своєчасності розрахунків із бюджетом, дотримання умов договорів поставок і підряду, фактів погашення надміру стягнених із підприємства або не сплачених йому сум, стану обліку розрахунків, вірогідності облікових та звітних даних про наявність і зміни сум дебіторської й кредиторської заборгованостей [2].

Таким чином, аналіз даної літератури дозволив узагальнити існуючі погляди на класифікацію прийомів і методів ревізії розрахункових операцій, а також розширити наведену класифікацію шляхом урахування аналітичних процедур. Такі процедури, на думку автора, слід застосовувати на кожному етапі класифікації ревізії розрахункових операцій.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Дерій В. А. Контроль і ревізія : курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації "Облік і аудит" / В. А. Дерій. – Бучач : МФ, 2005. – 54 с. 2. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Л. В. Дікань. – Х. : ВД "ИНЖЕК", 2010. – 408 с. 3. Контроль і ревізія : підручник для студентів вузів "Облік і аудит" / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга та ін. – 2-ге вид., доп. і переробл. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 512 с. 4. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. – 6-ге вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2005. – 253 с.

УДК 657.92:06.047.42

Юрченко І. М.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КОНТРОЛЬ ФОРМУВАННЯ І ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Уточнено визначення поняття контролю формування і виконання кошторису бюджетної установи.

© Юрченко І. М., 2012



Аннотация. Уточнено определение понятия контроля формирования и выполнения сметы бюджетного учреждения.

Annotation. The definition of "control of forming and execution of the budget institution estimate" is theoretically substantiated.

Ключові слова: контроль, кошторис бюджетної установи, спеціальний фонд, загальний фонд.

Сучасні умови господарювання, що визначаються переважно наслідками останньої світової кризи, вимагають значних перетворень не тільки в приватному секторі (зміна умов господарювання, удосконалення порядку оподаткування тощо), а й цілковитої реорганізації державного сектору економіки. Особливо актуальним це питання є в системі державного фінансового контролю, зокрема контролю, що здійснюється у бюджетних установах, спрямованого на виявлення та попередження порушень, пов'язаних з формуванням і виконанням кошторису бюджетної установи. Теоретичні та методичні засади контролю формування та виконання кошторису бюджетної установи є дискусійними і вимагають удосконалення, що підтверджує своєчасність й актуальність теми дослідження.

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування та уточнення визначення поняття контролю формування і виконання кошторису бюджетної установи. Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: розкрити сутність кошторису бюджетної установи; обґрунтувати напрями проведення перевірки формування і виконання кошторису бюджетної установи; уточнити поняття контролю формування і виконання кошторису бюджетної установи.

Аналіз літературних джерел показав, що в сучасному науковому середовищі визначення поняття контролю формування і виконання кошторису бюджетної установи відсутнє. Натомість існують цікаві погляди щодо визначення поняття "контроль", "контроль у бюджетних установах", "кошторис бюджетної установи". Таке розмаїття визначень зумовило дослідження автора у напрямі систематизації існуючих поглядів, їх критичного аналізу та, як наслідок, симбіозу з метою надання власного визначення поняття контролю формування і виконання кошторису бюджетної установи.

Так, відповідно до Бюджетного кодексу України, бюджетна установа – це орган, установа або організація, які визначені Конституцією України, а також організації або установи, створені в порядку органами державної влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування, які повністю утримуються за рахунок відповідного державного або місцевих органів бюджетів і є неприбутковими [1]. Установи та організації, що утримуються за рахунок коштів бюджетів, для забезпечення своєї діяльності і виконання покладених на них функцій складають кошторис доходів і витрат.

Кошторис бюджетної установи є основним плановим документом, який надає повноваження бюджетній установі щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг та спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення цілей, визначених на рік відповідно бюджетних призначень [2, с. 20]. Кошторис бюджетних організацій складається з двох частин: спеціального фонду, який містить обсяг надходжень зі спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством; та загального фонду, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету і розподіл видатків за повною економічною класифікацією на виконання бюджетною установою основних функцій [3, с. 18].

Велике значення має контроль за правильністю складання кошторису доходів і видатків, оскільки саме він є передумовою забезпечення дисципліни витрачання бюджетних коштів, підвищення ефективності використання державних ресурсів. Перевірка дотримання законодавства при складанні і виконанні кошторису є одним з найважливіших контрольних заходів.

По-перше, виконання показників державного замовлення: наприклад, статистичні дані про фактичний обсяг наданих послуг, фактичну чисельність контингенту, що отримує послуги в бюджетній установі, стан забезпеченості певними матеріальними цінностями.

По-друге, аналіз звітності про результати виконання кошторису. Зокрема, відхилення між показниками затверджених асигнувань, фактичних видатків та касових видатків може свідчити про необґрунтовано проведені розрахунки необхідних асигнувань, що є підставою для ретельної перевірки розрахунків за певними кодами економічної класифікації. Наприкінці перевірки кошторису бюджетної установи виконується перевірка достовірності даних, внесених у звіт про його виконання, дотримання розпорядником бюджетних коштів терміну подання фінансової звітності та відповідності даних, наведених у цій звітності, даним бухгалтерського обліку.

Враховуючи те, що контроль – це систематичне спостереження за об'єктом перевірки з метою виявлення відхилень від установлених норм, а також наведені визначення поняття "бюджетна установа", "кошторис бюджетної установи", можна дати власне визначення контролю формування і виконання кошторису бюджетної установи.

Контроль формування і виконання кошторису бюджетної установи – це система заходів, що здійснюються органами державного фінансового контролю, направлених на безперервне відстеження інформації щодо надходження та витрачання бюджетних коштів і майна, представленої в кошторисі, з метою виявлення, усунення та в подальшому попередження бюджетних правопорушень.

Таким чином, у ході теоретичного дослідження автором визначено поняття контролю формування і виконання кошторису бюджетної установи, яке враховує основні сутнісні ознаки поняття "контроль", "контроль у бюджетних установах", "кошторис бюджетної установи". Таке визначення сприяє повному розумінню призначення процесу контролю як з боку контролюючих органів, так і з боку підконтрольних установ, також остаточно розширює теорію державного фінансового контролю. Як напрямок подальших досліджень слід вказати на необхідність розкриття змісту контролю формування і виконання кошторису бюджетної установи.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Бюджетний кодекс України. – Х. : Право, 2005. – 164 с. 2. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : конспект лекцій / Л. В. Дікань, О. Д. Свириденко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 92 с. 3. Тютюнник П. С. Облік у бюджетних установах : конспект лекцій / П. С. Тютюнник, М. М. Жовтопуп. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 172 с.

УДК 657.3

Нємченко Г. В.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РЕВІЗІЇ ВИКОНАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Уточнено визначення поняття технології ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи. Визначено основні шляхи вдосконалення здійснення ревізії виконання кошторису загального фонду.

Аннотация. Уточнено определение понятия ревизии выполнения общего фонда сметы бюджетного учреждения. Определены основные пути усовершенствования осуществления ревизии выполнения сметы общего фонда.

Annotation. The concept of technology audit of the general fund budget of fiscal institutions definition is specified. The main ways to improve the review of the general fund budget are defined.

Ключові слова: технологія ревізії, кошторис, загальний фонд, бюджетна установа.

На сьогодні задоволення потреб суспільства, насамперед освітніх, культурних, соціальних, покладено державою в основному на бюджетні установи та організації, тому і їх фінансування здійс-



снує саме держава. Контроль за використанням державних коштів є невід'ємною частиною економічної системи, оскільки ефективність використання бюджетних коштів є одним із найголовніших та актуальних питань сучасного уряду України. Актуальним саме зараз це питання є через те, що у зв'язку з фінансовою кризою спостерігається дефіцит коштів державного та місцевого бюджетів, що вимагає якомога доцільніше використовувати державні кошти та попередити усі можливі порушення у даній сфері. Основним плановим документом, що забезпечує діяльність будь-якої установи та збалансовує її доходи й видатки, є кошторис.

До вітчизняних науковців, які присвятили свої праці контрольно-ревізійній діяльності в бюджетних установах, відносяться Дікань Л. В. [1; 2], Бутинець Ф. Ф. [3; 4], Усач Б. Ф. [5], Ілленкова М. А. [6] та ін.

Метою даного дослідження є розкриття сутності поняття технології ревізії кошторису та наведення можливих шляхів покращення технології ревізії.

З огляду на роботи авторів можна стверджувати, що однозначного трактування поняття технології ревізії не визначено, адже думки вчених дещо різняться. Ревізія є одним з найосновніших видів державного фінансового контролю. Щодо поняття "контроль", то Бутинець Ф. Ф. стверджує, що це систематичне спостереження і перевірка процесу функціонування відповідного об'єкта з метою встановлення його відхилень від заданих параметрів [3]. Дікань Л. В. наводить більш уточнене поняття контролю як системи відносин з приводу систематичного спостереження і перевірки ходу функціонування відповідного об'єкта деякого суспільного, виробничого або іншого процесу контролюючими органами, установами, уповноваженими особами з метою встановлення відхилень об'єкта контролю від заданих параметрів [2]. З точки зору економіки трактування Дікань Л. В. є більш влучним, але визначення Бутиця Ф. Ф. є більш універсальним для різних сфер суспільного життя.

Підходи до визначення поняття ревізії як найефективнішого методу державного фінансового контролю також дещо розходяться. Дікань Л. В. визначає ревізію як метод бюджетного контролю, систему контрольних дій, спрямованих на всебічну перевірку фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій, а також роботи фінансових органів щодо складання і виконання бюджету з метою встановлення законності проведених операцій, дотримання фінансової дисципліни, порядку і правил організації обліку, достовірності звітності [2]. Усач Б. Ф. стверджує, що ревізія – це форма документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності; спосіб документального викриття нестач, розтрат, привласнень чи крадіжок коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань [5]. Поняття технології трактують як зважену послідовність контрольних дій, за допомогою яких досягається кінцева мета здійснення контрольного заходу [2]. На погляд Ілленкової М. А., технологія – спосіб реалізації складного процесу шляхом розчленування його на елементи, що об'єднуються в систему взаємопов'язаних процедур і операцій, які виконуються однозначно [6].

Таким чином, проаналізувавши вищезазначене, можна визначити поняття технології ревізії як систему впорядкованих дій, необхідних для систематичного спостереження за об'єктом дослідження з метою перевірки його функціонування та попередження його відхилень від заданих параметрів.

Але процес технології ревізії на даному етапі є недосконалим. Непомняща С. М. зазначає, що причиною виступає недосконалість законодавчої бази; відсутність у нормативно-правових актах державного фінансового контролю суперечностей, дублювання законів; відсутність чіткого визначення того, які конкретні питання державного фінансового контролю розглядаються на тому чи тому рівні нормативного регулювання, як відбувається процес взаємодії з іншими рівнями; які види нормативно-правових актів належать до того чи того рівня; відсутнє з'ясування обов'язковості застосування, порядку розроблення і узгодження нормативно-правових актів державного фінансового контролю [7]. У той же час Бутинець Ф. Ф. вбачає проблему в іншому. Він вважає, що покращенню контролю сприяло б ефективніше та частіше використання комп'ютерних технологій: потрібно зменшити кількість даних, що обробляються вручну, перевіряти проміжні і кінцеві підсумки з меншою трудомісткістю, у результаті чого в ревізора вивільняється час для більш ретельної перевірки документів; за допомогою використання комп'ютерної техніки можливо економити час на виконання нескладних, але стомлюючих одноманітних прийомів порівняння фактичних даних з обліковими; необхідно в автоматичному порядку здійснити перевірку тотожності чи взаємної ув'язки показників різних форм звітності; зберігати і багаторазово використовувати отримані дані; здійснювати попередню оцінку результатів робіт шляхом отримання не всіх результатів обробки інформації, а тільки відхилень [4]. На думку автора, удосконаленню технології ревізії сприяло б посилення внутрішнього контролю установи з боку керівництва та посилення відповідальності керівників різних рівнів розподілу бюджетних коштів, періодичне проведення консультацій з боку контрольно-ревізійної служби. Таким чином, зважуючи все перераховане, можна дійти певної схеми покращення технології ревізії бюджетних установ (рисунок).

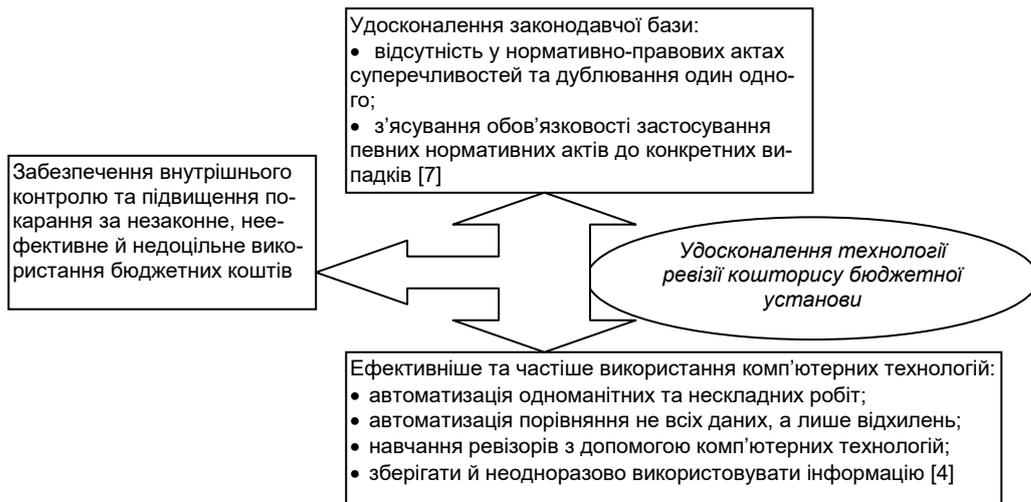


Рис. Шляхи вдосконалення технології ревізії виконання кошторису бюджетної установи (узагальнено автором на основі джерел [4; 7])

Таким чином, можна зробити висновок, що система контролю та технології ревізії виконання кошторису бюджетних установ є недосконалою та потребує нововведень і покращень, особливо зараз, у період фінансової кризи, коли неправомірне використання державних коштів призведе до збільшення державного боргу та підірве економіку країни. Автором було наведено визначення поняття технології ревізії, а також шляхи вдосконалення сучасної системи контролю та технології ревізії виконання загального фонду кошторису, які можуть бути використані в будь-якій бюджетній установі та сприятимуть поліпшенню ефективності її діяльності.

Наук. керівн. Голуб. Ю. О.

Література: 1. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2007. – 327 с. 2. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Л. В. Дікань. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 408 с. 3. Контроль і ревізія / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга та ін. – Житомир : ЖІТІ, 2007. – 328 с. 4. Контроль і ревізія : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець, Н. Г. Виговська, Н. М. Малюга та ін. ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутиця. – 3-тє вид., доп. і переробл. – Житомир : ПП "Рута", 2002. – 544 с. 5. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. – К. : Знання-Прес, 2006. – С. 35. 6. Ілленкова М. А. Інноваційний менеджмент [Електронний ресурс] / Ілленкова М. А. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/138/9423.html>. 7. Непомняща С. М. Удосконалення і розвиток Державного фінансового контролю та аудиту за надходженням коштів Державного бюджету України та їх використання [Електронний ресурс] / С. М. Непомняща. – Режим доступу : www.kntu.kr.ua.

УДК 657.3:657.6

Нікуліна Н. Д.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ РЕВІЗІЇ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Обґрунтовано особливості ревізії виконання кошторису бюджетної установи, визначено етапи ревізії.

Аннотация. Обоснованы особенности проведения ревизии выполнения сметы бюджетного учреждения, определены этапы ревизии.

© Нікуліна Н. Д., 2012



Annotation. The main features of of a budgetary estimation revision are proved in this article. The main stages of the revision are also defined.

Ключові слова: кошторис, план асигнувань, бюджетна установа, ревізія, план асигнувань.

В умовах дії законів ринку постає проблема ефективного використання бюджетних фінансових ресурсів. Дана проблема спонукає до аналізу підходів стосовно бюджетного фінансування та визначення особливостей ревізії виконання кошторису бюджетної установи. Питання контролю виконання кошторису бюджетної установи є досить актуальним, адже установам можуть виділятися бюджетні кошти тільки за наявності затверджених кошторисів та планів асигнувань. Установи мають право брати зобов'язання та витратити бюджетні кошти на цілі і в межах, встановлених кошторисами та планами асигнувань. Необхідно використовувати бюджетні кошти з дотриманням принципів суворой економії та фінансової дисципліни.

Метою даного дослідження є визначення особливостей ревізії виконання кошторису бюджетної установи, виділення етапів проведення ревізії. Для досягнення мети були поставлені такі завдання: виявити особливості проведення ревізії кошторису та плану асигнувань бюджетної установи як основних планових документів; виділити основні етапи у проведенні ревізії. У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, співставлення та систематизація.

Аналіз літературних джерел [1 – 8] дозволяє виділити такі особливості ревізії виконання кошторису бюджетної установи:

1. Ревізія є комплексною та всеохоплюючою щодо діяльності установи, адже у кошторисі визначається обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій, досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень.

2. Під час ревізії спершу треба встановити, чи є в наявності затверджений кошторис бюджетної установи на відповідний рік і перевірити його відповідність вимогам "Порядку складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ" [2].

3. Метою перевірки кошторису бюджетної установи є встановлення правильності затверджених кошторису та плану асигнувань і контроль здійснення витрат у межах зазначених планових документів [3].

4. Ревізія фактичних видатків на утримання бюджетної установи починається з перевірки наявності затвердженого єдиного кошторису доходів і видатків та розрахунків до нього, правильності його формування щодо вимог чинного законодавства України [4].

5. Загальна оцінка виконання єдиного кошторису доходів і видатків проводиться методом аналізу на підставі даних поточної звітності про кошторисні цільові призначення бюджетних коштів, кастові та фактичні видатки в розрізі їхніх видів за кодами економічної класифікації.

6. Основними порушеннями, які виявляють під час проведення ревізії, є: перевищення окремих видів видатків за кошторисом, наявність непередбачених кошторисом видатків, порушення чинного законодавства про закупівлю товарів, робіт (послуг) за державні кошти, перерахування авансів і платежів за безтоварними рахунками, часткова оплата за рахунок бюджетних коштів витрат, джерелом фінансування яких мають бути позабюджетні спеціальні кошти.

7. Контроль цільового використання бюджетних коштів здійснюється методами порівняння, аналізу й логічної перевірки на відповідність призначенню коштів за кошторисом доходів і видатків бюджетної установи [4].

Основними етапами ревізії виконання кошторису бюджетної установи є:

1. На першому етапі визначається, чи мав право відповідний орган влади затверджувати кошторис даної установи, чи відповідає сума надходжень із загального фонду, зазначена в кошторисі, даним лімітної довідки про бюджетні асигнування. Також перевіряється, чи підтверджена дохідна частина спеціального фонду кошторису розрахунками доходів за усіма її джерелами; чи врахована у видатковій частині кошторису об'єктивна потреба в коштах, виходячи з основних виробничих показників і контингенту, які встановлено для бюджетної установи; чи забезпечено першочергово бюджетними коштами видатки на оплату праці з нарахуваннями, а також на господарське утримання установи; визначається, чи обґрунтовано показники видатків у кошторисі відповідними розрахунками за кожним кодом економічної класифікації. Також під час перевірки правильності складання і затвердження кошторису, необхідно перевірити складання і затвердження разом з кошторисом (на підставі лімітної довідки) план асигнувань і штатний розпис установи [6].

2. На другому етапі перевіряється дотримання законодавчих вимог щодо виконання кошторису. Основною метою здійснення цього напряму перевірки є дослідження того факту, чи проводить бюджетна установа свою діяльність винятково в межах асигнувань, затверджених кошторисом і планом асигнувань, за наявності витягу, доведеного органом Державного казначейства, що підтверджує відповідність цих документів даним казначейського обліку [7].

3. На третьому етапі проводиться перевірка правильності внесення змін до кошторису і плану асигнувань бюджетної установи. Необхідно встановити наявність об'єктивної потреби у перерозподілі чи скороченні асигнувань бюджетної установи, аналізується, чи внесено відповідні зміни до річного розпису асигнувань бюджету з урахуванням особливостей спеціального фонду; також перевіряється, чи відповідає уточнений обсяг видатків зі спеціального фонду сумі уточненого обсягу доходів і залишків коштів на початок року [2].

4. На заключному етапі відбувається перевірка достовірності даних, внесених у звіт про виконання кошторису. Зокрема перевіряється, чи дотримано розпорядниками бюджетних коштів термін подання фінансової звітності та чи відповідають дані, наведені у звітності, даним бухгалтерського обліку [7].

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що ревізія виконання кошторису бюджетної установи має певні особливості, що зумовлено принципами, які притаманні кошторисно-бюджетному фінансуванню. Ревізія відбувається у чотири етапи, на кожному з яких потрібно провести необхідні перевірочні процедури щодо контролю за використанням бюджетних коштів.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ : Постанова Кабінету Міністрів України від 28. 02. 2002 р. № 228 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>. 2. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Дікань Л. В. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 408 с. 3. Державний фінансовий контроль : навч-метод. посібн. для самост. вивчення дисципліни / Н. С. Вітвицька, І. Ю. Чумакова. – К. : КНЕУ, 2003. – 407 с. 4. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит: інтегрований навч-атест. комплекс для кер. і фінансово-економіч фахівців бюджетних установ / П. К. Германчук, І. Б. Стефанюк, Н. І. Рубан та ін. – К. : АВТ. – 423 с. 5. До питання кошторисно-бюджетного фінансування / О. Солдатенко // Віче. – 2010. – № 17. – С. 30–32. 6. Контроль в бюджетних установах : метод. посібн. для самостійного вивчення дисципліни / Л. В. Дікань, О. І. Щербаков, Ю. А. Ольховський. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 202 с. 7. <http://dbu.gov.ua>.

УДК 654.7

Ольховська А. В.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕВІЗІЇ ВИКОНАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Визначено поняття "ревізія виконання загального фонду кошторису бюджетної установи". Систематизовано погляди вчених-економістів на сутність поняття "ревізія загального фонду кошторису". Розкрито сутність кошторису в бюджетній установі.

Аннотация. Определено понятие "ревизия использования общего фонда сметы бюджетного учреждения". Систематизированы подходы ученых-экономистов к определению сущности понятия "ревизия общего фонда сметы". Раскрыта сущность сметы в бюджетном учреждении.

Annotation. The notion of "audit of the use of the general fund of the budget of the budget institution" is defined. Approaches of scientists-economists to the definition of the essence of the notion "revision of the general fund of the budget" are systematized. The essence of revision of estimates in a budget institution is revealed.

Ключові слова: ревізія, кошторис, план асигнувань, ревізія кошторису бюджетної установи.

Кошторис бюджетної установи є основним плановим документом, який надає повноваження бюджетній установі щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг та спрямування коштів для виконання установою своїх функцій і досягнення цілей [1, с. 78]. Основними нормативними актами, що регулюють порядок складання та виконання кошторису, є Бюджетний кодекс та Постанова КМУ № 288 "Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження за основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ" [2, с. 53]. Питанням ревізії кошторису присвятили свої роботи багато зарубіжних вчених і практиків. Вітчизняних же публікацій і наукових праць у галузі ревізії кошторису, і тим більше ревізії загального фонду кошторису, досить обмежена кількість. Проте до українських вчених, що внесли найбільший вклад у розкриття даного питання, можна віднести Дікань Л. В., І. Белову, Бутинця Ф. Ф., Білуху М. Т. [1 – 4]. Узагальнення опублікованих з досліджуваної проблематики робіт дає підстави стверджувати: питання економічного понятійного апарату стосовно ревізії кошторису розроблені недостатньо. Усе це й обумовлює актуальність та своєчасність обраної теми дослідження.

Метою даного дослідження є визначення поняття "ревізія виконання загального фонду кошторису в бюджетній установі". Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: систематизувати погляди вчених-економістів на сутність поняття "ревізії".

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.



Питання ревізії виконання загального фонду кошторису в бюджетній установі в Україні досліджено досить широко. І перш за все, розглянемо поняття "ревізія". Ревізія – це різностороння перевірка діяльності підприємства для встановлення законності, доцільності й ефективності дій [3, с. 96]. У даний час велика кількість вчених працюють над цим питанням, тому можемо систематизувати їхні погляди і на основі цього зробити відповідні висновки.

У процесі дослідження розглянуто погляди вчених-економістів на сутність поняття "ревізія", які представлені в таблиці.

Таблиця

Аналіз сучасних поглядів на визначення поняття "ревізія"

Джерело \ Погляд	Метод	Процес	Система
Дікань Л. В. [5, с. 56]	+	-	
Бутинець Ф. Ф. [1, с. 24]	-	-	+
Білуха М. Т. [3, с. 38]	+	-	-
Бюджетний кодекс України [2, с. 65]	-	+	-

Так, на основі таблиці визначено, що більшість авторів схиляється до визначення ревізії як методу, що, на думку автора, є цілком доцільним, тому що метод – це сукупність прийомів, способів, засобів, дій, необхідних для досягнення мети та вирішення завдань.

Визначення поняття "ревізія" набуло подальшого розвитку шляхом урахування останніх змін (як на законодавчому рівні, так і в економічній теорії), а також всебічно розкрито сутність ревізії різними вченими, шляхом врахування мети користувачів результатів досліджуваного напрямку ревізії.

Таким чином, розглянуто теоретичні аспекти ревізії і виявлено, що багато вчених працюють над теоретичними розробками з удосконалення як понятійного апарату, так і методики проведення ревізійних заходів.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Ф.Ф. Бутинець, Н. Г. Виговська, Н. М. Маюга, Н. І. Петренко ; за ред. Ф. Ф. Бутинця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2002. – 544 с. 2. Галузіна С. М. Международный учет и аудит / С. М. Галузіна. 3. Білуха М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підручник / М. Т. Білуха, М. Г. Дмитренко, Т. В. Микитенко ; за ред. М. Т. Білухи. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Укр. акад. оригінальних ідей, 2006. – 888 с. 4. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит / П. К. Германчук, І. В. Стефанік, Н. І. Рубан та ін. – К. : АВТ, 2004. 5. Дікань Л. В. Контроль і ревізія / Л. В. Дікань. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 245 с.

Тарасенко А. Г.

УДК [657.6.336.226.12](477)

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто особливості організації податкового контролю великих платників податків як одного із елементів податкової політики держави.

Анотация. Рассмотрены особенности организации налогового контроля крупных налогоплательщиков как одного из элементов налоговой политики государства.

Annotation. The features of the organization of the tax control of large taxpayers as one of the elements of the tax policy of the state are regarded.

Ключові слова: податковий контроль, великий платник податків, організація податкового контролю.

© Тарасенко А. Г., 2012



Основу доходів бюджету в Україні складають податки. При цьому, як свідчать дані ДПС України, переважна частка податкових надходжень у теперішній час припадає на юридичних осіб – платників, які віднесені до категорії великих. У той же час саме на цих платників припадає й основний обсяг податкового боргу. У зв'язку з цим в Україні сьогодні особливої актуальності набула проблема ефективної організації податкового контролю великих платників податків (ВПП), що є важливим засобом захисту майнових інтересів держави.

Теоретичні засади та напрями вдосконалення податкового контролю висвітлені в роботах таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Буряк П. Ю., Жигаленко О. В., Карпінський Б. А., Кучерявенко М. П., Ногіна О. А., Онищенко В. А., Чередніченко А. П., Чернелевський Л. М. тощо. Особливості організації податкового контролю досліджуються в роботах Дець В. Ф., Калінеску Т. В., Васильєвої Н. С., Хмільовської К. В. Разом з тим специфіка організації податкового контролю великих платників податків досліджена недостатньо.

Метою даного дослідження є теоретичне узагальнення та оцінка особливостей організації контролю ВПП в сучасних умовах.

Аналіз джерел надходження коштів до бюджету показує, що понад 60 % загальної суми сплачують лише 10 % від загальної кількості зареєстрованих платників податків – юридичних осіб. Водночас втрати бюджету у формі недоїмки з податків і зборів (обов'язкових платежів) по цих платниках податків також становлять від 60 до 70 % [1; 2]. Необхідність врахування особливої ролі ВПП в економічному й соціальному житті країни є одним із головних чинників, які стимулювали пошуки нових форм роботи органів ДПС із цією категорією платників податків.

Вивчення досвіду організації податкового контролю в зарубіжних країнах показало, що найбільшу ефективність у сучасних умовах забезпечує створення спеціалізованих інспекцій, на які покладається супровід цієї категорії платників податків. При цьому ефект досягається не за рахунок посилення тиску на платників, а за рахунок формування нової системи взаємовідносин, за якої забезпечується індивідуальний підхід до кожного з ВПП. У цілому концепція роботи з цією категорією платників базується на новій філософії партнерських відносин між податківцями і платниками, яка здатна значною мірою змінити ставлення суспільства до сплати податків, поліпшити стан дотримання податкової дисципліни [3].

Право створювати спеціалізовані державні податкові інспекції по роботі з великими платниками податків (СДПІ ВПП) ДПА України передбачене пунктом 5.17 Положення про ДПА України [4]. У 2011 р. в Україні працювало 11 СДПІ ВПП. Донедавна функціонально вони були підпорядковані ДПА відповідних регіонів. Після прийняття Податкового кодексу України (ПКУ) [5] були внесені зміни до Закону України "Про державну податкову службу в Україні" [6]: відтепер СДПІ ВПП можуть бути підпорядковані ДПА України за її рішенням. Відповідне рішення ДПС України затверджене наказом від 17.01.2012 р. № 45. Крім того, Кабінетом Міністрів України прийнято рішення про створення територіального органу ДПС – Центрального офісу з обслуговування великих платників податків [7]. Передбачається, що це дозволить ДПС стандартизувати процедури, покращити методологію обслуговування, надавати більше сервісних послуг ВПП та максимально запобігати ризикам в наповненні державного бюджету [8].

Необхідно зазначити, що структура СДПІ ВПП суттєво відрізняється від структури ДПІ в районах: вона побудована за галузевою ознакою. У кожному відділі обслуговуються підприємства та організації конкретної галузі народного господарства, де їм надають повний перелік податкових послуг – від первинної реєстрації, консультацій з податкового законодавства до видачі довідок, документів і проведення податкового аудиту. Склад галузевих відділів формується залежно від напрямку податкового супроводження, що пов'язано із специфікою фінансово-господарської діяльності великих платників податків.

Таким чином, можна зробити висновок, що основними особливостями організації податкового контролю ВПП є виокремлення у структурі ДПС України спеціалізованих інспекцій, які побудовані за галузевою ознакою, що дозволяє більш повно враховувати специфіку діяльності таких платників, а також реалізація концепції щодо партнерських відносин між платниками податків та податковою службою як представником держави, що сприяє досягненню кращого взаєморозуміння та збалансованості інтересів сторін.

Наук. керізн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Германова О. Пліч-о-пліч із платниками / О. Германова // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 35. – С. 9. 2. Страшний А. Партнерство стало для нас нормою / А. Страшний // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 42. – С. 8–11. 3. Бухарев В. Ми за партнерські відносини бізнесу та влади / В. Бухарев // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 40. – С. 6–7. 4. Про затвердження Положення про Державну податкову адміністрацію України : Указ Президента України від 13.07.2000 р. № 886 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sta.gov.ua. 5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/> 6. Про державну податкову службу в Україні : Закон України від 04.12.1990 р. № 509-XII (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/> 7. Про утворення Центрального офісу з обслуговування великих платників податків : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2012 р. № 42 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.visnuk.com.ua/actual/Postanova_.html 8. Стенограма засідання науково-експертної Ради з питань діяльності ДПС України від 02.02.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish>.

Студент 5 курсу
Східноєвропейського університету економіки і менеджменту

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ"

Анотація. Теоретично обґрунтовано поняття державного фінансового контролю страхової компанії та запропоновано способи його здійснення.

Аннотация. Теоретически обосновано понятие государственного финансового контроля страховой компании и предложены способы его осуществления.

Annotation. The concept of state financial control of insurance company is theoretically grounded and the methods of its realization are offered.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, страхова компанія.

У сучасних умовах розвитку ринкових відносин відбуваються процеси реформування всіх сфер економіки, зокрема й сфери державного фінансового контролю як однієї з ключових функцій держави. Державний фінансовий контроль є складовою державного регулювання діяльності страховиків. Необхідність забезпечення високого ступеня відповідальності страховика за соціально-економічні наслідки своєї діяльності обумовлює необхідність організації державного фінансового контролю [1].

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування поняття "державний фінансовий контроль страхової компанії" та визначення найбільш дієвих методів цього контролю.

На сьогодні в економічній літературі існують різні погляди на зміст державного фінансового контролю страхової компанії. Усі ці підходи є досить актуальними, проте доводиться констатувати, що єдиної думки серед фахівців немає.

Наведемо авторське визначення, яке, на думку автора, повніше розкриває зміст державного фінансового контролю страхової компанії.

Державний фінансовий контроль страхової компанії є упорядкованою нормами права діяльністю держави щодо перевірки своєчасності і точності фінансового планування, обґрунтованості й повноти надходжень доходів у відповідні фонди грошових коштів, правильності та ефективності їх використання, а також важливим елементом системи управління фінансами, що реалізує основні завдання фінансової політики держави загалом.

До основних вад сучасної системи державного контролю можна віднести такі: 1. Переважна більшість контрольно-перевіркових процедур має фіскальний характер. На практиці найчастіше використовують ревізію та перевірку. 2. Переважання заходів подальшого (наступного) контролю. 3. Неусвідомлення важливості внутрішнього фінансового контролю як в системі управління державними фінансами, так і керівниками підприємств, установ, організацій [2].

Враховуючи зазначене та зважаючи на особливості здійснення фінансового контролю страхової компанії, можна запропонувати найбільш ефективні способи його здійснення. Ними є: проведення контрольних перевірок, (особливо зустрічних); здійснення внутрішнього контролю страховими компаніями; збільшення відповідальності за порушення законодавчих нормативів платоспроможності за рахунок підвищення розмірів штрафних санкцій.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що в економічній літературі відсутня єдина думка до поняття державного фінансового контролю, які стосуються економіки загалом, й суб'єктів страхового ринку зокрема. З цією метою в роботі запропоновано авторське визначення державного фінансового контролю страхової компанії та визначено основні вади сучасної системи державного контролю. Такий підхід дає змогу вирішити проблему виокремлення у науковій літературі поняття "державний фінансовий контроль страхової компанії" та запропонувати дієві способи його здійснення.

Наук. керівн. Шірінян Л. В.

Література: 1. Дьячкова Ю. М. Страхування : навч. посібн. / Ю. М. Дьячкова. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с. 2. Скоропад І. С. Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми та шляхи реформування / І. С. Скоропад, Н. І. Пахолок // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3.

ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ДИНАМИЧНОЙ ВНЕШНЕЙ СРЕДЫ

Аннотация. Выявлены ключевые проблемы обеспечения финансовой устойчивости страховых компаний в условиях динамичной внешней среды и обоснована необходимость разработки механизмов экономической диагностики деятельности страховых компаний.

Анотація. Визначено ключові проблеми забезпечення фінансової стійкості страхових компаній у динамічному середовищі та обґрунтовано необхідність розробки механізмів економічної діагностики діяльності страхових компаній.

Annotation. The key problems of financial stability providing of insurance companies in the conditions of dynamic environment were educed and the necessity of development of economic diagnostics mechanisms of insurance companies activity were proved.

Ключевые слова: страховые компании, финансовая устойчивость, экономическая диагностика деятельности страховых компаний.

На современном этапе развития социальных и рыночных отношений в Украине страхование является одной из наиболее динамично развивающихся отраслей народного хозяйства страны, от стабильности функционирования которой во многом зависит уровень развития национальной экономики и, в частности, рынка инвестиций, а также социальная устойчивость общества.

Проблемам обеспечения стабильной и безубыточной деятельности страховых компаний посвящены работы многих отечественных и зарубежных ученых, среди которых следует отметить Д. Бланда, Ефимова С. Л., Орланюк-Малицкую Л. А., Телепина Я. Е., Хэмптона Д. Д., Яшина Н. М. и др. [1 – 6]. Кроме того, деятельность страховых компаний, ввиду ее важной социально-экономической роли, является объектом повышенного внимания со стороны государства и находится под контролем Государственной комиссии по регулированию рынков финансовых услуг Украины.

Несмотря на это, вопрос обеспечения финансовой устойчивости страховых компаний по-прежнему остается открытым, что обусловлено спецификой их работы, связанной с высокой степенью неопределенности внешних условий, и, следовательно, случайностью потоков обязательств перед страхователями [1; 4; 6]. Это и определило актуальность темы проведенного исследования.

Целью проведенного исследования является выявление проблем обеспечения финансовой устойчивости страховых компаний в условиях динамичной внешней среды, свойственных современному этапу развития экономики Украины.

К общим проблемам, стоящим на пути обеспечения финансовой устойчивости страховых компаний в долгосрочной перспективе, и, следовательно, эффективного развития сферы страхования в Украине, можно отнести:

несоответствие между объемами страхования в Украине и количеством участников страхового рынка страны и их непропорциональное изменение при смене условий функционирования;

высокий уровень закрытости информации (асимметричность информации) о результатах деятельности страховых компаний на страховом рынке Украины, что не дает возможности существующим или потенциальным клиентам при выборе страховой компании адекватно оценивать уровень ее платежеспособности;

недоверие к страховым компаниям, уровень которого усугубился в период кризиса 2008 – 2009 гг., что было обусловлено задержкой в выплатах страховых возмещений из-за проблем страховщиков с ликвидностью, обострения ситуации на финансовом рынке и общего ухудшения состояния экономики Украины;

несбалансированность страховых портфелей украинских страховщиков, вызванная преобладанием в их структуре наиболее убыточных видов страхования, таких, как страхование КАСКО автотранспортных средств и обязательное страхование (ОСАГО) гражданско-правовой ответственности владельцев наземных транспортных средств на территории Украины;

несовершенство процедуры выявления страховых компаний с низкой платежеспособностью, обусловленное особенностями существующей системы отчетности страховщиков, а также трудоемкостью и длительностью аналитической обработки информации о деятельности каждого отдельного участника страхового рынка Государственной комиссией по регулированию рынков финансовых услуг Украины.

Рассмотренные проблемы обеспечения финансовой устойчивости страховых компаний в условиях динамичной внешней среды свидетельствуют о необходимости не просто анализа и оценки показателей работы страховщиков, а экономической диагностики их деятельности, которая



дозволит дати всесторонню оцінку стану кожної окремої страхової компанії, рівня її розвитку і проблем функціонування з метою розробки на цій основі ефективних управлінських рішень [2; 3; 5].

Следователно, розробка ефективних механізмів економічної діагностики діяльності страхових компаній дозволит підвищити якість державного фінансового контролю над діяльністю страховиків.

Література: 1. Бланд Д. Страхование: принципы и практика / Д. Бланд. – М. : Финансы и статистика, 2008. – 416 с. 2. Ефимов С. Л. Организация управления страховой компанией: теория, практика, зарубежный опыт / С. Л. Ефимов. – М. : Росс. юрид. издат. дом, 1995. – 150 с. 3. Орланюк-Малицкая Л. А. Платежеспособность страховой организации / Л. А. Орланюк-Малицкая. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 151 с. 4. Телепин Я. Е. Финансовая устойчивость и платежеспособность страховой компании / Я. Е. Телепин // Страхование дело. – 2005. – № 1. – С. 56–68. 5. Хэмптон Д. Д. Финансовое управление в страховых компаниях / Д. Д. Хэмптон. – М. : АНКЛ, 1995. – 263 с. 6. Яшина Н. М. Основы обеспечения финансовой устойчивости страховой организации / Н. М. Яшина // Справочник экономиста. – 2008. – № 10. – С. 126–135.

Голуб Ю. О.

УДК 35.073.53:657.422.8

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЬНО-РЕВІЗІЙНОЇ РОБОТИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Анотація. Запропоновано напрямки вдосконалення контрольно-ревізійної роботи у сфері державних закупівель з метою усунення недоліків, з якими стикаються ревізори в ході перевірки державних закупівель.

Аннотация. Предложены направления усовершенствования контрольно-ревизионной работы в сфере государственных закупок с целью устранения недостатков, с которыми сталкиваются ревизоры в ходе проверки государственных закупок.

Annotation. Directions of improvement of control-revision work are offered in the field of the public purchasing with an aim of removing defects, which inspectors find during verification of the public purchasing.

Ключові слова: контроль, державні закупівлі, конкурсні торги, перевірка державних закупівель.

Здійснення контролю державних закупівель потребує вдосконалення, стабільності законодавчої бази та ефективного управління, що є одним з найважливіших завдань органів державної влади, виконання якого сприятиме ефективному використанню державних коштів та дотриманню розпорядниками державних коштів вимог законодавства. Прозорість у сфері державних закупівель – необхідний чинник запобігання корупції на шляху реалізації концепції раціонального та ефективного витрачання державних коштів [1, с. 36].

Основною проблемою здійснення державних закупівель є нестабільність та недосконалість законодавства, корупційність та конфлікт інтересів у сфері державних закупівель між органами державної влади, який виник унаслідок політичної кризи в Україні і призвів до критичної ситуації, у якій не досягається погодження ключових питань щодо функціонування системи державних закупівель. З огляду на актуальність даного питання виникає потреба в забезпеченні ефективної системи контролю за державними закупівлями.

Виходячи з цього, метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка напрямів удосконалення контрольно-ревізійної роботи у сфері державних закупівель для забезпечення стабільності взаємовідносин між суб'єктами закупівельної діяльності та розвитку економіки країни загалом.

Аналіз літературних джерел, а також вивчення вітчизняного досвіду здійснення перевірки державних закупівель на базі Державної фінансової інспекції Харківської області дозволили узагальнити та згрупувати основні недоліки, з якими стикаються ревізори в ході перевірки державних закупівель. Слід зазначити, що аналіз недоліків здійснювався за такими напрямками: по-перше, встановити ті способи закупівлі, при яких розпорядниками допускається найбільше порушень; по-друге, виявити основні аспекти, у розрізі яких замовникам надається недостовірна інформація з боку учасників закупівлі; по-третє, визначити рівень поінформованості та рівень методичного забезпечення замовників щодо механізму проведення конкурсних торгів; по-четверте, розкрити недоліки

© Голуб Ю. О., 2012

нормативно-правового забезпечення здійснення контролю над закупівельною діяльністю.

Автором встановлено, що найбільше порушень законодавства допускається розпорядниками державних коштів у процесі здійснення закупівлі в одного учасника. Це перш за все пов'язано з тим, що установи незаконно застосовують дану процедуру закупівлі, адже на її проведення потрібно отримати відповідний дозвіл, яким іноді нехтують. Для отримання загального уявлення стосовно процесу здійснення закупівлі в одного учасника автором розроблено схему даного способу закупівлі, яка наочно демонструє всю процедуру та значно спрощує процес перевірки.

Крім того, значна частина порушень виникає при здійсненні відкритих торгів. Відносно етапів закупівлі, де здійснюється найбільше порушень, варто відзначити, що найбільшою кількістю порушень супроводжується етап розкриття та оцінки пропозицій конкурсних торгів.

До того ж встановлено, що досить розповсюдженим порушенням законодавства державних закупівель є процедура закупівлі у пов'язаних осіб. Майже кожна друга перевірка супроводжується виявленням даного порушення. Що стосується недостовірності надання інформації замовнику від учасників торгів, то найчастіше викривлення інформації відбувається в таких аспектах: щодо здійснення виробничої діяльності; щодо наявності ліцензій; щодо наявності дилерських повноважень. Таким чином, з метою забезпечення достатнього рівня поінформованості розпорядників державних коштів доцільно затвердити певні форми документів, що складаються ревізорами в процесі здійснення перевірки закупівельної діяльності. Варто звернути увагу на те, що дані форми мають бути чітко регламентовані законодавством та згруповані у певні бази даних. Наведена в них інформація має бути у вільному доступі розпорядників державних коштів.

Що стосується потреби розпорядників державних коштів у залученні експертів, слід зауважити, що залучення експертів найчастіше відбувається при закупівлі будівничих робіт. Це пов'язано насамперед з недостатньою поінформованістю в даній сфері та із специфікою даного виду закупівлі. Крім того, варто наголосити, що залучення експертів розпорядниками є завжди можливим через відсутність можливості оплати експертних послуг.

На думку автора, існує ряд недоліків в узгодженні критеріїв оцінки пропозицій конкурсних торгів та кваліфікаційних вимог. До критеріїв оцінки слід віднести і законодавчо закріпити такі: фінансовий стан; надійність, відповідальність; наявність банківських порук. Такий підхід дасть змогу забезпечити співпрацю розпорядників державних коштів з фінансово стабільними та незалежними постачальниками, що стане запорукою надання якісної продукції, робіт, послуг.

Таким чином, у ході проведеного наукового дослідження отримано такі висновки: по-перше, на основі узагальнення недоліків, з якими стикаються ревізори в ході перевірки державних закупівель, запропоновано механізм здійснення закупівлі в одного учасника та механізм проведення відкритих торгів з метою систематизації даних та виокремлення основних етапів застосування даних способів закупівлі. Адже в ході аналізу літературних джерел та практичного досвіду було встановлено, що дані способи закупівлі є найбільш ризиковими і при їх здійсненні допускається найбільше порушень; по-друге, з огляду на основні аспекти, у розрізі яких найчастіше учасниками торгів надається недостовірна інформація замовникам, автором було запропоновано введення відповідних форм звітності для працівників, що здійснюють перевірки закупівель з подальшим їх регламентуванням законодавчо, з метою створення відповідних баз даних з вільним доступом до них розпорядникам державних коштів; по-третє, запропоновано чотири основні групи критеріїв відбору учасників процедури закупівлі та узагальнено механізм відбору учасників конкурсних торгів з урахуванням необхідних критеріїв.

Література: 1. Дворниченко М. Державні закупівлі в Україні / Дворниченко М. // Державні закупівлі України. – 2006. – № 9. – С. 36–40. 2. Про здійснення державних закупівель : Закон України від 01.06.2010 р. № 2289-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http // www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua).

УДК 657.633:657.37

Торяник О. О.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕХНОЛОГІЯ РЕВІЗІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Визначено поняття "технологія", "ревізія", "фінансова звітність" шляхом об'єднання існуючих поглядів на ці поняття.

© Торяник О. О., 2012



Аннотация. Определены понятия "технология", "ревизия", "финансовая отчетность" путем объединения существующих взглядов на эти понятия.

Annotation. A concept "revision" is considered and grounded, purpose of audits of financial records, and checking program stages are defined.

Ключові слова: ревізія, бюджетна установа, фінансова звітність, ревізія фінансової звітності.

Докорінні зміни в економіці нашої держави, пов'язані з переходом України до ринку, реформа бухгалтерського обліку та фінансової звітності, зміна форм власності вимагають утвердження правових засад регулювання, організації й ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Правильно організований облік і звітність дають можливість вести систематичний оперативний контроль за зберіганням та використанням ресурсів на всіх стадіях виробництва, своєчасно виявляти конкретних винуватців шкоди, заподіяними нестачами, крадіжками, перевитратами або збитками. У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення прийомів і способів ревізії, перевірки виконання законів України, указів Президента, постанов Верховної Ради, Кабінету Міністрів України з питань бухгалтерського фінансового й управлінського обліку та фінансової звітності [1].

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування "технології ревізії фінансової звітності", а також розгляд мети перевірки фінансової звітності, основних етапів програми її проведення.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Аналіз літературних джерел вітчизняних та зарубіжних вчених дозволив зробити висновок, що визначення поняття технології ревізії фінансової звітності не існує. Під технологією розуміють наукове вивчення і застосування технологічного мистецтва і прикладних наук. Отже, це знання, наука, в основному, знання технічних процесів. Але термін також використовується й у відношенні знань про нетехнічні процеси. Існує декілька понять "ревізія". Наприклад, Дікань Л. В. стверджує, що ревізія – це засіб виявлення фактів зловживань безгосподарності ставлення до виконання службових обов'язків, порушень фінансової дисципліни чинного законодавства. Під час її проведення аналізують причини та умови виникнення, наслідки порушень, виявляються невикористані резерви виробництва, перевіряється система забезпечення збереження засобів та предметів праці, а також дотримання чинних стандартів з обліку та звітності [2]. Під фінансовою звітністю розуміють бухгалтерську звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємств за звітний період [3].

Ревізія фінансової звітності необхідна, тому що правильно організований облік, своєчасно й реально складена та подана фінансова звітність дають змогу вести систематичний оперативний контроль за збереженням і раціональним використанням товарно-матеріальних цінностей та грошових коштів [1].

Шляхом об'єднання наведених визначень можна дати власне визначення технології ревізії фінансової звітності у такий спосіб: технологія ревізії фінансової звітності – це усі сутнісні ознаки, притаманні процесу перевірки у державному секторі економіки, зокрема показників фінансової звітності.

Якщо ревізією виявлено недоліки в організації, веденні бухгалтерського обліку, ревізор складає план ліквідації відсталості. Спочатку ревізор повинен установити, яким чином побудована організація праці бухгалтера. Потім перевіряється зіставлення даних синтетичного та аналітичного обліку до складання балансу. Реальність статей балансу перевіряються відповідно до Положення бухгалтерського обліку 2 "Баланс", затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87.

Таким чином, у результаті ґрунтованого вивчення існуючих поглядів вітчизняних та закордонних вчених на теоретичні аспекти технології ревізії фінансової звітності автором надано власне визначення такого поняття. Так, поняття технології ревізії фінансової звітності відображає усі сутнісні ознаки, притаманні процесу перевірки у державному секторі економіки, зокрема показників фінансової звітності. Як напрям подальших досліджень слід вказати за необхідне розкриття змісту технології ревізії фінансової звітності.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Учас Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Учас Б. Ф. – 5-те вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2004. – 253 с. 2. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2007. – 327 с. 3. Утенкова К. О. Аудит : навч. посібн. / К. О. Утенкова. – Х., 2009. – 305 с.

РЕВІЗІЯ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ: РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Анотація. Розглянуто роль та значення ревізії розрахунків з оплати праці в умовах сьогодення.

Аннотация. Рассмотрены роль и значение ревизии расчетов по оплате труда в условиях современности.

Annotation. The role and importance of audit settlements of wages in today's conditions were considered.

Ключові слова: ревізія, розрахунки з оплати праці.

Ревізія розрахунків з оплати праці – одна з найважливіших складових контролю в бюджетній установі. Правильна організація обліку праці та її оплати має державне значення, оскільки видатки на оплату праці в кошторисах бюджетних установ мають найбільшу питому вагу і сягають 70 – 80 % загальних видатків на утримання установ; стаття кошторису "Оплата праці працівників бюджетних установ" є захищеною статтею бюджету. У літературі питання ревізії розрахунків з оплати праці розглядають Дікань Л. В., Павлюк В. В., Майданевич П. М., Усач Б. Ф. та ін.

Метою даного дослідження є обґрунтування ролі та значення ревізії розрахунків з оплати праці в умовах сьогодення.

Метою ревізії розрахунків з оплати праці є перевірка дотримання штатного розпису в установі, вивчення організації нормування праці, використання робочого часу, оцінка системи оплати праці та її відповідність умовам праці, перевірка правильності та своєчасності розрахунків з працівниками, а також цільового використання коштів, що призначені на оплату праці [1].

За даними Державної фінансової інспекції України, серед порушень фінансово-бюджетної дисципліни найбільш поширеними є порушення законодавства з оплати праці, штатної дисципліни. Зокрема у Харківській області виявлено такі порушення у I півріччі 2011 року [2].

Балаклійським центром соціально-психологічної реабілітації дітей Управління у справах сім'ї та молоді, служби у справах дітей Балаклійської районної державної адміністрації на утримання 5,8 понаднормативних штатних одиниць вихователів використано 317,7 тис. грн бюджетних коштів. Чотирьох посадових осіб притягнуто до адміністративної відповідальності. Матеріали ревізії передано до Ізюмського міжрайонного відділення УСБУ в Харківській області [2].

Військовою частиною 1467 Східного регіонального управління Державної прикордонної служби на утримання 3-х понаднормативних штатних одиниць (стрільці) використано 219,2 тис. грн бюджетних коштів. Матеріали ревізії передано до УСБУ в Харківській області. Матеріали ревізії передано до Управління Служби безпеки України в Харківській області [2].

Комунальним закладом "Міська комплексна дитячо-юнацька спортивна школа з водних видів спорту Яни Ключкової" Управління з питань фізичної культури та спорту Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради на утримання 4-х понаднормативних штатних одиниць (медичної сестри, гардеробника та дві посади лікарів) використано 202,8 тис. грн. Трьох посадових осіб притягнуто до адміністративної відповідальності. Матеріали ревізії передано до прокуратури Дзержинського району м. Харкова [2].

Куп'янським виробничим управлінням водопровідно-каналізаційного господарства Головного управління житлово-комунального господарства та капітального будівництва Харківської обласної державної адміністрації внаслідок завищення посадових окладів працівників зайво витрачено коштів у сумі 84,2 тис. грн. Сім посадових осіб притягнуто до адміністративної відповідальності. Матеріали ревізії передано до Куп'янської міжрайонної прокуратури [2].

Харківською медичною академією післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я внаслідок неправильного визначення базового місяця при проведенні індексації виплат аспірантам, клінічним ординаторам та докторантам зайво нараховано та виплачено 83,2 тис. грн. П'ять посадових осіб притягнуто до адміністративної відповідальності. Про результати ревізії поінформовано Фрунзівську районну прокуратуру м. Харкова [2].

Для покращення ефективності ревізії розрахунків з оплати праці пропонуємо виконувати такі завдання:

- обґрунтування асигнувань на заробітну плату;
- дотримання штатного розпису на підприємстві;



правильність організації праці, дотримання встановлених ставок, розцінок і окладів;
своєчасність і правильність розрахунків з працівниками;
правильність відрахувань із заробітної плати та нарахувань у Пенсійний фонд. Це остаточно дасть змогу покращити загальний стан контрольно-ревізійної роботи.

Таким чином, у даній роботі було уточнено та обґрунтували роль та значення ревізії розрахунків з оплати праці в умовах сьогодення, що складає наукову новизну даного дослідження.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : конспект лекцій / Л. В. Дікань, О. Д. Свириденко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 92 с. 2. Аналітично-статистичний збірник за результатами діяльності органів державної контрольно-ревізійної служби України за січень-червень 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/79914>. 3. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Усач Б. Ф. – 5-ге вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2004. – 253 с. 4. Контроль і ревізія : підручник / під ред. к.е.н. доц. Майданевича П. М., к.п.н., доц. Лазаренко Д. О. – Саки : ПП "Підприємство Фенікс", 2011. – 320 с.

Головащенко М. О.

УДК 65.637.2

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТЕХНОЛОГІЇ РЕВІЗІЇ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Анотація. Розглянуто сутність, технології ревізії розрахунків з оплати праці, розроблено рекомендації щодо вдосконалення технології розрахунків з оплати праці.

Анотация. Рассмотрена сущность, технологии ревизии расчетов по оплате труда, разработаны практические рекомендации по совершенствованию технологии расчетов по оплате труда.

Annotation. The essence, features, theoretical study and developing practical recommendations for improving the technology of payments for work have been considered.

Ключові слова: ревізія, технологія, оплата праці.

В Україні сьогодні особливої актуальності набула проблема ревізії розрахунків з оплати праці, оскільки оплата праці є досить важливою ланкою системи соціально-трудових відносин і найскладнішою у вирішенні соціально-економічною проблемою. Можна зауважити, що одне тільки визначення розміру заробітної плати може викликати значні труднощі у всіх учасників трудових взаємовідносин. Працівник завжди хоче мати якомога вищий рівень доходу, тоді як роботодавець прагне скоротити свої витрати.

Для більшості людей заробітна плата є основним джерелом доходів. У той же час всі підприємства та організації зобов'язані сплачувати єдиний соціальний податок з фонду оплати праці. Тому підприємства та організації, зацікавлені не тільки у зниженні витрат на оплату праці, а й у зменшенні суми обов'язкових відрахувань з неї до соціальних фондів, що дозволить збільшити чистий прибуток підприємства. Це обумовлює необхідність проведення ревізії розрахунків з оплати праці.

Проблемам технології проведення ревізії оплати праці присвячено роботи багатьох вчених. Дослідженням питання теорії ревізії оплати праці займалися Будинець Ф. Ф. [1], Дікань Л. В. [2], Макоєв О. С. [3].

Метою цієї роботи є оцінка виокремлення й обґрунтування сучасних проблем розрахунків з оплати праці. Тому для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі завдання: визначити проблеми оплати праці, надати шляхи їх удосконалення.

Згідно із Законом України "Про Державну контрольно-ревізійну службу в Україні" ревізія – це форма здійснення інспектування. Інспектування полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності суб'єкта контролю та проводиться у формі ревізії. Ревізія, у свою чергу, має забезпечувати виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні матеріальних і посадових осіб. Ревізія має примусовий характер, і на відміну від аудиту її головною метою є виявлення правопорушень та покарання винних осіб. Ревізія – це форма фінансового контролю. [2, с. 6–7].

© Головащенко М. О., 2012



Одним із об'єктів ревізії є розрахунки оплати праці. Згідно з Законом України "Про оплату праці", заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Під час проведення ревізії оплати праці аудитор не варто забувати про те, що навіть не істотні помилки, які він не зможе виявити, негативно вплинуть на якість ревізії. Тому ревізор має дотримуватися єдиної технології проведення ревізії для забезпечення достовірності отриманих результатів та якості його здійснення. Але перед тим як розглянути поняття технології аудиту, необхідно визначити поняття технології взагалі.

Технологія (від грецького *techne* – мистецтво, майстерність, уміння) – вивчення, сукупність методів і інструментів для досягнення бажаного результату, спосіб перетворення даного в необхідне.

Технологія ревізії розрахунків з оплати праці – це науково організований процес, який передбачає виконання ревізором усіх необхідних процедур перевірки, які він вважає доцільними для досягнення поставленої мети.

Витрати підприємства на оплату праці в більшості випадків формуються підприємством правильно – згідно зі встановленими тарифами та відпрацьованим часом. Це пов'язано з достатньо сильним контролем заробітної плати як бази для начислення єдиного соціального внеску, який перевіряється органами державної податкової служби. З іншого боку, виплату заробітної плати контролюють самі робітники, які точно знають, яка сума підлягає виплаті. Незважаючи на пильний контроль заробітної плати з боку держави та працівників, існує ряд проблем, які не контролюються органами державної податкової служби, державною фінансовою інспекцією та самими працівниками:

виплата заробітної плати нелегально "в конвертах";

виплата заробітної плати непрацюючим особам;

Узагальнюючи дане дослідження, можна зробити висновок, що для ревізії розрахунків з оплати праці слід:

1) удосконалити методику документального оформлення перевірок;

2) запровадити страхування відповідальності ревізора;

3) здійснювати контроль над роботою ревізора з боку керівників;

4) зробити перевірку розрахунків з оплати праці неочікуваною для одержання достовірної, правдивої інформації.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Контроль і ревізія / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга та ін. ; заг. ред. Ф. Ф. Бутиця. – Житомир : ЖІТІ, 2002. – 189 с. 2. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – К. : Знання, 2007. – 327 с. 3. Макоев О. С. Контроль и ревизия / Макоев О. С. – М. : Юнити, 2007. 4. Про оплату праці : Закон України від 19.04.2011 р. № 3231-VI (3231-17) // ВВР. – 2011. – № 42. – С. 431 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>. 5. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua). 6. Контроль над расчетами по оплате труда [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://monitoringaudit.ru/kontrol-nad-raschetami-porate-truda-2.html>.

УДК 331.211

Пічка Л. В.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОПЛАТА ПРАЦІ ЯК ОБ'ЄКТ РЕВІЗІЇ В ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ

Анотація. Теоретично обґрунтовано визначення поняття оплати праці в державних установах. Систематизовано погляди вчених-економістів на сутність поняття "оплата праці". Розкрито сутність оплати праці як об'єкта в державних установах.

Аннотация. Теоретически обосновано определение понятия оплаты труда в государственных учреждениях. Систематизированы взгляды ученых-экономистов на сущность понятия "оплата труда". Раскрыта сущность оплаты труда как объекта в государственных учреждениях.

© Пічка Л. В., 2012



Annotation. The definition of "wages in budget institutions" is theoretically grounded views of economists on the nature of the concept of "wages" are systematized the essence of remuneration as an object in budget institutions is revealed.

Ключові слова: заробітна плата, мінімальна заробітна плата, державні кошти, державне регулювання оплати праці.

Забезпечення стабільного економічного розвитку України та підвищення життєвого рівня населення тісно пов'язане з проведенням ефективної політики у сфері оплати праці. На сучасному етапі спостерігається надто низький рівень реальної заробітної плати, наявність заборгованості з її виплати. Заробітна плата є основним джерелом доходів працівників і найсильнішим мотиватором розвитку трудового потенціалу більшості населення, але останнім часом вона не виконує свої функції [1].

Вивчення питань оплати праці займаються безліч вчених і фахівців, таких, як А. Воронін, А. Пастухов, А. Хрустальов, Д. Шамалін і т. д. Дані вчені вважають, що категорія оплати праці є одним з найважливіших мотивів удосконалення суспільства. Як відомо, за все потрібно платити, так і праця цілком може вимірюватися грошовими одиницями. Чим складніша виконувана робота, тим більше повинно бути цих одиниць [2, с. 43]. Як зазначає Н. Воськолович, активніше використання інноваційних процесів у сфері сучасного виробництва неможливе без високого рівня професійної підготовки, досягнення якого вимагає збільшення витрат на навчання і підвищення кваліфікації персоналу. Наслідком цього є дорожчання живої праці, що об'єктивно примушує працедавця шукати шляхи для підвищення ефективності використання персоналу, перш за все, за рахунок побудови адекватних систем оплати праці [3, с. 32].

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування визначення поняття оплати праці як об'єкта ревізії у державних установах. Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: систематизувати погляди вчених-економістів на сутність поняття "оплата праці" та розкрити сутність оплати праці як об'єкта ревізії у державних установах.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

У економічній науці багато уваги приділяють проблематиці оплати праці та використанні фінансових ресурсів як в державних, так і в інших організаціях. Водночас мало досліджуються проблеми щодо фінансового забезпечення ефективної діяльності державних установ.

Для вирішення даної проблеми, на думку автора, насамперед, необхідно визначити сутність поняття заробітної плати.

Правове визначення заробітної плати надане в ст. 1 Закону України "Про оплату праці". Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, в грошовому виразі, який за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності і умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності [4, ст. 94].

Також усі норми з оплати праці в рамках своєї компетенції установ установлюють у колективному договорі.

У колективному договорі, з урахуванням норм і гарантій, передбачених законодавством і угодами, встановлюються такі умови у сфері оплати праці працівникам конкретних установ:

визначають фонди оплати праці;

системи оплати праці;

тарифні сітки;

схеми посадових окладів;

надбавки і доплати, що перевищують розміри, встановлені в законодавстві;

премії, що входять у системи оплати праці;

компенсаційні і гарантійні виплати [5, с. 56].

Система праці розуміється як спосіб начислення розмірів винагороди, що підлягає виплаті працівникам, відповідно до проведених витрат праці, а ряді випадків і з його результатами.

Таким чином, аналіз теорії і практики оплати праці показує, що в будь-якому суб'єкті господарювання збереження балансу інтересів можливе, якщо будуть враховуватися три аспекти мотивації – залучення, утримання, стимулювання до ефективної праці.

Таким чином, заробітна плата була, є і ще тривалий час буде важливим якісним показником ефективності функціонування суб'єкта господарювання. Тому питання оплати праці залишається відкритим і може розроблятися й удосконалюватися з впливом часу та розвитком державних установ.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Ведерніков М. Д. Ринковий механізм регулювання оплати праці робітників (проблеми теорії і практики) : монографія / М. Д. Ведерніков. – Хмельницький : Евріка, 2001. – 288 с. 2. Лобенко А. М. Державний фінансовий контроль: ревізія і аудит / А. М. Лобенко // Науковий вісник. – 2009. – № 2. – С. 360–366. 3. Дмитренко Г. В. Фінансовий контроль в Україні: проблеми і шляхи розвитку : монографія / Г. В. Дмитренко. – К. : К.І.С., 2010. – С. 374. 4. Кодекс України "Про працю України" : за станом на 1 грудня 2006 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Х. : Одісей, 2006. – С. 204. 5. Хрустальов А. Встановлення мінімальної заробітної плати: зарубіжний досвід / Хрустальов А. // Людина і праця. – 2001. – № 10. – С. 55–59.

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕВІЗІЇ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Розкрито основні питання, які вивчаються під час ревізії видатків бюджетної установи.

Аннотация. Раскрыты основные вопросы, которые исследуются во время проведения ревизии бюджетного учреждения.

Annotation. The basic questions which are analyzed during the audit of budgetary institution are revealed.

Ключові слова: контроль, кошторис, видатки, бюджетна установа, асигнування, ревізія.

Протягом тривалого часу майже вся бюджетна система України перебувала в дуже скрутних умовах, спричинених, по-перше, дефіцитом обсягу затверджених бюджетних асигнувань; по-друге – відсутністю гарантій отримання коштів у затверджених обсягах. За таких умов у попередні роки помітно знизилась адміністративна дисципліна при розробці та затвердженні кошторисів доходів та видатків [1, с. 6].

Питання організації ревізії видатків розглядали як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, серед яких необхідно виділити: Бутинця Ф. Ф. [2], Дікань Л. В. [3], Байкову О. О. [4], Сисюк С. В.

У роботах цих науковців багато уваги приділяється саме обліку видатків бюджетної установи, тоді як питання організації ревізії видатків бюджетної установи залишаються поки що не зовсім розкритими.

Метою даної роботи є розгляд організації ревізії видатків бюджетної установи.

У сучасних умовах, коли Україна знаходиться у фінансовій кризі, необхідність посилення контролю за витрачанням бюджетних коштів є необхідним, оскільки існування дефіциту бюджету, як державного, так і місцевого, усе ще залишається проблемою. Ревізія – це форма фінансового контролю. Її змістом є перевірка фінансово-господарської діяльності підприємства, установи, організації, дотримання законодавства з фінансових питань, достовірності обліку і звітності, спосіб документального викриття недочетів, розтрат, привласнень та крадіжок коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань [5]. Видатки – один із найважливіших показників фінансово-господарської діяльності бюджетних установ [6, с. 124]. При проведенні ревізії витрат бюджетної установи доцільно застосовувати загальнонаукові методичні прийоми і специфічні прийоми дослідження облікової інформації, що включають у себе документальні: формальна та арифметична перевірка, нормативно-правова оцінка господарських операцій, логічний контроль, вибіркові та суцільні спостереження, зустрічна перевірка документів та записів в облікових регістрах і узагальнення, оцінка та реалізація результатів експертного дослідження [7, с. 110]. Слід зазначити, що при організації ревізії витрат бюджетної установи виконують дії: перевіряючи витрачання грошових коштів на заробітну плату, слід, зокрема, проаналізувати правильність устанавлення і застосування посадових окладів (ставок) заробітної плати, доплат, надбавок, виплат за заміщення і сумісництво та премій відповідно до чинних нормативних актів; під час перевірки витрат на відрядження з'ясовують, чи мали місце відрядження працівників, котрі працюють у даній установі за сумісництвом, або тих, які постійну роботу в даній установі суміщають з роботою в інших установах; під час ревізії витрат на оплату комунальних послуг перевіряється правильність застосування чинних норм, цін і тарифів на опалення, освітлення, водопостачання, каналізацію; при ревізії витрат на утримання автотранспорту перевіряється правильність застосування норм витрат паливно-мастильних матеріалів, заповнення маршрутних листів; під час ревізії витрат на харчування доцільно провести зустрічні перевірки у деяких постачальників харчових продуктів, раптово перевірити повноту закладки продуктів для приготування їжі, звірити дані меню з даними пробних дегустацій медперсоналом установи і з'ясувати, чи немає між ними розбіжностей; ревізія витрачання коштів на придбання основних засобів та інших товарно-матеріальних цінностей ставить за мету виявити забезпечення їх збереження і використання; ревізія витрачання коштів на капітальний ремонт приміщень і споруд, як правило, проводиться із залученням фахівців, за допомогою яких перевіряється, чи не допущено при оплаті виконаних робіт приписок до фактично виконаних обсягів робіт та неправильного застосування розцінок і зайвого списання матеріалів.



Ефективна організація ревізії витратів бюджетної установи в сучасних кризових економічних умовах повинна посприяти зменшенню непередбачуваних витрат і збільшенню залишку грошових коштів на поточних рахунках.

Наук. керівн. Коршунов Є. А.

Література: 1. Байбакова О. О. Кошторисам доходів і витратів – повсякденну увагу / О. О. Бабакова // Фінансовий контроль. – 2004. – № 2. – С. 6–10. 2. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія / Бутинець Ф. Ф., Бардаш С. В., Малюга Н. М. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – С. 189. 3. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2007. – 327 с. 4. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org>. 5. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : підручник / за заг. ред. проф. Р. Т. Джоги. 6. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза : навч. посібн. / В. Д. Понікаров, С. М. Попова, Л. М. Попова. – 2-ге вид., доп. та переробл. – К. : Центр учбової літератури, 2008. 7. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/uid=1011.44.5&pbreak=1>. 8. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 245 с. 9. Вітвицька Н. С. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Н. С. Вітвицька, О. Е. Кузьмінська. – К. : КНЕУ, 2009. – 166 с. 10. Мултановская Т. В. Аудит в схемах и таблицах / Т. В. Мултановская, М. С. Горяева. – Х. : Фактор, 2009.

Клімова В. В.

УДК 64.325.7

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ РЕВІЗІЇ

Анотація. Відображено дискусійні питання щодо визначення поняття ревізії.

Аннотация. Отражены дискуссионные вопросы по определению понятия ревизии.

Annotation. The discussion questions on the definition of the revision are reflected.

Ключові слова: ревізія, фінансовий контроль, метод, фінансово-господарська діяльність, підприємство.

Формування ринкової економіки в Україні розпочинається з відтворення ринкових інститутів, які існували лише у зародковому стані.

Ревізія виступає одним із найважливіших методів фінансового контролю і становить перевірку фінансово-господарської діяльності підприємств та організацій за звітний період. Але теоретичні засади даного поняття остаточно не визначені. Це все обумовлює актуальність обраного напрямку дослідження.

Метою роботи є дослідження поняття ревізії та уточнення даного визначення.

Слово "ревізія" походить від латинського слова *revisio*, що означає "перегляд".

Ревізія – це метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірності обліку та звітності, спосіб документального викриття недостач, розтрат, привласнень та крадіжок коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань [1].

Розглянемо, як різні автори трактують поняття "ревізія".

Ревізія – це система заходів щодо здійснення документальної і фактичної перевірки виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємств за певний період з метою встановлення законності, достовірності та економічної доцільності вироблених господарських операцій [2].

Ревізія – це метод контролю за діяльністю підприємств, у процесі якого встановлюється законність, достовірність та економічна доцільність здійснених господарських операцій [3].

Ревізія – це документальний спосіб перевірки діяльності суб'єкта господарювання з точки зору дотримання законності та доцільності здійснення господарських операцій, ефективності та якості роботи на основі використання даних обліку, звітності, інших джерел [4].

Ревізія – це форма контролю, що становить систему обов'язкових контрольних дій, спрямованих на документальне та фактичне обстеження здійснених підприємством, установою або організацією господарських операцій та їх наслідків, бухгалтерського обліку та звітності з метою виявлення незаконних мобілізацій, розподілу та використання фінансових ресурсів, недостачі коштів і

© Клімова В. В., 2012

матеріальних цінностей, нецільового і неефективного їх використання, встановлення винних у порушенні законодавства посадових та матеріально відповідальних осіб і спричинених порушеннями фінансових втрат [5].

Ревізія – це система контрольних дій [6].

Ревізія – перевірка фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій, установ, службових дій посадових осіб, документів, записів уповноваженими на це органами на предмет контролю дотримання законів, правил, інструкцій, достовірності та об'єктивного відображення в документах справжнього стану, відсутності порушень, наявності документально зафіксованих товарно-матеріальних цінностей [7].

Таким чином, ревізія виступає одним із найважливіших методів фінансового контролю і становить перевірку фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій за звітний період. Різні автори дають своє визначення ревізії. Але, на думку автора, ревізія – це повне обстеження фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта з метою перевірки її законності, правильності, доцільності та ефективності. Усе це і обумовлює наукову новизну даного дослідження.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Про Державну контрольно-ревізійну службу в Україні : Закон України із змінами, внесеними згідно із Законами від 3.12.2010 р. № 2856-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 2. Пупко Г. М. Аудит и ревизия : учебн. пособие / Пупко Г. М. – М. : Изд-во "Книжный дом", 2005 – с. 22. 3. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревизія / Бутинець Ф. Ф., Бардаш С. В., Малюга Н. М. та ін. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 512 с. 4. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Дікань Л. В. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 408 с. 5. Голощанов Н. А. Контроль и ревизия / Голощанов Н. А., Соколов А. А. – М. : Альфа-Пресс, 2007. 6. Контроль и ревизия : учебн. пособие / под ред. д-ра экон. наук, проф. М. Ф. Овсичук. – М. : КноРус, 2005. – 224 с. 7. <http://www.slovopedia.com>.

УДК 657.6:657.471.12

Кузнецов О. М.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РЕВІЗІЇ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотация. Розглянуто організаційні та методичні аспекти ревізії розрахунків з оплати праці на підприємстві.

Аннотация. Рассмотрены организационные и методические аспекты ревизии расчетов по оплате труда на предприятии.

Annotation. Organizational and methodological aspects of controlling and auditing payments for work and calculations with personnel of enterprise are considered.

Ключові слова: ревізія, оплата праці, розрахунки з оплати праці.

В Україні в останні роки відбулися кардинальні зміни в багатьох сферах економічної діяльності, зокрема і в контролі за розрахунками з оплати праці. Поряд із цим слід відмітити, що на підприємствах серед існуючих форм контролю саме ревізія продовжує залишатися найбільш розповсюдженою. Окремі аспекти організації та методики ревізії розрахунків з оплати праці на підприємстві знайшли своє відображення в роботах таких вітчизняних вчених, як Божко В. М., Бондаренко О. М., Бутинець Ф. Ф., Вітвіцька Н. В., Дікань Л. В., Усач Б. Ф. та ін. [1 – 8]. Однак більшість науковців дає загальну характеристику організації та методики ревізії, не акцентуючи особливої уваги саме на ревізії розрахунків з оплати праці на підприємстві. Проблема теоретичного обґрунтування організації і методики ревізії розрахунків з оплати праці на підприємстві є сьогодні особливо актуальною ще й з огляду на те, що в останній час значно збільшився обсяг економічних злочинів у цілому та порушень у сфері трудових відносин та оплати праці зокрема.

© Кузнецов О. М., 2012

SI

"Управління розвитком", №7(128)2012



Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування організації та методики ревізії розрахунків з оплати праці на підприємстві. Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: надати визначення поняттю "розрахунки з оплати праці"; дослідити основні етапи ревізії розрахунків з оплати праці; розробити основні напрями вдосконалення ревізії розрахунків з оплати праці на підприємстві.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Під розрахунками з оплати праці підприємства пропонується розуміти розрахунки з оплати праці найманих працівників та розрахунки з бюджетом і державними позабюджетними цільовими фондами. До заробітної плати відносять основну заробітну плату, додаткову та інші заохочувальні та компенсаційні виплати. До розрахунків з бюджетом та державними позабюджетними цільовими фондами відносяться розрахунки з нарахувань та утримань ЄСВ, ПДФО.

Основними законодавчо-нормативними актами в Україні, що регулюють розрахунки з оплати праці, є: Кодекс законів про працю України, Закон України "Про оплату праці", Закон України "Про відпустки", Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб", Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності", Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" та ін. [9].

При перевірці розрахунків з персоналом з оплати праці ревізор повинен установити, які форми та системи оплати праці використовуються на підприємстві; чи є внутрішнє положення про оплату праці персоналу та колективний трудовий договір; перевірити списковий склад працівників, прийнятих на роботу з дня зарахування.

Окрім цього, доцільно встановити, хто веде облік розрахунків з персоналом з оплати праці, посаду, освіту, бухгалтерський стаж цієї особи, якими нормативними документами користується бухгалтер цього відділу, його підпорядкування, хто перевіряє якість його роботи.

Після вивчення загальних питань ревізор переходить до вивчення безпосередньо розрахунків з оплати праці. У ході перевірки ревізор вивчає розподіл обов'язків працівників і службовців, їх фактичне завантаження роботою.

Слід звернути увагу на ефективність використання робочого часу. Спочатку зіставляють фактично відпрацьований час із плановим. При цьому уважно перевіряється табель обліку відпрацьованого часу. Дані таблиці слід вести за категоріями працівників. Найбільш розповсюдженими порушеннями табельного обліку є поставлення робочих днів за період тимчасової непрацездатності або за період неявок на роботу без поважних причин.

При проведенні ревізії ревізор має проводити власні спостереження щодо своєчасності приходу працівників на роботу і закінчення робочого дня.

Для здійснення перевірки результатів праці робітників-відрядників перевіряється точність обліку виробітку. Облік виробітку на підприємстві ведеться у рапортах про виробіток, маршрутних листах, відомостях обліку виробітку, нарядах і т. д. У цих документах повинні бути вказані виробіток робітника або бригади і розцінки за одиницю продукції.

При ревізії заробітної плати перевірці також підлягають: допомога у зв'язку тимчасовою непрацездатністю та допомога у зв'язку вагітністю і пологами, а також виплати за виконання державних та громадських обов'язків у робочий час. Спеціальну увагу слід приділити перевірці законності правильності нарахування відпускних сум.

Для того щоб уникнути великої кількості порушень, що мають місце за результатами проведення ревізій щодо розрахунків з оплати праці на підприємствах, необхідно вдосконалювати організацію самих розрахунків з оплати праці, перш за все, в середині підприємства. Це надасть можливість підвищувати продуктивність праці. Також необхідно вдосконалювати систему обліку праці та її оплати в середині підприємства. Для цього слід розробити точний графік документообігу та чітко дотримуватися строків подання до бухгалтерії первинних документів, наведених у ньому; налагодити постійний контроль за правильністю заповнення і своєчасним поданням первинних документів для достовірного нарахування заробітної плати; провести підвищення кваліфікації працівників бухгалтерської та економічної служби.

Наук. керівн. Кривцова Т. О.

Література: 1. Божко В. М. Колективно-договірне регулювання заробітної плати : монографія / В. М. Божко. – Полтава : Полтав. нац. ун-т ім. Ю. Кондратюка, 2005. – 230 с. 2. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія. / Бутинець Ф. Ф. – Житомир, 2000. – 356 с. 3. Вітвіцька Н. В. Контроль і ревізія розрахунків з оплати праці. / Вітвіцька Н. В. – К., 2009 – 244 с. 4. Дікань Л. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 92 с. 5. Егорова С. К. Контроль і ревізія / Егорова С. К. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 342 с. 6. Матвієнко О. Л. Інформаційне забезпечення оплати праці [Електронний ресурс] / Матвієнко О. Л., Голишевська А. А. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2011_48/statti/32.pdf. 7. Пилипенко А. А. Організація обліку і контролю : підручник / Пилипенко А. А., Огенько В. І. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 424 с. 8. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Усач Б. Ф. – К. : Знання, 2007. – 203 с. 9. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. 10. Бондаренко О. М. Єдиний соціальний внесок у контексті нарахувань та утримань із заробітної плати [Електронний ресурс] / Бондаренко О. М., Зубченко А. П. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prei/2011_30/Zubchen.pdf.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Анотация. Розглянуто сутність та зміст казначейського контролю.

Аннотация. Рассмотрена сущность и содержание казначейского контроля.

Annotation. The essence and content of treasury control are considered.

Ключові слова: контроль, казначейство, казначейський контроль, державний фінансовий контроль.

З переходом України до ринково орієнтованої економіки та відмовою від єдиної державної форми власності перед нею постала необхідність захисту своїх фінансових інтересів, оперативного маневрування обмеженими державними коштами, спрямування їх на першочергові соціально-економічні потреби. За таких умов надзвичайно необхідним стало створення спеціального органу, здатного контролювати відповідність державних доходів і видатків прийнятому закону про бюджет на поточний бюджетний період та забезпечувати рівномірний розподіл бюджетних коштів, – казначейства. При цьому практичну дієвість бюджетної системи у розрізі фінансового функціонування забезпечує контроль з боку казначейства, тобто казначейський контроль.

Дослідженням питань стосовно визначення сутності та змісту казначейського контролю займалися такі провідні вчені та практики: Г. Власюк, Т. Сидоренко, М. Самохіна, Н. Сушко та інші [1 – 3]. Узагальнення опублікованих з досліджуваної проблематики робіт дає підстави стверджувати, що питання стосовно визначення сутності та змісту казначейського контролю в Україні розроблені недостатньо. Усе це й обумовлює актуальність та своєчасність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є визначення сутності та змісту казначейського контролю. Відповідно до зазначеної мети було поставлено такі завдання: систематизація поглядів щодо визначення поняття "державний фінансовий контроль"; вивчення законодавчо-нормативної бази, що регламентує здійснення казначейського контролю в Україні; узагальнення поглядів щодо визначення поняття "казначейський контроль"; обґрунтування змісту казначейського контролю.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Сучасний стан державних фінансів потребує посилення державного фінансового контролю – контролю за витратами бюджетних коштів органами центральної виконавчої влади та місцевого самоврядування. Державний фінансовий контроль більшість науковців визначають як комплекс заходів, які здійснює держава з метою успішного досягнення поставлених цілей у сфері фінансів. Більш глибоко сутність державного фінансового контролю може бути визначена як система заходів держави для забезпечення ефективного використання державних фінансових ресурсів в інтересах суспільства, які охоплюють усі операції, пов'язані з рухом державних коштів, і здійснюються у відповідних формах за допомогою спеціальних методів [4]. Згідно з Законом України "Про систему державного фінансового контролю в Україні" державний фінансовий контроль поділяється на: загальнодержавний; спеціалізований; відомчий; комунальний (муніципальний).

Важливу роль у системі державного фінансового контролю відіграє Державне казначейство України, що здійснює казначейський контроль [1]. Державне казначейство України було створене 27 квітня 1995 року Указом Президента України за № 335/95 з метою оперативного управління бюджетними коштами [4]. Повноваження Держказначейства як контролюючого органу визначені Бюджетним кодексом України та Постановою КМУ від 31.07.1995 року № 590 "Про затвердження положення про Державне казначейство України" [5; 6].

Місце Державного казначейства в бюджетному процесі, нові засади діяльності цього органу, що базуються водночас і на відповідальності за виконанням бюджету в цілому, і на можливості діяти незалежно у ролі самостійного суб'єкта, дали можливість наблизити контроль, що проводиться під час виконання бюджету, до вимог існуючої фінансової інформації [2].

Із заснуванням Державного казначейства, впровадження принципово нового контролю за виконанням бюджету стало реальним, насамперед, тому, що, виступаючи в ролі суб'єкта виконання бюджету, створений орган контролю сам став зацікавлений у розробці та впровадженні на практиці найбільш ефективної системи контрольних заходів.

З метою забезпечення повноти та вчасності надходження коштів до Держбюджету казначейством встановлено щоденний контроль за розмежуванням перерахованих установами комерційних банків належних державному бюджету платежів [3].



Таким чином, сутність казначейського контролю пропонується визначати як систематичне спостереження і перевірку стану державного і місцевих бюджетів на всіх етапах використання коштів – на етапі прийняття зобов'язань, перевірки та оплати, – з метою зменшення обсягів порушень бюджетного законодавства та використання бюджетних коштів не за призначенням.

Доповнює розуміння сутності казначейського контролю його зміст, який розкривають завдання, покладені на казначейські органи, а саме: управління доходами і видатками державного та місцевих бюджетів; перевірка всіх бухгалтерських, фінансових та інших документів, що підтверджують правильність і законність проведених витрат; проведення ревізій діяльності територіальних органів Державного казначейства [6].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що наукових досліджень, спрямованих на визначення сутності та змісту казначейського контролю, недостатньо. Тому виникає необхідність у подальших теоретичних розробках з удосконалення понятійного апарату казначейського контролю.

Наук. керівн. Кривцова Т. О.

Література: 1. Сидоренко Т. Казначейський контроль при здійсненні видатків розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів / Т. Сидоренко // Казна України. – 2009. – № 1. – С. 22–24. 2. Каленська В. І. Система казначейського контролю за бюджетними коштами / В. І. Каленська // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 5(59). – С. 128–133. 3. Самохіна М. Ефективність казначейського контролю / М. Самохіна // Казна України. – 2010. – № 1. – С. 22–23. 4. Про Державне казначейство України : Указ Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 5. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456 VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 6. Про затвердження положення про Державне казначейство України : Постанова КМУ від 31.07.1995 року № 590 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

Гречишнікова В. О.

УДК 657.3

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕХНОЛОГІЯ РЕВІЗІЇ ВИКОНАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Визначено сутність поняття технології ревізії, розкрито її зміст та обґрунтовано особливості технології ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.

Аннотация. Определена сущность понятия технологии ревизии, раскрыто её содержание и обоснованы особенности технологии ревизии выполнения общего фонда сметы бюджетного учреждения.

Annotation. Essence of the concept of revision technology is defined, its content is exposed and the features of revision technology of general fund of estimate implementation of budgetary establishment are grounded.

Ключові слова: фінансовий контроль, ревізія, технологія ревізії, кошторис бюджетної установи, загальний фонд кошторису.

Сучасне становище у сфері державного фінансового контролю не можна вважати задовільним, оскільки держава зазнає значних збитків унаслідок недотримання фінансово-бюджетної дисципліни бюджетними установами та організаціями. Через недостатній рівень фінансової дисципліни в міністерствах, відомствах, бюджетних установах та інших суб'єктах господарювання, що використовують у своїй діяльності бюджетні ресурси, актуальною та найбільш дієвою нині залишається така форма державного фінансового контролю, як ревізія, незважаючи на те що запроваджуються нові форми контролю в Україні.

З метою виявлення порушень щодо отримання та витрачання державних коштів при перевірці ревізуючого об'єкта виникає необхідність більш глибокого вивчення технології ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.

© Гречишнікова В. О., 2012



Проблемам дослідження теоретичних основ та технології ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетних установ приділили увагу у своїх працях такі вчені, як: Дікань Л. В., Бутинець Ф. Ф., Усач Б. Ф., Мурашко В. М., Жила В. Г., Білуха М. Т., Павлюк В. В. та ін.

Питання здійснення контрольної діяльності органами державної фінансової інспекції розглядається з акцентуванням основної уваги на порядок її проведення. Гострою залишається проблема визначення категоріального апарату, необхідного для однозначного трактування категорій і понять з метою запобігання виникненню непорозумінь між контролюючими органами, розпорядниками бюджетних коштів та іншими учасниками бюджетного процесу. Актуальність обраної теми обумовлена важливістю зазначених проблем та необхідністю їх теоретичного дослідження та узгодження.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування технології ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.

Контроль є невід'ємним процесом управління державними коштами. Залежно від сфери прояву в суспільному житті можна розрізнати різні види контролю, одним із яких є економічний контроль, що, у свою чергу, поділяється на фінансовий, господарський та загальноекономічний. Залежно від суб'єктів здійснення контролю фінансовий контроль можна розділити на державний фінансовий контроль та недержавний фінансовий контроль.

Державний фінансовий контроль реалізується державною фінансовою інспекцією через проведення державного фінансового аудиту та інспектування [1]. Сутність ревізії визначається через її поняття і не має єдиної точки зору щодо визначення, що свідчить про актуальність і проблемність досліджуваного питання та водночас про багатогранність самого поняття [2, с. 25–29]. Після узагальнення поглядів різних авторів щодо розкриття сутності аналізованого поняття та проведення критичного їх аналізу автором було визначено, що ревізію доцільно розглядати як форму здійснення інспектування. Щодо змісту ревізії, то він розкривається через змістовні складові поняття і включає такі невід'ємні елементи: мету, предмет та форму.

Для більш ширшого змісту поняття ревізії слід розглянути її технологію. Узагалі технологія у перекладі із грецького *techné* – мистецтво, уміння й сукупність методів обробки [3].

Вивчення літературних джерел показало, що немає конкретного та змістовного визначення поняття "технологія ревізії". Тому автором було запропоновано своє власне бачення цього поняття. Так, технологія ревізії, на думку автора, – це послідовність дій ревізора при проведенні ревізії, яка полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань діяльності об'єкта контролю.

Зміст технології ревізії розкривається через вивчення стадій контрольно-ревізійного процесу. Такими стадіями є: організаційна, дослідницька та стадія узагальнення результатів контролю [4, с. 94].

Автором було проаналізовано кількість проведених ревізій в установах і організаціях органами ДФІ України за 2007 – 2010 роки та зроблено висновки: існує тенденція щодо зниження виявлених порушень при проведенні таких ревізій контролюючими органами, що є наслідком впровадження нових форм державного фінансового контролю, як аудит ефективності та фінансовий аудит у бюджетній сфері, а також знижується і кількість проведених ревізій в установах і організаціях у зв'язку зі стрімкими процесами роздержавлення власності.

Щодо особливостей технології ревізії, то однією з таких є законодавча база, якою повинен керуватися ревізор при здійсненні перевірки: Бюджетний кодекс України; Закон України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні"; Закон України "Про Державний бюджет України" на поточний рік; Постанова КМУ "Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ" № 228 ; Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні та ін.

При здійсненні ревізії загального фонду кошторису бюджетної установи перевірці підлягають такі основні документи: кошторис бюджетної установи, план асигнувань загального фонду бюджету, лімітні довідки про бюджетні асигнування; картки аналітичного обліку готівкових операцій; картки аналітичного обліку касових та фактичних видатків; книги обліку асигнувань та прийнятих зобов'язань та ін.

Таким чином, у результаті симбіозу понять "ревізія" та "технологія" автором надано власне бачення поняття технології ревізії. Новизною такого уточнення є врахування сутнісних ознак зазначених понять та особливостей технології здійснення такого виду ревізії. Як напрямок подальших досліджень слід зазначити необхідність розробки єдиного механізму ревізії в бюджетних установах.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Дікань Л. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Дікань Л. В., Голуб Ю. О., Синюгіна Н. В. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 96 с. 2. Савченко Л. Ревізія як метод фінансового контролю: поняття та види / Савченко Л. // Правовий часопис Донецького університету. – 2002. – № 1 (7). – С. 25–29. 3. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://posibnyku.vstu.vinnica.ua>. 4. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. для самост. вивч. дисц. / Дікань Л. В., Чечетова Н. Ф., Синюгіна Н. В. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 256 с. 5. <http://www.dkrs.gov.ua>.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ РЕВІЗІЇ

Анотація. Проаналізовано існуючі підходи щодо визначення поняття "ревiзiя" та запропоновано рекомендації щодо його подальшого розвитку. Теоретично обґрунтовано визначення поняття "ревiзiя".

Аннотация. Проанализированы существующие подходы относительно определения понятия "ревизия" и предложены рекомендации относительно его дальнейшего развития. Теоретически обосновано определение понятия "ревизия"

Annotation. Existing approaches in relation to determination of concept "revision" are analysed and recommendations are offered in relation to subsequent development. Determination of concept "revisions" is theoretically grounded.

Ключові слова: ревiзiя, метод, контроль.

В умовах розвитку економіки поняття "ревiзiя" є складовою частиною господарського контролю та одним із методів його дослідження. Поняття "ревiзiя" розвивається на основі творчого застосування сучасних досліджень обліково-економічних та юридичних наук і спирається на теоретичні положення науки про господарський контроль.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка рекомендацій щодо визначення поняття "ревiзiя".

Аналіз літературних джерел показав, що вирішальним поняттям щодо визначення поняття "ревiзiя" науковці приділяють значну увагу.

Слово "ревiзiя" походить від латинського слова *revisio* – "перегляд" або "знову оглядаю". Поняття "ревiзiя" на сьогодні є законодавчо закріпленим. Так, згідно з Законом України "Про державну контрольно-ревiзiйну службу в Україні", ревiзiя – це метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірності обліку і звітності, спосіб документального викриття недостач, розтрат, привласнень та крадіжок коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань.

Аналіз спеціальної літератури дав змогу автору проаналізувати такі підходи щодо визначення поняття "ревiзiя", які наведені в таблиці.

Таблиця

Підходи вчених щодо визначення поняття ревiзiї

Джерело	Спосіб	Форма	Метод	Контроль	Операції	Законність	Доцільність	Перевірка
[1]	+				+	+	+	+
[2]	+	+		+		+		
[3]	+			+	+	+	+	
[4]	+		+	+		+		
[5]	+					+		+

Вивчення різних поглядів на поняття "ревiзiя" дає підставу зробити висновок про те, що на сьогодні існує певна плутанина, тому єдиного погляду на цей термін не існує. Автори по-різному підходять до визначення цього питання. Переважна більшість науковців розглядали це поняття як "спосіб", але автор розглядає його як "метод", тому саме це поняття визначає термін "ревiзiя" найбільш точним та ширшим.

На думку автора, ревiзiя – це метод документального контролю фінансової діяльності об'єкта перевірки, який передбачає комплексне, систематичне та повне вивчення фактично всіх первинних документів з усіх фінансово-господарських операцій. Тобто ревiзiя – це ширша та сис-



темніша форма контролю органів державної влади за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності.

Отже, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день не існує однозначної думки щодо поняття "ревізія". Тому виникає необхідність у подальших теоретичних розробках та удосконаленнях уточнювати та визначати цей термін.

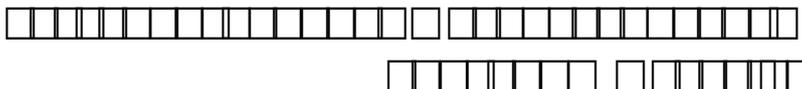
Наук. керієн. Дікань Л. В.

Література: 1. Дікань Л. В. Контроль і ревiзiя : навч. посiбн. / Л. В. Дікань, Н. Ф. Чететова, Н. В. Синюгiна. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 79 с. 2. Усач Б. Ф. Контроль і ревiзiя : пiдручник / Б. Ф. Усач. – К. : Знання, 2007. – 263 с. 3. Белов Н. Г. Контроль и ревизия в сельскохозяйственных предприятиях / Н. Г. Белов. – М. : Статистика, 1976. – С. 16. 4. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревiзiя / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга та iн. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 512 с. 5. Шпиг А. А. Ревизия и контроль в торговле / А. А. Шпиг. – М. : Экономика, 1982. – 371 с. 6. Про Державну контрольно-ревiзiйну службу в Украiнi : Закон Украiни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

УДК 65.671

Лук'янцева С. І.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ



Анотація. Обґрунтовано теоретичні засади розвитку інституту казначейства в Україні і розроблено практичні заходи щодо підвищення контролю ефективності управління бюджетними коштами та контролю за їх використанням.

Аннотация. Обосновано теоретические основы развития института казначейства в Украине и разработаны практические мероприятия по повышению контроля эффективности управления бюджетными средствами и контроля за их использованием.

Annotation. The theoretical basis of the Treasury Institute in Ukraine is grounded and practical measures to improve the effectiveness of control budget management and control over their use are developed.

Ключові слова: казначейська система, бюджет, бюджетні кошти, контроль.

У сучасних умовах в Україні державний бюджет залишається дієвим інструментом регулювання соціально-економічних процесів. Розмір Державного бюджету України та можливості основних джерел його наповнення не гарантують своєчасне виконання основних функцій держави. Саме тому важлива роль належить пошукам такої функціонально-організаційної системи виконання бюджетів, яка б забезпечувала контроль ефективності управління державним і місцевими бюджетами.

Проблематика теорії та практики контролю необхідності і доцільності управління бюджетними ресурсами завжди привертала увагу науковців. Дану тематику досліджували вітчизняні і зарубіжні науковці Барановський О. І., Василик О. Д., Макуцький Р. Т., Даневича О. С., Батура О. В., Тентюка В. П., Маслова А. О., Леопенко П. М. та ін. Проте слід зауважити, що існує потреба у подальшому дослідженні.

Метою роботи є наукове обґрунтування теоретичних засад розвитку інституту казначейства в Україні і розробка практичних заходів щодо підвищення контролю ефективності управління бюджетними коштами та контролю за їх використанням. Для досягнення обраної мети необхідно визначити такі завдання: проаналізувати теоретичні засади розвитку інституту казначейства в Україні; розробити практичні заходи щодо підвищення контролю ефективності управління бюджетними коштами та контролю за їх використанням.

Об'єктом дослідження є процес організації казначейського контролю в Україні.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних питань, пов'язаних з проблемами казначейського контролю в Україні.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, індукція, узагальнення та систематизація.

Головна ідея, покладена в основу казначейської системи виконання державного бюджету, полягає в акумуляції всіх бюджетних доходів у розпорядження одного органу, який під свою відпо-



відальність здійснює управління ними за допомогою Єдиного казначейського рахунку (ЄКР) та контролює процес витрачання державних коштів, що в умовах дефіциту бюджетних ресурсів є необхідним [1, с. 13].

Створення системи рахунків, що працюють в єдиному режимі, дає можливість Головному управлінню Державного казначейства України завдяки здійсненню казначейського контролю постійно мати достовірну інформацію про наявність та рух державних коштів, оперативно реагувати на зміни ситуації. Проте аналіз ситуаційних проблем, що фактично склалися в Україні щодо управління доходами та видатками бюджетів, дозволяє зробити висновок, що існуюча практика проходження бюджетних коштів через казначейські та поточні бюджетні рахунки ще не повною мірою відповідає головному принципу управління державними коштами – принципу єдності каси [2, с. 57].

Найбільш помітно роль і значення Державного казначейства визначаються при здійсненні фінансового контролю за виконанням видаткової частини державного бюджету. Головною причиною нецільового використання бюджетних коштів є, з одного боку, їх нестача, а з іншого – необхідність проведення видатків за певними кодами бюджетної класифікації. На думку автора, дана проблема може бути вирішена шляхом утворення резервних фондів державного бюджету на рівні управлінь Державного казначейства. Вони мають бути подібними до резервного фонду Кабінету Міністрів України, кошти якого використовуються на фінансування непередбачуваних видатків.

З метою підвищення контролю ефективності управління бюджетними коштами доцільним було б залучення тимчасово вільних бюджетних коштів та їх залишків у розпорядників із метою здійснення першочергових бюджетних завдань.

Зміна схем виконання Державного бюджету України відображає позитивні зрушення у бюджетних відносинах, які, у свою чергу, сприяють підвищенню контролю ефективності витрачання бюджетних коштів. Казначейство у перспективі повинно стати важливим елементом інтегрованої системи управління державними фінансами. Складність і багатоплановість цієї проблеми зумовлена широким спектром питань, пов'язаних із формуванням адекватного сучасним вимогам законодавства, потребою вдосконалення бюджетного процесу тощо.

Наук. керівн. Синюгіна Н. В.

Література: 1. Батура О. В. Державне казначейство України: місце, роль у виконанні бюджету / О. В. Батура // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 11–15. 2. Макуцький Р. Т. Особливості реформування процедури казначейського обслуговування держбюджету / Р. Т. Макуцький // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 1. – С. 56–60. 3. Павлюк К. В. Розвиток казначейської системи виконання Державного бюджету / К. В. Павлюк // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 23–27. 4. Маслова А. О. Управління фінансовими ресурсами в системі казначейства / А. О. Маслова // Держава та регіони. – 2008. – № 1. – С. 73–78. 5. Леопенко П. М. Управління державними видатками в перехідних економіках / П. М. Леопенко // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 38–42.

Красільник О. М.

УДК 657.3

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЇ РЕВІЗІЇ ВИКОНАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Розглянуто поняття "ревізія" та "технологія". Визначено поняття "технологія ревізії". Удосконалено технологію ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.

Аннотация. Рассмотрены понятия "ревизия" и "технология". Определено понятие "технология ревизии". Усовершенствована технология выполнения общего фонда сметы бюджетного учреждения.

Annotation. The notions of "revision" and "technology" are considered. The concept of "technology audits" is defined. Technology of implementation of the general fund budget of budgetary institution has been improved.

Ключові слова: технологія, ревізія, технологія ревізії, кошторис, бюджетна установа.

© Красільник О. М., 2012



На сьогодні одним із головних етапів проведення комплексної ревізії є перевірка виконання кошторису бюджетної установи. Адже саме цей документ збалансовує витрати та доходи фінансово-господарської діяльності даного господарюючого суб'єкта. Для отримання якісних результатів ревізії органи ДКРС повинні користуватися певними методами, прийомами, процедурами та способами, що в цілому становить технологію ревізії.

У вітчизняній науковій літературі питання контролю і ревізії діяльності бюджетних установ знайшли відображення в публікаціях таких вчених і практиків, як: Дікань Л. В. [1], Усач Б. Ф. [2], Ілленкова М. А. [3], Бутинець Ф. Ф. [4] та ін.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування технології ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.

Виходячи з поставленої мети, у роботі вирішено такі завдання: проаналізовано поняття "ревізія" та "технологія"; удосконалено поняття "технологія ревізії"; визначено технологію ревізії виконання загального фонду кошторису.

Однією з основних, найбільш дієвих форм фінансового контролю є ревізія. Аналіз літературних джерел показав, що однозначного трактування поняття "ревізія" немає. Так, згідно із Законом України "Про Державну контрольно-ревізійну службу в Україні", ревізія – це метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірності обліку та звітності, спосіб документального викриття недостач, розтрат, привласнень та крадіжок коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань [5].

Дікань Л. В. визначає ревізію як документальний спосіб перевірки діяльності суб'єкта господарювання з точки зору дотримання законності та доцільності здійснення господарських операцій, ефективності та якості роботи на основі використання даних обліку, звітності, інших джерел [1].

Таким чином, аналізуючи висвітлені точки зору щодо трактування поняття "ревізія", можна дійти висновку, що ревізія є, перш за все, засобом виявлення фактів зловживань, порушень фінансової дисципліни та чинного законодавства.

Розглянувши детально поняття ревізії, перейдемо до визначення поняття "технологія", адже воно теж трактується у різних джерелах неоднозначно.

У найбільш широкому розумінні технологія – це сукупність прийомів, методів і способів обробки та переробки різних середовищ [3].

На думку одних дослідників, технологія – це діяльність, у результаті якої досягається поставлена мета і змінюється об'єкт діяльності. На думку інших, це спосіб реалізації складного процесу шляхом розчленування його на елементи, що об'єднуються в систему взаємопов'язаних процедур і операцій, які виконуються однозначно; сукупність знань про способи і засоби організації соціальних процесів або самі дії, що дозволяють досягти поставлених цілей [3].

Виходячи з аналізу категорій "ревізія" та "технологія", можна визначити поняття "технологія ревізії".

Отже, під технологією ревізії слід розуміти сукупність дій, які виконуються в певній послідовності та за допомогою яких відбираються дані, необхідні для виявлення відхилень від заданих управлінням цілей та порушень у діяльності економічних суб'єктів.

Відповідно до мети даного дослідження визначимося з технологією ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи. Технологія ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи складається з таких дій: складання програми та робочого плану ревізії; перевірка стану усунення недоліків і порушень, виявлених попередніми контрольними заходами; перевірка відповідності суми надходжень, затвердженої в кошторисі за загальним фондом, даним лімітної довідки про бюджетні асигнування; ревізія дотримання потреб бюджетної установи у передбачених кошторисом розмірах асигнувань у розрізі кожного коду економічної класифікації видатків (КЕКВ) за загальним фондом видаткової частини кошторису; перевірка обсягів фактичних надходжень за загальним фондом кошторису та проведених бюджетною установою касових видатків; перевірка правильності відображення у звіті про виконання кошторису за загальним фондом сум фактичних видатків у розрізі кожного КЕКВ; складання акту ревізії.

Таким чином, виходячи з вищенаведених завдань, автором було уточнено поняття "технологія ревізії", а також узагальнено дії ревізора щодо технології ревізії виконання загального фонду кошторису, яка може застосовуватися до будь-якої бюджетної установи. Дотримуючись чітких дій цієї технології, органи ДКРС зможуть прискорити процес виявлення та усунення порушень, пов'язаних із виконанням загального фонду бюджетної установи.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 327 с. 2. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. – К. : Знання-Пресс, 2002. – С. 35. 3. Ілленкова М. А. Інноваційний менеджмент [Електронний ресурс] / Ілленкова М. А. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/138/9423.html>. 4. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія / Бутинець Ф. Ф., Бардаш С. В., Малуго Н. М. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – С. 18–95. 5. Про Державну контрольно-ревізійну службу в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>.



Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ НА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

Анотація. Систематизовано та проаналізовано основні переваги та недоліки впровадження єдиного соціального внеску.

Аннотация. Систематизированы и проанализированы основные преимущества и недостатки внедрения единого социального взноса.

Annotation. Basic advantages and lacks of the unique social payment introduction are systematized and analysed.

Ключові слова: єдиний соціальний внесок, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхові фонди.

Прийняття Закону України "Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" [1] пов'язано з необхідністю вирішення одного з найважливіших питань щодо вдосконалення соціального захисту населення та обумовлено необхідністю підвищення ефективності роботи фондів соціального страхування, у тому числі шляхом контролю раціонального використання страхових коштів страхувальниками.

До дослідження проблем запровадження єдиного соціального внеску у різні роки зверталися такі автори, як Г. Бражник [2], В. Даценко [3], І. Динь та О. Градова [4], С. Мельник [5], І. Приймак [6] тощо. Разом із тим введення в дію Закону України [1] висвітлює нове коло проблем, які вплинули на оцінку переваг та недоліків єдиного внеску. Тому проведення подальших досліджень у цій галузі є актуальним.

Метою даної роботи є систематизація та аналіз переваг і недоліків запровадження в Україні єдиного соціального внеску.

Згідно з п. 1 ст. 1 Закону України [1], єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Пенсійному фонду України (ПФУ) надано повноваження щодо збору та ведення обліку страхових коштів, контролю повноти і своєчасності їх сплати та інші функції. Таким чином, повноваження стосовно контролю надходження єдиного внеску передані одному контролюючому органу – ПФУ. Інші фонди державного соціального страхування в нових умовах забезпечують контроль законності використання роботодавцями відповідних страхових коштів.

Аналіз публікацій останніх років, а також ознайомлення з практикою звітування за єдиним соціальним внеском дозволило відзначити як позитивні, так і негативні моменти, з якими зіштовхнулись роботодавці, наймані працівники та Пенсійний фонд України. Для бухгалтерів та керівників підприємства зникла потреба реєстрації в декількох фондах соціального страхування, скоротився час на проведення утримань та нарахувань на заробітну плату, зменшилась кількість звітних форм з оплати праці, але збільшилась відповідальність за несвоєчасне перерахування внеску. ЄСВ необхідно сплачувати на різні рахунки залежно від ставок та видів платежів. У зв'язку з цим зріс ризик сплатити ЄСВ не на той рахунок й потрапити через це до категорії боржників. Нарахування на фонд оплати праці не зменшились, що провокує платників до переходу у "тінь". Для найманих працівників запровадження ЄСВ, з одного боку, дає поштовх щодо посилення зацікавленості у легалізації заробітної плати, оскільки від цього залежить обсяг майбутніх пенсійних виплат, а також можливість отримання соціальних виплат при настанні тимчасової непрацездатності, з іншого – утримання із заробітної плати не зменшились, а відтак залишається переважання реалізації поточних потреб над майбутніми очікуваннями. Щодо Пенсійного фонду України – формування єдиної бази дозволяє швидше виявляти неплатників та порушників, зага-

льні правила стягнення внеску та єдина форма звітності підвищує ефективність роботи, але збільшився обсяг роботи та відповідальність за контроль сплати ЄСВ. Одна з перебільшених переваг ЄСВ – це подача єдиного звіту. Насправді, один звіт подають лише ті роботодавці, у яких немає заборгованості щодо виплати заробітної плати за період до запровадження ЄСВ. Усі інші щоквартально звітують щодо сум заборгованості до всіх чотирьох фондів. Крім того, досить значним є обсяг звітності з ЄСВ.

Таким чином, запровадження ЄСВ дає змогу скоротити адміністративні видатки, зекономити час бухгалтерів на подачу звітності, зменшити кількість контролерів. Роботодавець сплачує відрахування за одним платіжним дорученням, надає один звіт і має одного контролера, а не чотирьох. Централізована база даних про роботодавців і застрахованих осіб дасть змогу швидко виявити неплатників, що сприяє скороченню "тіньової" економіки. Отже, запровадження ЄСВ – це, безумовно, позитивний крок у реформуванні системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, але потребують подальшого корегування законодавча та нормативна бази справляння внеску в напрямку мінімізації існуючих недоліків.

Наук. керівн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nibu.factor.ua/ukr/info/Zak_basa/Z2464/ 2. Бражник Г. Д. Запровадження єдиного соціального внеску через податковий механізм / Г. Д. Бражник // Таврійський державний агротехнологічний університет. – Мелітополь, 2008. – Вип.12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Ptdau/2008_12/data_2008/41.pdf. 3. Даценко В. В. Пенсійне страхування як чинник стимулювання трудової активності населення / В. В. Даценко // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 4 (54). – С.167–170. 4. Динь І. М. Запровадження єдиного соціального внеску в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду / І. М. Динь, О. В. Градова // Наукові записки. Серія "Економіка". – 2010. – № 15. – С. 266–272. 5. Мельник С. Позитивні і негативні аспекти єдиного соціального внеску / С. Мельник // Соціальна політика. – 2009. – № 7. – С. 52–55. 6. Приймак І. І. Проблеми та перспективи впровадження єдиного соціального внеску в Україні / І. І. Приймак // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2009. – № 1. – С. 23–24.

УДК 343.353(477)

Логвінов Б. Ю.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОЦІНКА ДІЄВОСТІ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ ДПС УКРАЇНИ ЩОДО ДЕТІНІЗАЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Анотація. Дано оцінку правових засад здійснення та дієвості контрольних заходів ДПС України щодо детінізації заробітної плати.

Аннотация. Дана оценка правовых основ и действенности контрольных мероприятий ГНС Украины по детенизации заработной платы.

Annotation. The legal framework and effectiveness of SOT of Ukraine control measures as far as legalization of wages is concerned were estimated.

Ключові слова: тіньова економіка, детінізація заробітної плати, контроль, органи державної податкової служби.

Однією з найбільш складних проблем у сучасних умовах в Україні є проблема, пов'язана з поширенням тінізації трудової діяльності та тінізації заробітної плати. Негативним її наслідком є відсутність соціальних гарантій для працівника та недоотримання бюджетом і соціальними фонда-



ми значного обсягу коштів. Заходи, що вживалися державою у дев'яностих роках ХХ століття та на початку ХХІ, не призвели до подолання цього явища. У зв'язку з цим актуальності набуває вивчення та оцінка дієвості контрольних заходів Державної податкової служби (ДПС) України щодо легалізації заробітної плати.

Різні аспекти детінізації ринку праці та заробітної плати розглядалися в роботах таких вітчизняних дослідників, як Данилишин В. І., Іванюк В. В., Коновал Ю. А., Синаєва Л. В., Стефанків О. М., Терлецька Ю. О., Ткачук А. Р., Шевчук Л. П. тощо. У той же час недостатньо дослідженими є питання щодо оцінки ролі та місця ДПС у розв'язанні питання детінізації трудових відносин.

Метою даної роботи є аналіз правових засад та оцінка дієвості контрольних заходів органів державної податкової служби щодо повноти визначення обсягів оподатковуваних доходів найманих працівників податковими агентами.

Проведене дослідження показало, що у 2010 р. обсяг фонду заробітної плати, що перебував у тіні, оцінювався у 145 млрд грн і становив майже 42 % обсягу зарплатного фонду [1]. У числі причин поширення цього явища найчастіше називають високий рівень податкового навантаження на фонд оплати праці [2]. Разом з тим більш об'єктивними виглядають висновки [3; 4] стосовно існування більш широкого спектра таких причин. Так, до них відносять значний розрив між вартістю трудових ресурсів для роботодавців та фактичною сумою, яку працюючий отримує за свою працю; толерантне ставлення працюючих до практики неофіційних заробітних плат; фактичну безкарність порушень у сфері оплати праці тощо [4]. Підтвердженням цих висновків може слугувати й те, що скасування на початку ХХ ст. низки нарахувань на фонд оплати праці та зниження ставки ПДФО, на жаль, не призвело до кардинальних зрушень у цій сфері.

Наступними кроками держави у розв'язанні проблеми стало надання з 2010 р. органам ДПС України права здійснювати контроль за додержанням із метою перевірки дотримання податкового законодавства про працю суб'єктами господарювання незалежно від форми власності [5], а з 2011 р. визнання предметом документальної перевірки дотримання роботодавцем законодавства щодо укладання трудового договору та визначення в числі обставин призначення документальних позапланових перевірок органами ДПС отримання інформації про ухилення податковим агентом від оподаткування виплаченої (нарахованої) найманим особам доходів, що підлягають оподаткуванню [6].

Про дієвість вжитих заходів свідчать такі дані. Так, у вересні минулого року органами ДПС у Харківській області виявлено 182 незареєстрованих належним чином працівників та додатково стягнуто до бюджету 21,6 тис. грн податку з доходів фізичних осіб [7]. У цілому по Україні органами ДПС тільки у четвертому кварталі 2011 р. перевірено 1,5 тис. суб'єктів господарювання, до бюджету при цьому донараховано податок на доходи фізичних осіб та застосовано штрафних санкцій на суму понад 71 млн грн. Крім того, виявлено понад 26 тисяч найманих осіб, праця яких використовувалась роботодавцями без укладання трудових угод, й до бюджету додаткового сплачено майже 6 млн грн податку з доходів фізичних осіб [8]. Безумовно, ці цифри вказують на результативність дій органів ДПС. Разом із тим слід враховувати, що доведення вини роботодавців досить трудомістка справа. Тому для оцінки ефективності заходів ДПС доцільно здійснювати порівняння результатів контролю з витратами часу та коштів на їх досягнення. Крім того, на думку автора, контроль з боку органів ДПС має розглядатися лише як складова системних заходів держави щодо подолання тіньової економіки.

Таким чином, можна зробити висновок, що контрольні дії органів ДПС на даному етапі є достатньо результативними. Надалі їх ефективність може бути забезпечена тільки в рамках кардинального розв'язання проблеми детінізації економіки.

Наук. керівн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Обсяг тіньової зарплати в Україні оцінили у 145 млрд гривень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://novynar.com.ua/business/162377>. 2. Шевчук Л. П. Моделювання та відображення в обліку розрахунку єдиного соціального внеску на основі індикативної заробітної плати / Л. П. Шевчук // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 1 (55). – С. 173–176. 3. Терлецька Ю. О. Легалізація тіньової зарплати: переваги, недоліки та заходи протидії [Електронний ресурс] / Ю. О. Терлецька, В. В. Іванюк. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchetei/2011_1/NV-2011-V1_21.pdf. 4. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання. Аналітична доповідь / Тищук Т. А., Харазішвілі Ю. М., Флейчу М. І. та ін. ; за ред. к.е.н., с.н.с. Жаліла Я. А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/2011_table/1201_dop_new.pdf. 5. Про державну податкову службу в Україні : Закон України від 04.12.1990 р. № 509-ХІІ (зі змінами) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>. 6. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. 7. Сайт ДПА в Харківській області. – Режим доступу : <http://www.sta.gov.ua/>. 8. Звіт про виконання Плану роботи Державної податкової служби України на IV квартал 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=212518&cat_id=46611.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ РЕВІЗІЇ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Досліджено особливості організації процесу ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи в умовах комп'ютеризації.

Аннотация. Исследованы особенности организации процесса ревизии выполнения сметы бюджетного учреждения в условиях компьютеризации.

Annotation. The main features of the audit process organization which studies the implementation of the budget institution estimates in computerization are explored

Ключові слова: ревізія, кошторис, бюджетна установа.

Підвищення ролі держави в системі управління економікою, а саме радикальне реформування діючої системи контролю за діяльністю бюджетних установ, є характерними тенденціями сучасного етапу розвитку України. За цих умов необхідною є чітка та раціональна організація процесу ревізії виконання кошторису бюджетної установи.

Серед наукових досліджень вітчизняних вчених особливу увагу контролю і ревізії діяльності бюджетних установ приділяють такі науковці, як: Бутинець Ф. Ф. [1], Дікань Л. В. [2], Ілленкова М. А., Малюга Н. М., Петренко Н. І., Усач Б. Ф. [3], Білуха М. Т. [4] та ін. Огляд та ретельний аналіз результатів досліджень з питання трактування поняття ревізії виконання кошторису бюджетної установи в цілому та її автоматизації зокрема дозволив виявити відсутність єдиної точки зору щодо визначення цього поняття. Через це дане питання є недослідженим повністю і є актуальним на сьогодні.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення процесу ревізії виконання загального фонду кошторису бюджетної установи.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз для дослідження існуючих підходів до визначення поняття ревізії, синтез та узагальнення – для розробки пропозицій щодо вдосконалення процесу ревізії виконання кошторису бюджетної установи.

Кошторис доходів та видатків є основним фінансовим документом, яким керується під час своєї діяльності кожна бюджетна установа. Тому працівники органів Державної фінансової інспекції під час проведення ревізії фінансово-господарської діяльності таких установ приділяють особливу увагу питанням правильності складання, затвердження, виконання кошторисів та внесення до них змін. Згідно з п. 30 ст. 2 БКУ, кошторис – це основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань, здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень [5].

Сучасним і достатньо дієвим заходом щодо запобігання порушень та виявлення відхилень у діяльності підприємств, що ревізуються, є застосування комп'ютерної техніки.

Сьогодні комп'ютерна техніка стала звичайним технічним засобом, що використовується у поточній діяльності підприємств. Особливістю ведення автоматизованого бухгалтерського обліку є постійне формування й обробка великих обсягів економічної інформації, які повинні накопичуватися і зберігатися в електронному вигляді (первинні документи, облікові реєстри, форми звітності тощо) – тобто формування системи первинного, поточного та підсумкового обліку з використанням комп'ютерної техніки, а також створення документів аналітичного та управлінського обліку. Використання обчислювальної техніки суттєво підвищить якість обробки облікової інформації. При цьому застосування комп'ютерів змінює зміст та організацію праці облікового персоналу: зменшується кількість ручних операцій з обробки первинних документів, систематизації облікових показників, заповнення реєстрів та звітних форм. Облікова праця стає більш творчою, спрямованою на організацію й удосконалення обліку [6].

Застосування комп'ютерних технологій під час ревізії має певні переваги, оскільки дозволяє: зменшити кількість даних, що оброблюють вручну, перевіряти проміжні та кінцеві підсумки з меншою трудомісткістю, у результаті чого у ревізора вивільнюється час для більш ретельної перевірки документів; зберігати і багаторазово використовувати отримані дані; здійснювати попередню оцінку результатів робіт шляхом отримання не всіх результатів обробки інформації, а тільки відхилень та ін. [1, с. 431].

Упровадження автоматизації контролю дасть змогу підвищити якість проведення складних розрахунків щодо прогнозування імовірності нераціонального використання матеріальних, трудо-



вих і фінансових ресурсів, недостач, розкрадань, зловживань, приписок невиконаних робіт, тобто створити повноцінну систему, яка буде вирішувати цілу низку практичних та управлінських завдань ревізорів та зосереджувати їх увагу саме на тих ділянках, де є наявні ознаки, що свідчать про можливі негативні наслідки.

Наук. керівн. Замятіна К. В.

Література: 1. Контроль і ревізія : підручник / Ф. Ф. Бутинець, Н. Г. Виговська, Н. М. Малюга та ін. ; за ред. Ф. Ф. Бутиця. – 3-тє вид., доп. і переробл. – Житомир : ПП "Рута", 2002. – 544 с. 2. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Л. В. Дікань. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 408 с. 3. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. – К. : Знання, 2007. – 263 с. 4. Білуха М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підручник / М. Т. Білуха, М. Г. Дмитренко, Т. В. Микитенко ; за ред. засл. діяча науки і техн. України, д.е.н., проф. М. Т. Білухи. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Укр. акад. оригінальних ідей, 2006. – 888 с. 5. Бюджетний кодекс України від 05.02.2012 р., із змінами, внесеними згідно із Законом № 4318-VI від 12.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. 6. Івахненков С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посібн. / С. В. Івахненков. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с. 7. Практичні рекомендації щодо проведення ревізії фінансово-господарської діяльності бюджетної установи (з окремих питань програми) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://odoblkru.gov.ua/z_prakt.html.

Липчанська Т. В.

УДК 657.633

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Анотація. Визначено значення внутрішнього контролю, доведено необхідність його створення в бюджетних установах.

Аннотация. Определено значение внутреннего контроля, доказана необходимость его создания в бюджетных учреждениях.

Annotation. The value of internal control is defined, the necessity of its creation for budgetary establishments is proved.

Ключові слова: система контролю, внутрішній контроль, попередній контроль, поточний контроль, наступний контроль.

Ринкові відносини, що розвиваються в Україні, передбачають посилення зацікавленості суб'єктів господарювання в ефективності власної діяльності. Реалізація цього важливого завдання вимагає раціональної організації системи внутрішнього контролю. Ефективно створена та організована система внутрішнього контролю є основою успішної діяльності будь-якого суб'єкта діяльності. Питання внутрішнього контролю, який має здійснюватися у бюджетних установах, досить гостро постає саме в сучасних умовах господарювання. Проблемам розвитку внутрішнього контролю в Україні присвятили свої праці багато авторів, зокрема Н. Івануса [1], Піхоцький В. Ф., Сивульський М. І., Федосов В. М., Чечуліна О. О., Чугунова І. Я. та ін.

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування поняття "внутрішній контроль у бюджетних установах" та визначення змісту внутрішнього контролю. У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Проаналізувавши наукові статті і певні літературні джерела, ми побачили, що визначення внутрішнього контролю науковцями дається по-різному, але, на нашу думку, найбільш повним є таке: внутрішній контроль – це система заходів, визначених управлінським персоналом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного використання усіма працівниками своїх обов'язків щодо забезпечення та здійснення господарських операцій [2, с. 46].

Зміст внутрішнього контролю доцільно визначати шляхом дослідження його класифікації. Внутрішній контроль поділяється на попередній, поточний і наступний.

Попередній контроль виконує запобіжну функцію, і зміст його полягає у виявленні й попередженні можливих негативних явищ, що можуть настати за наявності обставин, які вже існують і

© Липчанська Т. В., 2012



можуть негативно проявитися у майбутньому. Так, за попереднім контролем виявляється відповідність установленим щодо суб'єкта та його діяльності вимогам заявлених характеристик тощо. Прикладом попереднього контролю може бути діяльність уповноважених державних органів з державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності. Органи, що здійснюють державну реєстрацію, перевіряють наведені відомості та документи лише в матеріалах, поданих відповідно до чинного законодавства. Суб'єкти підприємницької діяльності лише починають свою роботу, і на цій стадії попередній контроль є контролем лише щодо законності їх намірів, а не самих дій.

Поточний (оперативний) контроль проводиться в процесі виконання управлінських рішень, поставлених завдань, взятих зобов'язань. Завдання такого контролю полягає в перевірці дотримання умов на конкретних стадіях виконання, виявленні можливих недоліків та завчасному попередженні можливих негативних наслідків неправомірних дій. Поточний контроль здійснюється упродовж усього періоду виконання завдання чи діяльності контрольованого об'єкта. Він дає змогу отримувати відомості не лише про саму діяльність загалом або бездіяльність, а й її відповідність та обсяг щодо попередньо зазначених чи встановлених завдань.

Наступний контроль на відміну від попередніх видів має за мету з'ясувати відповідність результату початковому рішення. Основною метою такого контролю є оцінка досягнутого та розробка стратегії на майбутнє. Наступний контроль, або контроль за виконанням поставлених завдань, управлінських рішень чи доручень посадових осіб, здійснюється по закінченні діяльності за її результатом і ні змінювати, ні втручатися у процес виконання управлінського рішення вже не може. За допомогою цього виду контролю перевіряється факт виконання, доцільність та законність дій у цілому. Проведення такого контролю може сприяти виробленню наступних рішень та проведенню управлінських дій.

У сучасних умовах внутрішній контроль набуває дедалі більшого значення, адже виступає засобом поліпшення показників діяльності підприємств і організацій, їх подальшого розвитку та вдосконалення.

Внутрішній контроль фіксує та відслідковує дотримання суб'єктами контролю вимог чинних законодавчих та нормативних актів щодо ефективності та цільового використання бюджетних або власних коштів, збереження майна; правомірності й ефективності використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, достовірності бухгалтерського обліку і звітності тощо [3, с. 57].

Таким чином, внутрішній контроль є одним із важливих факторів, що визначає ефективність діяльності суб'єктів господарювання. Аналіз літературних джерел дозволив надати уточнене визначення внутрішнього контролю, яке, на відміну від інших, урахує мету внутрішнього контролю в бюджетних установах та визначає сам процес перевірки як систему. Надане визначення найбільш повно віддзеркалює сутність внутрішнього контролю у бюджетних установах. Зміст внутрішнього контролю проявляється через його класифікацію. Обов'язкове запровадження внутрішнього контролю бюджетних установ є одним із напрямів удосконалення системи контролю в цілому, що дасть можливість скоротити видатки і зробити державний фінансовий контроль ефективнішим. Тому розроблення адекватних механізмів діяльності внутрішнього контролю стає необхідним.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Івануса Н. Внутрішній контроль: сучасний стан і перспективи розвитку / Івануса Н. // Наука молода. – 2006. – № 6. – С. 156–158. 2. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. к.е.н. проф. М. Д. Корінька. – Фастів : Поліфаст, 2006. – 440 с. 3. Гавришко І. К. Вимоги до оцінки якості внутрішнього контролю / Гавришко І. К. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 7. – С. 56–62.

УДК 63.115

Казакова Ю. В.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ РЕВІЗІЇ

Анотація. Розглянуто сучасні підходи до визначення поняття "ревізія".

Аннотация. Рассмотрены современные подходы к определению понятия "ревизия".

Annotation. Modern approaches to determining the concept "revision" are considered.

Ключові слова: ревізія, контроль, організація.

© Казакова Ю. В., 2012



Необхідність контролю в сучасних умовах зумовлюється тим, що, виявляючи диспропорції і негативні явища, контроль дає можливість усунути їх і запобігає повторенню; за результатами контролю в бюджетних установах та організаціях розробляють заходи, що сприяють більш ефективному використанню бюджетних ресурсів та витрачання бюджетних коштів. Усе це й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

В останні роки проведена величезна робота щодо активізації наукових досліджень у цій галузі, видання навчальних та практичних посібників з цих питань, підготовки і підвищення кваліфікації контрольно-ревізійного апарату.

До вітчизняних науковців, які присвятили свої праці розгляду контрольно-ревізійної діяльності, відносяться Дікань Л. В., Чечетова Н. Ф., Усач Б. Ф. та ін.

Метою дослідження є визначення сутності та змісту поняття "ревізія". Відповідно до визначеної мети було поставлено завдання теоретично обґрунтувати поняття "ревізія" на підставі різних точок зору.

Відповідно до Указу Президента України "Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної роботи" від 27.08.2000 р. № 1031/2000 контрольно-ревізійна служба має забезпечити суворий контроль за використанням коштів бюджетів усіх рівнів та позабюджетних фондів [1]. Державна контрольно-ревізійна служба України стає центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері фінансового контролю. Вона та її органи на місцях контролюють дотримання фінансової дисципліни, правильність і законність витрачання коштів із державного бюджету суб'єктами господарювання незалежно від форми власності.

У науковій літературі приділено багато уваги поняттю "ревізія", проте єдиної думки щодо визначення цього терміна науковцями не досягнуто.

Дікань Л. В. визначає ревізію як метод бюджетного контролю, систему контрольних дій, спрямованих на всебічну перевірку фінансово-господарської діяльності підприємств, установ і організацій, а також роботи фінансових органів щодо складання та виконання бюджету з метою встановлення законності проведених операцій, дотримання фінансової дисципліни, порядку і правил організації обліку, достовірності звітності.

У свою чергу, Усач Б. Ф. наголошує, що ревізія – це форма документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності; спосіб документального викриття нестач, розтрат, привласнень чи крадіжок коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань.

Таким чином, зміст контролю в умовах ринкової економіки полягає в систематичному спостереженні, перевірці та регулюванні діяльності цих установ і організацій у процесі виконання ними власних завдань та функцій відповідно до конституційних норм і законодавчого регулювання.

Тому виникає необхідність у подальших теоретичних розробках з удосконалення діяльності Державної контрольно-ревізійної служби України.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної служби : Указ Президента України від 27.08.2000 р. № 1031/2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua>.
2. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2007. – 213 с. 3. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Усач Б. Ф. – К. : Знання, 2007. – 37 с.

Шевченко І. О.

УДК 657.6

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНІСНОГО РОЗУМІННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КОНТРОЛЮ

Анотація. Проаналізовано концептуальні підходи та запропоновано рекомендації щодо визначення поняття технології контролю.

Аннотация. Проанализированы концептуальные подходы и предложены рекомендации к определению понятия технологии контроля.

© Шевченко І. О., 2012

Annotation. The conceptual approaches to the definition of control technology are analyzed and recommendations to it are given.

Ключові слова: технологія, контроль, процес, технологія контролю.

Визначення поняття технології контролю досить часто стає одним з важливих питань контрольно-ревізійної діяльності. Але як свідчить вивчення наукових праць, вирішенню цього питання фахівці не приділяють достатньої уваги. Практика показує, що передумовою ефективного здійснення контролю є обґрунтування категоріально-понятійного апарату, а саме уточнення таких понять, як "технологія" і "контроль". У цьому зв'язку тема даного дослідження є актуальною.

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка рекомендацій щодо подальшого розвитку визначення поняття "технологія контролю".

Проблеми технології контролю розглядали такі зарубіжні науковці: Андреев В. Д., Белобжецький І. А., Лапухін Н. В., Подольський В. І.

Технологія (від грец. *τεχνολογια*, що походить від грецького *τεχνολογος*; грец. *τεχνη* – майстерність, техніка; грец. *λογος* – (тут) передавати) – наука ("корпус знань") про способи (набір і послідовність операцій, їх режими) розв'язання завдань людства за допомогою (шляхом застосування) технічних засобів (знарядь праці) [1]. Вивчення наукової літератури з цього питання дозволяє проаналізувати сучасні підходи до визначення поняття "технології контролю", наведені у таблиці.

Таблиця

Визначення поняття "технологія контролю"

Автор	Змістовні складові								
	вибір об'єкта перевірки	комплексний аналіз	перевірка рішень	технічні аспекти	організація	економічна ефективність	методи і процедури	способи	прийоми
1. Андреев В. Д. [2]	+	+	+						
2. Белобжецкий И. А. [3]				+	+	+			
3. Лапухин Н. В., Подольский В. И. [4]							+		
4. Бутинец Т. А. [5]							+	+	+

У подальшому вчені не приділяють цьому терміну належної уваги. Для науковця з контролю поняття "технологія контролю" – це звичайна річ, адже тільки за допомогою технології формується думка фахівця, знання про досліджуваний об'єкт. У жодному з понять не враховано повної суті технології контролю, на думку автора, найбільш повним є таке трактування: технологія контролю – це процес перевірки діяльності підприємства, вибір найважливіших і найдосконаліших можливостей виявлення відхилень, дотримання нормативів, що встановлені на підприємстві, з урахуванням конкретних умов, для надання потрібного результату. Кожна складова в технологічному процесі контролю розглядається як окремий технологічний процес.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що наукових досліджень у спеціалізованій літературі не достатньо. Визначення поняття технології контролю є на сьогодні недостатньо вирішеним. Це призводить до невизначеності у понятійному апараті. Саме тому виникає необхідність у подальших теоретичних розробках рекомендацій щодо удосконалення та уточнення такого поняття, як "технологія контролю".

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Економічний тлумачний словник. – К. : КНЕУ, 2003. 2. Андреев В. Д. Ревизия и контроль в потребительской кооперации : [учебник для студентов вузов] / В. Д. Андреев. – М. : Экономика, 1987. – 334 с. 3. Белобжецкий И. А. Ревизия и контроль в промышленности : [учебн. пособ. для студентов вузов] / И. А. Белобжецкий. – М. : Финансы и статистика, 1987. – 293 с. 4. Лапухин Н. В. Экономическому контролю – современные технологические решения / Лапухин В. И. – М. : Финансы и статистика, 1987. – 240 с. 5. Бутинец Т. А. Сучасна технологія контролю: сутність і зміст поняття, взаємозв'язки елементів / Т. А. Бутинец // Облік і фінанси АПК. – 2010.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕВІЗІЇ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Анотація. Розглянуто основні організаційні питання проведення ревізії щодо виконання загального фонду кошторису бюджетної установи органами Державної фінансової інспекції у процесі контролю.

Аннотация. Рассмотрены основные организационные вопросы проведения ревизии по выполнению общего фонда сметы бюджетного учреждения органами Государственной финансовой инспекции в процессе контроля.

Annotation. The basic organizational questions of auditing on implementation general fund of estimate of budgetary establishment of the State financial inspection organs are considered in the process of control.

Ключові слова: кошторис, загальний фонд, бюджет, контроль, ревізія, організація контролю виконання кошторису.

На сьогодні спостерігається тенденція до пониження ролі ревізії, суттєво послабились функції державного контролю за збереженням державної власності. Тому стало частим явищем зловживання у фінансово-економічній сфері, а це – умисне приховування прибутків від оподаткування, нецільове, неефективне та незаконне використання бюджетних коштів керівниками різних рівнів, розкрадання державного і комунального майна [1]. У цих умовах саме органи Держфінінспекції можуть дати вичерпну відповідь про використання коштів протягом певного періоду. В умовах дефіциту бюджетних коштів актуальним є контроль за їх використанням в установах і організаціях, які фінансуються з державного бюджету. Тому в системі державного управління, важлива роль відводиться організації контролю та підвищенню його дієвості і результативності.

Питання контролю за виконанням бюджету та його організації в різних аспектах висвітлюють такі автори: Дікань Л. В., Крисюк В. І., Бутинець Ф. Ф., Каленський М. М., Юрченко О. В. та інші.

Метою даного дослідження є розгляд організації процесу проведення ревізії загального фонду виконання кошторису бюджетної установи. Відповідно до даної мети встановлено такі завдання: розгляд таких понять, як "ревізія" та "організація контролю", визначення теоретичних основ організації ревізії загального фонду.

Перш ніж переходити до питання організації ревізії загального фонду, спочатку треба визначити поняття "ревізія" та "організація контролю". Отже, як трактує поняття ревізії Дікань Л. В.: документальний спосіб перевірки діяльності суб'єкта господарювання з точки зору дотримання законності та доцільності здійснення господарських операцій, ефективності та якості роботи на основі використання даних обліку, звітності, інших джерел [2].

Організація контролю – система (комплекс) заходів, спрямованих на координацію та функціонування дій взаємопов'язаних та взаємозалежних окремих частин (елементів) системи здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю певного суб'єкта господарювання [3].

Організація проведення ревізії регламентується Методичними рекомендаціями щодо здійснення інспектування органами Державної фінансової інспекції України, розробленими відповідно до Закону України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні" та Порядку проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2006 р. № 550 з метою забезпечення єдиних підходів до підготовки до ревізії, її проведення, оформлення результатів та реалізації матеріалів.

Виходячи з Порядку проведення інспектування, можна сказати, що проведення перевірки виконання коштів загального фонду спрямоване на визначення законності, доцільності й ефективності використання коштів державного бюджету, а також правильності відображення фінансових операцій у бухгалтерському обліку в цілому.

Спиномос більш детально на питанні організації проведення ревізії виконання загального фонду бюджету.

На початковому етапі ревізії необхідно встановити, чи забезпечується дотримання бюджетною установою чинних законодавчих та інших нормативних актів щодо формування і виконання бюджету. Слід комплексно перевірити рух бюджетних коштів та виявити, чи за цільовим призначенням, правильно й ефективно витрачались кошти, виділені з бюджету.



Проведенню ревізії повинна передувати відповідна підготовка, яка включає ознайомлення з матеріалами попередньої ревізії, на основі чого керівником ревізії розробляється програма її проведення, в якій визначається період, її мета та основні питання, на яких слід зосередити увагу. Відповідно до затвердженої програми керівником ревізії складається план її проведення з визначенням конкретних завдань, об'єктів, виконавців, термінів виконання.

Ревізії, які здійснюються з метою перевірки виконання бюджетів, проводяться за окремими програмами та робочими планами за кожним об'єктом, що затверджуються керівником контролюючого органу, строки проведення перевірки та склад ревізійних груп визначаються з урахуванням обсягу роботи, якого потребує вирішення конкретних питань програми перевірки [4].

Кваліфіковано організувати ревізію, об'єктивно й принципово обґрунтувати кожний факт, наведений в акті ревізії, – важлива і відповідальна частина ревізійної роботи. Однак цим ревізія не завершується. Ревізія вважається завершеною, якщо виявлені порушення усунено і вжито заходів щодо недопущення їх у майбутньому.

Наук. керівн. Синюгіна Н. В.

Література: 1. Гудима О. В. Удосконалення організації та методики проведення ревізій у бюджетних установах / О. В. Гудима. 2. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2007. – 327 с. 3. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Л. В. Дікань. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 408 с. 4. Порядок проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2006 р. № 550 // ВВР. – 2006.

УДК 657.6

Підбуцька Н. О.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Анотація. Теоретично обґрунтовано визначення поняття "контроль у бюджетній установі". Систематизовано погляди вчених-економістів на сутність поняття "контроль". Обґрунтовано необхідність контролю в бюджетних установах.

Аннотация. Теоретически обоснованно определение понятия "контроль в бюджетном учреждении". Систематизированы взгляды ученых-экономистов на сущность понятия "контроль". Обоснованно необходимость контроля в бюджетных учреждениях.

Annotation. The term "control in budgetary institution" is theoretically substantiated. Opinions of scientists and economists with respect to nature of control are systemized. Necessity of control in budgetary institutions is substantiated.

Ключові слова: контроль, бюджетна установа, контроль у бюджетних установах.

Сучасний стан фінансово-бюджетної дисципліни характеризується великою кількістю правопорушень, їх динаміка постійно зростає, а грошовий вираз шкоди, завданої бюджету України, неухильно збільшується.

Потреба в ефективній боротьбі із зазначеними правопорушеннями зумовлює необхідність контролю в бюджетних установах на сучасному етапі розвитку української економіки [1].

Серед вітчизняних вчених, праці яких присвячено контролю бюджетної установи, слід виділити, таких, як: Бутинець Ф. Ф. [2], Вітвицька Н. С. [3], Германчук П. К. [2], Дікань Л. В. [4], С. Чернуцький [5], Стефанюк І. Б. [6].

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування визначення поняття контролю в бюджетних установах. Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: систематизувати погляди вчених-економістів на сутність поняття "контроль" та обґрунтувати необхідність контролю в бюджетних установах.



У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення та систематизація.

На сьогоднішній день існує велика кількість поглядів на визначення поняття "контроль", що свідчить про безперечну актуальність і проблемність досліджуваного питання та водночас про багатогранність самого поняття "контроль" [7].

Загалом контроль (від франц. *controle* – перевірка) тлумачать як: 1) складову управління економічними об'єктами та процесами, що полягає у спостереженні за об'єктом з метою перевірки відповідності його стану, що спостерігається, бажаному чи необхідному стану, передбаченому законами, положеннями, інструкціями, іншими нормативними актами, а також програмами, планами, договорами, проектами, угодами; 2) контроль над об'єктом, реальну владу, зосередження прав управління об'єктом в одних руках [8].

М. Мескон у книзі "Основи менеджменту" зазначає, що контроль – це процес забезпечення та досягнення цілей. І хоча це визначення є занадто стислим, але конкретним і по суті відбиває мету контролю і як функції, і як процесу, і як системи [9].

Контроль у бюджетних установах – це сукупність заходів, які проводять уповноважені органи з метою перевірки законності, доцільності та ефективності використання установою бюджетних коштів [1].

Згідно зі статтею 2 Бюджетного кодексу України, бюджетна установа – це орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевих бюджетів [3].

Отже, на думку автора, контроль у бюджетних установах є складовою фінансового контролю, де об'єктивною основою виступає контрольна функція фінансів.

Необхідність контролю в бюджетних установах у сучасних умовах зумовлюється такими обставинами: 1) використовуючи наукову теорію, він виконує суспільну роль у забезпеченні практичними рекомендаціями розпорядників бюджетних коштів усіх рівнів; 2) виявляючи диспропорції і негативні явища, контроль дає можливість усунути їх і запобігає повторенню, а також сприяє раціональній організації фінансово-господарських відносин і оптимальному використанню бюджетних ресурсів; 3) контроль у бюджетних установах має місце в діяльності всіх без винятку бюджетних установ та організаціях, кожного разу маючи на меті забезпечення ефективної та законної їх діяльності, протидію злочинним намірам посадових осіб, запобігання нецільовому або неефективному витрачання бюджетних коштів та ін. [1].

Основною метою контролю в бюджетних установах є забезпечення принципів законності, доцільності та ефективності використання бюджетних коштів їх розпорядниками, що досягаються через виконання певних завдань [1].

Отже, контроль у бюджетних установах – це складна система, яка має власні мету здійснення, завдання, принципи та структурну побудову.

У результаті дослідження набуло подальшого розвитку визначення поняття "контроль у бюджетних установах" шляхом урахування останніх змін стосовно сутності контролю, а також шляхом урахування мети контролю в бюджетних установах.

Таким чином, фінансування бюджетних установ за рахунок бюджетних коштів зумовлює їх підконтрольність широкому колу контролюючих органів, що в сукупності утворює систему контролю в бюджетних установах.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Дікань Л. В. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 408 с. 2. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малуго та ін. ; заг. ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 189 с. 3. Вітвицька Н. С. Державний фінансовий контроль : навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисципліни / Н. С. Вітвицька, І. Ю. Чумакова, М. М. Коцупатрій та ін. ; за наук. ред. Н. С. Вітвицької. – К. : КНЕУ, 2003. – 408 с. 4. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібн. / Л. В. Дікань. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2007. – 327 с. 5. Чернуцкий С. Ревизии КРУ: типичные нарушения, или учимся на чужих ошибках / С. Чернуцкий // Баланс – Бюджет. – 2010. – № 32. – С. 15–21. 6. Стефанюк І. Б. Аудит фінансової та господарської діяльності бюджетних установ: проблеми та шляхи запровадження / І. Б. Стефанюк. – К. : Піраміда, 2005. – 144 с. 7. Дікань Л. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 96 с. 8. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 2-е изд., испр. – М. : ИНФРА-М, 1999. – С.166–167. 9. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Феодоури ; пер. с англ. – М. : Дело, 1992. – 686 с. 10. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р. № 2542 – III (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.gov.ua>. 11. Дікань Л. В. Контроль і ревізія (загальна теорія) : конспект лекцій / Л. В. Дікань. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2004. – 144 с. 12. Симоненко В. К. Основи єдиної системи державного фінансового контролю в Україні (макроекономічний аспект) / В. К. Симоненко, О. І. Барановський, П. С. Петренко. – К. : Знання України, 2006. – 280 с.

КОНТРОЛЬ БЮДЖЕТНОГО ВІДШКОДУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Анотація. Дано оцінку дієвості заходів контролю щодо бюджетного відшкодування ПДВ та запропоновано шляхи його подальшого вдосконалення.

Аннотация. Дана оценка действенности мероприятий по бюджетному возмещению НДС и предложены пути его дальнейшего усовершенствования.

Annotation. The estimation of effectiveness of measures of relatively budgetary compensation of VAT and development of ways of further improvement are given.

Ключові слова: бюджетне відшкодування, податок на додану вартість, автоматичне бюджетне відшкодування, контроль бюджетного відшкодування.

Податок на додану вартість (ПДВ) – один із податків, на якому базується податкова система України, забезпечуючи значну частку надходження доходів до бюджету. Разом з тим і чи не найбільших втрат бюджет зазнає саме через цей податок. А тому для ефективного функціонування економіки необхідно здійснювати належний контроль за його справлянням. Особливо це стосується контролю правомірності бюджетного відшкодування ПДВ.

Питаннями відшкодування ПДВ та впровадження контролю за ним присвячено багато праць вітчизняних вчених-економістів, у тому числі, таких, як: Бохенко О. С., Гайдей Л. В., В. Мельник, Романенко О. А.

Метою даного дослідження є оцінка дієвості заходів контролю бюджетного відшкодування ПДВ та розробка рекомендацій щодо подальшого їх удосконалення.

Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори у порядку та розмірах, установлених законодавством. Але водночас кожен, хто сплатив податків надміру, має право на їх відшкодування. ПДВ – непрямий податок, який є часткою новоствореної вартості, входить до ціни реалізації товарів та сплачується споживачем до державного бюджету. Він був введений у 1992 році, замінивши податки з обороту та продажів. Сума ПДВ, що сплачується до бюджету, визначається як різниця сум податкових зобов'язань та податкового кредиту. У деяких випадках ця різниця має від'ємне значення. З 1997 року підприємства отримали право на бюджетне відшкодування ПДВ [1].

Згідно з пп. 14.1.18 Податкового кодексу України бюджетне відшкодування – це відшкодування від'ємного значення ПДВ на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування ПДВ за результатами перевірки платника, у тому числі автоматичне бюджетне відшкодування у порядку та за критеріями, визначеними у розділі V ПКУ [2]. Таке трактування бюджетного відшкодування ПДВ дає підстави вважати новий порядок відшкодування податку більш детально регламентованим у частині підтвердження правомірності відшкодування за результатами перевірки платника.

Разом з тим слід зазначити, що у податковій практиці поширеними є випадки неправомірного декларування ПДВ до відшкодування. Платники часто включають до податкового кредиту суми податку за товари, придбані у фіктивних фірмах за фіктивними контрактами та накладними тощо. Тому доцільним є запровадження механізму розмежування платників при здійсненні контролю бюджетного відшкодування за критеріями ризиків. Так, п. 200.18 ПКУ передбачена процедура автоматичного відшкодування ПДВ. Суть її полягає у тому, що відшкодування здійснюється на підставі поданої заяви та проведеної камеральної перевірки податкової декларації за умови, що платник відповідає певним критеріям, визначеним ПКУ.

Уже на початку березня 2011 року органами Державного казначейства України було здійснено автоматичне відшкодування ПДВ 24 платникам податку на загальну суму 456,5 млн грн відповідно до наданої органами державної податкової служби узагальненої інформації та висновків. Протягом січня – липня 2011 року сума відшкодованого ПДВ, порівняно з 2010 роком збільшилася з 9,7 млрд грн до 25,4 млрд грн, або у 2,6 раза. За час дії нововведень здійснено автоматичне відшкодування 161 платнику на суму 6,2 млрд грн [3].

Наявність суттєвих недоліків у порядку відшкодування ПДВ вимагає здійснення заходів контролю, спрямованих на упередження незаконних заяв на відшкодування ПДВ, а також запровадження методів для стабілізації ситуації: подальше вдосконалення законодавчої бази, зокрема усунення суперечливих норм законодавства про ПДВ та систематизація відповідних нормативних



актів; паралельно з удосконаленням законодавства – проведення автоматизації роботи податкових органів та впровадження електронного варіанта подання звітності підприємствами. Адже податок на додану вартість – це надійне джерело збільшення доходів державного бюджету, а тому вирішення питання його реформування є шляхом до створення ефективної податкової системи.

Головною метою контролю бюджетного відшкодування ПДВ є досягнення оптимального співвідношення між фіскальною та стимулюючою функціями. ПДВ повинен забезпечувати як достатнє наповнення державного бюджету, так і стимулювати економічну активність суб'єктів господарювання. Нововведення, пов'язані з прийняття Податкового кодексу, стали позитивним кроком на шляху вдосконалення механізму відшкодування ПДВ. Так, автоматичне відшкодування ПДВ, скорочуючи терміни отримання таких коштів для сумлінних платників, підвищує ліквідність та платоспроможність вітчизняних підприємств, а отже, забезпечує стабільне функціонування національної економіки.

Наук. керівн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Про податок на додану вартість : Закон України від 03.04.1997 р. № 168/97 (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>. 2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>. 3. Данілов О. Д. Податок на додану вартість : навч. посібн. / О. Д. Данілов. – К. : Основи, 2003. – 254 с. 4. Інформація Державної податкової адміністрації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sta.gov.ua>. 5. Вахновська Н. А. Податковий Кодекс в контексті реформування податкової системи / Н. А. Вахновська // Економічний форум. – 2011. – № 1. – С. 37–41. 6. Чижова Т. В. Сучасні реалії – адміністрування ПДВ та вирішення проблем його гармонізації / Т. В. Чижова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 1 (13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vbumb/2011_1/19.pdf.

Тищенко Я. В.

УДК 657.6:657.421

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУТНОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТА РЕВІЗІЇ

Анотація. Теоретично обґрунтовано визначення поняття "основні засоби". Систематизовано погляди вчених-економістів на сутність цього поняття. Розкрито сутність основних засобів на підприємстві.

Аннотация. Теоретически обосновано определение понятия "основные средства". Систематизированы взгляды ученых-экономистов на сущность этого понятия. Раскрыта сущность основных средств на предприятии.

Annotation. The definition of "fixed assets" is theoretically grounded. Views of economists on the nature of the term "fixed assets" are systematized. The essence of fixed assets in the enterprise is revealed.

Ключові слова: основні засоби, ревізія.

Діяльність будь-якого підприємства розпочинається з формування матеріально-технічної бази, а саме "основних засобів", відсутність яких унеможлиблює функціонування та наведення поточної діяльності підприємства. Саме обсяг акумульованих основних засобів дає підставу судити про розмір підприємства, його можливості та перспективи розвитку.

Метою дослідження є уточнення поняття "основні засоби".

Аналіз досліджень і нормативної бази дає підстави стверджувати, що єдності в поглядах щодо тлумачення досліджуваного поняття не досягнуто.

Основними нормативними актами, що регулюють облік основних засобів в Україні є: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" та Податковий кодекс України. Підходи до трактування сутності основних засобів в українському законодавстві та за Міжнародними стандартами фінансової звітності (IAS) 16 "Основні засоби" (таблиця).

© Тищенко Я. В., 2012

Визначення терміна "основні засоби" в літературних джерелах

№ п/п	Визначення	Джерело
1	Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг згального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2 500 гривень, невиробничних основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку, вартість яких перевищує 2 500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)	Податковий кодекс України (розділ III вступив в дію з 01.04.2011) [1]
2	Основні засоби – матеріальні цінності, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких перевищує 1 000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом	Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" [2]
3	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, завдання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)	П(С)БО 7 "Основні засоби" [3]
4	Основні засоби – матеріальні об'єкти, які: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду	Міжнародний стандарт фінансової звітності (AIS) 16 "Основні засоби" [4]
5	Основні засоби – засоби праці, ціна яких перевищує встановлений підприємством вартісний ценз, і термін експлуатації яких перевищує один рік (чи операційний цикл, якщо він більший за рік) у первісній натуральній формі як засоби праці (машини, обладнання, прибори та інструменти) чи як матеріальні умови праці (будівлі, споруди, інвентар)	Сердюк В. Н. [5, с. 125]

На основі даної таблиці можна зробити висновок, що більшість авторів під "основними засобами" розуміють матеріальні активи підприємства. Деякі автори ототожнюють поняття "основні засоби", визнаючи, що вони є засобами праці, які використовуються у виробництві протягом тривалого часу. На думку автора, основні засоби – це матеріальні активи, що використовуються лише у виробничому процесі, тобто більш ні на що вони впливу не мають. Усі джерела вказують на те, що основні засоби повинні використовуватися тривалий час (а саме більше одного року чи одного операційного циклу).

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин законодавчі акти України з фінансового обліку та оподаткування не узгоджуються між собою у термінах. Для усунення розбіжностей необхідно на теоретичному рівні чітко розмежувати "основні засоби" та "основні фонди".

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. 2. Про оподаткування прибутку підприємств : Закон України № 334/94-ВР від 28.12.94 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=334%2F94-%E2%F0>. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>. 4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/document/92427/MCBO_16.pdf. 5. Сердюк В. Н. Бухгалтерський учет : учебн. пособ. / В. Н. Сердюк. – [9-е изд., доп.]. – Донець : ДонНУ, 2009. – 595 с.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто особливості податкового аудиту нарахування та сплати податку на прибуток підприємства.

Аннотация. Рассмотрены особенности налогового аудита начисления и оплаты налога на прибыль предприятия.

Annotation. The main features of income tax audit were summarized.

Ключові слова: податковий аудит, податок на прибуток, нарахування та сплата податків.

Загальновідомо, що основною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку, частину якого слід сплатити до бюджету. У зв'язку з набранням з 1 січня 2011 р. чинності Податкового кодексу значною мірою змінилися підходи до нарахування та сплати податків та обов'язкових платежів. Особливо це стосується одного з основних бюджетоутворюючих податків – податку на прибуток у частині методу його нарахування, ставки та визначення об'єкта оподаткування. У той же час увага контролюючих органів до адміністрування даного податку значно зросла. Це певною мірою визначає необхідність упровадження досить нової та дискусійної, але ефективної форми державного фінансового контролю – податкового аудиту, який на відміну від інших форм контролю дозволяє враховувати інтереси як держави, так і платників податків.

Проблемам аудиту приділяють увагу у своїх працях такі автори, як Білік О. О., Заболотнікова В. С., Меліхова Т. О., Орлова В. О., Панасейко І. М., Панасейко С. М., Риженко І. Є., Соловійова Ю. О., Соломатіна О. В. та ін. Однак залишаються невирішеними як на теоретичному, так і на практичному рівнях питання податкового аудиту окремих видів податків.

Метою дослідження є вивчення особливостей податкового аудиту нарахування та сплати податку на прибуток підприємства згідно з Податковим кодексом.

Об'єктом оподаткування податком на прибуток з другого кварталу 2011 р. є прибуток, який розраховується як різниця між доходами звітного періоду та собівартістю реалізованих товарів (робіт, послуг) і сумою інших витрат [1]. При цьому доходи і витрати визначаються в основному за правилами бухгалтерського обліку з певними постійними та тимчасовими різницями.

Групування доходів за видами діяльності підприємства (операційна, фінансова, інша звичайна та надзвичайна) в Податковому кодексі відсутні, виділено тільки доходи від реалізації та інші доходи, а саме: дохід дорівнює сумі доходів від операційної діяльності (від реалізації) та інших доходів.

Дохід визначається за датою нарахування, як і в бухгалтерському обліку, тобто правило першої події скасовано.

Не включаються до доходів суми попередньої оплати та авансів, суми податку на додану вартість, суми повернених надміру сплачених податків та зборів, суми отриманого емісійного доходу, дивідендів тощо.

Усі доходи і витрати мають бути підтверджені документально. Порядок формування первинних бухгалтерських документів регламентується Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" та Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Будь-які доходи чи витрати включаються до складу доходів або витрат тільки один раз, незалежно від того, у якій статті Податкового кодексу вони розглянуті та у який спосіб розраховані.

У частині визначення витрат проблеми виникають через їх велику кількість та різноманітність, а також різний порядок визначення. Витрати розраховуються як сума витратам операційної діяльності (собівартості) та інших витрат [2].



Розглянемо методику проведення податкового аудиту за нарахуванням та сплатою податку на прибуток підприємства. Основною метою податкового аудиту є розробка практичних рекомендацій щодо нарахування та сплати податку на прибуток, що забезпечать дотримання податкового законодавства суб'єктами господарювання та попереджатимуть виникнення податкових правопорушень. Відповідно суб'єктами такого контролю виступають органи державної податкової служби, а об'єктом – усі господарські операції, пов'язані з одержанням доходів та витрат підприємства, які враховуватимуться для визначення об'єкта оподаткування, а також операції з обчислення податку на прибуток.

Основною проблемою проведення податкового аудиту є те, що чинними нормативно-правовими актами не встановлено чітких процедур організації проведення документальних перевірок платників податків та, як правило, кожний контролюючий орган самостійно розробляє правила та порядок проведення перевірок у вигляді методичних рекомендацій [3].

На сучасному етапі розвитку в нашій державі податковий аудит лише розвивається, що зумовлює необхідність розробки нормативних документів, які б регламентували діяльність податкових органів у цьому напрямку. Для надання практичних рекомендацій податковим органам необхідно отримувати більше первинної документації, яка дозволила б найбільш ефективно розраховувати суми податку. Також важливим етапом податкового аудиту розрахунку податку на прибуток має бути податкове планування, яке дозволить підприємству планувати свої витрати та доходи, а також суми податків до бюджету. На сучасному етапі найбільш ефективним варіантом розрахунку податку на прибуток підприємств має стати автоматизований облік, який забезпечить уникнення помилок, а також полегшуватиме контроль за правильністю розрахунку.

Проаналізувавши особливості нарахування та сплати податку на прибуток підприємствами, необхідно зазначити, що на етапі запровадження Податкового кодексу (2 – 3 роки після того, як він набрав чинності) підприємствам необхідна допомога з питань правильності розрахунків та їх відповідності законодавству. Податковий аудит спрямований на досягнення саме цього результату, що найбільш ефективно можна досягнути за рахунок автоматизації обліку та розрахунків податку.

Наук. керівн. Замятіна К. В.

Література: 1. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13 – 14, № 15 – 16, № 17, ст. 112. 2. Гура Н. Визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток за Податковим кодексом України / Н. Гура // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 5. – С. 22–26. 3. Риженко І. С. Розвиток вітчизняного податкового аудиту на сучасному етапі встановлення його системи / І. С. Риженко // Вісник Харківського національного економічного університету. – 2009. – № 851. – С. 228–233.

УДК 336.2

Петришинець Г. Ю.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Анотація. Узагальнено міжнародний досвід адміністрування податку на прибуток.

Аннотация. Обобщен международный опыт администрирования налога на прибыль.

Annotation. The international experience of income tax administration was summarized.

Ключові слова: адміністрування податку на прибуток, контроль.

Підвищення ролі держави в системі управління економікою, а саме радикальне реформування діючої системи контролю за діяльністю підприємств є характерними тенденціями сучасного



етапу розвитку України. За цих умов необхідною є чітка та раціональна організація процесу адміністрування податків.

Дослідження та ретельний аналіз теоретичних доробок з питання трактування поняття "адміністрування податків" у цілому та податку на прибуток зокрема дозволив виявити низку певних теоретичних та практичних проблем. Крім того, досить важливим залишається питання удосконалення процесу адміністрування податку на прибуток з урахуванням зарубіжного досвіду. Саме це й обумовило актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є узагальнення міжнародного досвіду адміністрування податку на прибуток.

Для досягнення поставленої мети автором визначено та виокремлено основні сутнісні ознаки адміністрування податків, а також узагальнено досвід розвинутих країн з цього питання.

Як свідчить проведене дослідження, питання адміністрування податків присвячено роботи [1 – 4]. Так, більшість науковців та практиків визнають, що основною метою адміністрування податків виступає забезпечення своєчасності та повноти сплати до бюджету податків та обов'язкових платежів [1; 2]. Крім того, не менш важливою ознакою адміністрування податків є його законодавча врегульованість і регламентованість [3], що визначає певну сукупність принципів, методів та прийомів його здійснення, що в основному обумовлена діючим законодавством та податковою політикою держави.

Особливої уваги вимагають вирішення питань адміністрування податку на прибуток підприємств, оскільки він виступає одним із бюджетоутворюючих податків.

Слід зазначити, що система адміністрування податку на прибуток у нашій державі в результаті тривалих та значних перетворень, спрямованих на врахування норм європейського законодавства та вимог міжнародних економічних організацій, наближається до системи, що практикується в розвинутих країнах. Однак у той же час існують певні відмінності, що, на думку автора, значним чином впливають на ефективність адміністрування податку на прибуток підприємств та податкового контролю як складової державного фінансового контролю взагалі.

Слід зазначити, що однією з особливостей адміністрування податків у розвинутих країнах виступає те, що платник податків є зареєстрованим у загальнодержавній податковій службі, на відміну від порядку реєстрації в нашій державі з вимогою здійснення господарської діяльності за місцем реєстрації. З одного боку, вітчизняний досвід спрощує роботу співробітників податкової служби та підвищує поінформованість про того чи іншого платника податків та полегшує можливість спілкування з ним безпосередньо за місцем його розташування. У той же час вважається, що європейський підхід, що передбачає здебільшого "електронний варіант спілкування", надає більше можливостей щодо контролю за дотриманням податкового законодавства платниками податків на партнерських засадах та щодо підвищення якості їх обслуговування.

Суттєвою особливістю, на думку автора, є практика визначення та оцінки ризикових платників під час процедури реєстрації, а не у процесі безпосереднього контролю за правильністю нарахування та сплати податку на прибуток. Зазначене може бути досягнуте шляхом фактичного попереднього огляду, здобуття додаткової інформації як від самого платника податків, так і від третіх осіб.

Запровадження такої практики, на думку автора, повинно зменшити кількість перевірочних заходів щодо дотримання платником податків норм діючого законодавства.

Як показало дослідження, у розвинутих країнах переважним принципом адміністрування податків є принцип масово-роз'яснювальної роботи [3], особливе значення при цьому надається сучасним інформаційним технологіям. Більшість цих методів досить ефективно останнім часом упроваджуються у вітчизняну практику адміністрування податків у цілому, та особливо податку на прибуток підприємств унаслідок складності та неоднозначності його нарахування та сплати.

У той же час невирішеною на сьогодні залишається проблема складності і постійних змін, незважаючи на вступ у дію Податкового кодексу України, податкової звітності. Слід, на думку автора, звернути увагу на той факт, що в більшості європейських країн за податком на прибуток існує тільки одна форма податкової звітності, досить проста і зрозуміла та не передбачаюча можливості різного трактування щодо її заповнення [4].

Більш того, проблемним залишається питання плати за подання податкової звітності в електронному вигляді, що є додатковими витратами для підприємств та періоди звітності, що підвищують трудові та матеріальні витрати підприємства.

Таким чином, на думку автора, взяття до уваги та впровадження міжнародного досвіду з адміністрування податку на прибуток у вітчизняну практику повинне підвищити його ефективність шляхом збільшення фіскального ефекту при зниженні витрат на його здійснення.

Наук. керівн. Замятіна К. В.

Література: 1. Абрамчик Л. Я. Налоговое администрирование в системе финансового контроля / Л. Я. Абрамчик // Финансовое право. – 2005. – № 6. 2. Дадашев А. Налоговое администрирование в РФ : учебн. пособие. / А. Дадашев, А. В. Лобанов. – 2002. – 363 с. 3. Покинтелиця В. М. Зарубіжний досвід адміністрування податків / В. М. Покинтелиця // Научний вестник ДГМА. – 2009. – № 1. – С. 281–287. 4. <http://www.sta.gov.ua>.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Анотація. Виявлено проблеми у системі державного фінансового контролю в Україні та її регулювання, визначено та обґрунтовано напрями удосконалення та подальшого розвитку.

Аннотация. Выявлены проблемы в системе государственного финансового контроля в Украине и ее регулирования, определены и обоснованы направления усовершенствования и дальнейшего развития.

Annotation. Problems in the system of state financial checking and regulation in Ukraine are educed and directions of its improvement and further development are reasoned.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, система державного фінансового контролю, недоліки законодавства.

Сьогодні в Україні відбувається становлення ефективної системи державного управління, невід'ємною частиною якої є державний фінансовий контроль, роль якого визначається не тільки необхідністю усунення прорахунків в управлінні економікою, наявністю недоліків у фінансовій практиці, а й закономірністю ускладнення господарських і економічних зв'язків. Так, теоретична та методична бази щодо розвитку системи державного фінансового контролю знаходяться на дуже низькому рівні, існують недоліки процесу контролю, а також відсутня належна увага при формуванні цієї системи, виникає необхідність її вдосконалення.

Дане питання розглядається науковцями, деякі аспекти викладені у наукових та практичних роботах вітчизняних учених, таких як: Буковинський С. А., Булгакова С. О., Дікань Л. В., Петрицький А. Л., Каленська В. І., Шевченко Н. В., Ярошевич Н. Б., Чечуліна О. О. та ін. Однак питання удосконалення системи державного контролю потребують подальшого дослідження та наукового обґрунтування.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка шляхів удосконалення законодавства щодо здійснення державного фінансового контролю.

Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: розглянути погляди вчених-економістів на шляхи вдосконалення та обґрунтувати напрями вдосконалення державного фінансового контролю.

Вивчення проблемних аспектів удосконалення законодавства щодо здійснення державного контролю, насамперед, потребує визначення поняття державного фінансового контролю. Тому, проаналізувавши різні джерела, під державним фінансовим контролем слід розуміти особливий вид діяльності державних органів, регламентований відповідними нормативно-правовими актами, складну форму організаторської та процедурної діяльності державних органів відносно як до підлеглих, так і не до підлеглих їм підприємств, установ, організацій і посадових осіб, а також фізичних осіб, спрямованої на перевірку дотримання законності, раціональності та ефективності планування, надходження, розподілу і використання державних ресурсів у процесі державного управління.

Тобто якщо аналізувати ефективність державного фінансового контролю в Україні, навіть просто дивлячись на вимоги у вищенаведеному визначенні, можна виявити низку серйозних проблем у його становленні та здійсненні [1, с. 140].

З метою удосконалення й розвитку державного фінансового контролю доцільно прийняти головним правовим актом Закон України "Про державний фінансовий контроль", який буде своєрід-



ною системоутворювальною ланкою загальної системи нормативно-правових актів державного фінансового контролю [2, с. 142].

Необхідно зазначити, що система державного фінансового контролю України лише частково враховує основні принципи систем країн ЄС [1, с. 140]. У своїх роботах про це згадують Пількас Г. І., Шевченко Н. В.

За Істоміною М. Ю., недосконалість законодавства полягає у такому:

недосконалість законодавчого забезпечення державного фінансового контролю;

відсутність чіткої методологічної бази здійснення перевірок та чіткої інтегрованої системи державного контролю;

відсутність постійної оцінки якості функціонування державного фінансового контролю [1, с. 140].

Узагальнивши заходи, запропоновані Коломійцем В. Г., Стещенко Д. В. щодо усунення недосконалості законодавства, головними напрямими вдосконалення системи державного контролю в Україні є:

формування системної і доведеної нормативно-правової бази;

оптимізація функцій і повноважень;

матеріально-технічне і фінансове забезпечення функціонування контрольних органів [3, с. 177];

система фінансового контролю, яка повинна бути мобільною;

необхідність розробки і реалізації концепції державного фінансового контролю, ґрунтованого на єдиних принципах та методології [4, с. 144].

Таким чином, узагальнено існуючі підходи щодо вдосконалення й розвитку державного фінансового контролю. Також наведене власне визначення, яке слід закріпити у Законі України "Про державний фінансовий контроль". Результати дослідження сприятимуть досягненню концептуальної єдності в теоретичній та методичній базах державного фінансового контролю, що так необхідно.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Істоміна М. Ю. Проблеми розвитку державного фінансового контролю та напрями їх усунення [Електронний ресурс] / М. Ю. Істоміна. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2011_2/u1102ist.pdf. 2. Зайцева Х. В. Державний фінансовий контроль: стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Х. В. Зайцева. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2011_2/u1102zai.pdf. 3. Стещенко Д. В. Теоретичні погляди на розвиток державного фінансового контролю в Україні [Електронний ресурс] / Д. В. Стещенко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2011_2/u1102ste.pdf. 4. Коломієць В. Г. Перспективи розвитку державного фінансового контролю [Електронний ресурс] / В. Г. Коломієць, О. С. Фурмат – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2011_2/u1102kol.pdf.

Федоронько Н. І.

УДК 657.633

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Розкрито пріоритетні завдання, елементи організації та методичного забезпечення внутрішньогосподарського контролю, його функції, принципи, методи та процедури. Розроблено та запропоновано для використання у практичній діяльності рекомендації щодо вдосконалення внутрішньогосподарського контролю.

© Федоронько Н. І., 2012

Аннотация. Раскрыты приоритетные задачи, элементы организации и методического обеспечения внутривозвратного контроля, его функции, принципы, методы и процедуры. Разработаны и предложены для использования в практической деятельности рекомендации по совершенствованию внутривозвратного контроля.

Annotation. Priority problems, elements of the organization of methodical maintenance of the internal control, function, principles, methods and procedures of the internal control have been worked out. Recommendations for improvement intraeconomic monitoring are developed and proposed for implementation.

Ключові слова: внутрішньогосподарський контроль, підприємство, система, принципи.

Розвиток в Україні ринкових відносин, активізація інституційних перетворень та динамічність змін навколишнього середовища потребують створення адекватної системи внутрішньогосподарського контролю, спроможної попереджувати негативні тенденції, коригувати механізми управління господарською діяльністю та зменшувати ризик можливого банкрутства.

Внутрішньогосподарський контроль, це система безупинного спостереження за ефективністю використання майна підприємства, законністю й доцільністю господарських операцій та процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей. Водночас він є складовою частиною ринкового механізму, одним із прийомів перевірки використання прийнятих рішень, найважливішою функцією управління економікою.

Застосування контролю в ринковій економіці зумовлене певними причинами, зокрема необхідністю ефективності і продуктивності операцій; достовірності фінансової звітності; відповідності законодавству.

Вивчаючи наукову літературу, як періодичну, так і інші види наукових праць вчених-теоретиків та практиків, дедалі частіше звертаємо увагу на той факт, що одна група авторів використовує термін "внутрішньогосподарський контроль" [1 – 3], друга – "внутрішній контроль" [4; 5], третя – "внутрішньосистемний контроль" [6; 7]. Автор підтримує позицію вчених щодо використання терміна "внутрішньогосподарський контроль", оскільки застосування поняття "внутрішньосистемний контроль" потребує певного уточнення (у межах якої саме системи вивчають цей контроль).

Різноманітність підходів до визначення суті внутрішньогосподарського контролю зумовлена тим, що науковці акцентують увагу здебільшого на якомусь одному аспекті досліджуваного поняття.

Метою даної роботи є оцінювання теоретичних, методичних та практичних засад внутрішньогосподарського контролю для забезпечення ефективного функціонування підприємств та розроблення рекомендацій щодо їхнього вдосконалення в сучасних умовах господарювання.

Організаційно-методичним базисом внутрішньогосподарського контролю є: контрольне середовище, методологічне забезпечення, інформаційне середовище, специфічні засоби та процедури внутрішньогосподарського контролю, результат внутрішньогосподарського контролю – узагальнення та модифікація контрольних показників для прийняття управлінських рішень (рисунок).

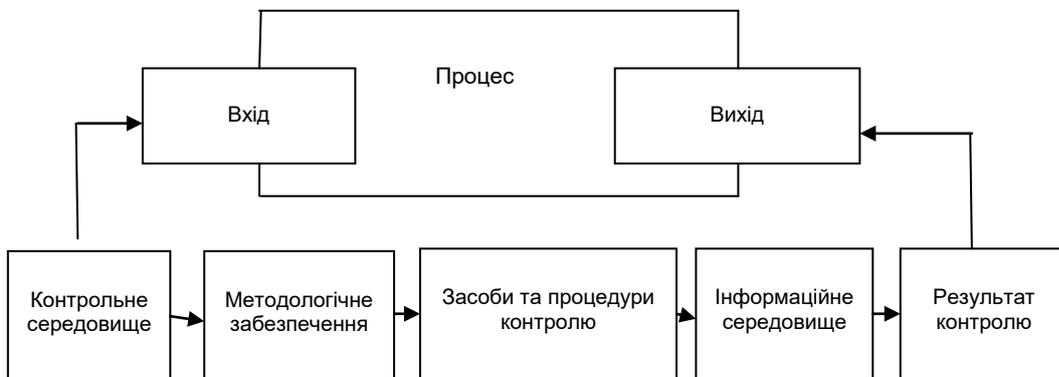


Рис. Організаційно-методична основа внутрішньогосподарського контролю



Контрольне середовище – це: по-перше, умови роботи механізму внутрішнього контролю; по-друге, практичні дії керівництва суб'єкта перевірки, спрямовані на встановлення та підтримку системи внутрішнього контролю; по-третє, інформаційна сфера, де здійснюються операції, засоби і записи, на підставі яких оцінюється стан підконтрольного об'єкта та формуються висновки щодо обґрунтування керівних параметрів управління та координації управлінських рішень.

Дієвість внутрішньогосподарського контролю забезпечується гармонійною єдністю функцій: 1) управлінської – забезпечує зворотний інформаційний зв'язок з об'єктом управління; 2) інформаційної – забезпечення керівників усіх рівнів достатньою інформацією, необхідною для оцінки стану об'єкта та планування, контролю й прийняття управлінських рішень; 3) коригуючо-регулюючої – реалізація контрольної функції, внутрішній контроль виступає засобом зворотного інформаційного зв'язку між рівнями управління та структурними підрозділами; 4) прогностичної – формування вартісно-аналітичної бази для вибору альтернативних управлінських рішень та прогнозних показників бюджету.

Методологічне забезпечення об'єднує наукові підходи, принципи і методи внутрішньогосподарського контролю. Методологічне забезпечення визначається фундаментальними принципами організації внутрішньогосподарського контролю, які об'єднані у дві групи: принципи організації внутрішнього контролю та принципи функціонування внутрішнього контролю, які доповнені такими принципами: адаптивності – означає пристосованість внутрішнього контролю до змін умов господарювання стратегічних цілей і завдань управління підприємством; гармонійній єдності – передбачає гармонізацію систем підтримки внутрішнього контролю, головною умовою якої є контрольна оцінка інформації для прийняття управлінських рішень; науковості – формує систему захисту інформації, порядок доступу до неї; динамічності – забезпечує зміну напрямку внутрішнього контролю на стратегічний шляхом реалізації прогностичної функції.

Ефективне функціонування системи внутрішнього контролю залежить від застосування процедур контролю. Під поняттям процедури внутрішнього контролю слід розуміти сукупність комплексу дій по формуванню і здійсненню заходів контролю в середовищі контролю при прийнятті рішень. Ключовими процедурами внутрішнього контролю є:

визначення і документальне закріплення порядку діяльності і взаємин визначеного кола працівників організації з приводу планування, організації, обліку і аналізу в процесі виконання конкретних фінансових і господарських операцій організації;

визначення кола первинних документів чи інших носіїв інформації щодо фінансових чи господарських операцій та порядку руху документів від моменту їх виникнення до архівування;

визначення "точок контролю" для оцінки достовірності фінансових операцій і стану ресурсів підприємства.

Інформаційне середовище внутрішньогосподарського контролю складають системи обліку та звітності, на основі яких відповідальні фахівці здійснюють моніторинг інформаційної системи з метою забезпечення менеджменту найбільш релевантними даними.

Виходом системи внутрішньогосподарського контролю є результат контролю у вигляді формування інформації у відповідності з метою управління та потребами різних користувачів.

Запропонований підхід до організаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю є підґрунтям до формування цілісної концепції комплексного механізму контролю. Використання запропонованої методології дозволить підвищити якість та ефективність внутрішньогосподарського контролю та знизити інформаційний ризик користувачів при прийнятті управлінських рішень.

Література: 1. Білуха М. Т. Бухгалтерська наука України в XXI столітті / М. Т. Білуха // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 2. – С. 21–25. 2. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник для спеціальності "облік і аудит" вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. – 2-ге вид., переробл. та доп. – Житомир : ЖІТІ : ПП "Рута", 2002. – 672 с. 3. Шарп У. Ф. Інвестиції / У. Ф. Шарп, Г. Дж. Александер, Дж. Бейлі. ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 864 с. 4. Ткаченко Н. М. Теоретико-методологічні проблеми формування фінансового обліку / Ткаченко Н. М. – К. : А.С.К., 2001. – 348 с. 5. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга / Д. Хан. ; пер. с нем. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 738 с. 6. Давидов Г. М. Аудит : навч. посібн. / Г. М. Давидов. – К. : Знання, 2001. – 171 с. 7. Живко З. Б. Контрольно-ревізійна діяльність : конспект лекцій. Модуль 1 і 2 : навч. посібн. / З. Б. Живко, В. І. Франчук, М. О. Живко. – К. : Алерта, 2008. – 444 с.

УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ ПРИ АДМІНІСТРУВАННІ ПОДАТКІВ

Анотація. Розглянуто шляхи управління податковими ризиками при адмініструванні податків.

Аннотация. Рассмотрены пути управления налоговыми рисками при администрировании налогов.

Annotation. Ways of tax risk management in tax administration were summarized.

Ключові слова: ризик, податковий ризик, адміністрування податків.

З метою забезпечення наповнення дохідної частини бюджету особливої уваги потребує питання поліпшення системи адміністрування податків, що передбачає постійний контроль за правильністю їх нарахування та сплати суб'єктами господарювання. Основним джерелом наповнення бюджету виступає добровільна сплата податків, а основним завданням податкових органів – перевірка цього процесу з урахуванням такої економічної категорії, як податковий ризик та шляхів удосконалення управління ним. Особливої важливості набуває дане питання з точки зору зниження витрат на адміністрування податків в умовах обмеженості фінансових і трудових ресурсів за рахунок їх більш ефективної організації. Саме це й обумовило актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є розгляд шляхів управління податковими ризиками в процесі адміністрування податків.

Податкова поведінка – це загальна характеристика суб'єктів господарювання, що формується на основі встановлених перевірок фактів рівня дотримання ними податкового та валютного законодавства й факторів, що вказують на наявність податкових ризиків, які необхідно обробити [1]. Особливого значення це поняття набуває під час останніх реформаций та прийняття [2].

Податковий ризик – це ймовірність порушення податкового законодавства суб'єктами господарювання, внаслідок чого можливі втрати бюджету [1]. Є ще такі визначення, як "фактор ризику" і "фіскальна важливість".

Поняття ризику має ймовірнісний характер і під ним розуміється можливість несплати певної суми податку чи його переплати. Отже, податковий ризик може бути як негативний, так і позитивний. Несплата податку може бути виражена як сума недоїмки з нарахованого податку (в такому випадку мова йде про явний негативний податковий ризик). У випадку неявного податкового ризику мова йде про приховування від оподаткування чи про перехід у "тіньовий сектор" економіки. Таким чином, явні податкові ризики є достовірними, їх вартісним виразом виступає сума недоїмки (переплати). Неявний податковий ризик може бути виявлений на основі експертних оцінок чи шляхом аналогів при визначенні явних податкових ризиків.

При проведенні податкового аудиту важливо вчасно звернути увагу на визначення ризику в процесі оцінки доцільності прийняття тих чи інших рішень. Метою аналізу ризику є отримання податковим органом необхідної інформації та даних для прийняття рішень про доцільність проведення документальної перевірки.

Організація робіт з аналізу ризиків може виконуватись у такій послідовності: 1) підбір досвідченої команди експертів – спеціальний відділ ДПС; 2) підготовка спеціальних критеріїв можливих ризиків – на основі існуючої бази даних податкових ризиків підприємств; 3) вибір техніки аналізу ризику; 4) встановлення факторів ризику та їх значимості; 5) створення моделі механізму дії ризиків; 6) встановлення взаємозв'язку окремих ризиків та сукупного ефекту від їх дії; 7) розгляд результатів аналізу ризиків, частіше за все у вигляді звіту.

Аналіз ризиків поділяють на два види: кількісний та якісний. Кількісний аналіз ризику повинен дати можливість визначити число та розміри окремих ризиків та ризику в цілому. Якісний аналіз визначає фактори, межі та види ризиків.



Для аналізу податкового ризику доцільно використовувати метод аналогії, метод експертних оцінок, розрахунково-аналітичний метод та статистичний метод. Метод аналогій передбачає використання даних по інших підприємствах, які вже перевірялися. Експертний метод, який відомий як метод експертних оцінок, стосовно податкових ризиків може бути реалізований шляхом вивчення думок досвідчених керівників та спеціалістів. При цьому доцільно встановити показники найбільш допустимих, критичних і катастрофічних втрат надходжень до бюджету, маючи на увазі як рівень ризику, так і його ймовірність. Розрахунково-аналітичний метод базується на теоретичних уявленнях і прогнозних моделях. Останнім часом найбільш застосовуваним став метод статистичних випробувань. До переваг цього методу відносять можливість аналізувати та оцінювати різні шляхи зниження податкового ризику.

Розглядаючи питання методики визначення податкового ризику, слід звернути увагу на те, що початковим пунктом в аналізі податкового ризику є встановлення невизначеності. Цей аналіз можна проводити декількома шляхами, починаючи з неформального судження до комплексних економічних та статистичних аналізів, що включають самостійні підрахунки до великомасштабних комп'ютерних моделей.

Податкові ризики можуть бути зумовлені загальноекономічними та ринковими факторами. До загальноекономічних факторів слід віднести: загальний спад обсягів виробництва в країні, збільшення рівня інфляції, уповільнення платіжного обороту, недосконалість і нестабільність податкового законодавства, зменшення рівня реальних доходів і купівельної спроможності населення та ін. Серед ринкових факторів податкового ризику можна виділити: зменшення місткості внутрішнього ринку, падіння ринкового попиту, збільшення пропозиції товарів-субститутів, нестабільність фінансового і валютного ринків тощо.

Таким чином, слід зазначити, що у процесі управління податковими ризиками вирішується широке коло завдань: прогнозування можливого розвитку подій; виявлення причин і джерел ризику, оцінювання ймовірності настання ризикової події; аналіз результатів досліджень інших експертів; розробка сценаріїв дій з нейтралізації ризику для досягнення основної мети адміністрування податків – наповнення дохідної частини бюджету.

Література: 1. Лепа Н. Н. Классификационная структура налогового поведения предприятий и варианты их налогового реагирования / Н. Н. Лепа // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2009. – № 3. – С. 43–52. 2. Про затвердження критеріїв, у разі відповідності яким платник податку на додану вартість вважається таким, що має позитивну податкову історію : Постанова від 25 січня 2012 р. № 73. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

Секція 2

"Аудит як прогресивна форма незалежного фінансового контролю"

УДК 657.6

Кравцова Ю. М.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. Запропоновано методику аудиту фінансової звітності суб'єктів господарювання різних форм власності та видів діяльності.

Аннотация. Предложено методику аудита финансовой отчетности субъектов хозяйствования разных форм собственности и видов деятельности.

Annotation. Technique of financial reporting audit of business firms of different ownership forms and various activity are offered.

Ключові слова: фінансова звітність, метод аудиту, методика аудиту.

Останнім часом у спеціалізованій літературі та на практиці питанням організації і підготовки до аудиту приділяється основна увага, проте методика аудиту фінансової звітності сьогодні залишається найменш розробленою. Від повноти і наукової обґрунтованості методики залежить практичне застосування, обґрунтування видів аудиту, терміни їх проведення і в цілому ефективність аудиторської роботи. Пріоритетне місце в наукових працях з аудиту відведено методиці аудиту об'єктів бухгалтерського обліку, однак питання загальної методики вивчення фінансової звітності висвітлено недостатньо.

Методична стадія є найменш розробленою в усій технології аудиту. Питання методики аудиту фінансової звітності в наукових працях розглядали вітчизняні дослідники: Бутинець Ф. Ф., Усач Б. Ф., Петрик О. А., Сопко В. В., Рудницький В. Я., Т. М. Ковбич, та зарубіжні дослідники: Данілкова С. А., Кірієнко Н. М., Молодкіна С. А., Голиков В. М. та ін.

Метою дослідження є виявлення підходів щодо побудови методики аудиту фінансової звітності в науковій та навчально-практичній літературі і розробка пропозицій щодо удосконалення етапів аудиту фінансової звітності, а також їх документального оформлення, що надасть можливість користувачам фінансової звітності отримати достовірну й неупереджену інформацію для прийняття виважених економічних рішень. Завдання для досягнення даної мети: вивчити існуючі методи аудиту; дослідити методики аудиту фінансової звітності різних авторів [1].

Розглянемо основні етапи методики аудиту фінансової звітності.

Спочатку аудитор вивчає установчі документи підприємства та вивчає питання, що пов'язані з постановкою підприємства на облік у державних установах (наявність свідоцтва та коду платника ПДВ, ідентифікаційний код ЄДРПОУ, знаходження на обліку в органах статистики, у Пенсійному фонді, фондах соціального страхування тощо) [2]. Досліджує відповідність розміру статутного капіталу зазначеного у фінансовій звітності установчим документам та чинному законодавству, вивчає правильність та обґрунтованість змін до статутного капіталу. Встановлює законність видів діяльності: ліцензування, патентування для окремих видів діяльності.

Безпосередньо дослідження фінансової звітності складається з таких етапів:

Етап I. Перевірка фінансової звітності за формою: повнота заповнення реквізитів і граф звітності; правильність показників на початку звітного періоду; дотримання строків і термінів подання фінансової звітності.

Етап II. Перевірка правильності складання кожної з форм звітності: арифметична перевірка кожної з форм; вивчення правильності ведення обліку; перевірка відповідності показників звітності даним бухгалтерського обліку.

Етап III. Перевірка узгодженості показників форм фінансової звітності

За підсумками проведеного порівняння аудитор доцільно складати альтернативні форми фінансової звітності, для чого можуть використовуватися спеціальні комп'ютерні програми [3].



Складання альтернативної звітності забезпечує правильність відображення залишків і оборотів за рахунками Головної книги у відповідних рядках фінансової звітності, впевнитися у тотожності контрольних величини форм фінансової звітності.

Окремою ділянкою перевірки аудитора є вивчення правильності складання кореспонденції рахунків із визначення результатів діяльності за звітний період, оскільки ці кореспонденції рахунків визначають той фінансовий результат, який буде відображений у звітності підприємства. Разом із тим аудитором вивчається правильність визначення на підприємстві відстрочених податкових активів і зобов'язань.

При дослідженні відповідності форм звітності аудитору потрібно використовувати як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження: логічне мислення у поєднанні з методом порівняння, прийомами документального контролю, методами економічного аналізу. Як правило, для цієї перевірки використовуються таблиці, складені спеціалістами аудиторських фірм [4].

Результати аудиту фінансової звітності можуть бути оформлені у вигляді загального аудиторського висновку про достовірність фінансової звітності. І незважаючи на те, що аудитор відповідає за складання фінансової звітності та висловлює свою думку про неї, відповідальність за підготовку та надання фінансової звітності несе керівництво підприємства клієнта.

На сучасному етапі розвитку економіки та складності нормативно правової бази зростає ризик прийняття помилкових рішень на підставі фінансової звітності різними її користувачами [3].

Таким чином, аудит фінансової звітності виконує надзвичайно важливу функцію щодо підтвердження достовірності та неупередженості поданої користувачам інформації, що допомагає їм у прийнятті правильних рішень. Ефективність аудиторської перевірки фінансової звітності в багатьох аспектах залежить від обраної методики аудиту. Але пріоритетне місце в наукових працях з аудиту відведено методиці аудиту об'єктів бухгалтерського обліку, однак питання загальної методики вивчення звітності висвітлено недостатньо. У роботі наведено загальну послідовність дій аудитора при дослідженні звітності з метою її підтвердження. Крім того, у даний час мало дослідженим залишається питання розробки робочих документів аудитора та графіків документообороту в частині методичної стадії аудиту.

Наук. керівн. Бондаренко О. О.

Література: 1. Петренко Н. І. Методика аудиту фінансової звітності та шляхи її удосконалення / Н. І. Петренко // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 1 (51). 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 3. Усач Б. Ф. Аудит : навч. посібник / Б. Ф. Усач. – К. : Знання-Прес, 2002. – 223 с. 4. Бутинець Ф. Ф. Аудит : навч. посібник / Ф. Ф. Бутинець. – К. : Знання-Прес, 2002. 5. Білоус О. А. Сутність, особливості та шляхи вдосконалення аудиту фінансової звітності підприємства профінансові результати діяльності / О. А. Білоус // Фінансові ринки та цінні папери. – 2009. – № 6.

Попович І. В.

УДК 657.6:658.7

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АУДИТ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПОКУПЦЯМИ ЗА ПРИДБАНІ (РЕАЛІЗОВАНІ) ТОВАРИ

Анотація. Теоретично обґрунтовано визначення поняття "товарна операція". Систематизовано погляди вчених-економістів на сутність поняття "аудит розрахунків за товарними операціями". Розкрито сутність аудиту розрахунків за товарними операціями завдяки окресленню його мети, завдань та джерел інформації.

Аннотация. Теоретически обосновано определение понятия "товарная операция". Систематизированы взгляды ученых-экономистов на сущность понятия "аудит расчетов по товарным операциям". Раскрыты сущность аудита расчетов по товарным операциям благодаря определению его цели, задач и источников информации.

© Попович І. В., 2012

Annotation. The definition of "audit settlements on trademark operations" was theoretical grounded. Economists, points of view based on the nature of the concept of audit settlement of trade transactions were systematized. The essence of auditing settlements under commodity operations by outlining its objectives, tasks and information sources is revealed.

Ключові слова: товарна операція, дебіторська та кредиторська заборгованість, придбані та реалізовані товари.

Україна на сучасному етапі характеризується розвитком ринкової економіки та її інтеграції у систему міжнародних економічних відносин. До розвитку економіки залучаються зовнішні та внутрішні інвестиції, кредити, йде роздержавлення власності та приватизація майна. Тому для нормального функціонування всіх ланок народного господарства потрібно, щоб підприємці, ухвалюючи рішення, мали достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства, а також про окремі ділянки обліку (наприклад, облік розрахунків за товарними операціями), про законність і повноту відображення господарських операцій, тобто необхідне проведення аудиту та супутніх аудиту послуг.

Метою даного дослідження є висвітлення необхідності здійснення аудиту розрахунків за товарними операціями.

Питання аудиту розрахунків за товарними операціями вивчали такі вітчизняні вчені, як: Бутинець Ф. Ф. [1], Герасимович А. М. [2], Іванова Н. А. [3], Івахненко С. В. [4], Кужельний М. В. [5], Савченко В. Я. [6].

У процесі дослідження були використані такі методи: аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації.

Результати дослідження полягають у тому, що удосконалення аудиту розрахунків за товарними операціями можливе, перш за все, при чіткому розумінні економічної сутності поняття "товарна операція".

Товарна операція – це операція, яка безпосередньо пов'язана з купівлею/продажем (надходженням/вибуттям) товару, що оформляється документально і є передумовою для виникнення точної дебіторської/кредиторської заборгованості за придбані/реалізовані товари.

На думку Савченка В. Я., метою аудиту розрахунків за товарними операціями є підтвердження достовірності, повноти, реальності і законності обліку дебіторсько-кредиторської заборгованості у звітності, тобто у балансі підприємства [6, с. 220].

Завдання аудиту дебіторської і кредиторської заборгованості: установлення реальності заборгованості та термінів її прострочення; перевірка достовірності відображення в обліку дебіторської заборгованості залежно від прийнятого методу визначення реалізації; перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості та нарахування резерву сумнівних боргів; встановлення причини утворення заборгованості, її виникнення і реальності отримання; оцінка стану розрахунково-платіжної дисципліни за всіма видами розрахунків з кредиторами підприємства; установлення наявності, правильності оформлення і дотримання умов договорів та інших документів, що визначають права та обов'язки сторін як з постачання матеріальних запасів, так і з реалізації готової продукції.

Джерелами інформації для проведення аудиту розрахунків за товарними операціями є: нормативні і законодавчі акти, які регулюють дані операції; реєстри синтетичного, аналітичного обліку, форми звітності; первинні документи з обліку даних розрахунків [2, с. 29–30].

Таким чином, дебіторська заборгованість за товари істотно погіршує фінансовий стан підприємства, вона є іммобілізацією грошових коштів, відверненням їх з господарського обороту, що приводить до зниження результативних показників діяльності підприємства, оскільки прострочена дебіторська заборгованість, за якою закінчився термін позовної давності, підлягає віднесенню на збитки підприємства. Отже, аудит сьогодні відіграє надзвичайно важливе значення.

Наук. керієн. Дікань Л. В.

Література: 1. Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / [Ф. Ф. Бутинець та ін.] ; під заг. ред. [і з передм.] Ф. Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і переробл. – Житомир : ПП "Рута", 2009. – 912 с. 2. Герасимович А. М. Уроки досвіду і сьогоднішні проблеми аудиту в Україні / А. М. Герасимович // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології та організації. Спец. випуск. – 2010. – С. 29–30. 3. Іванова Н. А. Організація і методика аудиту / Н. А. Іванова. – К. : Цул, 2008. – 212 с. 4. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посібн. / С. В. Івахненко. – 4-те вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2008. – 343 с. 5. Кужельний М. В. Теорія аудиту / М. В. Кужельний, Г. М. Давидов // Бухгалтерський облік і аудит : науково-практичний журнал. – 2006. – № 5. – С. 44–51. 6. Савченко В. Я. Аудит / Савченко В. Я. – К. : КНЕУ, 2006. – 328 с.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто принцип конфіденційності аудиту та окреслено напрями покращення його реалізації з урахуванням специфіки українського законодавства.

Аннотация. Рассмотрен принцип конфиденциальности аудита и очерчены направления улучшения его реализации с учетом специфики украинского законодательства.

Annotation. The principle of confidentiality of audit as well as the ways of its implementation improvement within the context of the Ukrainian legislation are examined.

Ключові слова: аудит, принцип конфіденційності, комерційна таємниця, аудиторський звіт, відповідальність.

Дотримання принципу конфіденційності аудиторської діяльності має значний вплив на імідж аудиторської фірми та на конкурентоспроможність її клієнта, через що дослідження такого питання є особливо актуальним.

Сутність та проблеми реалізації принципу конфіденційності в аудиторській діяльності висвітлені у наукових працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Ч. Вернер [1], Дорош Н. І. [2], Коптюк О. О. [3] тощо. Але в умовах обговорення нових законопроектів, що стосуються аудиту, питання конфіденційності потребує подальшого дослідження.

Метою роботи є теоретичне дослідження принципу конфіденційності аудиту і розробка напрямків покращення його реалізації в сучасних умовах з урахуванням специфіки аудиторської діяльності в Україні.

Аудитор у своїй професійній діяльності зобов'язаний дотримуватися норм, передбачених Кодексом професійної етики аудитора [4]. При цьому принцип конфіденційності аудиту нерідко входить у суперечність з принципами чесності, об'єктивності і незалежності. Як визначає Кодекс, цей принцип полягає у тому, що аудитор повинен поважати конфіденційність інформації, отриманої в результаті професійних та ділових стосунків, і не розголошувати таку інформацію третім сторонам без належних та визначених повноважень, якщо немає юридичного чи професійного права для розголошення цієї інформації, чи використовувати таку інформацію в особистих цілях чи в інтересах третіх сторін. Обов'язок щодо збереження конфіденційності залишається чинним і після припинення стосунків між аудитором та його клієнтом або роботодавцем [4, с. 15].

Оскільки повна інформація про діяльність підприємства в основному закрита для широких мас [5], то, як відзначає Коптюк О. О., аудитор відповідає за несанкціоноване розголошення службової інформації та комерційної таємниці [3]. Відповідно виконуючи умови договору про надання аудиторських послуг, аудитор має бути дуже обережним у той момент, коли на основі досліджених документів виникає припущення про те, що має місце склад злочину, оскільки у випадку розкриття отриманих під час аудиту відомості, що не містять усіх ознак складу злочину, третім особам без дозволу власника (керівника) господарюючого суб'єкта, у нього може бути анульоване свідчення на здійснення аудиторської діяльності. В той же час бездіяльність аудитора у випадку виявлення протиправних дій клієнта або відхилення від норм може розглядатися як співучасть [2, с. 126]. Відповідальність аудитора за навмисне розголошення комерційної таємниці окреслена у ст. 232 Кримінального кодексу України [6].

Міжнародна практика передбачає розкриття конфіденційної інформації у таких випадках: з дозволу клієнта, на вимогу законодавства чи професійних організацій [4, с. 15]. Однак у світовій практиці існує чимало прикладів порушення принципу конфіденційності відомими аудиторськими фірмами [1], що говорить про недосконалість законодавства у відповідній сфері діяльності, а також про недбалість фірм при виконанні своїх обов'язків як перед клієнтом, так і перед третіми особами.

В Україні можна виділити таке коло проблемних питань стосовно реалізації принципу конфіденційності та шляхи їх подолання:

поняття аудиторської таємниці не розглянуто у вітчизняному законодавстві, а тому слід погодитись із пропозицією Дорош Н. І. [2, с. 126] щодо необхідності його визначення у новій редакції Закону України "Про аудиторську діяльність";

не передбачено порядок усунення загрози дотримання принципу конфіденційності аудиторськими фірмами при виконанні Генеральної угоди між АПУ та ДПС України [7]. Було б доцільно закріпити відповідні права та обов'язки аудиторів та аудиторських фірм законодавчо;

існують певні суперечності між положеннями Закону України [8] та діючою редакцією Закону України [9] стосовно участі аудиторів у системі фінансового моніторингу, у тому числі в частині забезпечення умов дотримання принципу конфіденційності.

Отже, з метою покращення реалізації принципу конфіденційності в Україні нову редакцію Закону України [9] необхідно доповнити окремим розділом, який би стосувався поняття аудиторської таємниці. Окрім того, бажано чітко окреслити коло суб'єктів, які матимуть право доступу до конфіденційної інформації за відсутності згоди клієнта.

Наук. керівн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Werner C. A. Accountant Confidentiality [Electronic recourse] / Werner C. A. – Access mode : <http://www.allbusiness.com/legallegal-services-litigation/12368941-1.html>. 2. Дорош Н. І. Аудит: теорія і практика / Н. І. Дорош. – К. : Знання, 2006. – 495 с. 3. Коптюк О. О. Принцип конфіденційності в аудиторській діяльності // Матеріали економічної наукової Інтернет-конференції [Електронний ресурс] / О. О. Коптюк. – Режим доступу : http://www.economy-confer.com.ua/full_article /824/. 4. Кодекс етики професійних бухгалтерів 2009. Міжнародна федерація бухгалтерів / перекл. з англ. за ред. С. Я. Зубілевич. – К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2010. – 124 с. 5. Конфиденциальность бизнеса // Биржа бизнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.proday-biznes.ru/news/8.html>. 6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. 7. Генеральна угода "Про співробітництво та взаємодію між АПУ та ДПС України" від 31.08.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://spravedlivist.in.ua/zakon.php?law=11-10-01/5>. 8. Про внесення змін до Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : Закон України від 18.05.2010 р. № 2258-VI (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. 9. Про аудиторську діяльність : Закон України від 14.09.2006 р. № 140-V (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 657.6:657.36

Мельник Ю. В.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Обґрунтовано методичні засади аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості шляхом конкретизації методів та прийомів, що застосовує аудитор на цій ділянці аудиторської перевірки.

Аннотация. Обоснованы методические принципы аудита дебиторской и кредиторской задолженности путем конкретизации методов и приемов, которые применяет аудитор на этом участке аудиторской проверки.

Annotation. In the article methodical principles of audit of debtor and creditor debt are grounded by the specification of methods and receptions which are applied by a public accountant on this area of public accountant verification.

Ключові слова: аудит, методика, аудиту, прийоми аудиту, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість.

Зі становленням ринкової економіки в Україні виникла необхідність кардинальних змін в управлінні та перебудові системи організації, методології і функціонуванні фінансового контролю взагалі та його основних форм, зокрема аудиту. Разом з цим з'явилась потреба в розвитку аудиту фінансової звітності та узагальненні його методичних засад. Особливо це стосується методики аудиту дебіторської і кредиторської заборгованості.

Метою дослідження є обґрунтування методичних засад аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості шляхом конкретизації методів і прийомів, що застосовує аудитор на цій ділянці аудиторської перевірки.



Одними із найважливіших елементів методики аудиту є його метод, прийоми, способи та процедури, за допомогою сукупності яких досліджуються предмет і об'єкти аудиту.

Поняття "метод" визначається у різних літературних джерелах по-різному. Найчастіше метод аудиту розглядається як сукупність прийомів, за допомогою яких оцінюється стан об'єктів, що підлягають дослідженню [1, с. 65–67].

У свою чергу, конкретні методи аудиту, які є інструментами проведення аудиторського контролю, реалізуються через застосування певних прийомів перевірки і способів її організації.

У свою чергу, методика аудиту характеризується певним набором аудиторських процедур, які здійснюються у визначеній послідовності із застосуванням конкретних методів і прийомів аудиту.

Аналіз економічної літератури дає змогу дійти висновку, що більшість економістів поділяють методи і прийоми, які використовуються в аудиті, на загальнонаукові та специфічні.

До загальнонаукових методів аудиту відносяться ті методи, які використовуються багатьма науками, зовсім непов'язаними між собою.

Специфічні методи аудиту – це методи, сформовані під впливом теорії та практики аудиту і спрямовані на вирішення спеціальних аудиторських завдань у ході перевірки.

При проведенні аудиту різних ділянок обліку застосовуються різні методи та прийоми. Це обумовлено необхідністю застосування тих чи інших методів при конкретній перевірці.

Під час проведення аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості аудитор використовує загальнонаукові методи: індукцію, аналіз, синтез, аналогію, абстрагування, конкретизацію тощо.

Так, згідно з індуктивним методом, дебіторську або кредиторську заборгованість вивчають від часткового до загального, а за дедуктивним методом – від загального до часткового. Теоретично правильнішим є дедуктивний підхід, згідно з яким аудитор насамперед розглядають фінансову звітність загалом, а потім на основі цього планують перевірку кожного рахунку.

Аналіз – це метод дослідження, який містить вивчення предмета через уявне та практичне розчленування його на складові частини (ознаки, властивості тощо). У процесі розчленування об'єктів дослідження виявляють взаємозв'язки між показниками, вивчають причини, зумовлені їх зміною, визначають вплив окремих факторів на зміну показників господарської діяльності суб'єкта перевірки.

Важливим загальнонауковим методом є класифікація. Під змістом класифікації розуміють розподіл предметів, явищ і понять за класами, групами залежно від їх загальних ознак [2, с. 67–68].

До специфічних методів аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості відносяться: спостереження, опитування, інспекція, вивчення по суті, запит (підтвердження), аналітичний огляд, узагальнення.

Із розглянутими специфічними методами аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості тісно пов'язані прийоми аудиту дебіторської і кредиторської, які деталізують методи, реалізують їх застосування на практиці.

Важливе теоретичне і практичне значення для розуміння суті власних прийомів аудиту та їх використання в процесі аудиторської перевірки має науково обґрунтована їх класифікація. Методичні прийоми аудиту можна об'єднати в чотири групи, а саме:

- 1) органолептичні (формальна, арифметична, зустрічна перевірки);
- 2) розрахунково-аналітичні (економічний аналіз, статистичні розрахунки);
- 3) документальні (дослідження документів, камеральні перевірки, групування недоліків);
- 4) узагальнення і реалізація результатів аудиту (документування результатів, економічна оцінка недоліків та заходи, спрямовані на їх профілактику, прийняття рішень та контроль за їх виконанням).

Слід зазначити, що на початковій стадії аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості використовуються переважно такі методичні прийоми, як: опитування (бесіда), попередній аналітичний огляд, оцінка. Прийом оцінки необхідний для визначення рівня внутрішнього контролю, аудиторського ризику.

На стадії безпосередньої аудиторської перевірки застосовують такі прийоми, як: інспекція (вивчення), підтвердження, підрахунок, інвентаризація, анкетування, тестування тощо.

На завершальній стадії перевірки аудитор переважно аналізує й оцінює зібрані свідчення, здійснює групування виявлених недоліків, узагальнює результати перевірки і складає аудиторський висновок [3, с. 70–72].

У результаті проведеного наукового дослідження обґрунтовано методичні засади аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості. А саме: конкретизовано методи аудиту (загальнонаукові і специфічні) та прийоми, що застосовує аудитор на кожній окремій стадії аудиторської перевірки дебіторської та кредиторської заборгованості.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Аудит : навч.-метод. посібн. для самостійного вивчення дисципліни / Л. В. Дікань, Н. Ф. Четова, Ю. О. Голуб та ін. ; [за заг. ред. канд. екон. наук, професора Л. В. Дікань]. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 276 с. 2. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту : підручник / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – К. : Каравела, 2009. – 544 с. 3. Мултанівська Т. В. Аудит : навч. посібн. / Т. В. Мултанівська, Т. С. Воїнова, О. О. Вороніна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 336 с.

КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ОСНОВНОГО ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто основні методи контролю витрат основного виду діяльності промислового підприємства. Зазначено їх головні недоліки з урахуванням кризових явищ у діяльності промислових підприємств.

Аннотация. Рассмотрены основные методы контроля расходов основного вида деятельности промышленного предприятия. Выделены их основные недостатки с учетом кризисных явлений в деятельности промышленных предприятий.

Annotation. The article describes the main methods to control costs of the primary activities of the industrial enterprise. Their main drawbacks, considering the crisis in industrial activities are singled out.

Ключові слова: контроль, витрати, основний вид діяльності, управління, підприємство.

У сучасних кризових економічних умовах, у яких здійснюють свою діяльність практично всі без винятку промислові підприємства України, контроль за рівнем витрат основного виду діяльності та пошуку напрямів їх оптимізації виходять на перше місце. Більшість промислових підприємств просто були не готові до різкого і неочікуваного падіння обсягів виробництва, постійних замовників, з якими раніше підприємства працювали стабільно, втрати ринків збуту продукції, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, збільшенням рівня витрат від основного виду діяльності. Все це, безсумнівно, досить негативно позначається на діяльності промислових підприємств, що, у свою чергу, вимагає від керівництва цих підприємств постійного пошуку оптимізації їх діяльності та напрямів подальшого розвитку цих підприємств. Саме одним із можливих напрямів оптимізації їх діяльності має стати контроль за витратами основного виду діяльності промислових підприємств.

Питання контролю витрат основного виду діяльності підіймали у своїх працях багато як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких необхідно виділити таких: Р. Акофф, М. Альберт, М. Алексеева, Г. Бенвеністе, Р. Болан, А. Богатирьов, М. Бухалков, В. Горемікін, О. Орлов, Г. Тарасюк та інші [1 – 7]. У працях цих вчених багато уваги приділяється саме обліковому процесу витрат основного виду діяльності промислових підприємств, у той же час не зовсім висвітленими залишаються питання розгляду існуючих методів контролю витрат основного виду діяльності промислового підприємства та визначення їх недоліків для підприємств у сучасних кризових економічних умовах.

Мета написання даного дослідження полягає в розгляді існуючих методів контролю витрат основного виду діяльності промислового підприємства та визначенні їх недоліків на сучасному етапі розвитку.

Керівництво промислових підприємств постійно стоїть перед необхідністю вибору оптимальних рішень, які стосуються ціни реалізації, номенклатури, асортименту й обсягу випуску продукції, кредитної та інвестиційної політики тощо. У пошуку таких економічно обґрунтованих рішень розраховують і аналізують альтернативні варіанти їх поведінки. Недостатньо, щоб окремі рішення були економічно ефективними самі по собі. Слід добиватися того, щоб уся діяльність підприємства в комплексі стала ефективною і забезпечувала б грошові надходження у такому обсязі, який задовольняв би зацікавлених у економічних результатах осіб (власників, кредиторів, керівників, працівників). Завданням контролю витрат основного виду діяльності є визначення економічних результатів діяльності промислового підприємства. Головне завдання контролю витрат – зведення до мінімуму ризику діяльності промислового підприємства. Процес контролю витрат передбачає проведення усестороннього аналізу діяльності підприємства, при здійсненні якого виявляються резерви їх зниження та напрями подальшого розвитку цих підприємств.

Під час контролю загальних витрат комплексного виробництва застосовуються такі методи: виключення витрат, розподілу витрат, комбінований метод [7]. Якщо використовується метод виключення витрат, один із продуктів, одержаних на виробництві (стадії, переділі), вважається основним, а решта розглядаються як попутні. Метод виключення витрат полягає в тому, що від загальної суми витрат на виробництво віднімається собівартість попутної продукції, і одержана величина вважається собівартістю основного продукту. Цей метод застосовується тільки за наявності чітко вираженого основного продукту і невеликої питомої ваги попутної продукції. При цьому повинна забезпечуватися економічно обґрунтована оцінка одержаної попутної продукції. Планова собівартість



тість попутної продукції визначається на основі або виробничої собівартості відповідної продукції на відокремленому виробництві, або за відсутності відокремленого виробництва – за її виробничою собівартістю, врахованою у розрахунках ціни підприємства. Попутні продукти, одержані в одному цеху і призначені для подальшої переробки в іншому, розглядаються як попутні напівфабрикати. Останні оцінюються виходячи з виробничої собівартості, врахованої в ціні на сировину, яку вони замінюють (з урахуванням вмісту в них основної речовини).

Метод розподілу витрат застосовується у комплексних виробництвах, де одночасно одержують кілька основних продуктів і відсутня попутна продукція. При цьому методі контроль за загальними витратами на виробництво розподіляються між одержаними продуктами пропорційно до економічно обґрунтованих коефіцієнтів. З урахуванням особливостей виробництва ці коефіцієнти встановлюються виходячи з норм виходу окремих продуктів з одиниці сировини, співвідношення витрат на обробку, сукупних споживчих властивостей одержаних продуктів, фізико-хімічних властивостей одержаної продукції тощо. Допускається також розподіл загальних витрат пропорційно до собівартості таких же або аналогічних продуктів, одержаних у відокремлених виробництвах [7].

У разі одержання в комплексному виробництві кількох основних і попутних продуктів застосовується комбінований метод, в якому поєднуються два описаних методи. При цьому із загальної суми витрат спочатку віднімається вартість попутної продукції, а частина витрат, що залишилися, розподіляється між основними продуктами відповідно до встановлених коефіцієнтів.

Отже, слід зазначити, що жоден з існуючих методів контролю витрат, не розглядає його з позицій кризових економічних умов, в яких знаходяться більшість промислових підприємств України, та можливих ризиків, які досить істотно впливають на рівень витрат основного виду діяльності промислового підприємства.

Література: 1. Акофф Р. Планирование в больших экономических системах [Текст] / Р. Акофф. – М. : Прогресс, 1985. – 326 с. 2. Ансофф И. Стратегическое управление [Текст] / И. Ансофф. ; пер. с англ. – М. : Экономика, 1989. – 519 с. 3. Алексеева М. М. Планирование деятельности фирмы [Текст] / М. М. Алексеева. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 248 с. 4. Богатирьев А. М. Планування діяльності підприємств харчової промисловості в умовах ринку : монографія [Текст] / А. М. Богатирьев, А. І. Бутенко, І. О. Кузнецова. – Одеса : Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. Одеська національна академія харчових технологій, 2003. – 274 с. 5. Бухалков М. И. Внутрифирменное планирование : учебник [Текст] / М. И. Бухалков. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 395 с. 6. Горемыкин В. А. Планирование предпринимательской деятельности предприятия [Текст] / В. А. Горемыкин. – М., 1997. – 278 с. 7. Шим Д. К. Методы управления стоимостью и анализа затрат / Д. К. Шим, Д. К. Сигел. – М. : ИЗД "Филинь", 1996. – 344 с.

Бочкова Д. М.

УДК 657.633

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

СЛУЖБА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Розкрито необхідність служби внутрішнього аудиту як інструменту управління підприємством.

Аннотация. Раскрыта необходимость службы внутреннего аудита как инструмента управления предприятием.

Annotation. The need of the internal audit as a tool for the company management is revealed.

Ключові слова: внутрішній аудит, управління підприємством, внутрішні аудитори, якість внутрішнього аудиту.

Унаслідок того, що керівництво фізично не має можливості отримати й оцінити інформацію, необхідну для прийняття правильних управлінських рішень в умовах постійних змін конкурентного середовища, зростання підприємств, підвищення складності процесів управління, особливу увагу

© Бочкова Д. М., 2012



слід приділити впровадженню служби внутрішнього аудиту на підприємстві. За кордоном, особливо в країнах Заходу та Японії, діяльність служб внутрішнього аудиту на підприємстві є обов'язковим елементом його функціонування. В Україні ця система тільки набуває розвитку, тож потребує детального вивчення всіх деталей та особливостей.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування необхідності впровадження служби внутрішнього аудиту, а також визначення ролі внутрішнього аудиту в системі управління підприємством.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

1) визначити необхідність впровадження служби внутрішнього аудиту на великих підприємствах та товариствах у сучасних умовах господарювання;

2) визначити дієвість служби внутрішнього аудиту як інструмента управління підприємством.

Питаннями впровадження і функціонування служби внутрішнього аудиту на підприємстві займаються такі вчені як: Р. Адамс, Андреев В. Д., Бутинець Ф. Ф., Дорош Н. І., Огнева А. М., Усач Б. Ф., Ченаш В. С. [1 – 5]. Але недостатньо уваги приділено проблемам контролю та оцінки якості роботи внутрішнього аудиту та його місця в системі управління підприємством.

В економічній літературі на сьогоднішній день запропоновано цілий ряд підходів до визначення категорії "внутрішній аудит", що пов'язано, насамперед, з тим, що в Законі України "Про аудиторську діяльність в Україні" це не висвітлено, а основні елементи проведення внутрішнього аудиту регулюються міжнародними стандартами.

Найбільш прийнятним і повним, на думку автора, є визначення, що описує внутрішній аудит як систему контролю, яка організована в інтересах власників, регламентована внутрішніми нормативними актами на підприємстві, з метою визначення правильності ведення діяльності суб'єктом господарювання, достовірності її показників, а також розробки пропозицій щодо збільшення ефективності функціонування підприємства та координація впроваджених заходів [1; 2; 5].

На думку автора, ефективність роботи служби внутрішнього аудиту буде найвищою, якщо її функціональні зв'язки з іншими підрозділами будуть максимально обмежені. Мінімізація відносин із різними підрозділами підприємства мають позитивний вплив на вирішення багатьох питань.

Результати внутрішнього аудиту повинні допомогти організації виконувати її функції і сприяти збільшенню прибутку. При цьому здійснюється контроль за досягненням цілей, визначених керівництвом, ефективністю процесів і досягненням бажаних результатів у різних напрямках [6].

Критерієм якості внутрішнього аудиту на підприємстві виступають такі показники, як повнота аудиторських перевірок, сума витрат на їх проведення та економічна ефективність, що передбачає встановлення прийнятної для окремого підприємства відповідності між затратами на утримання аудиторської служби та коштами, які вдалося зекономити в ході продуктивної діяльності внутрішніх аудиторів [3].

Зрозуміло, що наведені показники мають здатність значно коливатись залежно від конкретних особливостей підприємства та зовнішніх ринкових умов. Саме тому на заході практикують різноманітні системи самооцінки ефективності своєї роботи внутрішніми службами аудиту, зокрема було введено посаду "менеджера забезпечення якості", що займається лише перевіркою якості внутрішнього аудиту [4]. Тож, на думку автора, щоб покращити результати діяльності служби внутрішнього аудиту, її працівники повинні бути зацікавлені процесом виконання своїх обов'язків, а також діяти узгоджено і проявляти ініціативу.

Таким чином, служба внутрішнього аудиту є з'єднуючою ланкою між процесом збору інформації і процесом прийняття ефективних управлінських рішень на всіх стадіях функціонування підприємства. Крім того, внутрішній аудит є органічною частиною загальної системи менеджменту. Недопущення в майбутньому необґрунтованих і незаконних дій працівників підприємства, неправильних та неефективних управлінських рішень буде гарантовано функціонуванням служби внутрішнього аудиту на підприємстві.

Одним із напрямів підвищення ефективності функціонування служби внутрішнього аудиту є взаємний контроль аудиторів та правильна побудова системи оцінки якості аудиторських послуг, що надаються службою внутрішнього аудиту.

Наук. керівн. Мултанівська Т. В.

Література: 1. Адамс Р. Основы аудита / Адамс Р. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1995. 2. Андреев В. Д. Внутренний аудит : учебн. пособ. / Андреев В. Д. – М. : Финансы и статистика, 2003. 3. Огнева А. М. Аудит інформаційних систем і технологій / А. М. Огнева // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – С. 229–232. 4. Ченаш В. С. Внутрішній аудит як система забезпечення ефективного управління підприємством / В. С. Ченаш // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – С. 116–119. 5. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / Бутинець Ф. Ф. – 2-ге вид., переробл. та доп. – Житомир : ПП "Рута", 2002. – 672 с. 6. Основы аудиту : навч. посібн. / С. І. Дерев'янка, С. О. Олійник, Н. П. Кузик, О. М. Ганяйло. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 238 с. 7. Цурик Є. І. Необхідність проведення інвентаризації лісів України математико-статистичним методом [Електронний ресурс] / Цурик Є. І. // Наукові праці Лісівничої академії наук України ; НБУ ім. Вернадського. – 2003. – № 2. – С. 43–48. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua.

Студент 1 курсу магістратури
Національного університету
"Львівська політехніка"

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Анотація. Розглянуто загальні принципи та особливості побудови і ведення бухгалтерського обліку підприємствами готельного бізнесу, які впливають на проведення аудиторської перевірки. Визначено основні напрямки та ділянки обліку, які підлягають аудиту.

Аннотация. Рассмотрены общие принципы и особенности построения и ведения бухгалтерского учета предприятиями гостиничного бизнеса, которые влияют на проведение аудиторской проверки. Определены основные направления и участки учета, которые подлежат аудиту.

Annotation. General principles and features of construction and conducting of book-keeping at enterprises of hotel business, which influence the conducting public accountant verification, are considered. Basic directions and areas of account, which are subject to audit are determined.

Ключові слова: готельний бізнес, розрахункові операції, аудит діяльності підприємств готельного бізнесу.

Готельне господарство України, яке активно формувалося в 60 – 80-х рр. ХХ ст., було розраховане на забезпечення внутрішнього споживача, обслуговування якого не передбачало дотримання високих стандартів. Проте змінились потреби споживачів, а отже, і пріоритети керівників підприємств готельного комплексу. Сучасний етап розвитку готельного бізнесу в Україні характеризується швидкими темпами будівництва нових об'єктів та реконструкції і модернізації старих. Відображення господарської діяльності через призму бухгалтерського обліку надає можливість користувачам своєчасно та адекватно оцінювати фінансову інформацію. У свою чергу, висновки за результатами аудиту надають впевненості у правильності такого відображення.

Проблематика аудиту підприємств готельного господарства й досі залишається малодослідженою в Україні та зарубіжних країнах. Андрюнічева Ю. П. на основі аналізу існуючої теорії та практики розробила методiku аудиту підприємств готельного комплексу з урахуванням багатосегментності їх діяльності [1]. Разумовська Н. А. дослідила роль податкового аудиту в діяльності готелів [2]. Булатова М. А. акцентує увагу на обґрунтуванні необхідності проведення аудиту всіх сфер функціонування готелю [3]. Деякі спеціальні питання аудиту готельного комплексу викладені в роботах інших вітчизняних та зарубіжних науковців.

У даному дослідженні ставимо завдання порушити окремі питання щодо особливостей аудиту підприємств готельного бізнесу, враховуючи специфіку ведення галузевого бухгалтерського обліку.

Рівень розвитку готельного бізнесу будь-якої держави засвідчує встановлення суспільно-економічних контактів та зв'язків, посилення економічного потенціалу регіонів, актуалізує напрямки внутрішньої та зовнішньої державної політики.

При організації аудиту підприємств готельного бізнесу повинні враховуватися особливості ведення бухгалтерського обліку готельних послуг. Серед них варто виділити: характер праці в готельній індустрії, види послуг, що надаються, структура продукту, співвідношення попиту і пропозиції, форми продажу тощо.

Окремим об'єктом аудиту слід виділити розрахункові операції. Проведення аудиту цієї ділянки обліку вимагає особливої уваги не лише через значний ризик допущення помилок та зловживань, але й виходячи зі специфіки оформлення певних типових форм первинних документів, притаманних виключно для готелів. Дієвою слід визнати практику використання в готельному бізнесі нічної аудиторської перевірки, при якій працівник-контролер перевіряє правильність виписування рахунків, оплату кредитними картками за проживання, використання знижок для постійних клієнтів та проживаючих з дисконтними картками, внесення до рахунків клієнтів сум платних послуг та ін. При її проведенні аудиторю слід керуватись Наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики "Про затвердження форм документів первинного обліку та Інструкцією про порядок ведення документообігу при наданні готельних послуг у ДП "Укркомунобслуговування" № 230 від 13.10.2000 року.



Специфіка аудиту витрат підприємств готельного бізнесу та собівартості готельних послуг полягає, перш за все, у нерівномірному їх виникненні. Практично неможливо оцінити витрати, здійснені для надання конкретної послуги, тому вони зазвичай визначаються у момент їх виникнення, незалежно від строку оплати послуги. Необхідно звернути особливу увагу на аудит: витрат на підготовку до осінньо-зимового періоду; утримання і ремонт основних засобів; проведення протипожежних заходів; оплату комунальних послуг. При перевірці значний обсяг робіт здійснюється для виявлення помилок в обліку постільної білизни та постільних речей; форменого одягу тощо.

Останніми роками особливого розвитку набув аудит ефективності роботи готелю, зокрема відповідності концепції діяльності очікуванням клієнта, стандартизації, рівня підготовки персоналу, його ставлення до роботи, якості обслуговування номерів, організації роботи в готельному ресторані та інше.

Проведення аудиту діяльності підприємств готельного бізнесу повинно відбуватись за загальноприйнятими правилами та вимогами, проте з урахуванням галузевої специфіки, міжнародних стандартів та особливостей діяльності конкретного готельного комплексу. Особливу увагу слід звернути на багатовекторність аудиту готельного господарства, правильність оформлення його результатів та відслідковування рівня врахування керівництвом поданих рекомендацій. Це дасть змогу отримати достовірні результати та приймати правильні й раціональні рішення.

Наук. керівн. Височан О. С.

Література: 1. Андрюничева Ю. П. Организация, методика аудита предприятий гостиничного комплекса : дисс ... канд. экон. наук : 08.00.12 / Ю. П. Андрюничева. – М., 2006. – 173 с. 2. Разумовская Н. А. Значение и роль налогового аудита предприятий гостиничного типа / Н. А. Разумовская // Аудит и финансовый анализ. – 2005. – № 1. – С. 103–109. 3. Булатова М. А. Аудит гостиницы / М. А. Булатова // Турбизнес. – 2011. – № 3 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tourbus.ru/article/1963.html>.

УДК 658.25

Фісун Л. В.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотация. Досліджено процес відображення доходів та витрат на підприємстві та формування фінансового результату. Розкрито взаємозв'язок доходів та витрат і формування фінансового результату відповідно до П(С)БО 3. Систематизовано та узагальнено порядок відображення фінансового результату на рахунках бухгалтерського обліку.

Аннотация. Исследован процесс отображения доходов и расходов на предприятии и формирование финансового результата. Раскрыта взаимосвязь доходов, расходов и формирования финансового результата в соответствии с П(С)БО 3. Систематизирован и обобщен порядок отображения финансового результата на счетах бухгалтерского учёта.

Annotation. The process of reflection of profits and expenses at the enterprise and forming financial result was studied. Intercommunication of profits, expenses and forming financial result in accordance with P(Ñ) of BO3 is exposed in the article. Order of reflection of financial result on the accounts of record-keeping is also systematized and generalized.

Ключові слова: фінансові результати, доходи, витрати, звіт про фінансові результати, ринковий механізм, прибуток, економічний зміст.

Прибуток є тією метою, заради якої працює або, принаймні, повинно працювати підприємство. У величині фінансових результатів безпосередньо віддзеркалюються всі аспекти діяльності господарюючого суб'єкта: технологія й організація виробництва, система внутрішнього та зовнішнього управління, особливості діяльності, які визначають якість і обсяг виготовленого продукту, рівень собівартості, стан продуктивності праці тощо. Сукупність цих факторів визначають ефективність виробництва і



перетворюють прибуток на основну рушійну силу ринкового механізму господарювання та основне джерело економічного та соціального розвитку підприємства та держави в цілому.

Питанням методики визначення фінансових результатів на підприємствах присвячено багато праць як вітчизняних, так і закордонних вчених, серед яких виділимо: В. Котрулі, Л. Пачолі, А. Піетро, Баррема Б. Ф., Л. Батардона, В. Бланшара, Й. Бетге, Герасимович А. М., Гуцайлук З. В., Дем'яненко М. Я., Галагана О. М., Новодворського В. Д. [1 – 3].

Мета даної роботи полягає у такому: дослідити процес відображення у бухгалтерському обліку доходів та витрат на підприємстві і формування фінансового результату, розкрити взаємозв'язок доходів та витрат і формування фінансового результату відповідно до П(С)БО 3, систематизувати та узагальнити порядок відображення фінансового результату на рахунках бухгалтерського обліку.

Фінансові результати господарсько-фінансової діяльності підприємства за звітний період відображаються у Звіті про фінансові результати, що складається згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 3 [4]. Цим Положенням визначені зміст і форма Звіту про фінансові результати, а також загальні вимоги до розкриття його статей. Для малих підприємств може передбачатися спрощена форма Звіту про фінансові результати.

Метою складання Звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період [1, с. 867].

Для визначення фінансового результату підприємства у звіті необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи та витрати відображають в бухгалтерському обліку, а на підставі цього обліку у Звіті про фінансові результати у момент їх виникнення, а не в момент надходження або сплати грошей (спосіб нарахування).

Нарахування доходів у Звіті про фінансові результати відображається в момент надходження активу або погашення зобов'язань, які приводять до збільшення власного капіталу підприємства (крім зростання капіталу за рахунок внесків учасників). Витрати відображаються у звіті в момент вибуття активу або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власникам). Згортання (перекриття) доходів і витрат не дозволяється, крім випадків, передбачених відповідними положеннями (стандартами).

Положенням "Звіт про фінансові результати" (пункти 12 – 37) встановлено економічний зміст статей доходів і витрат та порядок визначення прибутку (збитку) за звітний період [4].

Вимоги до Звіту про фінансові результати визначають і вимоги до організації та ведення бухгалтерського обліку доходів і витрат підприємства. Як і у Звіті про фінансові результати, так і в бухгалтерському обліку виділяють статті, що дають можливість визначити фінансовий результат від звичайної діяльності та надзвичайних подій, а також у складі звичайної діяльності – від основної та іншої діяльності (фінансової та інвестиційної). Така класифікація доходів і витрат має важливе значення для об'єктивної оцінки діяльності підприємства [2, с. 77].

Особливість відображення в бухгалтерському обліку фінансових результатів фінансово-господарської діяльності підприємства полягає в тому, що протягом року фінансовий результат визначається оперативно в Звіті про фінансові результати, а в бухгалтерському обліку він відображається заключними записами по підсумку за звітний рік.

Протягом року на рахунках класів 7 "Доходи і результати діяльності" та 9 "Витрати діяльності" відображаються і накопичуються відповідно доходи та витрати, що дає можливість скласти проміжну звітність про фінансові результати (квартальну, піврічну). У кінці року рахунки доходів і витрат закриваються перенесенням сальдо з цих рахунків на рахунок 79 "Фінансові результати".

Таким чином, основна відмінність бухгалтерського обліку фінансових результатів полягає у тому, що доходи і витрати, пов'язані з реалізованою продукцією (товарами, роботами, послугами), обліковуються протягом року відповідно на рахунках 70 "Доходи від реалізації", 90 "Собівартість реалізації" та інших з оперативним визначенням фінансових результатів за звітні періоди (квартал, півроку) у Звіті про фінансові результати. У бухгалтерському обліку фінансовий результат фінансово-господарської діяльності підприємства визначається та відображається на бухгалтерських рахунках тільки заключними записами на списання сальдо доходів і витрат за звітний рік.

Наук. керівн. Коршунов Є. А.

Література: 1. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посібн. / Мін-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львівська політехніка" ; ред. Р. Л. Хом'як. – 7-ме вид., доп. і переробл. – Львів : Інтелект-Захід, 2008. – 1224 с. 2. Гольцова С. М. Бухгалтерський облік : навч. посібн. / С. М. Гольцова, І. Й. Плікус. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. – 254 с. 3. Верига Ю. А. Бухгалтерський облік: нормативно-правові документи. Коментар : навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ю. А. Верига, Г. І. Зима. – К. : ЦУЛ, 2009. – 656 с. 4. П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати", затверджено Наказом МФУ 31.03.99 № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2009. – № 10. – С. 18–22.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПОМИЛКИ ТА ШАХРАЙСТВО В АУДИТІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. Уточнено сутність помилок та шахрайства в процесі здійснення аудиторських перевірок.

Аннотация. Уточнено сущность ошибок и мошенничества в процессе осуществления аудиторских проверок.

Annotation. The essence of error and fraud in the course of audits is specified.

Ключові слова: аудит, помилка, шахрайство.

На сучасному етапі розвитку економічних зв'язків зростає потреба різноманітних користувачів про фінансовий стан і результати діяльності суб'єктів господарювання. Через виявлення великої кількості помилок та фактів шахрайства фінансова звітність більшості суб'єктів господарювання стає недостовірною. Однак проблема розмежування та визначення, що виходить із інформації, яка веде за собою викривлення звітності, відноситься до помилки, а що – до фактів шахрайства, є актуальною як для бухгалтерів, так і аудиторів.

Досліджувана проблема вже ґрунтовно розглянута в спеціальній економічній літературі, зокрема такими авторами, як Бутинець Ф. Ф., Савченко В. Я., Усач Б. Ф., Хом'як Р. Л. [1 – 3]. Однак єдності в поглядах вчених щодо визначення понять "шахрайство" та "помилка" і тим більше – в критеріях їх розмежування – не існує.

Це обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування понять "помилка" та "шахрайство" в аудиті. Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: систематизувати погляди вчених та практиків на сутність понять: "помилка" та "шахрайство".

У процесі діяльності були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація.

Під час аудиторської перевірки достовірності фінансової інформації, правильності ведення бухгалтерського обліку аудитор повинні виявляти факти перекручування даних бухгалтерського обліку та неправильного складання форм звітності. Основними причинами перекручень та порушень є свідомі та несвідомі дії посадових осіб, котрі готують вихідні дані про результати діяльності підприємства та обробляють цю інформацію [1].

Основні вимоги стосовно виявлення та усунення помилок і зловживань викладено в МСА № 240 "Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, при аудиті фінансової звітності". Цим стандартом передбачено обов'язок аудитора розглядати в процесі планування та здійснення аудиторських процедур ризик істотних викривлень фінансової звітності, що виникає в результаті шахрайства або помилки.

Однак потрібно зазначити той факт, що не існує єдиного погляду стосовно визначення "помилки" та "шахрайства" в аудиті. Так, відповідно до МСА 240 в розділі "Шахрайство і помилки, їх характеристики" термін "шахрайство" визначається як навмисна дія, вчинена одним або кількома особами з числа керівників, співробітників суб'єкта або третіми особами, що спричинила за собою неправильне уявлення фінансової звітності. До шахрайства віднесені такі дії, як маніпуляція, фальсифікація, зміна облікових записів або документів; приховування або пропуск інформації про операції в облікових записах або документах; відображення в обліку неіснуючих операцій; навмисне неправильне застосування облікової політики. А термін "помилка" трактується в даному стандарті як ненавмисні похибки, допущені у фінансовій звітності (математичні помилки в даних бухгалтерського обліку, упущення фактів або їх неправильна інтерпретація, неправильне застосування облікової політики) [4].

Аналізуючи визначення, які пропонують вчені та практики-дослідники, слід зазначити, що, більшість із них під шахрайством розуміють "навмисно неправильне відображення і представлення даних обліку і звітності службовими особами та керівництвом підприємства". Згідно з міркуваннями більшості дослідників, шахрайство полягає в маніпуляціях обліковими записами і фальсифікації первинних документів, реєстрів обліку і звітності, навмисних змінах записів у обліку, що перекручують сутність фінансових і господарських операцій з метою порушення українського законодавства та прийнятої на підприємстві облікової політики, навмисного відображення неправильної оцінки активів і застосування неправильних методів їх списання та пропуску або приховання результатів діяльності, незаконного отримання в особисту власність грошово-матеріальних цінностей. Під по-



милкою, в основному, розуміють ненавмисне перекручення фінансової інформації внаслідок арифметичних чи логічних помилок в облікових записах і розрахунках, недогляду в дотриманні повноти обліку, неправильного представлення в обліку фактів господарської діяльності, наявності майна, вимог і зобов'язань [2].

Узагальнюючи все сказане, пропонується під шахрайством розуміти навмисно неправильне відображення господарських операцій та подання на цій основі заздалегідь перекрученої, недостовірної звітної інформації її користувачам. Під помилкою пропонується розуміти ненавмисне перекручення фінансової інформації в результаті арифметичних чи логічних помилок в облікових записах і групуваннях, недогляду в повноті обліку чи неправильного подання фактів господарської діяльності. Таким чином, принципів відмінності між шахрайством і помилкою з точки зору права — наявності або відсутності наміру зловживання. І особливо тяжкими серед них є такі зловживання, які мають у своїй основі мотиви незаконного особистого збагачення персоналу або окремих представників адміністрації.

Отже, можна зробити висновок про те, що на даний момент в аудиті не існує єдиних поглядів щодо тонкостей у виділенні критеріїв розмежування понять "шахрайство" та "помилка". Тому виникає необхідність у подальших теоретичних та практичних розробках в удосконаленні понятійного апарату в аудиті.

Наук. керівн. Кривцова Т. О.

Література: 1. Савченко В. Я. Аудит : навч. посіб. / Савченко В. Я. – К. : КНЕУ, 2005. – 322 с. 2. Усач Б. Ф. Аудит : навч. посібн. / Усач Б. Ф. – К. : Знання-Прес, 2002. 3. Хом'як Р. Л. Організація та методика аудиту фінансової звітності суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] / Хом'як Р. Л. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/natural/Vnulp/Logistyka/2008_623/37.pdf. 4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / Ольховська О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О. та ін. ; пер. з англ. – К. : МФБ, АПУ, 2010. – 842 с

Буравцова К. І.

УДК 657.6

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ У ПЛАНУВАННІ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Обґрунтовано необхідність у плануванні аудиторської діяльності шляхом визначення переваг планування для аудиторських фірм, які працюють у конкурентному середовищі.

Аннотация. Обоснована необходимость в планировании аудиторской деятельности путем определения преимуществ планирования для аудиторских фирм, работающих в конкурентной среде.

Annotation. The need for planning audit activities by identifying the benefits of planning for audit firms that operate in a competitive environment was substantiated.

Ключові слова: планування, аудиторська діяльність, якість аудиторських послуг.

Обов'язковою умовою успішної діяльності будь-якого підприємства є планування. Це стосується не тільки аудиторських фірм, а й окремих аудиторів, котрі провадять аудиторську діяльність як приватні підприємці. Міжнародний стандарт аудиту 300 "Планування аудиту фінансової звітності" регламентує лише порядок планування аудиторської перевірки, визначає порядок підготовки загального плану і розроблення програми проведення аудиту і не визначає порядок планування аудиторської діяльності [1]. У літературі з аудиту питання планування аудиторської діяльності також майже не висвітлюється. Тому дослідження даної теми є актуальним, бо включає в себе розроблення загальної стратегії виконання завдання, плану аудиту для зменшення аудиторського ризику до прийнятно низького рівня, а також детального підходу щодо очікуваного характеру, часу та обсягу аудиту.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування необхідності у плануванні аудиторської діяльності шляхом аналізу стану конкурентного середовища, який визначає переваги планування.

© Буравцова К. І., 2012



Результати дослідження полягають у тому, що найголовнішою вимогою до сучасного аудиту є його обов'язкове планування, яке забезпечує своєчасне та ефективне виконання робіт [2]. Відсутність планування ставить суб'єктів аудиторської діяльності в таке становище, коли вони не розуміють майбутніх завдань; не вміють розглядати господарювання як невідпинний процес, де поточні дії органічно пов'язані з майбутніми; втрачають орієнтацію в конкурентному середовищі, тому що керуються тільки короткостроковими інтересами і не розуміють загального змісту подій, які відбуваються; не спроможні визначити основні потреби ринку аудиторських послуг; виявляються в більш слабкій позиції порівняно з іншими учасниками ринкової діяльності; не спроможні забезпечити персонал регулярною роботою через сезонність обов'язкового аудиту.

Застосування планування в аудиторській діяльності створює вагомі переваги, особливо в умовах ринку, коли фірми працюють у конкурентному середовищі: дає можливість підготуватися до використання майбутніх сприятливих умов; з'ясовує проблеми, які виникли; готує фірму до раптових змін у зовнішньому середовищі; стимулює керівників до реалізації своїх рішень у подальшій роботі; поліпшує координацію дій в аудиторській фірмі; створює передумови для підвищення освітньої підготовки та перепідготовки аудиторів; збільшує можливості в забезпеченні фірми необхідною інформацією; сприяє раціональнішому розподілу трудових ресурсів; чітко формує обов'язки і визначає відповідальність аудиторів; поліпшує контроль якості аудиторських послуг [3].

Планування аудиторської діяльності будується на обсягах робіт з проведення аудиту, надання аудиторських послуг, які визначаються на підставі укладених договорів, а також на очікуваних обсягах, що були досягнуті у попередніх роках (з урахуванням коливань попиту на відповідному ринку).

Зміст та процедури планів діяльності визначаються кожною аудиторською фірмою самостійно й не регламентуються будь-якими зовнішніми документами [4].

Планування аудиторської діяльності здійснюється з метою сприяння забезпеченню належної уваги важливим ділянкам аудиторської перевірки, своєчасної ідентифікації та вирішенню потенційних проблем, а також організації та вирішенню завдань з аудиту ефективно і якісно. Особливість цього дослідження полягає у тому, що процес планування було розглянуто як невід'ємну частину аудиторської діяльності для досягнення цілей функціонування підприємства (отримання прибутку, розширення ринків збуту, розширення видів діяльності). Роль планування в аудиторській діяльності – це можливість досягнення таких цілей: якісного виконання робіт, збереження конкурентоспроможності на ринку аудиторських послуг, належного проведення аудиторської перевірки та чіткого визначення завдань перевірки, чіткого визначення послідовності аудиторських процедур. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є аналіз та узагальнення матеріалів вітчизняних і зарубіжних вчених у плануванні аудиторської діяльності для якісного надання аудиторських послуг.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / пер. з англ. Ольховікова О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О. та ін. 2. Ільїна С. Б. Основи аудиту : навчально-практичний посібник [Електронний ресурс] / Ільїна С. Б. – К. : Кондор, 2009. – 378 с. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws>. 3. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту : навч. посібн. [Електронний ресурс] / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча – 2-ге вид. – К. : Каравела, 2005. – 560 с. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws>. 4. Немченко В. В. Аудит : підручник [Електронний ресурс] / В. В. Немченко, О. Ю. Редько. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 540 с. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws>.

УДК 657.6.657.36

Петреченко Н. С.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Анотація. Теоретично обґрунтовано визначення поняття "аудит дебіторської заборгованості".

Аннотация. Теоретически обосновано определение понятия "аудит дебиторской задолженности".

© Петреченко Н. С., 2012

Annotation. The definition of "audit of accounts receivable" is theoretically grounded.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, дебітори, аудит.

У даний час Україна знаходиться у складному економічному становищі, її охоплює криза платежів. На багатьох підприємствах збільшилася кількість дебіторів, а дебіторська заборгованість досягла до-статньо великих обсягів. Для нормального функціонування всіх ланок економіки України необхідно мати достовірну інформацію про фінансовий стан підприємств, й зокрема, про стан дебіторської заборгованості. У сучасних умовах джерелом отримання такої інформації є фінансова звітність. Умовою підвищення довіри користувачів до фінансової звітності є наявність висновку незалежного аудитора. У зв'язку з цим проведення досліджень щодо питань аудиту дебіторської заборгованості є актуальним. Над дослідженням даної теми працювали такі автори, як: Савченко В. Я., Іванова Н. А., Ролінський О. В., Мултанівська Т. В., Дікань Л. В.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування визначення поняття аудиту дебіторської заборгованості. Для досягнення поставленої мети вирішено такі завдання: проаналізовано підходи до визначення мети аудиту дебіторської заборгованості та встановлено основні завдання аудиту дебіторської заборгованості.

Згідно з Законом України "Про аудиторську діяльність" аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно з вимогами користувачів [1].

Складовою аудиту фінансової звітності є аудит дебіторської заборгованості. Проведення аудиту дебіторської заборгованості є одним з найскладніших питань аудиту, тому що саме в даному розділі допускається найбільше навмисних помилок, а користувачі фінансової звітності повинні бути впевнені у достовірності відображення дебіторської заборгованості для прийняття управлінських рішень.

Згідно з вимогами П(С)БО 10 дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємства на певну дату, а дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [2].

Для того щоб розкрити сутність аудиту дебіторської заборгованості, розглянуто визначення мети аудиту дебіторської заборгованості різними авторами. Так, на думку Іванової Н. А. та Ролінського О. В., метою аудиту дебіторської заборгованості є підтвердження інформації щодо повноти, достовірності, законності та правильності відображення в обліку та своєчасність розрахунків [3]. Мултанівська Т. В. метою аудиту дебіторської заборгованості вважає перевірку правильності відображення в обліку розрахунків підприємства з покупцями і замовниками та іншими дебіторами [4]. Савченко В. Я. розглядає мету аудиту дебіторської заборгованості як підтвердження достовірності, повноти, реальності і законності обліку дебіторської заборгованості у звітності, тобто у балансі підприємства [5].

Узагальнюючи підходи вчених, можна зробити висновок, що на сьогодні метою аудиту дебіторської заборгованості є перевірка та підтвердження інформації щодо повноти, достовірності, законності, реальності, правильності відображення в обліку підприємства дебіторської заборгованості.

У зв'язку з поставленою метою виконуються такі завдання: визначення наявності і правильності первинних документів, визначення стану дебіторської заборгованості, визначення правильності розрахунків за дебіторською заборгованістю, визначення належної класифікації дебіторської заборгованості та оцінка стану внутрішнього контролю [6]. Вирішення цих завдань дозволяє аудитору сформулювати судження стосовно ступеня достовірності відображення показника дебіторської заборгованості у фінансовій звітності підприємства.

Таким чином, проведене дослідження дозволило встановити відсутність в економічній літературі єдиного підходу до трактування мети аудиту дебіторської заборгованості й визначити потребу у проведенні подальших досліджень у цьому напрямі. Запропоноване авторське визначення є спробою узагальнення існуючих підходів, що дозволить більш зважено підійти до розуміння аудиту дебіторської заборгованості в контексті сучасного трактування мети аудиту.

Наук. керівн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22.04.1993 р. № 3126-XII (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/T_312500.html. 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 "Дебіторська заборгованість" : затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 № 237 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nibu.factor.ua/info/instrbug/psbu10/>. 3. Іванова Н. А. Організація і методика аудиту : навч. посібн. / Н. А. Іванова, О. В. Ролінський. – К. : Центр учбової літератури, 2008 – 216 с. 4. Мултанівська Т. В. Аудит : навч. посібн. / Т. В. Мултанівська, Т. С. Воїнова, О. О. Вороніна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 336 с. 5. Савченко В. Я. Аудит / В. Я. Савченко. – К. : КНЕУ, 2006. – 328 с. 6. Аудит : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Л. В. Дікань, Н. Ф. Четцова, Ю. О. Голуб та ін. ; [за заг. ред. канд. екон. наук, професора Л. В. Дікань]. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 276 с.

МІСЦЕ, РОЛЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. Обґрунтовано місце аудиту виробничих запасів серед перспективних напрямів аудиту, визначено роль та призначення такого аудиту в сучасних умовах господарювання.

Аннотация. Обосновано место аудита производственных запасов среди перспективных направлений аудита, определена роль и назначение такого аудита в современных условиях хозяйствования.

Annotation. The place of audit of production supplies among perspective directions of audit is grounded, a role and setting of such audit in the modern terms of management is identified.

Ключові слова: аудит, виробничі запаси, призначення аудиту, роль аудиту, місце аудиту виробничих запасів.

Розвиток різних форм власності в сучасних умовах господарювання значною мірою скоротив сферу відомчого контролю, обмежив втручання державних органів у фінансову діяльність підприємств та обумовив зростання потреби в незалежному від держави контролі достовірності, повноти бухгалтерської звітності та відповідності її чинному законодавству. Створення системи незалежного контролю, зокрема аудиту запасів, у першу чергу спрямоване на захист інтересів власників. Тому що від достовірності та об'єктивності відображення в бухгалтерському обліку й звітності операцій із виробничими запасами залежить правильність визначення основних показників, які характеризують результати господарської діяльності та реальний фінансовий стан підприємства. Враховуючи значний доробок науковців і практиків щодо аудиту виробничих запасів підприємства, безліч питань усе ж таки залишаються не вирішеними. Зокрема потребує теоретичного обґрунтування місце, роль і призначення аудиту виробничих запасів у сучасних умовах.

Важливість зазначених проблем та необхідність їх теоретичного дослідження й практичного обґрунтування обумовили вибір теми дослідження і вказують на її актуальність.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування місця, ролі і призначення аудиту виробничих запасів у сучасних умовах господарювання. Для досягнення поставленої мети досліджено методичні засади здійснення аудиту виробничих запасів (мету, завдання, предмет, джерела інформації); розглянуто зміст аудиту.

Аналіз нормативної бази [1] та літературних джерел [2; 3] дозволив зробити висновок, що метою аудиту виробничих запасів є висловлення аудитором думки про те, чи відповідає фінансова інформація щодо руху залишків виробничих запасів на підприємстві в усіх суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок її підготовки і надання користувачам.

Для досягнення основної мети аудиту, а також задоволення потреб користувачів в отриманні повної, правдивої та неупередженої інформації щодо виробничих запасів аудиторі необхідно виконати певні завдання. Загальне визначення завдання аудиту виробничих запасів полягає у встановленні достовірності й повноти відображення в бухгалтерському обліку та звітності всіх господарських фактів відносно залишків і руху виробничих запасів.

До предмета аудиту виробничих запасів належать процеси та явища, відображені документально, пов'язані з рухом виробничих запасів, їх залишками, оцінкою тощо [4, с. 368].

Джерела інформації аудиту виробничих запасів становлять предметну область дослідження. Це нормативні документи, облікова політика підприємства та джерела, у яких зафіксована інформація, що характеризує залишки і рух виробничих запасів [4, с. 369].

У ході аудиторської перевірки аудитором може бути прийняте рішення про необхідність застосування зовнішніх підтверджень для отримання достатніх аудиторських доказів, це право аудитора передбачено як міжнародними стандартами аудиту, так і ст. 22 Закону України "Про аудиторську діяльність" [1].

В аудиті можуть використовуватися акти ревізій та перевірок запасів, складені відповідними контролюючими органами, а також інформація, одержана в ході попереднього аудиту.

Ці джерела інформації мають допоміжний характер, проте їх дослідження дає можливість встановити місце підвищеного інформаційного ризику.

Важливо зазначити, що зміст аудиту визначається шляхом розгляду його класифікації. Так, залежно від об'єктів, аудит поділяється на аудит фінансової звітності, аудит основних засобів та



інших необоротних активів, аудит розрахункових операцій тощо. Але така класифікація не буде повною баз аудиту виробничих запасів. Адже основою господарської діяльності будь-якого промислового підприємства є товарно-матеріальні цінності, серед яких і виробничі запаси. Це пояснюється матеріалоемістю продукції, тому що на будь-якому промисловому підприємстві матеріальні затрати становлять приблизно 57 – 68 % собівартості [5, с. 6]. Окрім того, статистичні дані свідчать, що у 2010 році виробничі запаси склали близько 54 % оборотних активів у запасах товарно-матеріальних цінностей промисловості в цілому [5, с. 7].

Отже, аудит виробничих запасів промислового підприємства займає важливе місце серед усіх напрямів аудиту, оскільки виробничі запаси промислового підприємства становлять значну частину усіх обігових коштів та є головним засобом досягнення стратегічних цілей промислового підприємства. Роль аудиту виробничих запасів у сучасних умовах обґрунтована значним попитом з боку користувачів аудиторських послуг на незалежне судження аудитора стосовно показників, що характеризують стан обліку запасів промислового підприємства.

Зазначені висновки визначають призначення аудиту виробничих запасів, основною метою якого є висловлення незалежної думки аудитора про стан обліку запасів підприємства, шляхом перевірки операцій з надходження, переміщення і вибуття запасів промислового підприємства.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Про аудиторську діяльність : Закон України № 3125-ХІІ від 22.04.93 (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>. 2. Аудит. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Л. В. Дікань, Н. Ф. Четцова, Ю. О. Голуб та ін. ; [за заг. ред. канд. екон. наук, професора Л. В. Дікань]. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 276 с. 3. Мултанівська Т. В. Аудит : навчальний посібник / Т. В. Мултанівська, Т. С. Воїнова, О. О. Вороніна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 336 с. 4. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту : навч. посібн. / Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. – 2-ге вид. – К. : Каравелла, 2009. – 560 с. 5. Економіка України за 2010 рік (за даними Держжомстату) // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 17, 18. – С. 1, 6, 7.

Міхальчук А. О.

УДК 657.6

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ПРОВЕДЕННІ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ

Анотація. Розглянуто сутність і зміст аналітичних процедур. Визначено роль аналітичних процедур на кожному етапі аудиторської перевірки.

Анотация. Рассмотрены сущность и содержание аналитических процедур. Определена роль аналитических процедур на каждом этапе аудита.

Annotation. The essence and content of the analytical procedures are considered. The role of analytical procedures at each stage of the audit is determined.

Ключові слова: аудиторська перевірка, аналітичні процедури, методика аудиту.

Одним із важливих шляхів удосконалення методики аудиту є використання в процесі аудиторської перевірки аналітичних процедур. У сучасних умовах розвитку економіки України зростає значення аналітичних процедур як різновиду незалежних аудиторських доказів стосовно того, чи складені фінансові звіти суб'єкта господарювання в усіх суттєвих аспектах згідно з визначеною концептуальною основою фінансової звітності, що й обумовлює актуальність теми дослідження.

Мета даних тез полягає у визначенні сутності та змісту аналітичних процедур та розкритті ролі аналітичних процедур при здійсненні аудиторської перевірки.

Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: визначити, що означає термін "аналітичні процедури"; що включають у себе аналітичні процедури і для чого вони використовуються.

У процесі дослідження були використані такі методи: індукція, дедукція, аналогія, узагальнення та систематизація.

© Міхальчук А. О., 2012



При проведенні аудиторської перевірки для отримання достатніх і доречних аудиторських доказів важлива роль належить аналітичним процедурам, які виступають змістовою частиною методики аудиту. Згідно з МСА 520 аналітичні процедури – це оцінка фінансової інформації шляхом вивчення правдоподібних взаємозв'язків між фінансовими і нефінансовими даними. Аналітичні процедури включають також вивчення ідентифікованих відхилень та взаємозв'язків, що ідуть всупереч іншій відповідній інформації або значно відхиляються від прогнозованих сум [1]. Аналітичні процедури використовуються вже при оцінці вірогідності бухгалтерської звітності економічного суб'єкта, а аналіз його фінансово-господарської діяльності починається лише після того, як вірогідність установлена, оскільки аналізувати фінансово-господарську діяльність економічного суб'єкта при невірогідності його бухгалтерської звітності безглуздо [2].

У процесі аналітичних процедур фінансова інформація суб'єкта господарювання порівнюється з порівняною інформацією попередніх періодів, передбачуваними результатами діяльності суб'єкта та аналогічною галузевою інформацією. При проведенні аудиторської перевірки аналітичні процедури охоплюють аналіз зв'язків між елементами бухгалтерської інформації, які засновані на досвіді суб'єкта, та між фінансовою інформацією і відповідною інформацією нефінансового характеру (наприклад, витрати на оплату праці і чисельність працівників). Для здійснення аналітичних процедур використовуються різні методи, вибір і рівень застосування яких залежить від професійного судження аудитора та бачення ним об'єкта дослідження [1]. Мета аналітичних процедур полягає у вивченні діяльності суб'єкта господарювання та його середовищі, оцінці ризиків суттєвих викривлень, оцінці фінансового стану суб'єкта господарювання (в тому числі оцінці можливості підприємства залишатися таким, що функціонує) [3].

Також слід зазначити, що аналітичні процедури використовуються упродовж усього процесу аудиторської перевірки. Так, на стадії планування аудитор застосовує аналітичні процедури з метою отримання уявлення про бізнес суб'єкта господарювання і виявлення зон можливого ризику, а також визначення характеру, термінів і об'єму інших аудиторських процедур. При застосуванні аналітичних процедур на стадії перевірки по суті аудитор зобов'язаний розглянути і врахувати такі чинники, як цілі процедур і міру, в якій можна покладатися на їх результати (міра надійності), тип економічного суб'єкта, наявність інформації як фінансового, так і нефінансового характеру, достовірність, значущість, порівняність і джерело наявної інформації та знання, отримані під час попередніх перевірок.

На завершальній стадії аудиторської перевірки застосування аналітичних процедур дозволяє підтвердити або спростувати висновки, зроблені під час аудиту окремих сегментів або елементів бухгалтерської (фінансовою) звітності. Крім того, вони дають можливість виявити проблемні зони, що вимагають проведення додаткових процедур.

Аналітичні процедури займають особливе місце у здійсненні аудиторської перевірки, оскільки підвищують якість її проведення, дають змогу аудитору з'ясувати особливості діяльності суб'єкта господарювання – замовника аудиту, проаналізувати фінансовий стан замовника, визначити необхідність проведення додаткових аудиторських процедур та розробити рекомендації щодо покращення фінансового стану замовника, що є важливим у сучасних умовах розвитку економіки України.

Наук. керівн. Замятіна К. В.

Література: 1. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики ; пер. з англ. – К. : ТОВ "ІАМЦ АУ "СТАТУС", 2007. – 1172 с. 2. Попель О. Ю. Аналитические процедуры и их значение в аудите [Электронный ресурс] / Попель О. Ю. – Режим доступа : http://www.audit.ru/articles/article_12.html. 3. Рудницький В. С. Процедури моделювання та прийняття рішень в процесі аудиту : [монографія] / В. С. Рудницький, О. М. Бунда. – Львів : Вид. Львівської комерційної академії, 2009. – 216 с.

УДК 657.922

Лінчак О. І.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИБІРКОВИХ МЕТОДІВ В АУДИТІ

Анотація. Теоретично обґрунтовано доцільність застосування вибіркового методу в аудиті, визначено переваги та недоліки аудиторської вибірки.

© Лінчак О. І., 2012

101

"Управління розвитком", №7(128)2012



Аннотация. Теоретически обоснована целесообразность применения выборочных методов в аудите, определены преимущества и недостатки аудиторской выборки.

Annotation. The expediency of the use of sampling techniques in auditing is theoretically substantiated, the strengths and weaknesses of audit sampling are defined.

Ключові слова: вибіркові методи, аудиторська вибірка, випадковий відбір, систематичний відбір, відбір груп.

Проведення перевірок великих економічних суб'єктів, що мають значну кількість господарських операцій, суцільним методом практично неможливо й економічно недоцільно. У такій ситуації застосування вибіркових методів досліджень є цілком виправданим і актуальним, оскільки потрібно в обмежений термін виконати великий обсяг роботи.

Дослідженню питань застосування вибіркових методів в аудиті присвячені праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Особливу увагу питанням застосування вибіркових методів в аудиті приділяли такі вітчизняні науковці: Білуха М. Т., Васильєва Н. Є., Дорош Н. І., Загородній А. Г., Кудрицький Б. В., Кулаковська Л. П., Малькова Т. Н., Овчарик Р. Ю., Піча Ю. В., Пилипенко І. І., Редько О. Ю. Слід відмітити також внесок російських вчених: Андреева В. Д., Бичкової С. М., Данілевського Ю. О., Соколова Я. В., Суйца В. П., Шеремета А. Д. Проблеми аудиторської вибірки розкриті в працях відомих американських і британських економістів – Аренса Е. А. й Лоббека Дж. К., М. Еддоуса й Р. Стенс-Філда, Р. Доджа.

Мета дослідження – обґрунтування доцільності застосування вибіркових методів в аудиті, визначення переваг та недоліків аудиторської вибірки.

Аудиторська перевірка є процесом збору достатніх та відповідних доказів для того, щоб аудитор зміг сформулювати свою незалежну думку. У процесі перевірки аудитор використовує різноманітні методи, такі, як: суцільний, аналітичний, комбінований, вибірковий. При проведенні аудиторських перевірок аудитор найчастіше використовує вибіркові методи аудиту для скорочення обсягу робіт та зменшення їх вартості. Існують різноманітні вибіркові методи. Згідно з МСА основними вибірковими методами є: випадковий відбір, систематичний відбір, відбір монетарних елементів, відбір наздогад [1]. Одним із видів вибіркових методів є аудиторська вибірка.

Міжнародний стандарт аудиту № 530 "Аудиторська вибірка" визначає поняття "аудиторська вибірка як використання аудиторських процедур до менш як 100 % елементів у межах генеральної сукупності, яка стосується аудиту, так що всі елементи вибірки мають шанс бути відібраними з метою надання аудитору обґрунтування, на основі якого формуються висновки за всією генеральною сукупністю" [1].

Мултанівська Т. В., Воїнова Т. С. та Вороніна О. О. [2] обґрунтовують необхідність вибіркових методів тим, що вони дозволяють виконати аудит у обмеженні договором терміни, зменшити його трудомісткість, забезпечити високу якість аудиту при меншій кількості процедур. І водночас, це є перевагами вибіркових методів. Недоліком є те, що завжди існує певний ризик через ймовірність висловлення думки, яка буде відрізнитись від думки, висловленої на основі вивчення всієї генеральної сукупності.

На думку Бабич А. А. [3], використання вибіркового методу в аудиторській перевірці є необхідним та дозволяє спланувати її так, щоб максимально ефективно використовувати відведений робочий час.

Російські вчені Гетокова Л. М., Скородумов В. А., Чепник Н. А. [4], порівнюючи вибіркові методи з суцільними, визначають такі їх переваги:

- 1) можливість проводити експертизу звітності в короткий період, не зменшуючи при цьому якість аудиторської перевірки;
- 2) скорочення часу перевірки, надання аудитору можливості зупинитись на більш точних та надійних даних;
- 3) економія робочого часу на кожній ділянці дає змогу аудитору зосередитися на більш вагомих та нетрадиційних сферах у бізнесі клієнта;
- 4) дозволяє зменшити вартість і затрати часу на технічні сторони аудиторської перевірки.

Найважливішою перевагою вибіркових методів є зменшення вартості і затрат часу на технічні сторони аудиторської перевірки. Використовуючи у практиці вибіркові методи, аудитор спирається на досвід та інтуїцію. Вибіркові методи мають більше переваг, ніж недоліків, тому їх доцільно використовувати в процесі аудиту. Проте, зважаючи на особливості кожної аудиторської перевірки, необхідно керуватися професійним судженням аудитора, спираючись на МСА.

Застосування вибіркової перевірки дає змогу аудитору значно зменшити обсяг роботи, а отже, час і вартість аудиторської перевірки, й тим самим підвищити конкурентоспроможність аудиторської фірми. Але при цьому аудитор має бути максимально впевнений у тому, що його висновки, зроблені за результатами вибіркового обстеження, відповідають реальному фінансовому становищу економічного суб'єкта, який перевіряється, і можуть бути використані ним для оцінки достовірності всієї фінансової звітності підприємства.

Наук. керівн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року. Частина 1 ; пер. з англ. : Ольховікова О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О.

та ін. – К. : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторський посібник України, 2010. – 842 с. 2. Мултанівська Т. В. Аудит : навчальний посібник / Т. В. Мултанівська, Т. С. Воїнова, О. О. Вороніна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 336 с. 3. Бабич А. А. Необходимость и методология выборочного наблюдения в аудите [Электронный ресурс] / А. А. Бабич. – Режим доступа : <http://www.ncstu.ru>. 4. Гетокова Л. М. Аудит и сопутствующие услуги : учебное пособие / Л. М. Гетокова, В. А. Скородумов, Н. А. Чепник. – СПб. : Изд. СПбГУЭФ, 2010. – 208 с. 5. Проскуріна Н. М. Теоретичні засади обґрунтування вибіркового методу в аудиті [Електронний ресурс] / Н. М. Проскуріна. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuuv/Ekon/2011_34/statti/6_3.htm. 6. Шафоростов А. Аудиторская выборка по МСА 530: что, как и сколько / А. Шафоростов // Аудитор України. – 2011. – № 11. – С. 10–15.

УДК 657.633

Волковська Я. В.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕСТУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Проаналізовано зміст тестів оцінки внутрішнього контролю дебіторської заборгованості та запропоновано напрями вдосконалення анкети тестування внутрішнього контролю дебіторської заборгованості.

Аннотация. Проанализировано содержание оценки тестирования внутреннего контроля дебиторской задолженности и предложены направления совершенствования анкеты тестирования внутреннего контроля дебиторской задолженности.

Annotation. The content of tests assembling receivable internal control is analysed and the ways of improvement of testing form receivable internal control are identified.

Ключові слова: внутрішній контроль, дебіторська заборгованість, тестування внутрішнього контролю, аудиторська перевірка.

У результаті посилення конкуренції для аудиторів стає принципово важливим питання підвищення якості надання послуг, адже від цього залежить репутація на ринку. Це призводить до необхідності спеціалізації в наданні аудиторських послуг. Унаслідок того, що на сьогоднішній день дебіторська заборгованість підприємств-клієнтів складає значну частину їх оборотних активів, особливо важливим є проведення її аудиту, однією з процедур якого є оцінка внутрішнього контролю, що здійснюється переважно на основі тестування. Для кожного напрямку потрібні специфічні анкети тестування. Це й визначає актуальність даного дослідження.

Дослідженням питань аудиту дебіторської заборгованості займалися такі вчені-економісти, як: Т. І. Хоролець, К. О. Редько, Л. П. Кулаковська, Л. В. Томіловська, Т. С. Солоненко, Н. І. Дорош, тощо. Але внаслідок постійної зміни законодавства виникає необхідність проведення подальших досліджень у даному напрямі.

Метою дослідження є аналіз підходів до визначення змісту тестів для оцінки системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення тестування системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості. Завданнями дослідження є: аналіз тестів внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, запропонованих різними авторами; визначення недоліків тестування внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємства.

Перш ніж перевіряти достовірність складання фінансової звітності та її відповідності законодавчій базі, необхідно оцінити стан внутрішньогосподарського контролю даного підприємства, адже чим вище ефективність такого контролю, тим нижче аудиторський ризик та кількість у майбутньому проведених процедур.

Одним з найефективніших методів первинного формування думки про систему внутрішнього контролю є опитування, що проводиться за допомогою спеціальної анкети з детальними специфічними і цільовими питаннями щодо характеристик контрольованого середовища та процедур контролю, тобто здійснюється тестування – перевірка відповідності досліджуваного об'єкта заданим специфікаціям. Але відповіді на поставлені запитання не повинні розглядатися як остаточний доказ, оскільки, як правило, анкету пропонують заповнити компетентному працівнику, який може і не знати всіх деталей функціонування системи і відповідати, якою може бути система контролю із його точки зору, а не якою вона є насправді [1]. Так, тестування має недолік значного впливу людсь-



кого фактора, але аудитор при розробці своєї анкети ставить і контрольні запитання, що допомагають з'ясувати чесність та реальність відповідей.

Отже, для оцінки системи внутрішнього контролю аудитор для наочності і ефективності перевірки використовує спеціально розроблені тести внутрішнього контролю. Також важливо зазначити, що процедура тестування системи внутрішнього контролю обов'язково застосовується щодо кожного елемента фінансової звітності. При цьому кожний аудитор використовує власні анкети. Аналіз спеціальної літератури дозволив виявити певні переваги та недоліки таких тестів. Так, Кулаковська Л. П. пропонує форму тесту внутрішнього контролю дебіторської заборгованості та зобов'язань одночасно, тобто на її думку, дослідження доцільно та більш економічно проводити одразу за цими двома елементами фінансової звітності [2]. Стосовно цього можна зауважити, що зміст тестів є досить об'ємним, тому доцільно складати 2 робочі документи: відносно тестування дебіторської та кредиторської заборгованості окремо. Крім того, більшість питань присвячено організації контролю дебіторської заборгованості. У зв'язку з цим пропонується деталізувати тести щодо окремих елементів дебіторської заборгованості. Це дозволить оцінити ефективність внутрішнього контролю щодо типових помилок в обліку дебіторської заборгованості тощо.

Заслуговує на увагу також тест, запропонований Дегтяренко А. В. Разом з тим слід зазначити, що тут увага концентрується головним чином на тестуванні порядку документування дебіторської заборгованості [3]. На думку автора, доречно також включити до тесту питання стосовно порядку відображення дебіторської заборгованості в обліку.

Таким чином, можна зробити висновок, що оцінка внутрішнього контролю дебіторської заборгованості є важливим етапом здійснення аудиторської перевірки, і від її результатів залежить оцінка аудиторського ризику та кількість подальших процедур. Тому є важливим створення такої анкети тестування, яка б дозволила оцінити надійність контролю перш за все тих елементів дебіторської заборгованості, де найчастіше виникають помилки, що дасть можливість підвищити ефективність надання аудиторських послуг. Перспективним напрямом досліджень є розробка більш детальних анкет тестування ефективності внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємства з урахуванням змін у законодавстві України.

Наук. керівн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Садекова А. М. Сутність тестування для оцінки ефективності бухгалтерського контролю [Електронний ресурс] / Садекова А. М. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2011_31_2/ pdf. 2. Кулаковська Л. П. Організація та методика аудиту [Електронний ресурс] / Кулаковська Л. П. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/19740704/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/audit_debitorskoyi_zaborgovanosti_zobovuzan. 3. Дегтяренко А. В. Тести контролю в аудиті: прикладний інструментарій і переваги від застосування [Електронний ресурс] / Дегтяренко А. В. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/2011_1/20Degtyarenko.pdf. 4. Мельник Р. Особливості виявлення за даними бухгалтерського обліку ризикових фінансово-господарських операцій / Мельник Р. // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 2. – С. 176–184.

Шевко Я. О.

УДК 657.6:657.36

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Анотація. Теоретично обґрунтовані особливості аудиту дебіторської заборгованості та розроблені практично пропозиції щодо раціональної її організації.

Аннотация. Теоретически обоснованные особенности аудита дебиторской задолженности и разработанные практические предложения относительно рациональной её организации.

Annotation. Features of audit of account receivable and practical suggestions in relation to its rational organization are theoretically grounded and developed.

Ключові слова: аудит, дебіторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, розрахунки.

© Шевко Я. О., 2012



У сучасній економічній літературі розкриваються лише загальні підходи до організації аудиту дебіторської заборгованості. Ця тема актуальна саме тому, що проблеми аналізу дебіторської заборгованості є одними з найменш вивчених. Разом з тим у ринкових умовах постійно зростає необхідність правильного обліку дебіторської заборгованості, тому що цей показник має суттєвий вплив на фінансову стабільність підприємства, є одним з найважливіших показників, який характеризує фінансовий стан підприємства. На українських підприємствах стан розрахунків з дебіторами є достатньо напруженим. Це пов'язано з тим, що існують великі суми боргів на підприємствах, а також з тривалими термінами їх погашення. У наш час виникає необхідність удосконалення аудиту дебіторської заборгованості.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування поняття питань і розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності а "дебіторська заборгованість" та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності аудиту дебіторської заборгованості.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання: розкрити економічну сутність дебіторської заборгованості, визначити особливості проведення аудиту дебіторської.

Проблемами дослідження аудиту дебіторської заборгованості займалися багато вітчизняних і зарубіжних вчених, таких, як Бутинець Ф. Ф. [2], Голова С. Ф., Грязнова С. А., Р. Дамарі, Ковальов В. В., Маслов С. І., С. Хенк, Є. Петрик та ін.

Дебіторська заборгованість суттєво погіршує фінансове положення підприємства, вона є іммобілізацією грошових коштів відверненням їх з господарського обігу, що призводить до спаду темпів виробництва і результативних показників діяльності підприємства, оскільки прострочена дебіторська заборгованість підлягає віднесенню на затрати підприємства [1].

Згідно з вимогами П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість" сума заборгованості дебіторів на певну дату визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримує в майбутньому економічні вигоди та можливо достовірно визначити її суму [2].

Бутинець Ф. Ф. зазначається, що дебіторська заборгованість – це заборгованість різних підприємств, організацій і фізичних осіб підприємству [3].

В. Сопко вважав, що дебіторська заборгованість є сумою боргових вимог, які утворилися у різних юридичних та фізичних осіб перед підприємством у процесі господарської діяльності.

На думку автора, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості юридичних та фізичних осіб підприємству, яка існує на певну дату й утворилася в процесі господарської діяльності.

При проведенні аудиту дебіторської заборгованості спочатку перевіряється наявність та правильність оформлення первинних документів та здійснюється оцінка синтетичного й аналітичного обліку дебіторської заборгованості.

Наступним етапом є встановлення реальності дебіторської заборгованості. Водночас необхідно перевірити правильність списання заборгованості, строк позовної давності якої минув.

У ході аудиту важливе місце займає перевірка належної класифікації дебіторської заборгованості.

Потім потрібно провести оцінку стану дебіторської заборгованості. Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість має відобразитись у балансі за чистою реалізаційною вартістю, тобто за реальною сумою заборгованості, яку підприємство може мати [2].

Далі здійснюється перевірка правильності розрахунків за дебіторською заборгованістю (оплата коштами, векселями, застосування бартерних операцій, розрахунки іншими матеріальними цінностями) [4].

Потім необхідно провести перевірку правильності оцінки дебіторської заборгованості та розрахунку величини сумнівних боргів.

Для українських підприємств потрібно вдосконалити методику визначення резерву сумнівних боргів шляхом внесення змін до законодавства. Зараз більшість акціонерних товариств не створюють резерв сумнівних боргів, тому що для цього потрібно вилучати кошти з обороту; суми, які резервуються не включаються до валових витрат у податковому обліку, що не впливає на зменшення податку на прибуток; підприємства не бажають витратити зайві сили на створення цього резерву. Одним із шляхів вдосконалення законодавства є внесення змін до ЗУ "Про оподаткування прибутку підприємств" про включення до валових витрат сум, які були використані на створення резерву.

Таким чином, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості юридичних та фізичних осіб підприємству, яка існує на певну дату й утворилася в процесі господарської діяльності. Коли її облік на підприємстві добре організований, це сприяє достовірності даних і упорядкуванню інформації за розрахунками з дебіторами.

Наук. керівн. Мултанівська Т. В.

Література: 1. Карчова Н. В. Аналіз дебіторської заборгованості як інструмент підвищення аудиту / Н. В. Карчова. – 2011. – С. 52–53. 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість". 3. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник / Бутинець Ф. Ф. – 3-тє вид., доп. і переробл. – Житомир : ПП "Рута", 2006. – 512 с. 4. Ковальов В. В. Аудит : підручник / В. В. Ковальов. – К., 2007. – С. 376–377.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто основні проблеми автоматизації аудиту. Основну увагу приділено аналізу причин затримки розвитку ринку програмних продуктів для аудиту в Україні.

Аннотация. Рассмотрены основные проблемы автоматизации аудита. Особое внимание направлено на анализ причин задержки развития рынка программных продуктов для аудита в Украине.

Annotation. The basic problems of audit automation are considered. Special attention is directed at the analysis of the reasons of the market development arrest of software products for audit in Ukraine.

Ключові слова: аудит, автоматизація, проблеми автоматизації, програмне забезпечення.

В умовах розвитку інформаційних технологій особливого значення набуває автоматизація аудиту. Діюча практика проведення перевірок показує, що вдало підібране програмне забезпечення дозволяє суттєво скоротити витрати і час на проведення аудиту.

Серед вітчизняних науковців та практиків, які присвятили свої праці проблемам автоматизації аудиту, слід відзначити: Болдуєва М. В., Сапоговську О. В., Гаденко А. Д., Кислу Т. Г., Король Г. О. та інших. Узагальнення опублікованих робіт дає підстави стверджувати, що питання стосовно автоматизації аудиту досліджені в Україні недостатньо. Тому вивчення проблем автоматизації аудиту є актуальним та своєчасним.

Метою даного дослідження є узагальнення основних проблем автоматизації аудиту в Україні та розробка шляхів їх вирішення. Відповідно до поставленої мети було вирішено такі завдання: досліджено стан ринку програмних продуктів для аудиту в Україні; визначено проблеми адаптації іноземних програмних продуктів до вітчизняних умов здійснення аудиту; розроблено шляхи вирішення проблеми автоматизації аудиту в Україні.

У процесі дослідження були використані наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Ринок аудиторського програмного забезпечення в Україні тільки починає розвиватися. Серед спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення, яке становить завершені програмні продукти для продажу, можна назвати лише п'ять таких продуктів, а саме: програмний продукт "Асистент Аудитора" (розробник фірма "Сервіс-аудит"), програмний продукт "Помощник аудитора" (фірма "Гольдберг-аудит"), програмний продукт Abacus Professional, програмний комплекс "ЕкспрессАудит: ПРОФ" та програмний продукт "IT Audit: Аудитор" (КСБ "Мастер-Софт") [1]. Стан впровадження сучасних технологій в аудит в Україні значно гірший, ніж у розвинених країнах (наприклад, на російському ринку програмних продуктів з аудиту вже існують до десяти розробок) [2].

На світовому ринку представлені програмні засоби різних типів, що використовуються в роботі аудиторів, які можна поділити на дві великі групи: пакети прикладних програм загального і проблемно-орієнтованого призначення, а також програми автоматизації управління аудитом. Такі програми використовуються протягом усього процесу аудиту [3].

Хоча ніяке програмне забезпечення і не замінить самого аудитора, використовувати можливість спеціалізованого програмного забезпечення не тільки можна, але й просто необхідно. Причинами затримки розвитку ринку інформаційних технологій аудиторської діяльності в Україні є такі:

загальногалузеві причини: недостатній рівень розвитку аудиторського ринку; специфіка аудиторської діяльності, що полягає в неможливості повної формалізації процесу аудиту, необхідності формування професійного судження; низький рівень комп'ютерної грамотності користувачів [4]. Для вирішення впливу цих факторів необхідно вивчати ринок програмних продуктів з автоматизації аудиту та можливості цих програм, які дозволять аудиторським фірмам визначити необхідність та можливість їх впровадження у свою діяльність;

фінансові фактори: збільшуються вимоги до рівня кваліфікації персоналу, необхідність додаткових витрат на навчання; розробка аудиторського програмного забезпечення є досить копітким процесом, який, до того ж, потребує значних фінансових витрат. Збільшення частки витрат на розробку, впровадження інформаційних технологій та навчання персоналу є обов'язковою передумовою успіху проектів з автоматизації аудиту;



організаційні фактори: постає потреба в інформаційній безпеці підприємства; обмежений доступ до певних інформаційних ресурсів підприємства; відсутність чіткого розподілу обов'язків між працівниками. Шляхи зменшення впливу згаданих факторів: використовувати для обмеження у доступі паролі; необхідне чітке розмежування функцій та обов'язків між працівниками на підприємстві, одночасна робота в одній інформаційній системі одразу декількох користувачів можуть призвести до проблем з визначенням винних осіб і притягненням їх до відповідальності; довести до відома господарюючого суб'єкта про необхідність доступу до таких ресурсів;

технологічні фактори: виникнення непередбачених програмних помилок, збоїв, загроза знищення інформації; виїзний характер роботи аудиторів; застосування клієнтами різного програмного забезпечення; різна галузева спеціалізація клієнтів аудиторських фірм [2].

До того ж Сухарева Л. О. та Мігуліна О. О. виділяють дві загальні причини автоматизації аудиту в Україні: 1) брак інформації про програмні продукти з автоматизації аудиторської діяльності; 2) невідповідність багатьох існуючих аудиторських програм українському законодавству [2].

Складність вирішення зазначених проблем за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення полягає в тому, що забезпечення доступу до інформаційно-довідникових систем зовсім не рівнозначно систематизації нормативної інформації, яка необхідна аудитору для перевірки. Аудитору потрібна спеціалізована система добору інформації, яку повинні проводити фахівці-методологи, й інформацію, яка в ній циркулює, слід безперервно аналізувати. Сьогодні такої інформаційної системи на українському ринку поки не існує [4].

Більшість розробників програмного забезпечення для аудиторів вважають, що одним з напрямків розвитку автоматизації аудиту є перехід до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) і збільшення обсягу аудиторських послуг у цій галузі [5; 6].

Таким чином, використання програмного продукту для аудиту може полегшити роботу аудитору і вирішити більшість завдань, які перед ним постають. Отже, за останній час у нашій країні з'явилося п'ять програмних продуктів, які дають можливість тією чи іншою мірою автоматизувати аудит. Аудитору ці програмні продукти допомагають: автоматизувати всі рутинні операції при перевірці; суттєво знизити трудомісткість; знизити вірогідність помилки; скоротити термін проведення аудиту. Таким чином, науково обґрунтована автоматизація аудиту дозволить значно підвищити якість роботи аудитора.

Наук. керівн. Кривцова Т. О.

Література: 1. Гаденко А. Д. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : rusnauka.com. 2. Сухарева Л. О. Проблемні аспекти автоматизації аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Сухарева Л. О., Мігуліна О. О. – Режим доступу: nbuv.gov.ua. 3. Болдуєв М. В. Концептуальні підходи автоматизації аудиту внутрішнього контролю суб'єкта господарювання / Болдуєв М. В. // Прометей. – 3 (33). 4. Кисла Т. Г. Проблеми автоматизації аудиту [Електронний ресурс] / Кисла Т. Г. Король Г. О. – Режим доступу : rusnauka.com. 5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / пер. з англ. : Ольховська О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О., Гик О. В., Бендер С. Г. – К. : МФБ, АПУ, 2010. – 842 с. 6. Проблеми автоматизації аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : bissec.ks.ua. 7. Сапоговська О. В. Автоматизація вітчизняного аудиту : проблеми та перспективи / Сапоговська О. В. // Вісник ЖДТУ. – № 3 (53).

УДК 657.6

Чаава Д. Г.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Анотація. Досліджено теоретичні та методологічні аспекти, виявлено основні проблеми, розглянуто практичні пропозиції щодо раціональної організації обліку та аудиту дебіторської заборгованості.

Аннотация. Исследованы теоретические и методологические аспекты, выявлены основные проблемы, рассмотрены практические предложения относительно рациональной организации учета и аудита дебиторской задолженности.

© Чаава Д. Г., 2012



Annotation. Theoretical and methodological aspects are investigated, basic problems are exposed and practical suggestions in relation to rational organization of account and audit of account receivable are mentioned.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, дебітори, аудит.

Нормальне функціонування облікового процесу неможливе без надійної системи розрахунків між суб'єктами господарської діяльності, яка забезпечує надійність та швидкість проведення платежів. На сьогоднішній день в Україні приділяється недостатня увага державному та незалежному контролю за своєчасністю розрахунків. У зв'язку з цим відповідальність учасників розрахунків є низькою, а у деяких випадках і зовсім відсутньою, що призводить до виникнення значних сум дебіторської заборгованості та зумовлює проблематичність її погашення.

Проблеми впровадження, становлення, розвитку, застосування методичних прийомів, окремих особливостей аудиторської діяльності розглядалися в наукових працях та публікаціях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: Вірника В. Г. [1], Алексеєнко Д. А. [2], Шевчука В. А. [3], Дороша Н. І. [4], Р. Адамса [5], Дж. Робертсона [6], Делфіза Ф. Л. [7], Р. Доджа [8].

Метою дослідження є вирішення проблемних питань аудиту дебіторської заборгованості шляхом удосконалення методик бухгалтерського обліку та внесення змін у нормативно-правову базу України.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Мета аудиту дебіторської заборгованості полягає в перевірці правильності відображення в обліку розрахунків підприємства з покупцями і замовниками та іншими дебіторами. При проведенні обліку та аудиту дебіторської заборгованості виникає ряд проблемних питань, яким зараз приділяється незначна увага, але які потребують негайного вирішення.

Сьогодні більшою мірою через відсутність чіткого контролю за своєчасним стягненням сум з дебіторів та у зв'язку з неприйняттям у цьому напрямі достатніх діючих заходів відбувається збільшення допустимої та недопустимої простроченої дебіторської заборгованості. У багатьох випадках це обумовлене відсутністю конкретних відповідальних осіб за дотриманням розрахункової дисципліни. Одним з важелів покращення обліку й аудиту дебіторської заборгованості є створення на підприємстві спеціальних служб внутрішнього аудиту. Це може сприяти ефективному забезпеченню інформацією керівництва про стан розрахунків для прийняття управлінських рішень та складання звітності. Системний контроль за виконанням зобов'язань за договорами службами внутрішнього аудиту забезпечить своєчасність та повноту розрахунків дебіторів за своїми зобов'язаннями [9].

Для вітчизняних підприємств необхідно вдосконалити методику визначення суми резерву сумнівних боргів шляхом внесення змін у діюче законодавство для стимулювання створення підприємствами цього резерву. Оскільки зараз більшість акціонерних підприємств не створюють резерву сумнівних боргів у зв'язку з тим, що це вимагає вилучення з обороту коштів, які можуть бути задіяні в інших сферах діяльності; суми, які резервуються, не включаються до валових витрат у податковому обліку, що, у свою чергу, не впливає на зменшення податку на прибуток, тобто підприємства не хочуть нести додаткові трудові витрати на створення цього резерву.

Таким чином, значення інформації щодо дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності важко переоцінити. Раціонально організований облік сприяє упорядкуванню інформації прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій з дебіторами в умовах формування і становлення нових економічних відносин. Доцільним є створення ефективної системи внутрішнього аудиту та вдосконалення його структури, але створення ефективної системи контролю за якістю обліку розрахунків з дебіторами вимагає розробки чіткої та досконалої класифікації дебіторської заборгованості, уніфікації способів її оцінки та документів аналітичного обліку. Важливо вдосконалювати методику визначення суми резерву сумнівних боргів.

Наук. керівн. Коршунов Є. А.

Література: 1. Вірник В. Г. Аудит в Україні : підручник / В. Г. Вірник. – К., 2009. – С. 244–246. 2. Алексеєнко Д. Бурний рост рынка аудита / Д. Алексеєнко // Аудитор України. – 2009. – № 1. – С. 40–45. 3. Шевчук В. А. Аудит дебіторської заборгованості / В. А. Шевчук. – К., 2009. – С. 124–126. 4. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація / Н. І. Дорош. – К. : Вид. "Знання". 5. Адамс Р. Основы аудита / Адамс Р. ; пер. с англ. / М. В. Ольхов. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 376 с. 6. Робертсон Дж. Аудит / Робертсон Дж. ; пер. с англ. – М. : КПМГ, Аудиторская фирма "Контакт", 1993. – 496 с. 7. Дефлиз Ф. Л. Аудит Монтгомери / Дефлиз Ф. Л., Хирш М. Б. ; пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 542 с. 8. Додж Р. Краткое руководство по стандартам и нормам аудита / Р. Додж ; [пер. с англ.]. – М. : Финансы и статистика ; ЮНИТИ, 1992. – 240 с. 9. Кочинев Ю. Ю. Аудит. Теория и практика [текст] / Ю. Ю. Кочинев. – СПб. : Питер, 2009. – 432 с. 10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" – Режим доступу : <http://www.vs.com.ua/index.php?pageid=1469>. 11. Мултановская Т. В. Аудит в схемах и таблицах / Т. В. Мултановская, М. С. Горяева. – Х. : Фактор, 2009.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто особливості аудиту діяльності малого підприємства.

Аннотация. Рассмотрены особенности аудита деятельности малого предприятия.

Annotation. Features of the audit of small enterprises have been considered.

Ключові слова: аудит діяльності малого підприємства, Міжнародні стандарти аудиту.

У сучасних умовах в Україні малі підприємства виступають як наймасовіша, і найгнучкіша форма ділового життя. Малі підприємства не є суб'єктами обов'язкового аудиту, однак ряд питань, які виникають у ході їх фінансово-господарської діяльності, можна вирішити залучивши незалежних фахівців – аудиторів. При цьому методика аудиту малих підприємств має особливості, які аудитор зобов'язаний враховувати при здійсненні перевірки таких суб'єктів.

Питанням методики аудиту присвячені праці таких вітчизняних вчених, як: М. Білухи, Н. Дорош, О. Петрик, В. Савченко, Б. Усач, Л. Чернелевський [1 – 3]. Проблеми вдосконалення аудиту діяльності малих підприємств досліджували такі вчені, як: Балибюк І. В., Тиквій Н. В., Будько О. В., Запорожець Г. В. Проте, незважаючи на численні дослідження, проблеми і особливості аудиту на малому підприємстві не знайшли належного відображення на сторінках вітчизняних наукових видань. Усе це й обумовлює актуальність та своєчасність обраної теми дослідження.

Метою даного дослідження є виявлення особливостей аудиту діяльності малого підприємства.

Необхідно відмітити, що з 01.05.2011 р. в Україні в якості національних стандартів аудиту використовуються Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Отже, на даний момент не розроблено жодного національного стандарту відносно аудиту на підприємстві [4]. Аудит малого підприємства регламентується тільки одним міжнародним стандартом аудиту 1005 "Особливості аудиту малих підприємств" [5]. У ньому розглядаються характеристики малих підприємств, містяться рекомендації щодо застосування Міжнародних стандартів аудиту в процесі аудиторської перевірки малих підприємств, містяться рекомендації щодо проведення аудиторської перевірки у тих випадках, коли аудитор надає малому підприємству послуги у сфері бухгалтерського обліку.

Для аудиту звітності малих підприємств актуальним є питання суттєвості, оскільки такі підприємства мають порівняно незначні показники об'єму виробництва та скорочені форми звітності. З метою зменшення аудиторського ризику та запобігання викривлення даних при перевірці необхідно враховувати всі показники, тобто проводити суцільну перевірку [4].

При визначенні ризику контролю необхідно враховувати конкретні обставини, але буває доцільним прийняти цей ризик як високий, що потребує проведення певного набору аудиторських процедур, для того щоб знизити ризик невиявлення та забезпечити загальний ризик на припустимому рівні.

При формуванні аудиторських доказів у процесі аудиту малих підприємств переважно використовується проведення процедур перевірки по суті. Проблемою є одержання аудиторських доказів, на основі яких підтверджується критерій повноти інформації. Причиною такого становища може бути відсутність системи внутрішнього контролю або зацікавленість власника чи менеджера відображати в обліку не всі господарські операції [5].

Однією з особливостей аудиту малого підприємства є також визначення методу вибірки об'єктів перевірки. Враховуючи незначний обсяг генеральної сукупності даних суб'єктів малого бізнесу, доцільно перевірити 100 % елементів генеральної сукупності або 100 % елементів певної її частини (наприклад, 100 % усіх об'єктів, вартість яких вище вказаної суми) [4].

З огляду на все викладене, важливими заходами є удосконалення організації і методики проведення аудиту діяльності малих підприємств з метою підвищення якості та ефективності перевірки.

Таким чином, в результаті вивчення нормативних документів та спеціальної літератури можна виділити такі особливості аудиту малого підприємства: аудит малого підприємства регламентується тільки одним міжнародним стандартом аудиту 1005 "Особливості аудиту малих підприємств".



емств", з метою зменшення аудиторського ризику та запобігання викривлення даних при перевірці необхідно проводити суцільну перевірку, а також рекомендовано перевіряти в процесі аудиту 100 % елементів генеральної сукупності або 100 % елементів певної її частини. Ці особливості потрібно враховувати при розробці методики аудиту малого підприємства.

Наук. керівн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Дорош Н. І. Аудит: Теорія і практика / Н. І. Дорош. – К. : 2006. – 495 с. 2. Петрик О. А. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності : навч. посібн. / за заг. ред. О. А. Петрик. – К. : КНЕУ, 2008. – 472 с. 3. Чернелевський Л. М. Аудит: теорія і практика : навч. посібн. / Л. М. Чернелевський, Беренда Н. І. – К. : Знання, 2008. – 560 с. 4. Нетикша М. Особенности аудита малых предприятий / М. Нетикша // Главбух. – 2008. – № 21. – С. 41–44. 5. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики / пер. з англ. О. В., Селезньов, О. Л. Ольховікова, О. В. Гик та ін. – К. : Знання, 2007. – 1172 с. 6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. 7. Булков Г. В. Створення малих підприємств в Україні: проблеми теорії і практики / Г. В. Булков // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 2. – С. 30–34.

Волобуєва О. Ф.

УДК 657.6:657.37

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ

Анотація. Розглянуто діючу організацію аудиту фінансових звітів.

Аннотация. Рассмотрена действующая организация аудита финансовых отчетов.

Annotation. The operating organization of the audit of financial statements is considered.

Ключові слова: організація, організація процесу, організація аудиту фінансових звітів.

В умовах сучасного розвитку бізнесу, у зв'язку з очікуваним входженням України в європейський економічний та правовий простір, необхідність отримання достовірної звітності вимагає все більш жорстких вимог. Діюча система організації аудиту фінансових звітів має деякі недоліки. На підставі МСА 300, планування аудиту фінансових звітів пов'язане з визначенням його мети та завдань, відповідальності та обов'язків аудиторів.

Пріоритетне місце в наукових працях з аудиту відведено організації аудиту фінансових звітів, однак вони не розглядаються досконало.

Питання організації аудиту фінансової звітності в наукових працях розглядали вітчизняні вчені: Ковбич Т. М., Костирко Р. О., Кудрицький Б. В., Редько К. О., Янок Д. А. та зарубіжні автори: Данілкова С. А., Кірієнко Н. М., Молодкіна С. А., Голіков В. М. та ін.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування поняття "організація аудиту фінансових звітів" та розробка рекомендацій щодо вдосконалення організації процесу аудиту фінансових звітів.

Для виконання поставленої мети в дослідженні вирішені такі завдання: проаналізовано сучасні підходи щодо визначення поняття "організація аудиту фінансових звітів"; обґрунтовано сутність організації аудиторського процесу фінансових звітів та надано рекомендації щодо вдосконалення цього процесу.

Необхідність складання звітності на сучасному етапі розвитку господарських відносин в Україні визначається потребами в інформації про результати діяльності та фінансовий стан різних учасників господарського життя країни. Таку інформацію можна отримати за допомогою аналізу показників фінансової звітності, які надають загальну характеристику фінансово-майнового стану юридичної особи [1].

Згідно з вимогами П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" фінансова звітність повинна формуватися із дотриманням таких її якісних характеристик: зрозумілість; доречність; достовірність; зіставність [2].

Звітність є одним із зведених або вторинних бухгалтерських документів, показники яких також сприяють забезпеченню виконання бухгалтерським обліком покладених на нього функцій [3].

Знання основної процедури аудиту є основоположним в організації аудиту фінансових звітів, як для практика-аудитора, так і для майбутніх аудиторів.

© Волобуєва О. Ф., 2012



Для ефективної організації аудиту фінансових звітів аудиторам необхідно: чітко визначити дії, які потрібно виконувати та в якій послідовності; визначити мету та завдання, які потрібно вирішити для досягнення поставленої мети; визначити значимість досягнення мети та виконання поставлених завдань.

Отже, організація від франц. *organisation* – влаштувати, заснувати, створити [4, с. 430]. Також під організацією розуміють сукупність процесів або дій, спрямованих на об'єднання елементів, частин у цілу життєздатну, стійку систему.

Розглянемо поняття "організація аудиту фінансових звітів" з точки зору різних авторів (таблиця).

Таблиця

Основні визначення поняття "організація аудиту фінансових звітів"

Автор	Визначення
Білуха М. Т. [3, с. 24]	Упорядкованість, взаємодія окремих елементів, що знаходяться у функціональній залежності
Давидов Г. М. [5, с. 88]	Система заходів, яка забезпечує раціональне використання наявних ресурсів.
Пилипенко А. А. [6, с. 27]	Процес, пов'язаний зі свідомим впливом на об'єкт, а отже, і з наявністю організатора та контингенту суб'єктів, що підлягають організації (у даному сенсі поняття "організація" співпадає з поняттям "управління", хоча й не вичерпує його)

Кожна аудиторська перевірка складається з етапів і частин, які називаються стадіями. Автор пропонує розглянути три стадії організації аудиту фінансової звітності.

Стадія I. Перевірка фінансової звітності за формою: повнота заповнення реквізитів і граф звітності; правильність показників на початку звітного періоду; дотримання строків і термінів подання фінансової звітності.

Стадія II. Перевірка правильності складання кожної з форм звітності: арифметична перевірка кожної з форм; вивчення правильності ведення обліку; перевірка відповідності показників звітності даним бухгалтерського обліку.

Стадія III. Перевірка узгодженості показників форм фінансової звітності.

При цьому треба мати на увазі, що розпочинати дослідження звітності аудитор повинен із визначення відповідності форм звітності затвердженим нормативними документами формам і складання усіх типових форм.

У даному дослідженні теоретично обґрунтовано поняття "організація аудиту фінансових звітів" як сукупності дій, спрямованих на систематизацію складових частин аудиторського процесу, починаючи від перевірки фінансової звітності за формою та закінчуючи перевіркою узгодженості показників форм фінансової звітності. Розроблені рекомендації щодо вдосконалення організації процесу аудиту фінансових звітів. Таким чином, організація аудиторського процесу дозволить аудиторській фірмі зменшити витрати і час на складання плану та програми в кожній конкретній ситуації, а також допоможе збільшити ефективність контрольних заходів з виконання аудиторської перевірки.

Наук. керівн. Мултанівська Т. В.

Література: 1. Давидов Г. М. Аудит : [навч. посібн.] / Г. М. Давидов. – [2-ге вид., переробл. і доп.]. – К. : Тов. "Знання" ; КОО, 2001. 2. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": Міністерство фінансів України від 31 грудня 1999 року № 31. 3. Белуха Н. Т. Контроль и ревизия в отраслях народного хозяйства / Белуха Н. Т. – М. : Финансы и статистика, 1992. – 368 с. 4. Словарь иностранных языков. – М. : Русский язык, 1989. – 624 с. 5. Давидов Г. М. Аудит : навч. посібн. / Давидов Г. М. – 3-тє вид., стер. – К. : Тов. "Знання" ; КОО, 2002. – 363с. 6. Пилипенко А. А. Організація обліку і контролю : підручник / А. А. Пилипенко, В. І. Отенко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 424 с.

УДК 657.6:657.421

Кузнєцова О. М.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МЕТОДИКА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Анотація. Розглянуто поняття "основні засоби", теоретично обґрунтовано методику аудиту основних засобів.

© Кузнєцова О. М., 2012

III

"Управління розвитком", №7(128)2012



Аннотация. Рассмотрено понятие "основные средства", теоретически обоснована методика аудита основных средств.

Annotation. A concept "The fixed assets" is considered, the method of audit of the fixed assets is grounded in theory.

Ключові слова: основні засоби, аудит, організація, методика, аудиторські докази, суттєвість аудиту.

Аудит основних засобів відіграє важливу роль у загальному аудиті суб'єкта господарювання. Використання науково обґрунтованої методики здійснення аудиту є об'єктивним процесом, оскільки сприяє достовірності відображення інформації про основні засоби. Оскільки основні засоби, як правило, займають більшу частку в майні підприємства, ніж інші необоротні активи, тому аудитор при проведенні аудиторської перевірки основних засобів повинен витратити багато часу на отримання інформації про основні засоби. Оскільки специфіка аудиту основних засобів пов'язана з деякими особливостями, то існує потреба розглянути послідовність проведення аудиту основних засобів в Україні, тому обрана тема є актуальною.

Дослідженню аудиту основних засобів значну увагу в своїх працях приділили такі науковці, як: Б. Кругляк, Л. Кулаковська, Ю. Піча, Б. Усач та багато інших.

Метою даного дослідження є визначення поняття "основні засоби", виявлення особливостей методики аудиту основних засобів. Для досягнення мети були поставлені такі завдання: теоретично обґрунтувати поняття "основні засоби" на підставі різних точок зору; виявити особливості методики аудиту основних засобів.

У науковій літературі приділено багато уваги теоретичним та практичним питанням обліку основних засобів, проте єдиної думки щодо визначення терміна "основні засоби" науковцями не досягнуто.

Відповідно до П(С)БО 7 основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1].

Згідно з Податковим кодексом України основні засоби – це матеріальні активи, що признаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2 500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [2].

Бутинець Ф. Ф. визначає основні засоби як матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року [3, с. 125].

У Податковому кодексі відмовилися від поняття "основні фонди" на користь "основні засоби", що свідчить про наближеність Кодексу до положень бухгалтерського обліку. На основі порівняльного аналізу можна зробити висновок про подібність визначень поняття "основні засоби".

Для якісного проведення аудиту основних засобів виникає потреба ретельного його планування, розподілу перевірки на кілька етапів та досягнення на кожному з них поставлених цілей [4, с. 127].

Методика аудиту основних засобів складається з процедур підтвердження наявності, складу та руху основних засобів та включає наступні етапи перевірки.

На першому етапі проводиться перевірка руху основних засобів – перевіряється правильність відображення в обліку надходження основних засобів; правильність бухгалтерського обліку оприбуткування їх незалежно від форми власності підприємства. На другому етапі проводиться перевірка нарахування зносу (амортизації) на основні засоби – перевіряється застосування підприємством норм зносу основних засобів відповідно до чинного законодавства; порядку нарахування підприємством зносу основних засобів, застосування прискорених норм амортизації; правильність відображення в обліку зносу основних засобів залежно від форм власності. На третьому етапі проводиться перевірка проведення індексації основних засобів – перевіряється наявність проведення індексації балансової вартості основних засобів; правильність застосування коефіцієнтів індексації; використання знижуючих коефіцієнтів амортизації основних засобів; порядку відображення в обліку результатів індексації основних засобів. На четвертому етапі перевіряється порядок відображення ремонту основних засобів. На останньому етапі аудиту основних засобів перевіряють відповідність первинних документів синтетичним регістрам обліку. Для цього звіряються дані інвентарних карток обліку основних засобів з даними актів приймання-передачі основних засобів, Головної книги та фінансової звітності підприємства.

За цією методикою можна перевірити законність відображення в бухгалтерському обліку операцій щодо руху основних засобів, проконтролювати їх наявність і збереження, а також підтвердити достовірність статті бухгалтерського обліку "Основні засоби".

У дослідженні розглянуто поняття "основні засоби" та наведена методика проведення аудиту основних засобів. Дотримання усіх зазначених складових аудиторської перевірки дасть можливість аудиторю охопити загальну картину обліку основних засобів на підприємстві, провести якісний аудит.

Наук. керівн. Мултанівська Т. В.

Література: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" ; Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1/rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>. 2. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. 3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 224 с. 4. Усач Б. Ф. Організація та методика аудиту : підручник / Б. Ф. Усач, З. О. Душко, М. М. Колос. – К., 2006. – 295 с.

УДК 657.633

П'яткіна Е. В.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОЦІНКА СТАНУ ВНУТРІШНЬОГО МОНІТОРИНГУ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТУ

Анотація. Обґрунтовано пропозиції стосовно здійснення оцінки стану внутрішнього моніторингу контролю якості аудиту.

Аннотация. Обоснованы предложения относительно осуществления оценки состояния внутреннего мониторинга контроля качества аудита.

Annotation. Suggestions regarding the evaluation of internal monitoring of quality control audit are grounded.

Ключові слова: контроль якості аудиту, система контролю якості аудиту, внутрішній моніторинг контролю якості аудиту, оцінка.

У сучасних умовах кожна аудиторська фірма зобов'язана здійснювати моніторинг відповідності політики та процедур контролю якості (моніторинг) з метою отримання обґрунтованої впевненості, що її політика і процедури щодо системи контролю якості відповідні, адекватні, працюють ефективно й дотримуються на практиці. Моніторинг має включати постійний розгляд та оцінку системи контролю якості аудиторської фірми, а також перевірку окремих завершених завдань. Особливо це стосується невеличких фірм та аудиторів – суб'єктів підприємницької діяльності [1, с. 94–95]. Важливість проблематики внутрішнього моніторингу визнали Миронова О. В., Климов А. В., Пантелеєв В. П., Христофорова І. В., Столярова С. О., Пархоменко В. М., Несторенко І. І. Разом з тим не вирішеним залишається широке коло як теоретичних, так і практичних питань здійснення внутрішнього моніторингу контролю якості аудиту.

Метою дослідження є обґрунтування пропозицій стосовно здійснення оцінки стану системи внутрішнього моніторингу контролю якості аудиту. Завданням є визначення кола питань, які необхідно вивчити для об'єктивної оцінки стану внутрішнього моніторингу контролю якості аудиту.

З набранням чинності Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг [2] та нової редакції МСКЯ 1 [3] необхідність проведення моніторингу, тобто постійного нагляду за процесом здійснення аудиторської діяльності з метою підвищення якості аудиторських послуг, визнана широким загалом [4, с. 179]. Інша справа, що кожна аудиторська фірма має запровадити власну систему внутрішнього моніторингу, яка має враховувати специфіку її діяльності. При цьому варто враховувати, що відповідальність за її впровадження та належне функціонування покладається на керівника фірми.

У процесі моніторингу необхідно оцінити: виконання вимог професійних стандартів, а також законодавчих і нормативних актів; чи розроблено і впроваджено систему контролю якості; чи застосовується політика та процедури контролю якості аудиторської фірми з тим, щоб звіт відповідав стану справ клієнта [5].

Відповідно для забезпечення ефективного управління аудиторською фірмою необхідно періодично здійснювати оцінку стану внутрішнього моніторингу контролю якості аудиту. Результати



таких оцінок потрібно аналізувати, виявляти недоліки, усувати їх та уникати надалі. Для зручності систематизації та застосування пропонується запровадити контрольний лист, який включає перелік суттєвих питань, які дозволять об'єктивно і систематично оцінювати систему внутрішнього моніторингу (таблиця).

Таблиця

Контрольний лист з оцінки стану системи внутрішнього моніторингу контролю якості аудиту

Питання	Так / Ні	Коментар
Чи визначені наказом (або іншим документом): а) періодичність, об'єм і терміни проведення заходів з моніторингу (рекомендовано щорічно в кінці року); б) працівники, уповноважені проводити моніторинг і коригування процедур, які звітують безпосередньо перед керівництвом аудиторської організації; в) процедури проведення моніторингу		
Чи здійснюється в процесі моніторингу: а) перевірка і тестування дотримання загальних вимог і процедур контролю якості суб'єкта аудиту; б) вибіркова перевірка аудиторських процедур на предмет відповідності стандартам, а також вимогам і процедурам аудиторської організації; в) обговорення загальних висновків моніторингу з працівниками; г) усунення виявлених у ході моніторингу недоліків		
Чи визначені терміни усунення недоліків, виявлених у результаті моніторингу (не більше одного місяця від дня прийняття рішення)		

Контроль якості на рівні аудиторської фірми передбачає те, що аудиторська фірма повинна дотримуватися політики та процедур контролю якості. У результаті дослідження розроблено контрольний лист з оцінки стану системи внутрішнього моніторингу контролю якості аудиту. Для вдосконалення оцінки стану внутрішнього моніторингу доцільною буде подальша розробка тестів контролю, контрольних листів стосовно вивчення системи внутрішнього моніторингу контролю якості аудиту.

Наук. керівн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Миронова О. Аудиторська діяльність: організація системи внутрішнього контролю якості / О. Миронова. – Х. : Фактор, 2009. – 352 с. 2. Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 "Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг", затверджене рішенням Аудиторської палати України № 182/4 від 27.09.2007 р. // Аудиторська палата України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua/>. 3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / пер. з англ. : Ольховікова О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О. та ін. – К. : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2010. – 842 с. 4. Практичний аудит: анфАС та ПРОФІЛЬ / А. В. Климов, О. І. Миронова, В. П. Пантелєєв та ін. ; [за ред. В. Ю. Лісної]. – Х. : Фактор, 2010. – 720 с. 5. Христофорова І. В. Організація системи контролю якості аудиторських послуг в Україні / І. В. Христофорова. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=786>.

Старіков О. О.

УДК 657.4

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Обґрунтовано методичні засади аудиту фінансової звітності підприємства. Запропоновано уточнене визначення методики аудиту фінансової звітності.

© Старіков О. О., 2012

Аннотация. Обоснованы методические принципы аудита финансовой отчетности предприятия. Предложено уточненное определение методики аудита финансовой отчетности.

Annotation. Methodical principles of enterprise financial reporting audit are reasoned. The specified determination of methodology of the financial reporting audit is offered.

Ключові слова: аудит, фінансова звітність, методика аудиту фінансової звітності, метод аудиту.

У сучасних умовах ринкової економіки, коли наслідки останньої світової кризи цілком не усунуті, необхідність здійснення аудиту для підтвердження достовірності фінансової звітності набуває важливого значення. Це зумовлює певні перетворення, що відбуваються як на теоретичному, так і на методологічному рівні аудиту фінансової звітності. Тому питання удосконалення методичних засад аудиту фінансової звітності є вчасним та актуальним.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування й удосконалення методичних засад аудиту фінансової звітності підприємства.

Розгляд методичних засад аудиту фінансової звітності доцільно розпочати з основних аспектів, які є елементами методики аудиту. Адже методика аудиту фінансової звітності, на думку автора, становить сукупність прийомів, методів, способів і процедур, які використовує аудитор у певній послідовності для обробки аудиторських доказів з метою висловлення своєї незалежної думки про достовірність показників фінансової звітності у всіх суттєвих аспектах, а також їх відповідність концептуальній основі.

Враховуючи наведене визначення, можна констатувати, що метою аудиторської перевірки фінансових звітів є надання аудитору можливості висловити свою думку відносно того, чи відповідають підготовлені фінансові звіти в усіх суттєвих аспектах концептуальній основі фінансової звітності, тобто законодавчо-нормативній базі бухгалтерського обліку [1; 2].

Дослідження звітності відбувається за допомогою комплексу методів і прийомів, які й формують методику аудиту.

Метод аудиту – це сукупність спеціальних прийомів, за допомогою яких оцінюється стан об'єктів, що підлягають вивченню [3].

В аудиті використовуються загальнонаукові і спеціальні прийоми. Для аудиту характерним є використання методів і методичних прийомів, що застосовуються в господарському контролі. Специфікою використання загальнонаукових методів є можливість їх застосування на будь-якому етапі перевірки. Спеціальні методи та методичні прийоми використовуються при вивченні звітності підприємств [4].

Методика аудиту визначається передусім належним інформаційним забезпеченням аудитора. Зростання обсягів інформації потребує від аудитора певної її систематизації та класифікації, оскільки без такого підходу важко зібрати необхідні аудиторські докази, правильно оцінити господарські явища, факти, процеси виробництва.

Відповідно до міжнародних стандартів аудиту [5] аудиторська перевірка включає такі основні етапи: попереднє планування аудиту; розробка стратегії; планування аудиту (підготовка загального плану і програми); складання меморандуму; проведення аудиту (тестування засобів контролю і виконання аудиторських процедур по суті); завершення аудиту і складання аудиторського висновку. Кожен з етапів передбачає здійснення набору процедур, які повинен виконати аудитор.

Таким чином, у результаті теоретичних досліджень автором уточнено поняття методики аудиту фінансової звітності. Новизною такого уточнення є врахування усіх елементів, відповідно до норм чинного законодавства, необхідних для досягнення головної мети аудиту. Взагалі методика аудиту фінансової звітності має велике практичне значення, тому що перевірені та засвідчені аудитором результати діяльності дають впевненість користувачам фінансової звітності підприємства, а, зокрема, власникам у правильності їх рішень щодо подальшого інвестування чи утримання капіталу в такому підприємстві.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996 – XIV від 16.07.99 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>. 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>. 3. Мултанівська Т. В. Аудит : навчальний посібник / Т. В. Мултанівська, Т. С. Воїнова, О. О. Вороніна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 336 с. 4. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник / Бутинець Ф. Ф. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП "Рута", 2009. – 512 с. 5. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2009 року / пер. з англ. Селєзньов О. В., Ольховівка О. Л., Гик О. В. та ін. – К. : ТОВ "ІАМЦ АУ "СТАТУС", 2009. – 1152 с.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ДОХОДІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено теоретичне значення та сутність аудиту доходів підприємства в сучасних умовах ринку. Розглянуто методологію аудиту доходів торговельного підприємства та її вдосконалення.

Анотация. Исследовано теоретическое значение и сущность аудита доходов предприятия в современных условиях рынка. Рассмотрена методология аудита доходов торгового предприятия и ее совершенствование.

Annotation. The theoretical value and nature of the audit business income in the current market conditions was investigated. The methodology of audit revenues of a commercial enterprise and its improvement was considered.

Ключові слова: дохід, аудит доходу, торговельне підприємство, методика аудиту доходу.

Метою діяльності торговельного підприємства, як і іншої підприємницької діяльності є одержання прибутку. Доходи виникають у результаті проведення операцій, спрямованих на збільшення економічних вигід. Економічною вигодою є прибуток. Звідси отримання доходів прямо пропорційно впливає на суму отриманого прибутку, тобто на досягнення основної мети підприємництва. Тому всі об'єкти підприємницької діяльності прагнуть одержати кращі результати з цими показниками, а вони, у свою чергу, стають предметами аудиторських перевірок, які потребують детального вивчення.

Метою даного дослідження є визначення завдань аудиту доходів та його джерел інформації, а також розробка загальної послідовності проведення аудиту доходів діяльності торговельного підприємства.

При здійсненні аудиту доходів у торговельному підприємстві аудитор повинен:
перевірити правильність розподілення доходів за їх класифікаційними групами;
перевірити правильність визнання та оцінку доходу;
встановити достовірність даних первинних документів щодо визначення доходів;
перевірити правильність відображення доходів у первинних документах;
перевірити правильність ведення обліку доходів та відповідність його прийнятій обліковій політиці торговельного підприємства

Основними джерелами інформації для аудиту операцій з обліку доходів є: дані про облікову політику підприємства, первинні та облікові документи з обліку доходів, на основі яких формується прибуток підприємства (рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, договори купівлі-продажу, платіжні вимоги, платіжні доручення, довідки бухгалтерії), фінансова звітність, акти, аудиторські висновки та інша документація, яка була здійснена в минулих періодах, законодавчі акти та інші нормативні документи.

Основними проблемами аудиту доходів торговельної діяльності є високий ризик наявності недостовірної інформації, недостатньо ефективне використання сучасної практики і наукових розробок, відсутність досконалої методики складання робочих аудиторських документів, які були б закріплені законодавством України [3].

Багато авторів пропонують різні етапи проведення аудиту доходів. Проаналізувавши ці дані, можна вивести загальну послідовність аудиту обліку доходів для діяльності торговельного підприємства. Вона буде мати такий вигляд:

Визначення доходів згідно з критеріями П(С)БУ 15 "Дохід".

1. Перевірка достовірності визначення суми доходу.
2. Перевірка правильності отримання доходів у торговельній діяльності:
3. Перевірка правильності відображення господарських операцій на рахунках обліку доходів.
 - 3.1. Перевірка достовірності відображення отриманих даних у первинних документах.
 - 3.2. Зіставлення первинних документів, аналітичних та синтетичних облікових реєстрів з даними фінансової звітності підприємства.
 - 3.3. Розробка звіту з аудиту доходів діяльності торговельного підприємства.
4. Розвиток ринкової економіки дає поштовх необхідності розвитку аудиторської діяльності як одному з елементів контролю. Проведення загальної аудиторської перевірки дозволяє вчасно

виправляти помилки і запобігати шахрайству на торговельному підприємстві, а перевірка доходів допомагає йому розвиватись та отримувати від своєї діяльності більш ефективні результати.

Наук. керівн. Замятіна К. В.

Література: 1. Блонська В. І. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин / В. І. Блонська, О. М. Сподарик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.6. – С. 117–123. 2. Іванова Н. А. Організація і методика аудиту : навч. посібн. / Іванова Н. А., Ролінський О. В. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 216 с. 3. Майданевич Ю. П. Методика аудиту доходів і направлення его совершенствования / Майданевич Ю. П. // Вісник ЖТКУ. – № 3 (53) – С. 155–157. 4. Организация и методика аудита : конспект лекций для студентов спец. 8.050106 всех форм обучения / сост. Мултановская Т. В. – Х. : Изд. ХНЭУ, 2005. – 153 с.

УДК 657.633-021.4

Горжій І. А.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ВНУТРІШНЬОФІРМОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Анотація. Розглянуто теоретичні питання дослідження процесу контролю якості надання аудиторських послуг.

Аннотация. Рассмотрены теоретические вопросы исследования процесса контроля качества предоставления аудиторских услуг.

Annotation. The theoretical aspects as far as the process of quality control of auditing services is concerned were investigated.

Ключові слова: аудит, якість аудиторських послуг, нормативно-правове забезпечення, Аудиторська палата України.

Сучасні реалії розвитку аудиту в Україні активно впливають на необхідність вирішення проблеми створення внутрішніх стандартів контролю якості аудиторських послуг, яким належить важлива роль у нормативному забезпеченні аудиторської діяльності та професійному саморегулюванні. Вітчизняний досвід та зарубіжна практика свідчать про те, що застосування внутрішніх стандартів контролю якості аудиторських послуг є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності аудиторської фірми. Таким чином, внутрішньофірмовий контроль якості аудиторських послуг у сучасних умовах стає доволі актуальним.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування необхідності складання внутрішньофірмових стандартів якості аудиторських послуг та процесу контролю за якістю надання аудиторських послуг. Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: визначити необхідність створення системи внутрішньофірмового контролю якості аудиторських послуг; проаналізувати сутність процесу контролю за якістю аудиторських послуг.

Аналіз літературних джерел дозволяє виділити основні напрями створення системи внутрішньофірмових стандартів контролю якості на фірмі відповідно до міжнародних стандартів. Вагомий внесок у вивченні проблеми контролю аудиторських послуг зробили зарубіжні та вітчизняні вчені: Ф. Бутинець, М. Білуха, Т. Мултанівська, М. Горяєва, О. Редько, Я. Гончарук, Е. Гутцайт.

Завдяки кваліфікованим фахівцям система аудиту практично має апробовану систему забезпечення: інформаційно-методичне, програмно-технологічне, нормативно-правове. Воно повинне постійно оновлюватись відповідно до вимог та потреб аудиторської практики яка систематично змінюється [1].

Нормативно-правовим забезпеченням для створення та функціонування внутрішньофірмової системи контролю якості за наданими послугами є Міжнародний стандарт аудиту 220 "Контроль якості під час аудиту історичної фінансової інформації" (далі – МСА 220) та Міжнародний стандарт контролю якості № 1 "Контроль якості для фірм, що виконують аудит та огляд історичної фінансової інформації, а також інші завдання з надання впевненості, та надають супутні послуги" (далі – МСК Я 1).



В обох стандартах об'єктом управління є внутрішньофірмовий контроль якості, який має передбачати такий розподіл функцій, обов'язків та сфер діяльності аудиторського персоналу, який би дозволив досягнути найвищої якості при наданні послуг.

Професійне надання "якісних" аудиторських послуг є налагоджений процес формування документації з аудиту, завдяки чому, з одного боку, дає змогу аудитору створити базу аудиторських перевірок для внутрішньофірмового контролю якості аудиторських перевірок, а з іншого – в разі захисту сумлінності виконання своїх обов'язків.

Коли дотримуються критеріїв якості проведення аудиту, які встановлені в нормативних документах, тоді його можна вважати якісним. Крім критеріїв якості, необхідно дотримуватись вимог: п. 6 ст. 12 Закону України "Про аудиторську діяльність", згідно з яким аудитори повинні здійснювати перевірку контролю якості виконаних робіт; Кодексу етики професійних бухгалтерів; внутрішньофірмовими стандартами якості; Міжнародним стандартом аудиту (МСА); вимогам Реєстру аудиторських фірм та аудиторів і положення, розробленими Аудиторською палатою України (АПУ) [2; 3].

На систему якості аудиторських фірм впливають на практиці чинники, які не завжди дотримуються діючого законодавства. Автор погоджується з поглядами інших вчених, що для формалізації критеріїв якості потрібно змістити акцент на аналіз чинників, які її забезпечують. Виходячи з етапів процесу аудиту, їх можна класифікувати таким чином: укладання договору на аудит; планування аудиту; документування процесу аудиту; документування результатів аудиту [4; 5].

Організація системи внутрішнього контролю та її функціонування спрямовані на усунення ризиків діяльності. Предметом розробки внутрішньофірмових стандартів аудиторської діяльності як науково-практичного напрямку є організаційно-економічні відносини, які виникають у процесі надання аудиторських послуг та контролю якості.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в Україні потрібно розвивати систему забезпечення внутрішньофірмового контролю якості аудиту та постійно підвищувати роль аудиторської діяльності. Також необхідно удосконалити нормативну базу, враховуючи всі аспекти аудиторської сфери діяльності в країні, спираючись на вимоги міжнародних стандартів, і саме тоді Україна зможе вийти на міжнародну арену надання якісних аудиторських послуг.

Наук. керівн. Мултанівська Т. В.

Література: 1. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник для студентів спеціальності "Облік та аудит" вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. – [3-тє вид., доп. і переробл.]. – Житомир : Рута, 2006. – 512 с. 2. Мултанівська Т. В. Внутрішньофірмовий контроль якості аудиту / Т. В. Мултанівська, М. С. Горяєва // Економіка розвитку. – 2009. – № 1 (49). – С. 91–95. 3. Гутцайт Е. М. Аудит: концепция, проблемы, эффективность, стандарты / Гутцайт Е. М. – М. : ЭЛИТ 2000 ; ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 400 с. 4. Редько О. Якість аудиторських послуг: філософія та міфологія / О. Редько // Бухгалтерський облік та аудит. – 2009. – № 1.4. 5. Білуха М. Т. Курс аудиту / Білуха М. Т. – К. : Вища школа: Тов. "Знання", 1998. – 573 с. 6. Гончарук Я. А. Аудит : навч. посібн. / Я. А. Гончарук, В. С. Рудницький. – [3-тє вид., переробл. і доп.] – К. : Знання, 2007. – 443 с.

Набойченко К. А.

УДК 657.633:657.422

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АУДИТУ ЗАПАСІВ НА ВЕЛИКИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. Розглянуто організацію та методику проведення аудиту запасів на великих промислових підприємствах.

Аннотация. Рассмотрена организация и методика аудита на больших промышленных предприятиях.

Annotation. In this article the organization and methods of audit on large industrial enterprises was considered.

Ключові слова: аудит запасів, методика аудиту запасів, промислові підприємства.

© Набойченко К. А., 2012



У сучасних умовах господарювання важливого значення набувають проблеми розвитку великих промислових підприємств, а відтак актуальним є питання удосконалення методики аудиту, зокрема аудиту такого важливого елемента діяльності великих промислових підприємств, як запаси. Питання аудиту запасів висвітлюють багато вчених у своїх дослідженнях, наприклад такі, як: Савченко В. Я., Бутинець Ф. Ф., Череп О. Г., Білуха М. Т., Кулаковська Л. П., Піча Ю. В., Усач Б. Ф. та ін.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка напрямів удосконалення методики аудиту запасів на великих промислових підприємствах.

Методи, що використані при дослідженні: спостереження, системного аналізу, конкретизації, логічного узагальнення.

Результати дослідження полягають у тому, що питання аудиту запасів на промислових підприємствах не втрачають своєї актуальності й потребують подальшого дослідження.

Задля досягнення поставленої мети, перш за все автор визначає, що становлять запаси на промислових підприємствах.

Відповідно до П(С)БО 9 запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1].

Виходячи з цього визначення можна дійти висновку, що запаси – це складова частина економічних ресурсів підприємства, які перебувають у процесі виробництва, або утримуються для подальшого продажу.

У літературі зустрічається багато визначень поняття "аудит запасів". Кожен автор має свою думку щодо методики проведення аудиту, етапів проведення, процедур перевірки.

Аудит запасів – це важливий елемент у роботі будь-якого підприємства. На думку Кулаковської Л. П., метою аудиту виробничих запасів є висловлення аудитором думки про те, чи відповідає фінансова інформація щодо руху і залишків виробничих запасів на підприємстві в усіх суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок її підготовки і надання користувачам [2].

Організація проведення аудиторських перевірок включає такі стадії: 1) діяльність до початку роботи, – на цьому етапі складається договір між двома сторонами на проведення аудиту; 2) планування та складання програми аудиту, – розробляється загальний план аудиту, графік та строки проведення аудиту; 3) проведення процедур аудиту та отримання аудиторських доказів, збір аудиторських доказів за допомогою проведення відповідних процедур аудиту; 4) формулювання висновків та складання аудиторського звіту, формулювання висновків та складання підсумкової документації [3].

Аудиторська практика свідчить, що найтипівішими видами порушень у бухгалтерському обліку запасів є такі:

- 1) у первинних документах з обліку запасів часто відсутні всі необхідні реквізити;
- 2) порушуються терміни проведення інвентаризацій;
- 3) порушується порядок відшкодування вартості запасів матеріально відповідальними особами, результатом чого є недоотримання сум нанесеного збитку;
- 4) неправильне віднесення деяких об'єктів до складу малоцінних і швидкозношуваних предметів;
- 5) порушуються норми списання запасів [4].

У зв'язку з цим запропоновані такі напрями вдосконалення аудиту запасів промислового підприємства:

- збільшити контроль за надходженням, зберіганням та списанням запасів, тому що на даний момент часу на підприємствах контроль за запасами майже не ведеться;
- підвищити ефективність роботи за допомогою комп'ютерної техніки;
- розробити внутрішньофірмові методики аудиту;
- розробити методики складання аудиторських робочих документів;
- збільшити площу складських приміщень.

Таким чином, було вирішено поставлені завдання, проаналізовано основні положення методики аудиту запасів; визначено стадії проведення аудиту запасів; узагальнено види порушень в обліку запасів та запропоновані шляхи вдосконалення методики аудиту запасів на великих промислових підприємствах.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. П(С)БО 9 "Запаси", затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 (зі змінами та доповненнями). 2. Кулаковська Л. П. Основи аудиту : навч. посібн. / Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. – 3-тє вид. – К. : Каравела, 2006. – 312 с. 3. Слюнина Т. Л. Организация и методика аудита : конспект лекций / Слюнина Т. Л. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2002. – 96 с. 4. Модели і методи прийняття рішень в аналізі і аудиті / за ред. Бутиця Ф. Ф. – Житомир : ЖДТУ, 2004. – 352 с.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АУДИТУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто питання удосконалення методики аудиту запасів підприємства шляхом визначення пріоритетних напрямів аудиторської перевірки останніх. Основну увагу приділено систематизації типових помилок за результатами аудиторських перевірок запасів підприємства.

Анотация. Рассмотрено усовершенствование методики аудита запасов путем определения приоритетных направлений аудиторской проверки последних. Основное внимание уделено систематизации типичных ошибок по результатам аудиторских проверок запасов предприятия.

Annotation. Improvement of technique of audit of stocks by definition of priority directions at their research in which basis ordering of typical errors by results of auditor checks lies is considered.

Ключові слова: методика, аудит запасів, незалежний контроль, фінансова звітність, типові помилки.

Аудит запасів підприємства є одним із найскладніших та найбільш трудомістких етапів перевірки фінансової звітності. На сьогоднішній день існують загальноприйняті методики аудиту запасів підприємства, але жодна з них не є досконалою. Досліджувані питання висвітлюються у працях таких провідних авторів: Сопки В. В., Бутинця Ф. Ф., Чумаченка М. Р., Поповича П. Я., Білухи М. Т., Кулаковської Л. П., Палій В. Ф., Сука Л. К. та інших. Проте єдиної одноставної думки серед науковців з приводу існування універсальної методики аудиту запасів, на жаль, немає. Це обумовлює актуальність та своєчасність обраної теми дослідження.

Метою даного дослідження є розробка напрямів удосконалення аудиту запасів. Задля реалізації мети необхідно вирішити такі завдання: дати теоретичне обґрунтування визначення поняття "методика аудиту запасів"; розглянути основні етапи проведення аудиту запасів; систематизувати типові помилки; розробити можливі варіанти коригування методики аудиту. У процесі дослідження були використані наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація.

Так, під методикою аудиту запасів слід розуміти сукупність способів та прийомів вивчення перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності, що стосуються запасів суб'єкта господарювання, з метою висловлення незалежної думки аудитора про їх достовірність в усіх суттєвих аспектах та про відповідність вимогам законів України.

Також варто зазначити, що результатом проведення аудиту є незалежне професійне судження, яке викладене аудитором у формі висновку. Крім того, зазначене висловлення носить ризиковий характер. Тобто аудитор має постійно шукати невідповідності, визначати, наскільки вони суттєві, оцінювати причини їх виникнення, часто – мету їх виникнення, що можна оформити в окремий етап аудиту, а не лише як процес збору необхідної інформації. Адже згідно Міжнародного стандарту аудиту 240 "Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, при аудиті фінансової звітності" в процесі планування та виконання аудиторських процедур аудитор необхідно оцінити ризик суттєвих викривлень фінансової звітності, які виникли в результаті шахрайства або помилки. Термін "шахрайство" стосується умисного неправильного представлення фінансової звітності однією або кількома посадовими особами підприємства. Як шахрайство можна розглядати такі дії, котрі необхідно враховувати не тільки при проведенні аудиту запасів, а й аудиту взагалі. До них відносяться: фальсифікація, зміна облікових записів або документів, незаконне привласнення активів, приховування або пропуск інформації в облікових записах, умисно неправильне застосування облікової політики, неправильна інтерпретація фактів [1; 2].

Типовими помилками під час здійснення операцій з запасами є: незадовільна організація складського господарства, невиконання завдань щодо придбання матеріалів, завищення собівартості придбаних матеріалів, порушення правил приймання вантажів, неповне оприбуткування запасів, необґрунтовані претензії до постачальників, нераціональне витрачання матеріалів на виробництво, порушення норм і лімітів відпуску матеріалів, порушення проведення порядку інвентаризації, нестача, надлишок, присвоєння товарно-матеріальних цінностей, помилки і подробиці в документах, заміна нових матеріалів старими, помилки у визначенні сум уцінок, до оцінок запасів та їх відображення в обліку, незадовільне ведення бухгалтерського обліку [3; 4].



Даючи оцінку виявленим порушенням, аудитор повинен визначити їх зміст як ненавмисної помилки чи шахрайства. У цьому випадку варто скористатися додатковими даними по підприємству, котрі, за наявності, збільшують ризик виникнення помилок, а саме: чи є сумніви в компетенції та чесності керівництва, чи спостерігається загальний спад у галузі, чи має місце висока плинність кадрів серед бухгалтерів та фінансистів, чи характерна наявність незвичайних операцій.

З метою спрощення проведення аудиту нижче відображені типові помилки з посиланнями на нормативні документи та найбільш доцільні методи їх дослідження: 1) незадовільна організація бухгалтерського обліку (ЗУ "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 № 996) – опитування, обстеження; 2) неповне оприбуткування запасів, що надійшли (Наказ про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини та матеріалів № 193 від 19.04.93) – документальна перевірка по суті, фактична перевірка, обстеження; 3. Порушення норм або лімітів списання запасів (Типовий порядок визначення норм запасів ТМЦ № 17-60/29, 07-102 від 31.05.93) – документальна перевірка по суті, арифметична перевірка; 4) виявлення недостач, лишків, присвоєння запасів, зменшення собівартості заготовельних матеріалів (Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, ТМЦ, грошових коштів і документів та розрахунків № 69 від 11.08.94) – фактична перевірка, документальна перевірка по суті, арифметична перевірка; 5) помилки та підробки при кодуванні документів (Наказ про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини та матеріалів № 193 від 19.04.93) – документальна перевірка по суті; 6) відсутність договору про повну матеріальну відповідальність (Ст. 121 Кодексу законів про оплату праці) – обстеження; 7) неправильне визначення первісної вартості запасів (Положення (стандарт) бухгалтерського обліку П(С)БО 9 "Запаси" пункт 9;14.) – документальна перевірка по суті, арифметична перевірка; 8) неправильне визначення первісної вартості запасів, виготовлених власними силами підприємства(П(С)БО 9 "Запаси" пункт 10; П(С)БО 16 "Витрати" пункт 11) – документальна перевірка по суті, арифметична перевірка; 9) використання декількох методів оцінки при відпуску запасів, що мають однакове призначення (П(С)БО 9 "Запаси" пункт 16) – документальна перевірка за формою; 10) відсутність інформації про методи оцінки вибуття запасів (П(С)БО 9 "Запаси" пункт 29) – обстеження, оглядова перевірка.

Таким чином, проведений аналіз типових помилок дає основу для коригування діючої методики аудиту (стосовно формування пріоритетних напрямів (етапів) перевірки), або навіть формування нової, універсальної. Також наведені рекомендації допоможуть скоротити час на проведення перевірки, надати вищий ступінь гарантії виявлення помилок та знайти своє відображення в аудиторському висновкові.

Наук. керівн. Кривцова Т. О.

Література: 1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / пер. з англ. : Ольховська О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О. та ін. – К. : МФБ, АПУ, 2010. – 842 с. 2. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі і аудиті / за ред. Бутинця Ф. Ф. – Житомир : ЖДТУ, 2004. – 352 с. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" від 31.03.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua. 4. Чернелевський Л. М. Аудит: теорія і практика : навч. посібн. / Чернелевський Л. М., Беренда Н. І. – К. : Хай-Тек Прес, 2008. – С. 81–89.

УДК 657.6:657.36

Архипова О. К.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Анотація. Теоретично обґрунтовано поняття аудиту кредиторської заборгованості. Визначено суттєві аспекти аудиту кредиторської заборгованості.

Аннотация. Теоретично обосновано понятие аудита кредиторской задолженности. Определены существенные аспекты аудита кредиторской задолженности.

© Архипова О. К., 2012



Annotation. The concept of audit of accounts payable is grounded by the author. Determination of significant aspects of auditing accounts payable is given.

Ключові слова: зобов'язання, кредиторська заборгованість, аудит кредиторської заборгованості.

Проведення аудиту кредиторської заборгованості має велику актуальність, тому що це стимулює підприємство до більш ретельного і регулярного проведення інвентаризації кредиторської заборгованості, активного проведення заходів щодо стягнення заборгованості з неплатників грошових коштів.

Питання аудиту кредиторської заборгованості розглядали такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: В. Савченко [1], Б. Усач [2], Ф. Бутинець [3], Л. Кулаковська [4], Ю. Кочинев [5] та інші.

Метою даного дослідження є розгляд особливостей аудиту кредиторської заборгованості та розробка пропозицій щодо удосконалення аудиту кредиторської заборгованості.

Кредиторська заборгованість є одним із джерел формування засобів для підприємств і тому виступає складовою частиною господарських операцій економічних суб'єктів з точки зору їх фінансової стабільності. Через це стають актуальними питання методики проведення аудиту кредиторської заборгованості. Через це стають актуальними питання методики проведення аудиту кредиторської заборгованості з метою надання повної і правдивої інформації для прийняття управлінських рішень щодо визначення фінансового стану підприємств, результатів його діяльності та перспективного розвитку.

Кредиторська заборгованість хоча і є тимчасовим залученням позикових засобів, але в результаті негативно впливає на стан підприємства, оскільки наявність кредиторської заборгованості говорить про неплатоспроможність підприємства і підриває авторитет підприємства у покупців та замовників. Кредиторська заборгованість з терміном позовної давності, що проходить, підлягає віднесенню до бюджету, тобто остаточно вилучається з господарської діяльності підприємств-виробників.

Більшість авторів не виділяють розробку робочих програм аудиторської діяльності, а виділяють завдання аудиту, що повинні бути перевірені при аудиті кредиторської заборгованості.

Наприклад, Савченко В. Я. [1] визначає такі завдання під час перевірки кредиторської заборгованості: вивчення реальності кредиторської заборгованості – як довгострокової, так і поточної; перевірка наявності простроченої кредиторської заборгованості; вивчення кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності; перевірка достовірності відображення за відповідними статтями балансу суми кредиторської заборгованості.

Усач Б. Ф. [2] не виділяє аудиту кредиторської заборгованості, а пропонує аудит: довгострокових позик і векселів; короткострокових кредитів та прострочених позик, розрахунків з постачальниками і підрядниками, розрахунків за податками й платежами.

Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. [4] розглядають питання аудиту розрахунків із бюджетом, де метою аудиту, на їх погляд, є висловлення аудитором думки про те, чи відповідають ці розрахунки за всіма податками і зборами в усіх суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок їх нарахування та сплати до відповідних рівнів бюджету.

Бутинець Ф. Ф. [3] метою аудиту операцій із зобов'язаннями визначає встановлення достовірності первинних даних щодо наявності зобов'язань перед кредиторами, повноти і своєчасності відображення первинних даних у зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку зобов'язань і його відповідності прийнятій обліковій політиці, реальності наявних зобов'язань, законності й доцільності проведених розрахунків, достовірності відображення стану зобов'язань у звітності господарюючого суб'єкта.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємства дуже важливим є управління розмірами кредиторської заборгованості, яка являє собою можливість підприємства тимчасово використовувати запозичені ресурси, але, з іншого боку, також зменшує показники платоспроможності і ліквідності. Окрім цього, наявність простроченої заборгованості може призвести до погіршення іміджу підприємства. При правильному управлінні кредиторською заборгованістю можна усунути негативні наслідки її наявності. Це можливо за умови правильно організованої системи обліку, аналізу та аудиту кредиторської заборгованості [2].

Аналіз літературних джерел стосовно аудиту кредиторської заборгованості свідчить, що в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених по-різному розглядається методика аудиту кредиторської заборгованості.

Наук. керівн. Коршунов Є. А.

Література: 1. Савченко В. Я. Аудит : навч. посібн. / В. Я. Савченко. – К. : КНЕУ, 2005. – 322 с. 2. Усач Б. Ф. Аудит : навч. посібн. / Б. Ф. Усач. – К. : Знання-Прес, 2002. – 223 с. 3. Аудит і ревізія підприємницької діяльності : навч. посібн. / за ред. Ф. Ф. Бутиця. – Житомир : ПП "Рута", 2005. – 416 с. 4. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту : навч. посібн. / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – К. : Каравелла, 2005. – 322 с. 5. Кочинев Ю. Ю. Аудит. Теорія і практика [текст] / Ю. Ю. Кочинев. – СПб. : Питер, 2009. – 432 с. 6. Мерзликіна Е. М. Аудит [текст] / Е. М. Мерзликіна, Ю. П. Никольская. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 368 с.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Анотація. Розглянуто основні напрями вдосконалення аудиту розрахунків з оплати праці в сучасних умовах господарювання.

Аннотация. Рассмотрены основные направления усовершенствования аудита расчетов по оплате труда в современных условиях хозяйствования.

Annotation. The main directions of improvement of audit settlements on wages in the current economic conditions are regarded.

Ключові слова: аудит, оплата праці, розрахунки з оплати праці.

В останні роки в Україні відбулися кардинальні зміни в багатьох сферах економічної діяльності, зокрема і в контролі за оплатою праці. Поряд із цим слід зазначити, що серед існуючих форм контролю саме аудит отримує усе більшого розвитку та розповсюдження. Підприємства замовляють не тільки обов'язковий аудит, але й ініціативний – перевірки окремих видів діяльності підприємства, типів операцій, стану розрахунків та ін.

Одним з найбільш актуальних та суперечливих напрямів аудиторських перевірок є аудит розрахунків з оплати праці. Цей напрям аудиту досить складний, оскільки потребує значних трудових витрат і передбачає постійне ведення роботи, направленої на максимальне скорочення часу перевірки без зниження при цьому якості.

Питанням аудиту розрахунків з оплати праці та проблемам його розвитку присвятили свої дослідження ряд вчених та практиків: М. Білуха, А. Богомолів, Н. Верхоглядова, Г. Давидов, Н. Дорош, Л. Кулаковська, Ю. Піча, В. Савченко, В. Собко та ін. [1].

Узагальнення опублікованих з досліджуваної проблеми робіт дає підстави стверджувати, що напрями вдосконалення аудиту розрахунків з оплати праці не систематизовано та не узагальнено. Усе це й обумовлює актуальність і своєчасність обраної теми дослідження.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування напрямів вдосконалення аудиту розрахунків з оплати праці. Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: дослідити основні етапи аудиту розрахунків з оплати праці; виявити проблемні питання стосовно аудиторських перевірок розрахунків з оплати праці та розробити основні напрями його вдосконалення.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

По-перше, під розрахунками з оплати праці підприємства пропонується розуміти розрахунки з оплати праці найманих працівників та розрахунки з бюджетом і державними позабюджетними цільовими фондами. До заробітної плати відносять основну заробітну плату, додаткову та інші заохочувальні та компенсаційні виплати. До розрахунків з бюджетом та державними позабюджетними цільовими фондами відносяться розрахунки з нарахувань та утримань ЄСВ, ПДФО.

Під аудитом розрахунків з оплати праці слід розуміти незалежну перевірку правильного відображення в бухгалтерському обліку розрахунків з оплати праці та достовірності показників звітності.

Об'єктами аудиту розрахунків з оплати праці є розрахунки з виплат працівникам; зобов'язання з оплата праці; нарахування та утримання із заробітної плати [2].

Законодавчо-нормативним забезпеченням аудиту розрахунків з оплати праці є: Кодекс законів з праці України, Закон України "З оплати праці", Закон України "Про відпустки", Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб", Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності", Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття".

По-друге, слід зазначити, що основними напрямками аудиту розрахунків з оплати праці є: перевірка правильності перерахувань та виплати заробітної плати працівникам підприємства; перевірка правильності обліку нарахувань та виплати заробітної плати; перевірка правильності встановлення та нарахування надбавок, винагород, матеріальної допомоги і премій; перевірка правильності обліку утримань із заробітної плати; перевірка порядку розрахунків з оплати праці при звільненні працівників [2].

По-третє, оскільки аудиторська перевірка розрахунків з оплати праці, перш за все, стосується саме облікових даних за досліджуваним напрямом, то одним із напрямів удосконалення аудиту



розрахунків з оплати праці є удосконалення аналітичного обліку розрахунків з оплати праці. Дані аналітичного обліку відіграють важливу роль, характеризуючи розміщення та склад персоналу за місцями його використання, відпрацьований і невідпрацьований час, обсяг продукції, виконання норм продажів, фонд заробітної плати та його структуру, динаміку заробітної плати за категоріями персоналу, місцями виникнення витрат [3].

У якості другого напрямку вдосконалення аудиту розрахунків з оплати праці пропонується використання комп'ютерних програм при здійсненні аудиту розрахунків з оплати праці. Таких, як ІТ: Audit: Аудитор, Audit XP, Audit Modern та інші. Це значно спростить та вдосконалив даний вид перевірки [4]. Існує велика кількість аудиторських програм, що дозволяють здійснювати аудиторську перевірку як окремих сфер діяльності підприємства (наприклад, як у даному випадку, аудит розрахунків з оплати праці), так і в цілому [4].

Таким чином, було розглянуто деякі напрями вдосконалення аудиту розрахунків з оплати праці. Однак запропоновані напрями вдосконалення аудиту розрахунків з оплати праці не є остаточними, тому напрями вдосконалення аудиту розрахунків з оплати праці потребують подальших теоретичних розробок.

Наук. керівн. Кривцова Т. О.

Література: 1. Петрик Е. Аудит расчетов по оплате труда и другим выплатам работникам: требования к организации и методике / Е. Петрик, Н. Шульга // Бухгалтерский учет и аудит . – 2006. – № 12. 2. Савченко В. Я. Аудит : навч. посібн. / В. Я. Савченко. – К. : КНЕУ, 2005. – С. 254–260. 3. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. – 3-тє вид., доп. і переробл. – Житомир : ПП "Рута", 2006. – С. 255–262. 4. Бойко Н. М. Порівняльна оцінка та вибір програмних продуктів аудиту [Електронний ресурс] / Н. М. Бойко. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/>.

Абрамова Ю. В.

УДК 357.6

Студент 4 курсу

Харківського національного університету будівництва та архітектури

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто основні проблеми становлення інституту аудиту в Україні та деякі заходи щодо покращення його розвитку.

Аннотация. Рассмотрены основные проблемы становления института аудита в Украине и рассмотрены некоторые меры для улучшения ситуации.

Annotation. The main problems of Ukrainian audit institution formation as well as certain suggestions for improvement of its current position have been regarded.

Ключові слова: інститут аудиту, контроль.

Розвиток ринку та виникнення недержавної форми власності дуже змінили систему фінансового контролю в Україні. Саме тому виникла потреба у достовірності, об'єктивності та законності фінансової звітності для кола її користувачів, чим зумовлено виникнення і подальший розвиток в Україні аудиту як незалежної форми контролю. Аудит уже набув чітких ознак невід'ємного елемента інфраструктури ринкової економіки в Україні. Сучасна діяльність Аудиторської палати України (АПУ) та Спілки аудиторів України (САУ) націлені на розвиток аудиторської діяльності та удосконалення її нормативного регулювання. Але методи, якими вони користуються, не повністю вирішують проблеми аудиту, тому що прийняті рішення не завжди мають практичну реалізацію [1].

Метою даного дослідження є розкриття проблем становлення інституту аудиту в Україні та можливих шляхів їх вирішення.

За 20 років в Україні встановлено систему незалежного аудиту, яка схожа з країнами, які мають ринкову економіку. Розвиток системи незалежного аудиту набуває все більшої актуальності, особливо у час євроінтеграції української економіки. Основними чинниками, що перешкоджають

© Абрамова Ю. В., 2012



ефективному розвитку інституту аудиту в Україні, є, перш за все, досить суперечливі законодавчі акти, що регулюють проведення аудиту.

Також багато питань викликає невизначеність формулювання ст. 3 Закону України "Про аудиторську діяльність" про те, що аудиторські послуги можуть надаватися у формі аудиторських перевірок та пов'язаних з ним експертиз, консультацій із питань бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності фізичних та юридичних осіб [2].

Становлення інституту аудиту в нашій державі полягає у розв'язанні ключових проблем, від яких залежить подальший розвиток ринкових відносин. До них можна віднести:

- 1) невеликий попит на професійні аудиторські послуги, оскільки велика кількість підприємств не має достатніх знань про необхідність та корисність діяльності аудиторів;
- 2) досить високий рівень конкуренції з іноземними аудиторськими фірмами;
- 3) розпорядження НБУ, у якому він сам і решта банків України підлягають перевірці іноземними аудиторами.

Також важливу роль у становленні аудиту відіграє недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів, відсутність типових форм документів з аудиту та відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту тощо.

Разом із тим виникнення аудиту в сфері підприємницької діяльності має в цілому для держави певні переваги, порівняно з іншими формами фінансово-господарського контролю, як економія коштів для держави, які витрачаються на утримання контрольно-ревізійного апарату.

Також до бюджету надходять додаткові кошти в результаті сплати податків аудиторськими фірмами [3].

Велика кількість положень Міжнародних стандартів аудиту націлені на зарубіжні ринки, тому деякі розділи треба пристосувати до умов нашої держави.

Також до основних напрямів щодо ефективного розвитку інституту аудиту в Україні треба віднести: удосконалення правової бази аудиту, підвищення професійного рівня аудиторів та контроль якості робіт і послуг аудиторів, а також посилення інформованості суб'єктів господарювання стосовно важливості системи аудиторських перевірок в умовах ринкової економіки.

Наук. керівн. Петриківа О. С.

Література: 1. Бондар В. П. Удосконалення системи організації аудиторської діяльності в Україні / В. П. Бондар // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 9. – С. 16–19. 2. Редько О. Аудиторські послуги в Україні: перші кроки до ринку / О. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 11. – С. 49–55. 3. Усач Б. Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Б. Ф. Усач // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 217–222.

УДК 657.633

Кудрицька Ю. О.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

СУТНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. Розглянуто поняття "внутрішній аудит", розкрито його сутність та необхідність упровадження його на підприємствах.

Аннотация. Рассмотрено понятие "внутренний аудит", раскрыта его сущность и необходимость внедрения его на предприятиях.

Annotation. The concept of "internal audit", its nature and the need to implement it in the workplace have been revealed.

Ключові слова: внутрішній аудит, сутність внутрішнього аудиту.

© Кудрицька Ю. О., 2012

125

"Управління розвитком", №7(128)2012



Потреба у внутрішньому аудиті виникає на великих підприємствах у зв'язку з тим, що вище керівництво не займається повсякденним контролем діяльності організації і низьких управлінських структур. Внутрішній аудит дає інформацію про цю діяльність й підтверджує достовірність звітів менеджерів. Внутрішній аудит необхідний, головним чином, для підтвердження втрати ресурсів та здійснення необхідних змін усередині підприємства. Тому вивчення сутності внутрішнього аудиту є необхідною умовою обґрунтування його впровадження на підприємстві. Дослідженням теоретичних основ внутрішнього аудиту присвячені наукові праці таких вчених, як: Бровко Т. О., Верхоглядова Н. І., Майданевича П. Н., Волошиної Є. І., Мелехової Т. О., Назарової К. О., Чуєнков А. Є.

Метою дослідження є обґрунтування сутності поняття "внутрішній аудит", процедури його впровадження на підприємствах. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: визначити поняття "внутрішній аудит"; визначити сутність внутрішнього аудиту в сучасних умовах.

Внутрішній аудит є одним із засобів контролю за правомірністю та ефективністю діяльності підприємства. Міжнародний інститут внутрішніх аудиторів дає таке визначення поняття "внутрішній аудит": внутрішній аудит – це організована на економічному суб'єкті в інтересах його власників і регламентована його внутрішніми документами система контролю над дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку та надійності функціонування системи внутрішнього контролю. Серед вчених існують різні погляди щодо визначення поняття "внутрішній аудит". Так, ряд вчених розглядають його як функцію управління: внутрішній аудит – це функція, яка надає незалежні, об'єктивні гарантії та консультації, спрямовані на удосконалення господарської діяльності підприємства, тобто контроль і аналіз фінансової звітності [1]. Інші вважають, що це вид діяльності, тобто внутрішній аудит – це діяльність підприємства незалежного, об'єктивного засвідчення та надання рекомендацій, що допомагає йому у вдосконаленні своєї діяльності [2; 3]. Одним з найважливіших аспектів діяльності внутрішнього аудиту є визначення та аналіз можливих зовнішніх і внутрішніх ризиків при розробці та впровадженні нових проектів, а також вироблення рекомендацій, що дозволяють знизити рівень ризику або мінімізувати можливі втрати. Внутрішні аудитори здійснюють моніторинг витрачання фондів за різними проектами або програмами, аналізує фінансову і управлінську звітність компанії, її достовірність та своєчасність.

Також існує підхід до поняття "внутрішній аудит", як до знаряддя, а саме: внутрішній аудит – це знаряддя управління, що постачає адміністративне і технічне керівництво підприємства результатами виконаного аналізу з питань налагодження ефективної виробничої і ринкової діяльності [4]. На думку автора, найбільш прийнятним визначенням є визначення поняття внутрішнього аудиту як функції управління. Наведені визначення різноманітні, що пояснюється відсутністю єдиного нормативного документа, який регулював би відносини у сфері внутрішнього аудиту, але вони недостатньо повно визначають сутність внутрішнього аудиту.

На думку Бурцева В. В., "сутність внутрішнього аудиту" – це спосіб організації внутрішнього контролю функціонування усіх ланцюжків управління, який здійснюється співробітниками спеціалізованого підрозділу, з метою допомоги адміністративному апарату організації [5]. Мелехова Т. О. [6] та Чуєнков А. Є. [7] пропонують визначити сутність внутрішнього аудиту через його функції. Вони виділяють такі основні функції: контрольна, захисна, аналітична, координаційна, інформаційна, консультаційна функції. Найбільшу увагу слід звернути на контрольну функцію. Серед усіх перелічених функцій саме функція контролю дає реальну оцінку стану підприємства, адже вона полягає у визначенні адекватності політики підприємства встановленим параметрам та оцінці ефективності обліку. Тому, на думку автора, сутність внутрішнього аудиту – це вдосконалення організації управління підприємством, реальна оцінка його стану та постійний контроль за діяльністю підприємства.

Таким чином, можна зробити висновок, що в сучасній літературі єдиного визначення поняття "внутрішній аудит" та "сутність внутрішнього аудиту" немає. Це свідчить про те, що процес становлення теорії внутрішнього аудиту не завершений і потребує подальшого вивчення. У сучасних умовах сутність внутрішнього аудиту можна розкрити через контрольну функцію. Адже ситуація, яка склалася в Україні, зумовлює потребу постійного контролю керівника за діяльністю свого. Отже, ефективний внутрішній аудит сприятиме успішному розвитку діяльності підприємства в сучасних умовах.

Наук. керівн. Мултанівська Т. В.

Література: 1. Аудит [учебное пособие] / под ред. к.э.н., доц. П. Н. Майданевича, к.э.н., асс. Е. И. Волошиной. – Симферополь : ЧП "Предприятие Феникс", 2008. – 700 с. 2. Верхоглядова Н. І. Розвиток внутрішнього аудиту // Н. І. Верхоглядова // Економіка і регіон. – 2009. – № 1 (20). – С. 136–139. 3. Назарова К. О. Сучасний стан та проблеми аналітичного забезпечення внутрішнього аудиту на підприємствах торгівлі / К. О. Назарова // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2009. – № 647. – С. 433–440. 4. Бровко О. Т. Організаційні аспекти та інформаційне забезпечення внутрішнього аудиту товарних запасів / О. Т. Бровко // Економічні науки. – Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3 (53). – С. 48–50. 5. Бурцев В. В. Принципы внутреннего аудита / Бурцев В. В. // Бухгалтерский учет. – 1998. – № 2. – С. 80–81. 6. Мелехова Т. О. Обґрунтування функцій внутрішнього та зовнішнього аудиту податків / Т. О. Мелехова // Наука й економіка. – 2010. – № 2 (18). – С. 116–120. 7. Чуєнков А. Є. Сутність та організація служби внутрішнього аудиту / А. Є. Чуєнков // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2010. – № 7–8. – С. 38–42.

АУДИТ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. Розглянуто фактори, які впливають на сучасний стан аудиту в Україні. Розкрито перспективи розвитку аудиту в Україні.

Аннотация. Рассмотрены факторы, влияющие на современное состояние аудита в Украине. Раскрыты перспективы развития аудита в Украине.

Annotation. The factors affecting the present state of audit in Ukraine have been regarded. Audit prospects in Ukraine are disclosed.

Ключові слова: аудит, стан аудиту, перспективи розвитку аудиту, Аудиторська палата України.

У світі аудиторські фірми займають достатньо вигідну позицію. Так, виконуючи своє завдання, вони приносять користь фінансово-кредитним установам, органам державного регулювання і контролю (податковим органам, фонду державного майна, органами державної статистики та іншим). Однак в Україні сьогодні ситуація на ринку аудиторських послуг досить складна, тому дослідження сучасного стану та перспектив розвитку аудиту є актуальним.

Метою даного дослідження є обґрунтування стану ринку аудиторських послуг в Україні та перспектив його розвитку. Для досягнення мети були поставлені такі завдання: проаналізувати існуючі умови розвитку аудиту в Україні; виявити негативні фактори, які перешкоджають розвитку аудиту в Україні; розробити шляхи вирішення існуючих проблем аудиту в Україні та окреслити можливі перспективи розвитку останнього.

Перш за все, слід відмітити користь роботи аудиторів для державних контролюючих органів. Якщо державні органи у своїх перевірках будуть спиратися на звіти аудиторів, то для перевірок останніх потрібно буде менше часу та сил. Що і сталося після впровадження Нідерландського досвіду та підписання Генеральної угоди про співробітництво та взаємодію між Аудиторською палатою України та Державною податковою службою України [1]. Виходячи з цього, незалежна перевірка сприяє не тільки економії коштів держбюджету за рахунок скорочення штату державних контролюючих органів, а й додатковим надходженням коштів до бюджету у вигляді податків, які сплачують аудиторські фірми [2].

По-друге, результати аудиторських перевірок корисні банківським та кредитним установам. Вони, у свою чергу, спираючись на висновок аудитора, мають впевненість і значну економію коштів при проведенні аналізу платоспроможності, фінансового та майнового стану підприємства тощо.

По-третє, аудитори є ніби радниками в оптимізації роботи підприємства, його підрозділів, ведення бухгалтерського обліку, вони надають практичні поради та методичні рекомендації своїм клієнтам. Їх у своїх інтересах можуть використати власники підприємства, управлінський персонал (менеджери, керівники підрозділів), робітники і службовці.

Отже, при проведенні аудиту необхідність у багаторазовості перевірок однієї та тієї самої інформації відпадає. Ось чому урядами багатьох країн світу широко використовуються аудиторські послуги [3].

Щодо тенденцій, що мають місце як у світі, так і в Україні, кількість аудиторів у цілому збільшується, що обумовлює посилення конкуренції на ринку аудиторських послуг. Цей фактор виступає позитивним, бо призводить до підвищення якості аудиту. Однак поряд із цим є і негативна тенденція: ті, хто не змогли досягти успіху, все рівно залишаються, але залишаються "формальними" аудиторами [4].

До того ж головними суб'єктами на ринку аудиторських послуг в Україні є іноземні компанії (Ernst and Young (Британія); PricewaterhouseCoopers (Англія); KPMG (США); Deloitte and Touch (Великобританія)), які мають довіру іноземних партнерів, використовують передові методики та технології. Як наслідок – більша та найцікавіша для вітчизняних аудиторів частина ринку аудиторських послуг України належить саме цій "Великій четвірці".

На жаль, окрім цього негативного фактора, що стримує розвиток аудиту в Україні, є ще ряд факторів, які негативно впливають на стан вітчизняного аудиту, а саме: недостатня кількість якісних кваліфікованих кадрів; брак досвіду діяльності національних спеціалістів; недостатня комп'ютеризація аудиту; наявність формальних аудиторів; недостатня кількість СПД середнього класу



(основних замовників аудиторських послуг); застосування неадапованого до українських реалій нормативного та методичного забезпечення; нестабільність законодавства в Україні; недостатня підтримка з боку держави вітчизняних аудиторських компаній на ринку.

Тому останнім часом у багатьох вітчизняних аудиторських фірмах головними джерелом прибутку є надходження не від аудиторських перевірок, а від надання супутніх аудиту послуг, таких, як консалтинг, бухгалтерський аутсорсінг та інше. До того ж, ціни на них суттєво знижені.

Поряд із наведеними негативними факторами, що стримують розвиток аудиту в Україні, цінним фактом залишається середній рівень рентабельності діяльності вітчизняних фірм, який приблизно складає 25 %, у той час як в іноземних аудиторських фірмах – 44 % [5].

Отже, для покращення та прискорення розвитку вітчизняних аудиторських фірм та аудиту в цілому, необхідно: підвищувати рівень підготовки аудиторів; сприяти розвитку інвестицій в інтелектуальний капітал [6], комп'ютеризації аудиту; застосовувати страхування професійної відповідальності аудитора перед клієнтом.

Наведені рекомендації слід підсилити ще й діями з боку держави, а саме: забезпечити законодавчу стабільність; підтримку середніх підприємців у розвитку; адаптацію нормативного та методичного забезпечення до вітчизняних реалій; забезпечити підтримку у формуванні великих національних аудиторських компаній на ринку аудиторських послуг; упроваджувати міжнародні системи контролю якості аудиторських послуг у роботу аудиторів та Аудиторської палати України; враховувати результати аудиторських перевірок іншими суб'єктами державного фінансового контролю.

Наук. керівн. Кривцова Т. О.

Література: 1. Новини власна справа [Електронний ресурс] / Варшавський Роман. – Режим доступу : <http://vlasnasprava.info/news>. 2. Вісник податкової служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/article>. 3. Блог журналу "корреспондент": Ross Rogers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blogs.korrespondent.net>. 4. Рябцева Я. Г. Правове регулювання аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Я. Г. Рябцева. – Режим доступу : <http://blog.ubr.ua/praktika-biznesa>. 5. Блог маркетингових досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poglyad.com/blog/>. 6. Об ACCA [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.acca.co.uk/ukraine/>.

Тесленко Ю. Р.

УДК 657.633

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ АУДИТОРСЬКИХ ПРОЦЕДУР У ВНУТРІШНЬОМУ АУДИТІ

Анотація. Визначено особливості застосування процедур у внутрішньому аудиті та запропоновано шляхи його вдосконалення.

Аннотация. Определены особенности применения процедур во внутреннем аудите и предложены пути его совершенствования.

Annotation. Particularities of application of auditing procedures in the inside audit are defined, and ways of its improving are proposed.

Ключові слова: аудиторська процедура, аналітична процедура, внутрішній аудит.

Перед підприємствами та організаціями України в умовах ринкової конкуренції постає завдання структурної перебудови системи управління з метою забезпечення конкурентоспроможності, ефективного функціонування та розвитку. На сьогодні найкращим інструментом ринкових перебудов діяльності підприємств є впровадження системи внутрішнього аудиту, ефективна діяльність якої прямо залежить від застосовуваних аудиторських процедур, що в підсумку обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування особливостей та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення виконання аудиторських процедур у внутрішньому аудиті. Для реалізації мети виконані такі завдання: визначено сутність понять "внутрішній аудит (ВА)" та "про-

© Тесленко Ю. Р., 2012



цедури внутрішнього аудиту"; розглянуто особливості виконання процедур у системі ВА; запропоновано шляхи більш ефективного використання процедур.

В Україні ВА переживає стадію становлення, наслідком цього є розбіжності у поглядах науковців та економістів з питань його визначення. Дослідженням питань, пов'язаних з ВА, займаються багато вчених, серед них: С. Андріяш [1], Гніденко Н. А. [2], Івашко Л. Ю. [3], Малахов А. В. [4] та ін. Аналіз існуючих поглядів стосовно сутності ВА та його функцій дозволив сформулювати таке визначення: ВА – це складова частина загального аудиту, організованого на економічному суб'єкті в інтересах власників для дослідження й оцінювання його діяльності, а також перевірки, аналізу і моніторингу адекватності, надійності та ефективності системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. У свою чергу, процедури ВА – це методи і правила, застосовувані для отримання впевненості в тому, що всі господарські операції зареєстровані повністю й точно, всі помилки забезпечені відповідними записами у відповідних облікових регістрах, доступ до активів і документів обмежений.

Зростання ролі внутрішнього аудиту призвело до розвитку внутрішнього аудиту та появи таких його особливостей: 1) відсутності обмежень у застосуванні; 2) здійснення постійного моніторингу діяльності; 3) здійснення більшого, порівняно із зовнішнім аудитом, обсягу аналітичних процедур.

У літературних джерелах висвітлюється перелік типових аналітичних процедур, рекомендацій до використання, проте немає чітко визначеного загального підходу до стандартизації процедур ВА, систематизації основних принципів та завдань. Тому автор рекомендує систематизувати використання визначених аналітичних процедур залежно від мети та стадії перевірки (таблиця).

Таблиця

Застосування аналітичних процедур у внутрішньому контролі

Стадія	Аналітичні процедури	Мета застосування
Планування	1) зіставлення інформації стосовно обсягів грошового обігу за попередні періоди; 2) порівняння показників фінансової звітності та коефіцієнтів звітного періоду з попередніми	Спрямовування уваги на особливості здійснення операцій
Методична стадія	1) порівняння фактичних показників із прогнозними; 2) дослідження взаємозв'язку між елементами бухгалтерської звітності; 3) вивчення взаємозв'язку між даними бухгалтерського обліку і відповідною не бухгалтерської інформацією; 4) перевірка відповідності здійснення операцій чинному законодавству	Допомагають скоротити застосування інших видів процедур
Завершувальна стадія	1) аналіз змін із часом показників обсягу та періодичності здійснення операцій; 2) зіставлення узагальнюючих показників, що відображають результати здійснення операцій у бухгалтерській звітності з даними попередніх періодів	Аналітичні процедури допомагають переконатися в наявності (відсутності) істотних спотворень або інших фінансових проблем

Групування аналітичних процедур, наведене у таблиці, дозволить скоротити час на вибір необхідних аудиторських процедур під час планування перевірки і, таким чином, підвищити ефективність діяльності внутрішнього аудиту.

Для вдосконалення правового забезпечення виконання процедур ВА, на думку автора, необхідно є розробка внутрішнього стандарту, що регламентуватиме застосування аудиторських процедур, це допоможе мінімізувати витрати підприємства під час застосування зовнішнього аудиту.

За результатами дослідження визначено сутність поняття "внутрішній аудит", особливості виконання процедур у ВА, які полягають у відсутності обмежень у їх виборі, більшої кількості процедур порівняно із зовнішнім аудитом, та використанні специфічних аналітичних процедур, властивих лише ВА.

Для вдосконалення та підвищення ефективності ВА автором запропоновано систематизувати використовувані аналітичні процедури залежно від стадії перевірки. Це може стати інструментом підвищення ефективності бізнесу і зміцнення його конкурентних позицій на ринку.

Наук. керівн. Мултанівська Т. В.

Література: 1. Андріяш С. Проблеми організації та розвитку ВА / Андріяш С. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2004. – № 3. 2. Гніденко Н. А. Проблеми стандартизації ВА у відповідності з міжнародними стандартами / Гніденко Н. А. // Вісник технологічного університету Поділля. – 2004. – № 3. 3. Івашко Л. Ю. Впровадження системи ВА / Івашко Л. Ю. // Фінансовий контроль. – 2006. – № 6. 4. Малахов В. А. Аналіз правового забезпечення ВА в Україні / Малахов В. А. // Управління розвитком. – 2008. – № 5. 5. Білуха М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит / Білуха М. Т., Микитенко Т. В. – К. : Українська академія оригінальних ідей, 2005. – 888 с. 6. Подольський В. И. Аудит / Подольський В. И. – М. : ЮНИТИ, 1997. – 432 с.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АУДИТ ГРОШОВИХ КОШТІВ: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

Анотація. Доведено актуальність аудиту грошових коштів, розкрито сутність аудиту грошових коштів, узагальнено джерела інформації та послідовність аудиту грошових коштів.

Аннотация. Доказана актуальность аудита денежных средств, раскрыта сущность аудита денежных средств, обобщены источники информации и последовательность аудита денежных средств

Annotation. We prove the relevance of cash audit, the essence of money, audit generalize sources of information and consistency of funds audit.

Ключові слова: аудит, грошові кошти, аудитор, касові операції, аудиторський висновок.

В умовах діяльності підприємств існує потреба в постійному взаємозв'язку з іншими підприємствами, установами, організаціями та окремими особами. Для фінансових операцій використовують як готівкові, так і безготівкові розрахунки. Сучасні умови існування підприємств, а також процеси, що відбуваються в економіці України, ще раз підтверджують важливість і необхідність грошових коштів для здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва. Адже саме грошовими коштами визначається фінансова платоспроможність підприємства.

Метою даного дослідження є теоретичні уточнення сутності аудиту грошових коштів та обґрунтування його значення.

Питанню аудиту грошових коштів приділяли багато уваги такі вітчизняні вчені, як: В. Кодацький, Т. Кучеренко, О. Височан та інші.

Аудитор може використовувати такі джерела інформації для проведення аудиту грошових коштів: первинні документи з обліку грошових коштів; облікові регістри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку коштів; акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та іншу документацію, що узагальнює результати контролю; головну книгу; звітність підприємства.

Аудит грошових коштів є досить трудомісткою процедурою, яка потребує від аудиторів значної уваги, знання нормативно-правової бази, яка регулює здійснення грошових операцій, а також впевненості в мінімізації ризику як зі сторони клієнта, так і зі сторони аудитора. Взагалі методика проведення аудиту каси і коштів на поточному рахунку мало чим відрізняється від аудиту інших ділянок діяльності підприємства [1].

Багато уваги приділяється вивченню й оцінці системи внутрішнього контролю, оскільки від неї багато в чому залежить довіра аудитора до підприємства-замовника і можливість покладатися на свідчення персоналу. Отримавши інформацію, аудитор виконує основну частину перевірки: планує подальшу роботу і складає програму аудиторської перевірки. Починаючи дослідження операцій з грошовими коштами, аудитор доцільно отримати якомога повнішу інформацію про внутрішній контроль на даній ділянці обліку, з'ясувати, як на підприємстві дотримуються касової дисципліни, наскільки жорстко контролюються операції з готівкою [2]. Основні положення програми є переліком процедур, у ході яких аудитор перевіряє правильність, повноту відображення руху грошових коштів у касі й на поточному рахунку. Одержані дані аудитор фіксує в робочих документах, а свої думки викладає в аудиторському висновку. Цей висновок є доказом того, відповідає чи ні відображення руху грошових коштів чинному Положенню про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, обліковій політиці підприємства, іншим нормативно-правовим актам [3].

Також аудитор перевіряє правильність підрахунку оборотів за прибутком і видатком у касових звітах та залишків на кінець звітного періоду. Особлива увага звертається на справжність підписів на первинних документах. При проведенні аудиту грошових коштів на поточних рахунках у банках, велику роль відіграє кількість рахунків відкритих підприємством та в якій валюті вони відкриті. Якщо відкрита велика кількість рахунків, і одні з них у національній, а інші – в іноземній валюті, то аудиторі необхідно більше часу для проведення даної перевірки. Також важливим фактором у даному випадку є період часу, за який аудитор має здійснити аудиторську перевірку. Аудитор приділяє досить багато уваги вивченню обґрунтованості списання грошових коштів з рахунків підприємства в банках у дебет рахунків витрат чи збитків, що є досить важливою частиною фінансової діяльності підприємства. А якщо виявлені порушення, в такому випадку, шукають винну особу, якщо її не виявлено, то списують на збитки підприємства.



Проведення аудиту грошових коштів для керівника підприємства є досить важливим елементом фінансової діяльності підприємства. Адже дана процедура надасть можливість провести додатковий контроль за організацією обліку грошових коштів, їх рухом та використанням у процесі виробничо-господарської діяльності підприємства. А це, у свою чергу, буде сприяти досягненню стійкого зростання фінансових показників та надасть більше інформації про цільове використання грошових ресурсів.

Кожний керівник зацікавлений у розвитку свого підприємства та у відповідальності своїх працівників. І головною метою є дотримання всіх вимог і правил ведення обліку грошових коштів.

Таким чином, на сьогодні даний вид послуг є найбільш правдивою і достовірною перевіркою фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Думки й висновки аудиторів своєчасно здатні попередити підприємство про неправильність ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а отже, і застерегти від небажаних наслідків, штрафних санкцій та нерационального витрачання грошових коштів. Таким чином, аудит грошових коштів є досить актуальною темою в сучасній економіці.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Кодацький В. П. Проблемы аудита отдельных показателей финансово-хозяйственной деятельности / В. П. Кодацький // Економіка. Фінанси. Право. – 2007. – № 6. – С. 3–7. 2. Кучеренко Т. Є. Рух грошових коштів від операційної діяльності / Т. Є. Кучеренко, О. Г. Шайко // Економіка АПК. – 2006. – № 6. – С. 64–70. 3. Височан О. Формування моделі активного контролю та її реалізація на ділянці обліку грошових коштів та їх еквівалентів / О. Височан // Бухгалтерський облік та аудит. – 2008. – № 2. – С. 50–56.

УДК 657.112

Мірошниченко М. Ю.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто сутність внутрішнього контролю. Обґрунтовано зміст внутрішнього контролю з позиції умов підвищення ефективності діяльності підприємства.

Аннотация. Рассмотрена сущность внутреннего контроля. Обоснованы содержание внутреннего контроля с позиции условий повышения эффективности деятельности предприятия.

Annotation. The essence of internal control is regarded. Economic substance of the internal control environment from the perspective of improving the efficiency of the enterprise are grounded.

Ключові слова: внутрішній контроль, сутність внутрішнього контролю, діяльність підприємства.

Передумовою ефективного розвитку будь-якого підприємства, незалежно від форми власності, є функціонування системи внутрішнього контролю. Так, невеликі підприємства найчастіше не мають достатнього персоналу, матеріальних ресурсів та рівня знань управлінців для організації необхідної системи внутрішнього контролю. Великі підприємства, навіть володіючи достатньою базою, можуть бути погано керовані, і, як наслідок, досить великі затрати, понесені на організацію контролю, не дадуть бажаних результатів.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування сутності внутрішнього контролю з позиції підвищення ефективності діяльності підприємства.

Результати дослідження полягають у тому, що як поняття внутрішнього контролю в діючому законодавстві не закріплено, і науковці по-різному підходять до визначення його сутності, підкреслюючи ті або інші риси та властивості.

На думку Якименко Н. А., внутрішній контроль – це інструмент управління, що дає змогу керівництву органів державного й комунального секторів перевірити стан виконання відповідних завдань, здійснити ряд заходів з метою підвищення ефективності й результативності діяльності установи [1].

На погляд Пантелеєва В. П., внутрішній контроль – це система фінансового та інших видів контролю, яка передбачає наявність організаційної структури, методів і способів роботи, а також



внутрішні ревізійні заходи, здійснювані керівництвом для того, щоб контрольований об'єкт функціонував ефективно і продуктивно [2].

Яценко В. М. і Пронь Н. О. виражають внутрішній контроль як систему заходів, визначених управлінським персоналом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного використання усіма працівниками своїх обов'язків щодо забезпечення та здійснення господарських операцій [3].

Кузик Н. П. і Боярова О. А. вважають, що внутрішній контроль – це процес, спрямований на досягнення стратегічних довгострокових цілей компанії, що і є результатом дій керівництва з планування, організації, моніторингу, діяльності компанії в цілому та її окремих підрозділів [4].

Розглянувши дані визначення, можна зробити висновок, що однозначного трактування поняття внутрішнього контролю не існує, але вони всі подібні.

Основна мета внутрішнього контролю – перевірка дотримання нормативно-правових актів.

Система внутрішнього контролю, на думку Яценко В. М. і Пронь Н. О. [1], – це політика і процедури внутрішнього контролю, прийняті управлінським персоналом суб'єкта господарювання з метою забезпечення правильного та ефективного ведення господарської діяльності, збереження активів, запобігання шахрайству й помилкам, а також виявлення їх, забезпечення точності і повноти облікових записів, своєчасної підготовки достовірної фінансової інформації.

Ефективно діюча система внутрішнього контролю не виникає випадково. На її формування впливає ряд неодмінних умов, серед складових яких є [1]:

- якість управління, тобто здатність керівництва ефективно планувати та контролювати роботу;
- кваліфікація персоналу і його здатність чітко дотримуватися посадових інструкцій;
- наявність трудових ресурсів (необхідна умова для поділу і ротації обов'язків);
- якість внутрішнього контролю.

Чотири наведених фактори взаємозалежні. Цілком ймовірно, що адміністрація підприємства прагне залучити кращий персонал, визнає необхідність планування та контролю, а також забезпечує необхідні ресурси для досягнення цілей. Адміністрація, прагнучи найбільш продуктивно використовувати час на управління і розвиток підприємства, делегує основну частину відповідальності внутрішньому аудиту. Служба внутрішнього контролю готова прийняти таку відповідальність. Таким чином, названі фактори визначають якість управління. При відсутності перерахованих факторів ефективність внутрішнього контролю не буде досягнута.

Таким чином, внутрішній контроль – це діяльність спеціально створеного відділу внутрішнього контролю підприємства з метою підвищення ефективності діяльності такого підприємства в цілому.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Якименко Н. А. Перспективи впровадження державного внутрішнього фінансового контролю в Україні [Електронний ресурс] / Н. А. Якименко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/PORTAL/soc_gum/Uproz/2010_2/u1002uak.pdf. 2. Пантелеев В. П. Відображення організації внутрішнього контролю у нормативних документах [Електронний ресурс] / В. П. Пантелеев. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Ekon/802/08pvpwid.pdf>. 3. Яценко В. М. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / В. М. Яценко, Н. О. Пронь. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpcchdu/2009_22_2/articles/Finansi/1_Yacenko.pdf. 4. Кузик Н. П. Внутрішній контроль як основа ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Н. П. Кузик, О. А. Боярова. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnu/2010_154_3/10knp.pdf.

Гончарова А. А.

УДК 357.6

Студент 4 курсу

факультету економіки та менеджменту

Харківського національного університету будівництва та архітектури

АУДИТ ЯК ПРОГРЕСИВНА ФОРМА НЕЗАЛЕЖНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. Розглянуто аудит як незалежну фінансову систему, що дозволяє здійснювати контроль на високому рівні. Проведено аналіз стану аудиторського ринку, виявлено позитивні й негативні сторони. Відображено основні негативні чинники та запропоновано способи вдосконалення аудиторської діяльності в Україні.

© Гончарова А. А., 2012

Аннотация. Рассмотрен аудит как независимая финансовая система, позволяющая осуществлять контроль на высоком уровне. Проведён анализ состояния аудиторского рынка, выявлены положительные и негативные стороны. Отражены основные негативные факторы и предложены способы усовершенствования аудиторской деятельности в Украине.

Annotation. Audit as the independent financial system, which allows for control at the highest level was reviewed this work. The state of audit market was analysed, positive and negative aspects have been identified. Negative factors were highlighted and suggestions for improvements of audit activity in Ukraine were proposed.

Ключові слова: незалежний контроль, ринкові відносини, аудиторська діяльність, нормативно-законодавча база, аудиторський контроль.

На сучасному етапі формування та функціонування будь-якого суб'єкта господарювання актуальною проблемою виступає питання незалежного фінансового контролю, тобто аудиту. Прозорість, грамотність та відповідність міжнародним стандартам аудиторської діяльності є дуже актуальними питаннями в наш час, у час розвитку національної економіки. Дане питання розглядали такі наукові діячі, як: Павленова К. О., Ю. Миронова, Р. Андрушко в таких наукових статтях, як: "Сучасні проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні", "Проблеми розвитку аудиту в Україні", "Проблемні аспекти комп'ютеризації аудиту в Україні" відповідно. Актуальність зазначених проблем, їх практичне значення й недостатня розробленість обумовили вибір теми дослідження.

Метою даного дослідження є розгляд сучасного аудиторського ринку, виявлення його позитивних та негативних характеристик та визначення завдань задля поліпшення фінансового стану аудиторських фірм за допомогою теоретичних і практичних методів дослідження.

Сучасні економічні відносини вимагають незалежного аудиторського контролю, який повинен захищати майнові інтереси як власників, так і держави [1].

Аудит є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни. В умовах ринкових відносин та різноманітності форм власності виникла необхідність удосконалення функцій управління процесом виробництва, що спонукало потребу створення господарських розрахункових органів фінансового контролю, тобто аудиту.

У світовій практиці аудит набув значного поширення. Основною передумовою аудиту є взаємна зацікавленість підприємства (фірми) держави і самого аудитора в забезпеченні реальності та достовірності обліку і звітності [2].

Однак на сучасному етапі розвитку аудиту в Україні постало багато проблем. Серед найважливіших чинників, які гальмують розвиток аудиторської діяльності в Україні можна виділити:

Перший з них – ціновий. На сьогодні хоч аудиторі і скаржаться на падіння вартості аудиторських послуг в Україні, офіційна статистика Аудиторської палати України свідчить про інше.

Другий чинник – якість аудиторських послуг. Основними причинами скарг є ігнорування аудиторами вимог Національних нормативів аудиту, втрата принципу незалежності та заміна аудиту ревізією.

Третій чинник – недосконалість національних нормативів аудиту.

Четвертий чинник – недостатня державна підтримка аудиторських фірм [3].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що аудиторський ринок України на сучасному етапі розвитку є ще дуже молодим, але стрімко розвивається. Для повноцінного та ефективного розвитку аудиторської діяльності є всі підвалини, але стан даного ринку не є бездоганим. Це пов'язано з таким чинниками, як недосконалість національних нормативів аудиту, недостатність державної підтримки аудиторських фірм та інші.

Основними напрямками змін у професійному аудиті є:

підвищення престижу аудиторської професії, надання впевненості відповідно до ціни якості роботи аудитора;

розробка внутрішньофірмових методик аудиту, робочої документації;

розробка типових методик аудиторської перевірки у розрізі галузей їх функціонування;

розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги шляхом вивчення міжнародного досвіду з цього питання [3];

зміна нормативно-законодавчої бази відповідно до вимог міжнародних стандартів аудиту;

підвищення рівня професійної компетентності аудиторів;

організація контролю якості аудиторських робіт і послуг;

розвиток правового поля аудиту;

ефективність і здатність використання новітніх технологій організації і проведення аудиту на

основі використання комп'ютерної техніки;

забезпечення реальної професійної незалежності аудитора [4].

Наук. керівн. Петрикiва О. С.

Література: 1. Андрушко Р. Проблемні аспекти комп'ютеризації аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Андрушко Р. – Режим доступу : http://confitapv.at.ua/publ/konf_6_7_traven_2010/51_problemnii



aspekti_komp_juterizaciji_auditu_v_ukrajini/1-1-0-60. 2. Усач Б. Ф. Аудит : навч. посібн. / Усач Б. Ф. – К. : Знання-Прес, 2002. – 133 с. 3. Павленова К. О. Сучасні проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Павленова К. О. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/48534.doc.htm. 4. Миронова Ю. Проблеми розвитку аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Миронова Ю. – Режим доступу : <http://conf-cv.at.ua/forum/19-82-1>.

Костенко А. В.

УДК 657.6

Студент 4 курсу
факультету економіки та менеджменту
Харківського національного університету будівництва та архітектури

АУДИТ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Анотація. Розглянуто теоретично-практичні методи та принципи аудиту праці, а також проведено аналіз її оплати на підприємстві. Визначено основну мету та завдання обліку заробітної плати. Проаналізовано необхідність застосування визначених методів та прийомів для вирішення проблем стосовно обліку праці та її оплати на підприємстві.

Аннотация. Рассмотрены теоретически-практические методы и принципы аудита труда и проведен анализ ее оплаты на предприятии. Определены основная цель и задачи учета заработной платы. Проанализирована необходимость применения определенных методов и приемов для решения проблем по учету труда и его оплаты на предприятии.

Annotation. Theoretically-practical methods and principles of work audit and the analysis of its payment at the enterprise were considered. The major aim and tasks of accounting for wages were defined. The need of certain methods and techniques for the solution of the problems of labor accounting and its remuneration in the enterprise were analysed.

Ключові слова: облік оплати праці, аудит розрахунків по заробітній платі, процедури аудиту праці та її оплати.

На сучасному етапі формування та функціонування будь-якого суб'єкта господарювання актуальною проблемою виступає питання аудиту праці та її оплати. На проблемність даного питання впливає безліч причин: на початку становлення економіки України – реформація з командно-адміністративної економіки в ринкову, потім вплив економічної кризи і на даний момент – це інтеграція України до Європейського Союзу, що вимагає трансформацію законодавства та організацію і вдосконалення аудиту на більш високому рівні, щоб увійти у рамки міжнародних стандартів. Вчені, які ретельно досліджують проблеми аудиту, це: Бутинець Ф. Ф., Смеян Ю. П., Мельник Т. Г., Фещенко Є. А., Пушкар М. С., Савченко В. Я., Шеремет О. Д. та інші [1 – 3]. Але все одно державні реформи щодо вдосконалення та покращення методики аудиту праці потребують більш глибокого дослідження та розкриття.

Основною метою даного дослідження є розкриття сутності аудиту праці та її оплати, обґрунтування основних теоретичних положень, а також визначення рекомендацій щодо покращення та вдосконалення методів та процедур аудиторських розрахунків.

Аудит праці та її оплата – найскладніша і найважливіша ланка в діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, що потребує оперативних даних та повноти інформації про витрати на оплату праці у зв'язку з чисельністю працівників і їх плінністю та використанням робочого часу і трудових ресурсів у цілому. Аудиторська перевірка праці відображає: точність у розрахунку заробітної плати для кожного окремого працівника, проводить контроль за правильністю розрахунку і нарахування зарплати, регулює ефективність використання часу та трудових ресурсів, виявляє резерви продуктивності праці тощо. Хоча аудит праці та її розрахунок і є трудомістким, процедуру перевірки погіршує недосконалість бухгалтерського обліку та постійні законодавчі корективи. Саме на сьогодні проблемність виникає через реформацію нарахування заробітної плати за новою

© Костенко А. В., 2012



спрощеною системою, яка гальмує процес аудиторської перевірки, бо дане спрощення не розповсюджується на аудит праці та її оплати. Вирішенням даного питання стане розробка нових облікових методів в аудиті, які будуть підлаштовані під спрощену систему оплати праці в бухгалтерському обліку. Головною метою проведення аудиту оплати праці є незалежний та об'єктивний висновок аудитора, що покликаний відобразити реальність сум заборгованості на дату проведення перевірки та фінансовий стан суб'єкта господарської діяльності взагалі. Тут також можуть виникати певні проблеми. Окрім змін законодавства, існують інші недосконалості, такі, як: непрофесійність і необ'єктивність аудитора та неточні або неправильно подані твердження управлінського персоналу на перевірку. Тому основним шляхом вирішення останньої для аудитора є розробка плану та стратегії виконання завдань, що зменшить вірогідність ризику відносно неточності висновку. Методика процесу перевірки полягає у правильному оформленні первинних документів з виплат заробітної плати та відображення, на їх підставі, господарського стану рахунків бухгалтерського обліку. Недоцільним буде розпочати з обґрунтованості оцінки організації праці, введення аналітичного та синтетичного обліку бухгалтерського балансу, нарахування і виплат зарплати, якщо, першочергово, стадію перевірки не розпочати з умов дотримання Колективного договору, Положення про оплату праці, Положення про соціальний пакет. Саме дотримання таких первісних умов зменшить ряд проблем, бо вирішення проблем на нижньому рівні покращить роботу обліку на верхньому, що поступово приведе перевірку до міжнародних стандартів.

Отже, правильність введення аудиторської перевірки оплати праці допоможе визначити ряд важливих проблем, що дозволить прийняти правильні управлінські рішення. Для досягнення основної мети вирішення проблем аудиту праці слід розробити чіткий алгоритм, заснований на системному та структурному підході, також необхідно удосконалити деякі підходи в бухгалтерському обліку, що суттєво впливають на перевірку. Також необхідно орієнтуватися на відповідну документацію, яка потребує більш детального розкриття певних рахунків балансу та фінансової звітності. Для економії часу слід вдосконалити комп'ютерну систему обліку та підвищити рівень кваліфікації працівників. Саме такі заходи відобразять удосконалення методики аудиту праці та її оплати, а у зв'язку з цим досягнуть рівня міжнародних стандартів на шляху інтеграції в Європейський Союз.

Наук. керівн. Петрикiва О. С.

Література: 1. Шоляк О. Ю. Соціально-економічний підхід до трактування поняття "оплата праці" / О. Ю. Шоляк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2007. – Спецвипуск 22. – 401 с. 2. Борозенець Д. І. Особливості методики аудиту з оплати праці / Борозенець Д. І. // Управління розвитком. – 2011. – № 2(99). – С.11. 3. Савченко В. Я. Аудит / Савченко В. Я. // Аудит обліку за розрахунками з оплати праці. – К., 2007. 4. Про оплату праці : Закон України від 20.04.1995 р. з подальшими змінами та доповненнями.

УДК 637.22я81

Асланова Л. Е.

Студент 2 року магістратури
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Анотація. Досліджено окремі аспекти контролю якості аудиторських послуг в Україні.

Аннотация. Исследованы отдельные аспекты контроля качества аудиторских услуг в Украине.

Annotation. The article examined some aspects of the quality control of audit services in Ukraine.

Ключові слова: аудит, моніторинг, якість аудиторських послуг, контроль якості.

Сучасний стан ринку аудиторських послуг характеризується тим, що фірми функціонують на ринку здебільшого не завдяки якості послуг, а їх кількості. Тому з метою збільшення свого прибутку окремі аудиторські фірми порушують законодавчі та етичні норми, про що свідчать випадки підтве-



рдження недостовірної фінансової інформації, яка істотно перекручує дійсний фінансовий стан і результати діяльності суб'єкта господарювання. Це свідчить про незадовільну якість аудиту, відсутність дієвого, систематичного контролю з боку регулюючих органів і зумовлює необхідність удосконалення системи контролю за якістю аудиту в Україні.

Істотний внесок у вивчення проблем аудиту та контролю його якості зробили такі вітчизняні вчені: Сопко В. В., Бутинець Ф. Ф., Голов С. В., Білуха М. Т., Усач Б. Ф., Рудницький В. С., Суйц В. П., Кірейцев Г. Г., Шеремет А. Д., Данилевський Ю. О., Кулаковська Л. П., Піча Ю. В., Редько О. Ю. та ін. Більшість дослідників зазначають, що однією з істотних проблем сучасного аудиту є саме низька якість аудиторських послуг.

Метою дослідження є вивчення різних аспектів організації контролю якості аудиторських послуг.

Під якістю аудиторських послуг розуміють системне дотримання реальної професійної незалежності, вимог чинного законодавства та стандартів аудиту, дотримання Кодексу професійної етики і професійної діяльності у сфері аудиту [1, с. 48].

Система контролю якості роботи аудитора (аудиторської фірми) – це система заходів, яка має охоплювати політику та процедури контролю, спрямовані на забезпечення виконання всіх аудиторських перевірок і надання супутніх аудиту послуг відповідно до міжнародних стандартів аудиту та чинного законодавства, яке регулює аудиторську діяльність в Україні [2, с. 42]. Контроль якості аудиторських послуг поділяють на зовнішній та внутрішній.

Зовнішній контроль забезпечується шляхом проведення перевірок відповідними органами управління у сфері аудиторської діяльності та моніторингу діяльності аудиторських фірм і приватних аудиторів.

Виконавцями зовнішнього контролю якості аудиторських послуг можуть бути: Аудиторська палата України, Спілка аудиторів України та залучені до перевірки аудиторські фірми (аудитори), які не повинні бути зацікавлені у результатах контролю якості роботи аудиторської фірми, котра буде перевірятись, і представники інших громадських організацій, які здійснюють незалежний громадський нагляд [2, с. 42].

Аудиторська палата України за останні роки ухвалила надзвичайно важливі нормативні документи з питань контролю за якістю аудиторських послуг, а саме:

Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 "Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг" [3];

Положення про зовнішні перевірки системи контролю якості аудиторських послуг.

Оскільки незалежна програма зовнішніх перевірок не завжди може забезпечити достатній рівень якості аудиторських послуг, необхідно сформувати ефективну систему внутрішнього контролю їх якості.

Систему внутрішнього контролю організовує керівництво для того, щоб забезпечити впевненість у досягненні цілей у ракурсі надійної перевірки достовірності фінансової (бухгалтерської) звітності, ефективного використання ресурсів, а також відповідності діяльності нормативно-правовим актам [4, с. 173]. Для створення та функціонування внутрішньофірмової системи контролю якості за наданими аудиторськими послугами необхідно використовувати Міжнародний стандарт аудиту 220 "Контроль якості під час аудиту історичної фінансової інформації" [5] та Міжнародний стандарт контролю якості № 1 "Контроль якості для фірм, що виконують аудит та огляд історичної фінансової інформації, а також інші завдання з надання впевненості, та надають супутні послуги".

Упровадження системи зовнішнього і внутрішнього контролю якості аудиторських послуг є одними з найактуальніших завдань сучасного незалежного аудиту в Україні. Оскільки забезпечення якості аудиторських послуг – це основний професійний принцип, який гарантує впевненість громадськості та наглядових органів у тому, що аудитори та аудиторські фірми у своїй роботі дотримуються встановлених стандартів аудиту та етичних норм. Водночас цей підхід є стимулом для професіоналів удосконалювати свою роботу і гарантує розвиток аудиторської діяльності в майбутньому.

Наук. керівн. Синюгіна Н. В.

Література: 1. Редько О. Ю. Якість аудиторських послуг: філософія та міфологія / О. Ю. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 1. – С. 46–54. 2. Петрик О. А. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності : навч. посібн. / О. А. Петрик, Д. Є. Свідерський, В. Я. Савченко. – К. : Вид. КНЕУ, 2008. – 472 с. 3. Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 "Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг", затверджене рішенням Аудиторської палати України № 182/4 від 27.09.2007 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aru.com.ua>. 4. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту : навч. посібн. / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – К. : Вид. "Каравела", 2006. – 560 с. 5. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2007 року : пер. з англ. О. В. Селєзньов, О. Л. Ольховікова, О. В. Гик та ін. – К. : ТОВ "ІАМЦ АУ "Статус", 2007. – 1172 с.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто значення внутрішнього аудиту для великих підприємств з різними видами діяльності.

Аннотация. Рассмотрено значение внутреннего аудита для крупных предприятий с различными видами деятельности.

Annotation. The role of internal audit for large companies with different activities has been considered.

Ключові слова: внутрішній аудит, підприємство, значення, контроль.

На сьогоднішній день для підвищення якості управлінських рішень на підприємстві набув актуальності внутрішній аудит. Внутрішній аудит дозволяє швидко виявити поточні проблеми на господарюючому суб'єкті. Для усунення недбалості з боку працівників та навмисного викривлення реального стану на господарюючому суб'єкті на підприємствах запроваджується внутрішній контроль.

Метою даного дослідження є теоретичні обґрунтування та розкриття значення і ролі внутрішнього аудиту на підприємстві. Для реалізації мети необхідно вирішити такі завдання: визначити сутність поняття "внутрішній аудит" і визначити значення внутрішнього аудиту в структурі умов на підприємстві.

Необхідність у створенні служби внутрішнього аудиту зумовлена тим, що власникам або керівникам потрібно знати реальний стан справ на підприємстві. Керівники підприємства установлюють політику і процедури роботи фірми, але, на жаль, робітники не завжди можуть зрозуміти їх або навмисно не виконують їх вказівки за тих чи інших обставин. У склад структурного підрозділу входять досвідчені бухгалтери, які згідно з затвердженим керівником планом здійснюють за погодженням з головним бухгалтером бухгалтерський контроль – внутрішній аудит. Термін "внутрішній аудит" означає оцінювальну діяльність служби, створеної суб'єктом господарювання. До функцій внутрішнього аудиту входять, зокрема, перевірка, оцінювання та моніторинг відповідності й функціонування систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю.

Внутрішній аудит є підрозділом суб'єкта господарювання. Незалежно від ступеня самостійності та об'єктивності внутрішнього аудиту він не може досягти такого ступеня незалежності, якого вимагають від зовнішнього аудитора при висловленні ним думки щодо фінансових звітів. Зовнішній аудитор несе особливу відповідальність за висловлену аудиторську думку, і ця відповідальність не зменшується при будь-якому використанні внутрішнього аудиту. Усі судження, що стосуються аудиту фінансових звітів, формуються зовнішнім аудитором [1].

Також необхідно зазначити, що потреба у внутрішньому аудиті зумовлена також тим, що керівництво не займається безпосередньо контролем повсякденної діяльності структурних підрозділів підприємства, тому і відчуває потребу в інформації, що формується на більш низькому рівні. Менеджери не спроможні вчасно виявити помилки, відхилення або приховані недоліки від заданих вказівок. У таких випадках внутрішні аудиторі допомагають у вирішенні цілої низки проблем. Внутрішні аудиторі допомагають визначити: усунення у майбутньому недоліків або відхилень, "зони ризику", вказати на слабкі сторони в управлінні.

На думку Суха О. Р. та Дяченко А. І. [2], особливу увагу внутрішній аудит привернув низкою чинників:

по-перше, внутрішній аудит є одним з небагатьох доступних і водночас недооцінених ресурсів, правильне використання яких може підвищити ефективність роботи компанії;

по-друге, низка гучних корпоративних скандалів, яка прокотилася США та Західною Європою, дала підстави вважати, що зовнішній аудит може давати значні збої, внаслідок яких зазнають банкрутства навіть найбільші фірми;

по-третє, наявність у компанії належного корпоративного управління, однією з невід'ємних ланок якого стає внутрішній аудит, – позитивний сигнал для потенційних інвесторів та кредиторів.

В Україні потреба у внутрішньому аудиті виникає на великих підприємствах з різними видами діяльності, на яких існує складна розгалужена структура із філіями, дочірніми та підпорядкованими підприємствами. Внутрішній аудит запроваджується на підприємстві з метою вдосконалення



діяльності господарюючого субєкта, а не на виявлення помилок і порушень для подальших висновків і звітів та непотрібних рекомендацій, він направлений на виявлення та оцінку слабких сторін та ризиків у роботі підприємства. Внутрішній аудит зосереджений на спрямуванні стандартизації та уніфікації облікових процесів для правильного зведення внутрішньої та зовнішньої інформації. Причиною недостовірності консолідованої звітності може стати відсутність єдиного методологічного підходу – одні й ті ж операції відображаються по-різному, це може відбутися внаслідок того, що територіально відокремлені працівники бухгалтерських структурних підрозділів, дочірніх і залежних підприємств.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що саме завдяки постійному контролю можна бачити реальний стан підприємства. Тому внутрішній аудит поступово займає позиції лідерства у інструменті підвищення ефективності управління підприємства. Тому для успішного розвитку підприємства в сучасних умовах наявність ефективного внутрішнього аудиту стає невід'ємною частиною успішного розвитку господарюючого субєкта. Але внутрішній аудит стане корисним лише в тому випадку, якщо перед ним поставлені раціональні завдання.

Наук. керівн. Мултанівська Т. В.

Література: 1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / пер. з англ. Ольховська О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О. та ін. – К. : МБФ, АПУ, 2010. – 842 с. 2. Суха О. Р. Тенденції розвитку внутрішнього аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Суха О. Р. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

Гомаз І. О.

УДК [657.6–021.4:005.584] (477)

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Анотація. Розкрито теоретико-методологічні аспекти контролю якості аудиторських послуг в Україні.

Аннотация. Раскрыты теоретико-методологические аспекты контроля качества аудиторских услуг в Украине

Annotation. Theoretical-methodological aspects of quality assurance of auditor services in Ukraine are covered.

Ключові слова: аудит, аудиторські послуги, контроль якості, види контролю якості аудиторських послуг, професійний рівень аудитора.

Процеси, що відбуваються в економіці України, потребують зростання якості вітчизняного аудиту. Забезпечення якості аудиторських послуг необхідне для зміцнення позицій аудиту на внутрішньому і зовнішньому ринках, зростання конкурентоспроможності.

Сьогодні наша країна не має достатнього законодавчого фундаменту і досвіду судових розглядів позовів щодо неякісної роботи аудиторських фірм (аудиторів), відпрацьованих методик оцінювання розмірів збитку користувачів від неякісного аудиту. Тому головним шляхом підвищення якості аудиту в сучасних умовах поки що залишається професійний контроль за якістю аудиторських перевірок.

Дослідженням проблем контролю якості аудиторських послуг присвятили свої роботи: Я. Гончарук, Р. Адамс, Г. Давидов, Б. Усач, Є. Мниха та інші. Однак публікації останніх носять переважно оглядовий характер та розкривають окремі проблемні питання, пов'язані із формуванням системи контролю якості аудиторських послуг в Україні. Проте недостатньою мірою проаналізовано законодавчо-нормативну базу, яка забезпечує здійснення контролю якості аудиторських послуг в Україні.

Метою роботи є дослідження законодавчо-нормативного забезпечення здійснення контролю якості аудиторських послуг в Україні. Для її розв'язання необхідно вирішити такі завдання: сис-

© Гомаз І. О., 2012



тематизувати вимоги основних законодавчо-нормативних актів щодо здійснення контролю якості аудиторських послуг в Україні; вивчити види і процедури контролю якості аудиту.

Система контролю якості аудиторських послуг в Україні формується Аудиторською палатою України і містить у собі: регулярну звітність суб'єктів аудиторської діяльності за затвердженою АПУ формою; моніторинг з питань якості аудиторських послуг; перевірки якості аудиторських послуг; додаткові процедури із забезпечення контролю якості та дисциплінарні заходи за наслідками контролю; інформування суспільства про функціонування системи контролю якості аудиторських послуг в Україні.

Для нормального функціонування ринку аудиторських послуг повинна бути створена система забезпечення якості, яка розглядається як реалізація сукупності елементів регулювання аудиторської діяльності: системи аудиторських стандартів, зовнішнього та внутрішнього контролю якості, сертифікації і підвищення кваліфікації аудиторів, дозволу на зайняття діяльністю, нормативно-правового регулювання.

Основними принципами перевірок щодо контролю якості є обов'язковість; незалежність; конфіденційність; доцільність; достатність; достовірність; колегіальність ухвалення рішень [1].

Із метою встановлення єдиних для України вимог до організації аудиторськими фірмами й аудиторами, які одноособово надають аудиторські послуги, систем контролю якості аудиторських послуг і надання рекомендацій щодо ефективного впровадження таких систем контролю якості в практику аудиторської діяльності рішенням АПУ від 27.09.2007 р. № 182/4 затверджено Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг "Організація аудиторськими фірмами і аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг".

Методологічні основи контролю якості викладено в МСА 220 "Контроль якості аудиту фінансової звітності" та в МСКЯ 1 "Міжнародний стандарт контролю якості". У вступі до МСА 220 надані основні терміни і підкреслюється, що політика й процедури контролю якості повинні бути реалізовані як на рівні аудиторської фірми, так і на рівні окремих аудиторських перевірок.

Аудиторські фірми й аудитори зобов'язані розробити та впровадити у практику таку систему контролю якості, яка б забезпечувала обґрунтовану впевненість у тому, що сама фірма та її персонал діють відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, надання впевненості й етики, Кодексу етики професійних бухгалтерів і законодавчих та нормативних вимог, що регулюють аудиторську діяльність, а також у тому, що висновки (звіти), які надаються фірмою, відповідають умовам завдання [2].

Слід зазначити, що контроль якості аудиту може бути: попереднім; поточним; наступним [3]. Попередній контроль виконується на етапі атестації аудиторів і аудиторських фірм та видачі їм дозволів на аудиторську діяльність. Поточний контроль припускає перевірку: дотримання принципів незалежності, професіоналізму й компетентності аудиторів; виконання вимог законодавства. Наступний контроль за якістю аудиторських перевірок і наданням супутніх послуг здійснює уповноважений орган, який може здійснювати такі перевірки власними зусиллями, а також делегувати право їх здійснення акредитованим професійним аудиторським об'єднанням відносно учасників цих об'єднань.

Існуюче законодавчо-нормативне забезпечення контролю якості аудиторських послуг знаходиться лише у процесі становлення, що не виключає подальшої її трансформації в бік посилення економічної відповідальності аудиторів. Отже, в Україні доцільно надалі розвивати систему забезпечення контролю якості аудиту, постійно підвищувати роль аудиторської діяльності як ефективного го інструмента зовнішнього контролю.

Наук. керівн. Кривцова Т. О.

Література: 1. Нарышкина Л. Н. Методика организации внешнего контроля качества аудита / Л. Н. Нарышкина // Аудит сегодня. – 2005. – № 12. – С. 30–35. 2. Організація аудиторськими фірмами і аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг // Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1, затвержене рішенням АПУ України від 27.09.2007 р. № 182/4. – Режим доступу : <http://apu.com.ua/content.php?lang=ukr&c=showreestr.php>. 3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / пер. з англ. : Ольховська О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О. та ін. – К. : МФБ, АПУ, 2010. – 842 с.



Секція 3

"Судово-економічна експертиза: сучасний стан та перспективи розвитку"

Барабаш Д. В.

УДК 346.14:338.5

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ ОПЛАТИ ВАРТОСТІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ЗА ГОСПОДАРСЬКИМИ ТА ЦИВІЛЬНИМИ СПРАВАМИ

Анотація. Досліджено проблеми оплати вартості судових експертиз за господарськими та цивільними справами та запропоновано шляхи їх вирішення.

Аннотация. Изучены проблемы оплаты стоимости судебных экспертиз по хозяйственным и гражданским делам и предложены рекомендации для их решения.

Annotation. The problems of payment for the forensic examination of the economic and civil cases were investigated and recommendations for their solution were suggested.

Ключові слова: судова експертиза, господарські та цивільні справи, вартість експертних досліджень.

На сьогодні механізм оплати вартості експертиз за господарськими та цивільними справами не визначено законодавчо, що негативно впливає на економічні показники діяльності експертних установ, стримуючи їх розвиток та зменшуючи можливості. Саме тому дослідження проблем оплати вартості судових експертиз за господарськими та цивільними справами і пошук шляхів їх вирішення є актуальним.

Серед вітчизняних вчених, які у своїх працях розглядали питання щодо нормативно-правового регулювання судово-економічної експертизи, можна виділити таких: Ф. Бутинець [1], Л. Головченко [2], В. Понікаров [3]. Однак, незважаючи на значні досягнення зазначених вчених, проблеми щодо оплати вартості судових експертиз висвітлені недостатньо та потребують подальшого вивчення.

Метою даного дослідження є аналіз проблем щодо оплати вартості судових експертиз за господарськими та цивільними справами і пошук шляхів їх усунення.

Відповідно до статті 15 Закону України "Про судову експертизу" витрати на проведення судових експертиз науково-дослідними установами Міністерства юстиції України у цивільних і господарських справах вносяться стороною, яка заявила клопотання про проведення експертизи. Якщо клопотання про проведення експертизи заявлено обома сторонами, витрати на її оплату несуть обидві сторони порівну. Якщо у справах окремого провадження призначення експертизи здійснюються за ініціативою суду, а також у випадках звільнення від сплати судових витрат або зменшення їх розміру, відповідні витрати відшкодовуються за рахунок Державного бюджету України [4].

Проте на практиці судово-експертні установи (СЕУ) стикаються з проблемами оплати вартості експертиз за господарськими та цивільними справами, серед яких слід зазначити такі:

1) несплата вартості виконаних експертних досліджень або навмисна затримка оплати сторонами, на яких цей обов'язок покладено судом. Також мають місце випадки вимагання проведення судових експертиз суддями з подальшим вирішенням їх оплати тільки після винесення рішення у справі;

2) законодавством України не передбачено права експерта відмовитись від проведення призначеної уповноваженим органом експертизи у зв'язку з відсутністю попередньої оплати за проведення експертизи;

3) у випадках, коли суди виносять рішення про виконання експертних досліджень з вирішенням питання щодо їх оплати у майбутньому – при постановлянні рішення у справі, експертній установі, – спричиняються збитки у вигляді різниці між вартістю експертного дослідження на час виписки рахунку та його вартістю на час поставлення судом рішення про оплату;

© Барабаш Д. В., 2012



4) ухвалення судами рішень про відстрочку оплати вартості експертних досліджень до постановлення рішення у справі фактично порушує права СЕУ як суб'єктів господарювання та права громадян, що є їх співробітниками, оскільки СЕУ виплачує частину заробітної плати своїм співробітникам саме за рахунок коштів, які вони отримують за виконання експертних досліджень;

5) відсутність ефективного механізму контролю за здійсненням рішення про оплату вартості проведених судових експертиз.

Отже, проаналізована ситуація щодо оплати послуг експертів, що склалася на сьогодні, є досить проблемною та потребує пошуку шляхів її вирішення. Серед яких слід упровадити такі:

1) на законодавчому рівні розробити та затвердити положення про порядок оплати вартості судових експертиз, де б чітко визначався механізм оплати послуг експертів, гарантії його здійснення та відповідальність сторін за відмову або несвоєчасну оплату таких послуг за господарськими та цивільними справами;

2) упровадити з боку суду контроль за стягуванням виплат із замовників за проведені експертизи;

3) внести до Господарського процесуального кодексу України норму щодо застосування заходів у випадку несплати вартості судової експертизи. А саме: щодо права скасування судом ухвали про призначення судової експертизи або призначення іншого платника, а у випадках, коли призначення судової експертизи є обов'язковим, вжиття передбачених законом заходів для забезпечення оплати експертизи;

4) експертним установам слід установлювати вартість експертного дослідження на час постановлення судом рішення про його оплату вищою за вартість, що визначається на час виписки СЕУ відповідних рахунків, та має визначатися з урахуванням ставки дисконту.

Упровадження запропонованих заходів дозволить урегулювати питання щодо оплати судових експертиз за господарськими та цивільними справами, що позитивно відзначиться на розвитку та економічному стані експертних установ.

Визначаючи перспективи подальших наукових розробок за напрямом оплати вартості судових експертиз, слід зазначити необхідність розробки механізму контролю за оплатою вартості судових експертиз за господарськими та цивільними справами.

Наук. керівн. Понікаров В. Д.

Література: 1. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посібн. / за ред. Ф. Ф. Бугинця. – Житомир, 2004. – 460 с. 2. Понікаров В. Д. Судово-економічно експертиза : навч. посібн. / В. Д. Понікаров. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 232 с. 3. Головченко Л. М. Правове регулювання судової експертизи: перспективи та розвиток [Електронний ресурс] / Л. М. Головченко. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/953>. 4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.94 № 4038-ХІІ, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 5. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 6. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

УДК 338.24:330.12

Гавриш Г. О.

СТРУКТУРА РИНКУ ПОСЛУГ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Анотація. Проаналізовано структуру ринку послуг економічної експертизи в Україні, визначено стан його розвитку та проблеми становлення.

Аннотация. Проанализирована структура рынка услуг экономической экспертизы в Украине, определено состояние его развития и проблемы становления.

Annotation. In the article the structure of market of services of economic examination in Ukraine is analyzed its development and status problems are defined.

Ключові слова: економічна експертиза, елементи ринку, послуга, структура.

Ефективне функціонування ринку послуг залежить від рівня його сформованості. Питання розвитку ринку послуг економічної експертизи в Україні є актуальним та мало дослідженим, оскільки більшість вітчизняних вчених розуміють економічну експертизу як вид судової експертизи, яка є регламентованою та досить визначеною. Проте на сучасному етапі розвитку економіки виникає необхідність у наданні послуг економічної експертизи з метою підвищення ефективності функціонування підприємств за рахунок посилення контролю над їх діяльністю.



Метою роботи є визначення стану розвитку ринку послуг економічної експертизи в Україні, базуючись на аналізі структури ринку.

Визначити рівень сформованості ринку можливо, проаналізувавши його структуру. Під структурою ринку послуг економічної експертизи будемо розуміти систему відносин між економічними агентами, яка відображає процеси надання, обміну та споживання послуг. Послуга економічної експертизи – це вид інтелектуальних послуг, спрямованих на вирішення внутрішніх проблем економічних систем з метою вдосконалення їх системи управління.

Проаналізуємо рівень сформованості ринку послуг з економічної експертизи, спираючись на аналіз структури ринку. Схематично структуру ринку наведено на рисунку.

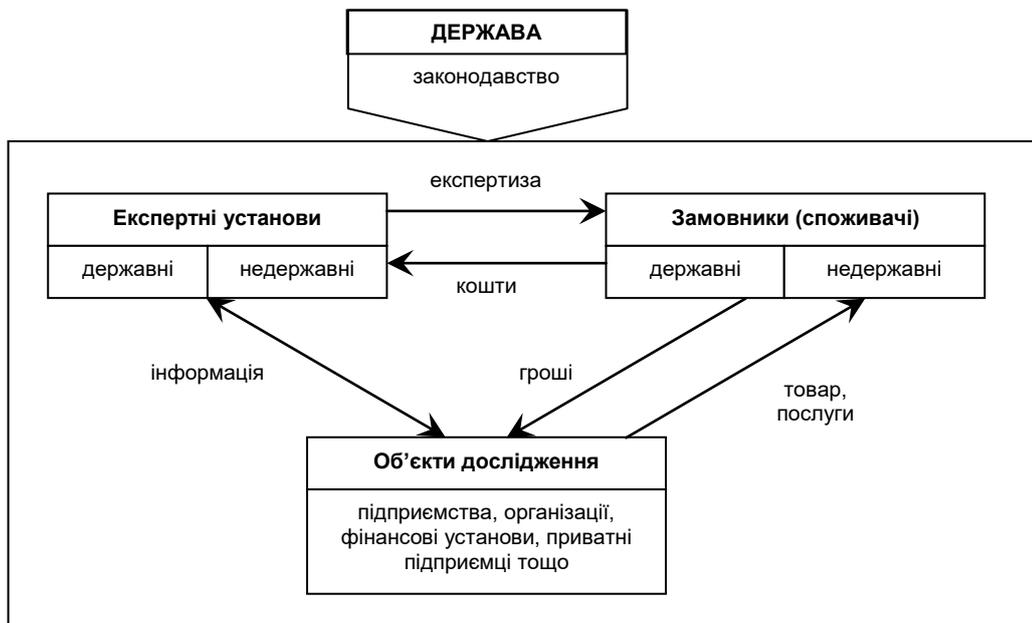


Рис. Структура ринку послуг з економічної експертизи

Елементами ринку послуг є економічні агенти, які взаємодіють між собою. Ця взаємодія регулюється державою через законодавство. Основними економічними агентами ринку послуг з економічної експертизи є: експертні установи, замовники експертизи, які, у свою чергу, є споживачами товарів, послуг, та об'єкти, що досліджуються експертами, тобто підприємства, організації тощо. Експертні установи можуть бути державними або недержавними. Характерною рисою ринкового середовища є наявність конкурентної боротьби між виконавцями послуг, проте на ринку послуг економічної експертизи між державними та недержавними установами конкурентні умови є нерівними, оскільки законодавчо регламентовано проведення судово-економічної експертизи [1] та визначено перелік установ, які можуть проводити експертизи, тобто в більшості випадків це державні установи. Замовниками експертиз можуть бути державні або недержавні установи та підприємства, які зацікавлені в проведенні такої експертизи, на відміну від судово-економічної експертизи, яку може ініціювати тільки судовий орган. Слід зазначити, що взаємодія експертних установ та замовників потребує регулювання в частині ціноутворення, оскільки кожна експертиза є унікальною, що обмежує застосування класичних методів ціноутворення.

Таким чином, базуючись на дослідженнях ринку інтелектуальних послуг в Україні, зокрема послуг з економічної експертизи [2], та проаналізувавши структуру ринку, можна зробити висновок, що ринок послуг з економічної експертизи перебуває на стадії становлення. Основними перешкодами для ефективного розвитку ринку є: по-перше, відсутність законодавчого регулювання взаємодії економічних агентів на ринку послуг економічної експертизи, тобто законодавчо не визначено взагалі можливість застосування саме економічної експертизи, а не судово-економічної, та випадки, коли така експертиза може бути здійснена, по-друге, відсутність прозорого механізму ціноутворення на ці послуги, то-третє, відсутність конкурентного середовища, зокрема вичерпної інформації про умови та виробників послуги для споживачів.

Література: 1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 2. Гавриш Г. О. Аналіз ринку інтелектуальних послуг в Україні [Електронний ресурс] / Г. О. Гавриш // Ефективна економіка. – 2011. – № 12. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>.

Студент 2 року магістратури
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОБҐРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Анотація. Уточнено сутність поняття судово-економічної експертизи шляхом узагальнення її основних ознак.

Аннотация. Уточнена сущность понятия судебно-экономической экспертизы путем обобщения ее основных признаков.

Annotation. Essence of concept of legal-economic expertise is specified by generalization of its basic signs.

Ключові слова: судово-економічна експертиза, дослідження, процесуальна дія.

Для ефективного розвитку будь-якої держави необхідна чітка система економічних заходів дотримання законодавства у галузі господарської політики. Економічні правопорушення на фінансовому ринку займають незначну частину в загальній кількості правопорушень на території України, але останніми роками економічні правопорушення мають тенденцію до зростання. У 2008 році кількість економічних злочинів у їх загальній сумі становила 0,92 %, у 2009 – 1,45 %, а у 2010 – 1,96 %. Це свідчить про поступове збільшення злочинності на фінансовому ринку та, таким чином, зростання для нього небезпеки [1].

Така ситуація, яка склалась в Україні з 2006 по 2010 роки, дає змогу зробити висновок, що діяльність контролюючих органів з виявлення та запобігання економічних злочинів є досить важливою. Для оперативного виявлення економічних злочинів і розробки заходів з метою усунення причин їх виникнення необхідна чітко організована система економічного контролю. Однією зі складових контролю, що допомагає підтвердити такі злочини, є судово-економічна експертиза (далі – СЕЕ).

Метою дослідження є обґрунтування сутності судово-економічної експертизи на основі узагальнення її ознак. Аналіз літературних джерел показав, що на сьогодні існує велика кількість наукових напрацювань вчених щодо теорії та практики СЕЕ. Серед них можна виділити роботи Назаренко Є. А. [2], Волинець Л. М. [3], Бутинець Ф. Ф. [4], Білуха М. Т. [5], Базась М. Ф. [6], Мумінова-Савіна Г. Г. [7], Понікаров В. Д. [8], однак єдиного підходу до визначення сутності СЕЕ не існує. Тому тема дослідження є вчасною і актуальною.

Господарська діяльність отримує багаторазове документальне відображення, тому для виявлення протиправної економічної діяльності, збору доказів з кримінальних справ та їх попередження необхідні не тільки юридичні знання, але й спеціальні пізнання у галузі фінансів, ціноутворення, оподаткування, бухгалтерського обліку і, особливо, у сфері економічного контролю. Так, СЕЕ є ефективним заходом збору доказів з господарських злочинів.

Слід зауважити, що аналіз літературних джерел показав, що однозначної трактовки судово-економічної експертизи не існує.

На сучасному етапі існує багато тлумачень щодо визначення поняття судово-бухгалтерської (судово-економічної) експертизи. Автором були розглянуті найбільш істотні із них, на основі яких були визначені основні ознаки, що наведені в таблиці.

Таблиця 1

Основні ознаки судово-економічної експертизи

Ознаки	Форма проведення			необхідність використання спеціальних знань	підстави проведення	мета проведення
	дослідження	процесуальна дія	процес			
Автори						
Назаренко Є. А.	+	-	-	-	-	-
Волинець Л. М.	+	-	-	+	-	-
Бутинець Ф. Ф.	-	+	-	+	+	+
Білуха М. Т.	+	-	-	-	-	-
Базась М. Ф.	+	-	-	+	+	+
Мумінова-Савіна Г. Г.	+	-	-	+	-	+
Понікаров В. Д.	-	+	-	+	-	+
Швец В. Є.	-	-	+	+	-	+



Як видно з таблиці, автори при визначенні поняття судово-економічної експертизи враховували різні змістовні ознаки. Так, наприклад, Назаренко Є. А., Волинець Л. М., Білуха М. Т., Базась М. Ф., Мумінова-Савіна Г. Г. під СЄЄ розуміють дослідження, а Бутинець Ф. Ф. та Понікаров В. Д. визначають її як процесуальну дію.

Наведене Назаренко Є. А. та Білухой М. Т. визначення, на думку автора, недостатньо пояснюють сутність судово-економічної експертизи, бо не розкриває мети і підстав її проведення. Волинець Л. М. також дуже обмежено розкриває поняття, не враховуючи підстави та мету проведення експертизи, тому слід звернутись до інших авторів.

Так, визначення, які надали Бутинець Ф. Ф., Базась М. Ф., Понікаров В. Д., дають найбільш повне та ґрунтовне роз'яснення судово-економічної експертизи.

Узагальнюючи зазначене, можна зробити висновок, що сутністю судово-економічної експертизи є дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі економіки, з метою надання висновку стосовно кола питань, що були поставлені органами дізнання, досудового слідства чи суду. Новизною такого визначення є врахування основних ознак СЄЄ. В якості напрямку подальшого дослідження слід вказати на необхідність обґрунтування змістовності СЄЄ з урахуванням таких ознак.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Сайт МВС України. Статистичні дані. – Режим доступу : [http:// www.mvs.gov.ua](http://www.mvs.gov.ua). 2. Назаренко Є. А. Судебно-бухгалтерская експертиза : учебн. пособие / Назаренко Е. А. – Донецк, 2000. – 115 с. 3. Волинець Л. М. Проверка бухгалтерской документации. Кто и как ее проводит / Волинець Л. М. – Х., 2005. – 80 с. 4. Бутинець Ф. Ф. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посібн. / за ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир, 2004. – 460 с. 5. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза : підручник / Білуха М. Т. – К. : Видавнича компанія "Воля", 2004. – 656 с. 6. Базась М. Ф. Методика та організація фінансового контролю / М. Ф. Базась. – К. : МАУП, 2004. – 440 с. 7. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : навч.-метод. посібник / Г. Г. Мумінова-Савіна. – К., 2004. – 268 с. 8. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза : навч. посібник / Понікаров В. Д., Попова С. М. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К. : Центр учб. літератури, 2008.

Кривенко А. І.

УДК 657.92-051:005.336.2

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ КОМПЕТЕНЦІЇ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ-ЕКОНОМІСТІВ

Анотація. Розглянуто перелік проблем щодо визначення меж компетенції судово-економічних експертів.

Аннотация. Рассмотрен перечень проблем относительно определения пределов судебно-экономических экспертов.

Annotation. The list of problems is considered in relation to determination of limits of judicial-economic experts.

Ключові слова: компетенція, компетентність, правове трактування, висновок судового експерта-економіста.

Специфіка діяльності судового експерта полягає у необхідності застосування не тільки економічних, а й юридичних знань. Але це не свідчить про те, що експерт може трактувати закони – це є виключно прерогативою слідства. Судовому експерту такі знання необхідні для розуміння свого статусу та місця у процесі судового слідства, правильного складання процесуального документа – висновку експерта, а також обліку особливостей та сторін діяльності суб'єктів господарювання, які він повинен дослідити. Проте це не достатньо чітко зафіксовано у законодавстві, тому на сьогоднішній день це питання набуло особливої актуальності.

© Кривенко А. І., 2012

Проблеми відносно компетенцій судово-економічних експертів у сучасній економічній літературі відображені у наукових роботах таких вчених, як Виноградова М. М. [1], Корухов Ю. Г. [2], Орлов Ю. К. [3], Камлик М. І. [4]. Проте незважаючи на істотні напрацювання, ці питання потребують подальшого ґрунтовного дослідження.

Метою даного дослідження є огляд кола питань, які допоможуть визначити межі компетенції судово-економічного експерта.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що увесь об'єм знань, яким володіє експерт і який він повинен застосовувати у рамках своїх повноважень, представлений у законодавстві, що можна охарактеризувати як його компетенцію, а рівень застосування цих знань на практиці – компетентністю [4].

У цілому судовому експерту не можуть ставити правові питання, оскільки це відноситься до компетенції органів суду та слідства. На практиці неодноразово у якості підстави для призначення повторної експертизи зазначається той факт, що експерт відповідав на поставлені перед ним правові питання, а сформувані ним висновки є викривленими, оскільки експерт неправильно застосував та трактував норми чинного законодавства.

Як зазначають деякі автори [1 – 3], при відповіді на питання щодо наявності факту крадіжки, експерт вийде за межі своєї компетенції. У даному випадку він повинен дослідити відповідні документи та звітності і сформулювати висновок про те, що в них відображено: придбання, рух або ж списання матеріальних цінностей, їх наявність або відсутність на дату проведення інвентаризації тощо. Також при дослідженні експерт дає характеристику фінансового стану підприємства за певний період, має право проаналізувати його динаміку, зосереджує увагу на надмірності або ж дефіциті коштів для повного та своєчасного погашення всіх зобов'язань. Проте ні в якому разі експерт не повинен робити висновок щодо наявності ознак, наприклад фіктивного банкрутства. Цим питанням займається слідство на основі аналізу, який знаходить своє відображення у висновку судового експерта.

Окрім того, до категорії правових слід віднести питання, відповіді на які надають оцінку дій осіб або трактування норм законодавства. Їх постановка свідчить про спробу перекласти на експерта вирішення питання, які входять до компетенції слідчих, а спроба відповісти на них у висновку судового експерта призведе до того, що висновок не буде мати доказового значення. До того ж заслуговує на увагу той факт, що виявити наявність наміру у діяч будь-якої особи просто неможливо методами економічної експертизи. Найчастіше судовому експерту ставиться завдання про визначення розміру недостачі грошових коштів або ж товарно-матеріальних цінностей. Для того щоб визначити дане порушення, суб'єкт господарювання повинен провести інвентаризацію.

Судовим експертом здійснюється зіставлення інвентаризаційного опису та даних бухгалтерського обліку. Але, на відміну від суб'єкта господарювання, експерт не займається складанням цих документів, що, на думку автора, є ключовим моментом. Навіть ідеально складені документи не дають експерту підстав для формування висновку на користь будь-якої зі сторін. Неможливо однозначно стверджувати, що саме дані бухгалтерського обліку (документи руху ТМЦ, грошових коштів) або інвентаризаційні описи відображають реальне положення справи. Тим паче, завжди присутня можливість надання на дослідження експерту неповного об'єму інформації з різних причин. За даних обставин питання недостачі ТМЦ, грошових коштів тощо експерт, для того щоб залишитись у межах своєї компетентності, повинен сформулювати висновок, у якому буде зазначена невідповідність даних, відображених у бухгалтерських документах даним, зафіксованим у інвентаризаційному описі, не вживаючи терміна "недостача".

Для вирішення розглянутих проблем стосовно визначення меж компетенції судово-економічного експерта автором запропоновано такий варіант: внесення змін до Закону України "Про судово-економічну діяльність", де вказувався б порядок застосування адміністративної відповідальності під час узагальнення, формування та надання висновків судово-економічним експертом органам судового слідства, що стосується меж правової сфери діяльності.

У дослідженні було розглянуто декілька актуальних проблем визначення меж компетенції судово-економічного експерта. Можливо, у майбутньому подальше обговорення даних тем дозволить спроектувати загальний методологічний підхід до їх вирішення.

Наук. керівн. Понікаров В. Д.

Література: 1. Виноградова М. М. Судебная экономическая экспертиза при расследовании преступлений, связанных с банкротством хозяйствующего субъекта / М. М. Виноградова, М. Г. Нерсисян // Актуальные проблемы теории и практики судебной экспертизы : докл. и сообщ. и междунар. конф. "Восток-Запад: партнерство в судебной экспертизе", Москва – Нижний Новгород. – М. : РФЦСЭ, 2004. 2. Корухов Ю. Г. Допустимы ли правовые и юридические экспертизы в уголовном процессе / Ю. Г. Корухов // Законность. – 2000. – № 1. 3. Орлов Ю. К. Судебная экспертиза как средство доказывания в уголовном судопроизводстве : научн. изд. / Ю. К. Орлов. – М. : Ин-т повыш. квалифик., 2005. 4. Камлик М. І. Судова бухгалтерія : підручник / М. І. Камлик. – 5-те вид, доп. та переробл. – К. : Атіка, 2007. – 552 с.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Анотація. Розглянуто теоретичне обґрунтування поняття організації судово-економічної експертизи, а також її основні елементи.

Аннотация. Рассмотрено теоретическое обоснование понятия организации судебно-экономической экспертизы, и ее основные элементы.

Annotation. The concept of the organization of judicial-economic examination, and also its basic elements are considered.

Ключові слова: судова експертиза, судово-економічна експертиза, експерт-економіст, нормативно-правове регулювання.

Незаперечно важливою є реалізація економічних знань відповідно до завдань слідства та потреб правоохоронних органів при розгляді господарських справ. Це, у свою чергу, вимагає чітких дій як у власній діяльності експерта, так і в його взаємодії з іншими особами. Окремі питання теорії, організації та методики судово-економічної експертизи знайшли відображення у працях Ф. Ф. Бути-нця, В. Д. Понікарова, Г. Г. Мумінової-Савінової та ін. Однак деякі питання організації судово-економічної експертизи в цілому та діяльності експерта-економіста в процесі експертизи зокрема й досі потребують детального дослідження.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних положень організації судово-економічної експертизи.

Для надання обґрунтованого визначення поняття організації судово-економічної експертизи при розслідуванні порушень варто чітко охарактеризувати такі поняття, як "судово-економічна експертиза", "організація".

У результаті проведеного дослідження сутності поняття "судово-економічна експертиза" визначено, що в авторів видань останніх років не існує одностайності у його тлумаченні. Так, Бути-нець В. В. під судово-економічною експертизою розуміє процесуальну форму, що полягає у вивченні експертом-бухгалтером матеріалів справи в межах його спеціальних знань на завдання слідчого або суду, з метою встановлення фактичних обставин кримінальної чи цивільної справи і надання експертного висновку [1, с. 48]. На думку Швеця В. Є., судово-економічна експертиза – це процес використання спеціальних знань із бухгалтерського обліку, економічного аналізу та контролю при дослідженні правопорушень і злочинів у діяльності об'єктів, які перевіряють, для документального обґрунтування позовних вимог, поданих у слідчі або судові органи [2, с. 145].

На думку автора, більш ґрунтовне визначення судово-економічної експертизи дає Поніка-ров В. Д., який виокремлює її економіко-правовий зміст та сутність. Так, на думку цього науковця, зміст судово-економічної експертизи проявляється у її процесуальній формі, а сутність полягає у дослідженні фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі економіки, з метою надання висновку стосовно кола питань, що були поставлені органами дізнання, досудового слідства чи суду [3, с. 45].

Поняття "організація" варто розглядати у двох основних аспектах: як процес та як систему. Великий тлумачний словник дає такі визначення організації: внутрішня впорядкованість, узгодженість, взаємодія більш-менш диференційованих і автономних частин цілого, обумовлена його будовою, сукупність процесів або дій, які призводять до утворення і вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого [4, с. 345]. Найбільш прийнятне загальне поняття організації, на думку автора, запропоноване Боголеповим В. П. [5, с. 127]: "взаєморозташування й взаємозв'язки елементів деякого комплексу (предметна і структурна частини організації), їх дії та взаємодії (функціональна частина), обумовлені єдністю цілей або виконуваних ними функцій і певних обставин місця й часу".

На думку автора, під організацією судово-економічної експертизи необхідно розуміти сукупність заходів з її регулювання, а саме: координації роботи експертів шляхом видачі дозволів на проведення судово-економічної експертизи (свідощів судових експертів) та налагодження взаємо-

дії, систематичного обміну інформацією між суб'єктом, який призначив судово-економічну експертизу та експертом-економістом. Організація судово-економічної експертизи за конкретною справою включає комплекс взаємопов'язаних етапів її проведення та полягає в підготовці, плануванні, налагодженні і впорядкуванні, а також визначенні засобів і методів проведення експертного дослідження.

Недостатня теоретична розробка питання організації судово-економічної експертизи ускладнює процес призначення та проведення експертизи, вибір експерта-економіста для проведення дослідження, механізм взаємодії експерта-економіста і суб'єкта, який призначив експертизу. Результатом цього є низька якість експертних досліджень та неадекватна постановка завдань суб'єктами призначення експертизи.

Таким чином, на підставі проведеного гносеологічного аналізу автором запропоновано визначення організації судово-економічної експертизи. Подальші дослідження слід зосередити на ефективному використанні спеціальних знань у справах про зловживання, розробці особливого порядку організації судово-економічної експертизи та алгоритмів їх здійснення.

Наук. керівн. Понікаров В. Д.

Література: 1. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посібн. / за ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : Рута, 2004. – 460 с. 2. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза : навчальний посібник / В. Д. Понікаров, С. М. Попова, Л. М. Попова. – 2-ге вид., доп. та переробл. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 272 с. 3. Швець В. Є. Основи бухгалтерського обліку та судово-бухгалтерської експертизи : підручник / В. Є. Швець. – К., 2008. – 240 с. 4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ "Перун", 2007. – 1736 с. 5. Боголепов В. П. О состоянии и задачах развития общей теории организации / В. П. Боголепов // Организация и управление. – М., 1968. – 124 с.

УДК 657.92

Подольнюк Р. В.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Анотація. Проаналізовано підходи щодо визначення змісту поняття "судово-економічна експертиза" та уточнено дане визначення.

Аннотация. Проанализированы подходы к определению содержания понятия "судебно-экономическая экспертиза" и уточнено данное определение.

Annotation. The approaches to defining the concept of "judicial-economic expertise", have been analyzed and the definition was amplified.

Ключові слова: судово-економічна експертиза, дослідження, процесуальна форма.

На сучасному етапі розвитку економіки України спостерігається тенденція зростання економічних правопорушень. Необхідно відзначити, що на сьогодні економічні правопорушення значно відрізняються від тих, які були притаманні командно-адміністративній системі. Якщо раніше вони за способом скоєння були досить прості, то сьогодні їх інтелектуальний характер стрімко зріс, особливо у фінансово-господарській діяльності підприємств. Тому для більш ефективного, результативного та найшвидшого виявлення цих правопорушень необхідно застосовувати не тільки юридичні, але і спеціальні знання у галузі фінансів, ціноутворення, оподаткування, бухгалтерського обліку і особливо в сфері економічного контролю. Саме судово-економічна експертиза є найбільш ефективним заходом збору доказів з господарських злочинів.

Проблемами вивчення теоретичних засад судово-економічної експертизи займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Бутинець В. В. [1], Бандурка О. М. [2], Волинець Л. М. [3], Костров А. І [4], Назаренко Є. А. [5], Мумінова-Савіна Г. Г. [6], Понікаров В. Д. [7], Швець В. Є. [8] та інші. Однак варто зауважити, що вказані вчені розглядають судово-економічну експертизу кожен зі своєї суб'єктивної точки зору, що призводить до неоднозначного тлумачення даного поняття. Тому обрана тема є актуальною та потребує подальших досліджень.



Метою даного дослідження є визначення сутності судово-економічної експертизи.

Зважаючи на внески вчених у розвиток теоретичних та практичних аспектів судово-економічної експертизи, потрібно зазначити, що на сьогодні не досягнуто єдності поглядів щодо трактування поняття "судово-економічна експертиза", а в діючому законодавстві дане визначення взагалі відсутнє. Отже, існує необхідність у більш детальному дослідженні даного аспекту, виходячи з існуючих підходів щодо його визначення в економічній літературі.

Аналіз літературних джерел [1, с. 48; 2, с. 54; 3, с. 37; 4, с. 9; 5, с. 23; 6, с. 75; 7, с. 101; 8, с. 145] дозволяє згрупувати авторські погляди щодо сутності судово-економічної експертизи для більш глибокого розуміння її змісту за такими базовими категоріями та поняттями, як: "наука", "дослідження", "процес" та "процесуальна форма" (таблиця).

Таблиця

Узагальнення базових категорій авторських поглядів щодо визначення судово-економічної експертизи (узагальнено автором)

Категорії	Автори
Дослідження	Мумінова-Савіна Г. Г., Волинець Л. М., Назаренко Є. А.
Процесуальна форма	Понікаров В. Д., Бутинць В. В.
Наука	Бандурка О. М., Костров А. І.
Процес	Швець В. Є.

Як видно з наведеної таблиці, на сьогоднішній день існує велика кількість поглядів на визначення поняття "судово-економічна експертиза". Але слід зазначити, що більша кількість авторів вважає судово-економічну експертизу як дослідження, а саме: дослідження експертом, дослідження фінансово-господарської та виробничої діяльності підприємств. Однак, на думку автора, підходи до визначення судово-економічної експертизи як дослідження та процесуальної форми більш повно розкривають її сутність.

Виходячи з вищенаведеного аналізу поняття судово-економічної експертизи, автором було уточнено дане визначення: судово-економічна експертиза – це процесуальна форма дослідження, що полягає у вивченні експертом-бухгалтером, який володіє спеціальними знаннями у різних галузях економіки, господарського аналізу, ревізії та контролю первинних облікових документів, бухгалтерських та податкових реєстрів, широкого кола питань, що були поставлені органами дізнання попереднього слідства чи суду, в межах чинного законодавства, та подання відповідних висновків.

Саме таке визначення, на думку автора, повною мірою розкриває характер судово-економічної експертизи, що базується на:

процесуально-правовому змісті, який полягає у визначенні її як процесу керованого системою правил, закріплених законодавчо;

використанні спеціальних економічних знань, що дозволяє реалізувати певні знання у різних галузях економіки бухгалтерського і податкового обліку аналізу господарської діяльності, ревізії та контролю [7, с.102].

Таким чином, проведене дослідження дозволило на основі окремих сутнісних ознак уточнити поняття судово-економічної експертизи. Наведене авторське визначення більш повно розкриває її подвійний характер, враховуючи юридичну та економічну природу даного визначення. Напрямок подальших досліджень може бути вивчення інших складових, що характеризують сутність судово-економічної експертизи, та не були розглянуті в даній роботі.

Наук. керівн. Понікаров В. Д.

Література: 1. Бутинць Ф. Ф. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посібн. / Ф. Ф. Бутинць. – Житомир : ПП "Рута", 2004. – 460 с. 2. Бандурка А. М. Основы судебной бухгалтерии : учебник / А. М. Бандурка. – Х. : Издательство УВД, 1999. – 528 с. 3. Волинець Л. М. Проверка бухгалтерской документации. Кто и как ее проводит / Л. М. Волинець. – Х., 2005. – 80 с. 4. Костров А. И. Судебная бухгалтерия: учебно-методический комплекс / А. И. Костров. – Мн. : Изд-во МИУ, 2007. – 240 с. 5. Назаренко Е. А. Судебно-бухгалтерская экспертиза : учебн. пособ. / Е. А. Назаренко. – Донецк, 2000. – 115 с. 6. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посібн. / Г. Г. Мумінова-Савіна. – К. : КНЕУ, 2004. – 223 с. 7. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза : навч. посібн. / Понікаров В. Д. – Х. : Еспада, 2008. – 272 с. 8. Швець В. Є. Основы бухгалтерського обліку та судово-бухгалтерської експертизи : підручник / В. Є. Швець. – К. : Каравела, 2008. – 240 с. 9. Про судову експертизу : Закон України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://mir-ekspertiz.info/zakon-ukrani-pro-sudovu-ekspertizu/>.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОПЕРАЦІЙ З НАРАХУВАННЯ ТА ВИПЛАТИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Анотація. Розглянуто поняття організації судово-економічної експертизи.

Аннотация. Рассмотрено понятие организации судебно-экономической экспертизы.

Annotation. The concept of organization of forensic economic expertise has been considered.

Ключові слова: організація, судово-економічна експертиза, організація судово-економічної експертизи, заробітна плата.

Економіка країни успішно розвивається, якщо затрати живої і матеріалізованої праці відповідають нормативам, необхідним для виконання виробничих планів з випуску продукції, робіт і послуг. Облік заробітної плати є однією з найгроміздкіших та найважливіших ділянок у бухгалтерському обліку підприємства і, відповідно, у судово-економічній експертизі (далі – СЕЕ). Як показує практика, велика кількість порушень і корисливих зловживань допускається під час здійснення операцій, пов'язаних з розрахунками щодо оплати праці [1]. Саме експерт-економіст здатен надати кваліфіковану допомогу та розробити пропозиції не тільки щодо запобігання незаконному привласненню коштів, порушенню правил бухгалтерського обліку і контролю, а й дає рекомендації щодо раціонального використання трудових ресурсів на підприємстві, своєчасної виплати заробітної плати працюючим.

Проблемами вивчення теоретичних основ організації СЕЕ займалися такі вітчизняні вчені, як Білуха М. Т. [2], Бутинець Ф. Ф. [3], Мумінова-Савіна Г. Г. [1], Понікаров В. Д. [4] та ін.

Метою статті є вивчення теоретичних основ організації СЕЕ операцій з нарахування та виплати заробітної плати.

Для визначення поняття "організація СЕЕ операцій з нарахування та виплати заробітної плати", необхідно охарактеризувати такі поняття, як: "організація", "судово-економічна експертиза" та "заробітна плата".

Так, судово-економічна експертиза – це процесуальна форма, що полягає у вивченні експертом-бухгалтером матеріалів справи в межах його спеціальних знань на завдання слідчого або суду, з метою встановлення фактичних обставин кримінальної чи цивільної справи і надання експертного висновку [3]. Сутність СЕЕ полягає у дослідженні фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі економіки, з метою надання висновку стосовно кола питань, що були поставлені органами дізнання, досудового слідства чи суду [4].

Поняття "організація" відноситься до числа найбільш часто вживаних. Так, поняття "організація" розглядають у двох аспекта: як упорядкованість та спрямованість. Узагалі під організацією розуміють сукупність процесів або дій, спрямованих на об'єднання елементів або частин в цілу життєздатну стійку систему [5]. Поняття "організація" охоплює такі взаємопов'язані елементи: мету, завдання, розподіл відповідальності й визначення кількості рівнів в ієрархії управління, створення організаційного клімату, побудову єдиної організаційної системи [6].

Під заробітною платою, відповідно до Закону України "Про оплату праці" [7], розуміють винагороду, обчислену, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

На основі розглянутих понять представлено визначення поняття "організація СЕЕ операцій з нарахування та виплати заробітної плати". Отже, організація судово-економічної експертизи операцій з нарахування та виплати заробітної плати – це система заходів, яка складається із визначення цілей, встановлення взаємозв'язку сил і засобів, забезпечення умов для ефективного дослідження діяльності організації з операцій нарахування та виплати заробітної плати, особою, яка володіє спеціальними знаннями у галузі економіки, з метою оптимізації та упорядкованості процесу надання висновку.



Таким чином, СЕЕ досліджуючи операції з праці та заробітної плати, сприяє попередженню порушень трудового законодавства, що виникають між учасниками трудового права і завдають втрат учасникам цих відносин [2].

Один із напрямків подальшого дослідження – це вдосконалення методики СЕЕ операцій з нарахуванням та виплати заробітної плати.

Виходячи із викладеного вище, можна зробити висновок, що для найбільш повного та обґрунтованого розуміння теоретичних основ організації СЕЕ операцій з нарахуванням та виплати заробітної плати, необхідно чітко визначитись з понятійним апаратом даної теми.

Наук. керівн. Понікаров В. Д.

Література: 1. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Мумінова-Савіна Г. Г. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с. 2. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза: Судово-бухгалтерська експертиза : підручник / Білуха М. Т. – К. : Вид. компанія "Воля", 2004. – 656 с. 3. Бутинець Ф. Ф. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посібн. / Бутинець Ф. Ф. ; за ред. Ф. Ф. Бутиця. – Житомир : Рута, 2004. – 460 с. 4. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза : навчальний посібник / В. Д. Понікаров, С. М. Попова, Л. М. Попова. – 2-ге вид., доп. та переробл. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 272 с. 5. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посібник / Дікань Л. В. – К. : Знання, 2007. – 328 с. 6. Дікань Н. В. Менеджмент : навч. посібник / Н. В. Дікань, І. І. Борисенко. – К. : Знання, 2008. – 389 с. 7. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=108/95-%C2%D0%7Cst8>.

Світлоока В. Ф.

УДК 338.24 : 330.12

МІСЦЕ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Анотація. Визначено місце економічної експертизи у сфері економічних відносин та виділено види експертиз за призначенням.

Анотация. Определено место экономической экспертизы в сфере экономических отношений и выделено виды экспертиз в зависимости от назначения.

Annotation. In the article the place of economic examination in the field of economic relations has been determined, and the types of examinations depending on setting are selected.

Ключові слова: безпека, економічні відносини, експертиза, інститут, контроль.

Економічна безпека держави залежить від злагодженого функціонування суспільно-економічних інститутів. Ринкова економіка висуває нові вимоги до інституціональної складової, а саме посилення контролю як з боку держави, так і інших господарських суб'єктів. Забезпечити належний рівень державного контролю на сучасному етапі розвитку економіки України можна за рахунок створення інституту економічної експертизи. Однією з інституціональних складових є суспільна потреба в експертизі, яка має бути усвідомленою.

Метою даної роботи є визначення ролі та місця економічної експертизи у сфері економічних відносин задля аналізу суспільної потреби в економічній експертизі.

Сутність економічної експертизи полягає в дослідженні фінансової, податкової, кредитної діяльності підприємств і виявленні факторів, які, з одного боку, можуть сприяти скоєнню зловживань та приховуванню їх наслідків, а з іншого – виступати у формі невикористаних можливостей [1]. Метою проведення економічної експертизи є дослідження реального економічного становища досліджуваного підприємства, організації тощо. На відміну від судово-економічної експертизи, предметом дослідження якої є господарські операції, які перевіряються контролюючими та правоохоронними органами [2], предметом дослідження економічної експертизи можуть бути не окремі операції, а окремі види діяльності досліджуваного суб'єкта або вся його діяльність взагалі. Звісно, методи проведення експертизи та об'єкти дослідження як економічної експертизи, так і судово-економічної експертизи є спільними.

Аналіз поняття "експертизи" взагалі та "економічної експертизи" зокрема, дозволяє визначити місце економічної експертизи у сфері економічних відносин (рисунок).

© Світлоока В. Ф., 2012

ISO

"Управління розвитком", №7(128)2012

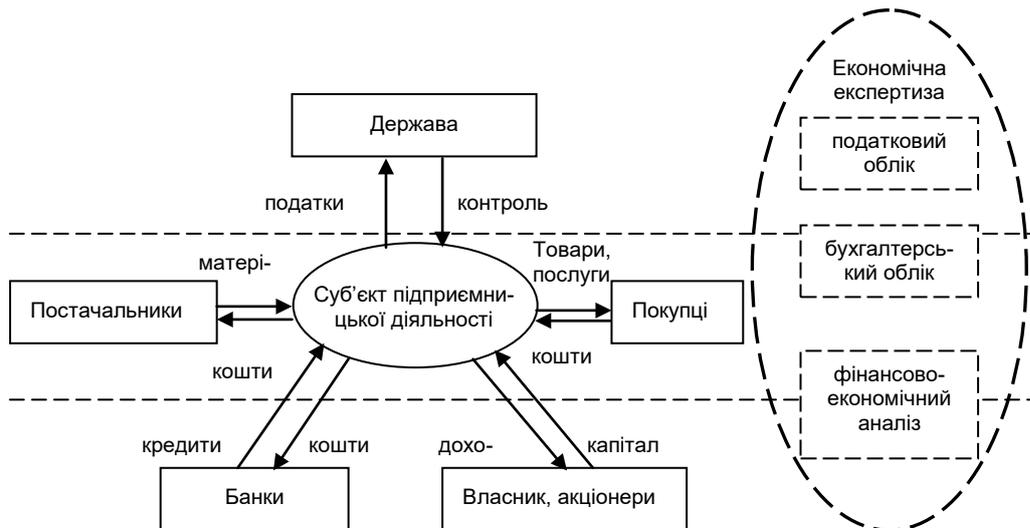


Рис. Місце економічної експертизи у сфері економічних відносин

Визначивши місце економічної експертизи у сфері економічних відносин, можна виділити види економічних експертиз за призначенням, тобто: бухгалтерську, податкову та фінансово-економічну.

Завданнями бухгалтерської експертизи є:

- визначення повноти та достовірності відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку;

- перевірка наявності матеріальних цінностей та грошових коштів;

- установлення обґрунтованості списання матеріальних цінностей;

- визначення обсягів втрат у разі виявлення нестачі, крадіжки тощо;

- установлення відповідності ведення бухгалтерського обліку законодавству України тощо.

Завданнями податкової експертизи є:

- визначення повноти та достовірності відображення господарських операцій в податковому обліку;

- установлення відповідності ведення податкового обліку законодавству України;

- визначення правильності та повноти обчислення і сплати податкових зобов'язань тощо.

Завданнями фінансово-економічної експертизи є:

- аналіз фінансової діяльності підприємства;

- аналіз фінансової стійкості підприємства;

- оцінка вартості активів підприємства або оцінка бізнесу тощо.

Таким чином, визначення місця і ролі економічної експертизи у сфері економічних відносин дозволяє зробити висновок, що економічна експертиза може бути використана для дослідження повноти та достовірності будь-яких господарських операцій. Функціонування інституту економічної експертизи дозволить ефективно та швидко досягти бажаних результатів з питань національної безпеки в економічній сфері.

Література: 1. Світлоока В. Ф. Місце і роль економічної експертизи в сфері державного контролю економічної діяльності [Електронний ресурс] / В. Ф. Світлоока // Ефективна економіка. – 2011. – № 12. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>. 2. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза / В. Д. Понікаров. – Х. : Еспада, 2008. – 272 с.

УДК 657.421:347.728.1

Тарарощенко О. Є.

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

Анотація. Запропоновано та обґрунтовано визначення поняття організаційних засад судово-економічної експертизи операцій з основними засобами.

© Тарарощенко О. Є., 2012

151

"Управління розвитком", №7(128)2012



Аннотация. Предложено и обосновано определение понятия организационных принципов судебно-экономической экспертизы операций с основными средствами.

Annotation. Determination of concept of organizational principles is offered and judicial-economic examinations of operations with the fixed assets are grounded.

Ключові слова: основні засоби, судово-економічна експертиза, організаційні засади судово-економічної експертизи.

В останні роки під час становлення та розвитку ринкових відносин значно зріс рівень злочинів, пов'язаних з рухом і використанням основних засобів. Основні засоби або основні фонди, у свою чергу, визначають виробничий потенціал будь-якого виробництва й, у наслідку, економічного становища країни у цілому. Така важливість основних засобів обумовлює значення успішних розслідувань порушень, здійснених у ході операцій з основними засобами. Дуже часто, для того щоб розслідування було максимально результативним, необхідно залучати до нього експерта-економіста, дії якого повинні бути чітко організовані, що й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Багато науковців досліджували питання судово-економічної експертизи, у тому числі і аспекти її організації. До таких вчених належать Базась М. Ф. [1], Мумінова-Савіна Г. Г. [2], Понікаров В. Д. [3] та ін. Вищеназвані науковці внесли значний внесок у дослідження теорії та практики судово-економічної експертизи, але питання стосовно організаційних засад судово-економічної експертизи операцій з основними засобами залишилися недосліджені в повному обсязі.

Мета даного дослідження – це теоретичне обґрунтування організаційних засад судово-економічної експертизи операцій з основними фондами.

Для дослідження організаційних засад судово-економічної експертизи операцій з основними засобами необхідно вирішити питання стосовно понятійного апарату в межах даного теми.

Спираючись на визначення понять основних засобів [4], судово-економічної експертизи [3] та організації [5], організаційні засади судово-економічної експертизи операцій з основними засобами можна представити як сукупність певних елементів, пов'язаних між собою, взаємодія яких дає змогу здійснити ефективне дослідження інформації про рух та використання матеріальних активів суб'єктів господарювання різних форм власності, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік), на основі спеціальних знань у різних сферах економіки, господарського аналізу та контролю з метою вирішення широкого кола питань, що виникають при розслідуванні економічних злочинів та судовому розгляді господарських суперечок.

Основні елементи організаційних засад судово-економічної експертизи операцій з основними засобами та порядок їх взаємодії наведено на рисунку.

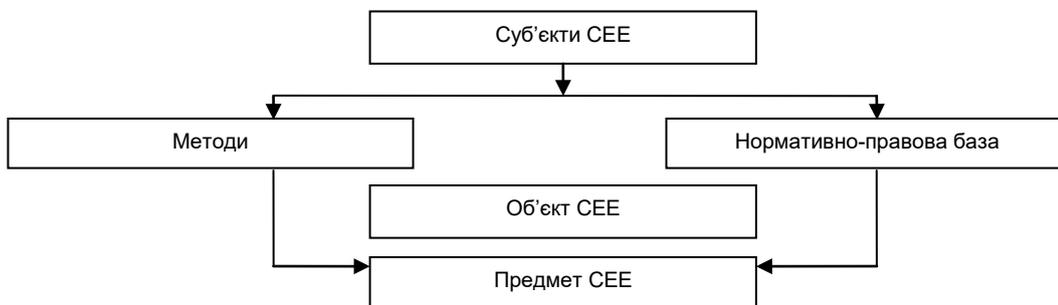


Рис. Організаційні засади судово-економічної експертизи операцій з основними засобами

Виходячи зі схеми, наведеної на рисунку, суб'єкти судово-економічної експертизи операцій з основними засобами в ході здійснення експертного дослідження використовують певні методи та спираються на нормативно-правові акти та законодавчі документи, які регламентують здійснення операцій з основними фондами. Відповідно до обраних методів та нормативно-правової бази, суб'єкти вже безпосередньо взаємодіють з об'єктом та предметом судово-економічної експертизи операцій з основними засобами.

Як напрямок подальшого дослідження можна вдосконалити методіку експертного дослідження операцій з основними фондами на основі певних знань організаційних аспектів судово-економічної експертизи даного питання.

Таким чином, розуміння організаційних засад судово-економічної експертизи операцій з основними засобами, виділення та чітке обґрунтування окремих елементів цього поняття дозволяє підвищити ефективність проведення експертного дослідження та його результативність.

Наук. керівн. Понікаров В. Д.

Література: 1. Базась М. Ф. Теоретико-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи : навч. посібн. / М. Ф. Базась. — К., 2007. — 488 с. 2. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. мет. посібник / Г. Г. Мумінова-Савіна. — К. : ХНЕУ, 2004. — 268 с. 3. Понікаров В. Д. Судово-економічна

експертиза : навч. посібн. / В. Д. Понікаров. — Х., 2005. — 232 с. 4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 "Основні засоби", затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua). 5. Осовська Т. В. Економічний словник [Електронний ресурс] / Т. В. Осовська, О. О. Юркевич. — Режим доступу : <http://91.90.15.82/Ekonomichniy%20slovnik.pdf>.

УДК 657.92

Хомутенко О. В.

ВПЛИВ ЕКСПЕРТНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ "КУЛЬТУРИ" БІЗНЕСУ

Анотация. Відокремлено у загальному інформаційному полі блок експертної економічної інформації, що створюється в ході виконання судових економічних експертиз. Визначено позитивний вплив використання експертної економічної інформації на формування "культури" бізнесу.

Аннотация. Выделен в общем информационном поле блок экспертной экономической информации, который создается в ходе проведения судебных экономических экспертиз. Определено положительное влияние использования экспертной экономической информации на формирование "культуры" бизнеса.

Annotation. The block of expert economic information, which is created during conducting of judicial economic examinations, is selected in the common informative field. Positive influence of the use of expert economic information on forming of "culture" of business has been determined.

Ключові слова: судово-економічна експертиза, експертна економічна інформація.

Фінансова та аналітична інформація циркулює на підприємствах у відносно налагодженому режимі та обслуговує оперативні функції організації виробництва. У ході господарської діяльності підприємств та організацій неминуче виникають конфліктні ситуації, при врегулюванні яких, як правило, виконуються судові економічні експертизи та створюється відносно новий блок інформації – експертна економічна інформація.

Метою даної статті є відокремлення у загальному інформаційному полі, блоку експертної економічної інформації, що створюється у процесі виконання судових економічних експертиз. Визначення позитивного впливу використання експертної економічної інформації на формування "культури" бізнесу.

Експертна економічна інформація є вагомим доповненням в систему накопичення знань та досвіду, а це шлях до підвищення культури бізнесу. Розширюється база оцінки результативного впливу якості інформації на кінцеві результати діяльності підприємств. При цьому ефект впливу розглянуто як комплексну категорію, де рівень прибутковості діяльності підприємств є лише одним із показників результативності. Інші, не менш важливі показники, відповідають таким потребам якісної економіки, як ефект досягнення цілей (швидкість, повнота, своєчасність), ефект надійності і стійкості системи, ефект нарощування інноваційності, ефект адаптивності [1 – 4].

Таким чином, можна зробити висновок про позитивну роль взаємодії інформації, що використовують підприємства в ході господарської діяльності та блоку експертної економічної інформації у формуванні механізмів удосконалення економічних відносин і становлення в суспільстві моделі більш досконалого соціально-економічного устрою, хоча судити про рівень практичної корисності перших кроків у пізнанні і застосуванні експертної економічної інформації на даному етапі досить проблематично. Але в будь-якому випадку, розглядаючи інформацію як основу формування і використання знань, виділення в інформаційному полі нового структурного елемента зі своєю специфічною роллю в економіці і соціумі, виступає як фактор інтелектуалізації суспільства і заслуговує більш пильної до себе уваги вчених, господарників і політиків.

Література: 1. Сайт МВС України. Статистичні дані. — Режим доступу : [http:// www.mvs.gov.ua](http://www.mvs.gov.ua). 2. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. 3. Бандурка О. М. Основи судової бухгалтерії : підручник / О. М. Бандурка. —Х. : Нац. ун-т ВС України, 2001. — 336 с. 4. Арсеньев В. Д. Соотношение понятий предмета и объекта судебной экспертизы / В. Д. Арсеньев // Проблемы теории судебной экспертизы : сб. научн. тр. — М. : ВНИИСЭ, 1980. — Вып. 44. — С. 4–7.

© Хомутенко О. В., 2012

Секція 4

"Сучасні технології контролю і аудиту в банках"

Азізова К. М.

УДК 336.717

ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ КОНТРОЛІНГУ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ БАНКУ

Анотація. Теоретично обґрунтовано роль контролінгу в процесі управління ресурсним потенціалом банку. Розглянуті особливості і фактори, що є підставою для створення системи контролінгу ресурсного потенціалу банку.

Аннотация. Теоретически обоснована роль контролинга в процессе управления ресурсным потенциалом банка. Рассмотрены особенности и факторы, которые являются основой создания системы контролинга ресурсным потенциалом банка.

Annotation. The role of controlling in the process of management resource potential of a bank is theoretically grounded. Features and factors which are the basis of creation of the controlling system of by resource potential of a bank are considered.

Ключові слова: контролінг, ресурсний потенціал, управління ресурсним потенціалом банку.

Реформування економічної системи України неможливо без існування й сталого розвитку її фінансового сектору, в якому значна роль відводиться системі банків. Проте, незважаючи на певний позитивний досвід роботи, накопичений у банківській сфері, продовжують залишатися невірешеними багато питань функціонування банківського сектору. Перш за все, це стосується формування певної ресурсної бази банківських установ, що пов'язано із залученням від юридичних та фізичних осіб коштів та ефективним їх розміщенням. Одночасно виникає низка завдань стосовно вдосконалення управління ресурсним потенціалом банку на основі контролінгового підходу.

Теоретичним і практичним аспектам цієї проблеми, зокрема формуванню ресурсного потенціалу та методам управління ресурсами банків, присвячено праці таких авторів: Г. Асхауєра [1], А. Вожжова [2], А. Дзюблюка, О. Малахової [3], Д. Полфремана, Ф. Форда [4] та ін.

Проте недостатність теоретичних передумов розробки підходів до управління ресурсним потенціалом банків на засадах контролінгу вимагає подальшого поглиблення досліджень, пов'язаних з обґрунтуванням складових системи контролінгу ресурсним потенціалом банку, адекватних специфічним умовам вітчизняної економіки.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування ролі контролінгу в процесі управління ресурсним потенціалом банку.

З розвитком економіки об'єктивно ускладнюється розуміння змісту ресурсного потенціалу банку та механізму управління ним. Аналіз наукових робіт [1 – 4] показав, що в основному автори досліджують окремі складові ресурсного потенціалу банку. Проте слід зазначити, що ресурсний потенціал банку є системою із розвинутою структурою і складається з підсистем – видів ресурсів. Найчастіше виділяють такі види ресурсів: технічні; технологічні; трудові; інформаційні; фінансові; організаційні; просторові та інші які в свою чергу складаються з елементів, що дозволяє назвати ресурсний потенціал банку складною системою [2, с. 72; 3, с. 36].

Особливість застосування контролінгового підходу до управління ресурсним потенціалом банку зводиться до того, що контролінг проявляє свою сутність у процесі планування, управлінського обліку, контролю, аналізу і вироблення рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування банку [5, с. 72]. Отже, виділимо окремі особливості контролінгового підходу в управлінні ресурсним потенціалом банку:

необхідність урахування в нерозривній єдності істотної участі в отриманні прибутку і активів, і пасивів (управління структурою балансу банку), що обумовлює необхідність врахування рівною мірою як існуючих та потенційних джерел ресурсів, так і, що особливо важливо, напрямів розміщення ресурсів;

логічне поєднання та комбінація як традиційних, так і новітніх методів дослідження;

необхідність постійного контролю і моніторингу ринкових параметрів та адекватної цінової політики з метою нейтралізації негативних впливів зовнішнього середовища.

При цьому контролінг ресурсного потенціалу банку можна визначити як орієнтовану на досягнення цілей інтегровану систему інформаційно-аналітичної і методичної підтримки прийняття управлінських рішень через реалізацію процесів планування, обліку, аналізу, контролю і формування рекомендацій з управління ресурсним потенціалом банку.

Факторами, що є підставою для створення системи контролінгу ресурсним потенціалом банку, є: погіршення показників функціонування капіталу порівняно з показниками інших банків; поява нових або зміна існуючих цілей управління ресурсним потенціалом банку; застарілі методи планування й аналізу ресурсного потенціалу банку, що не задовольняють менеджмент банку; невідповідність методик управлінського обліку, аналізу та контролю ресурсного потенціалу банку вимогам; дублювання або відсутність деяких функцій управління ресурсним потенціалом банку.

Контролінг у процесі управління ресурсним потенціалом банку поєднує такі функції, як в планування показників ресурсного потенціалу банку; управлінський облік формування, розміщення та використання капіталу банку; аналіз банківських ресурсів; вироблення рекомендацій щодо підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом банку.

Література: 1. Асхауер Г. Введение в банковское дело / Г. Асхауер. – М. : Мир и культура, 2004. – 627 с. 2. Вожжов А. П. Процеси трансформації банківських ресурсів : монографія / А. П. Вожжов. – Севастополь : СевНТУ, 2008. – 339 с. 3. Дзюблюк О. В. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії : монографія / О. В. Дзюблюк, О. Л. Малахова. – Тернопіль : Вектор, 2008. – 324 с. 4. Полфреман Д. Основы банковского дела : учебник / Д. Полфреман, Ф. Форд. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 622 с. 5. Шульга Н. П. Банківський контролінг: теорія, методологія, практика : монографія / Н. П. Шульга. – К. : КНТЕУ, 2004. – 326 с.

УДК 657.6:336.717.061

Булатенко Г. О.

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Анотація. Уточнено сутність та зміст технології банківського аудиту. Обґрунтовано особливості технології аудиту кредитних операцій банку.

Аннотация. Уточнена сущность и содержание технологии банковского аудита. Обоснованы особенности технологии аудита кредитных операций банка.

Annotation. Essence and content of bank audit technology are specified. The features of credit operations of bank audit technology are reasoned.

Ключові слова: аудит, технологія банківського аудиту, кредитні операції, банк.

На сучасному етапі структурної перебудови економіки держави за умов необхідності залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій постає проблема підвищення рівня довіри потенційних інвесторів до національної банківської системи. Тому у формуванні стратегії діяльності як окремого комерційного банку, так і банківської системи в цілому зростає значення аудиту діяльності кредитних установ у функціональному та в інституційному тлумаченні. Важливим етапом проведення аудиту діяльності кредитних установ, зокрема комерційних банків, є аудит кредитних операцій як провідної структурної складової процесу використання банківських активів.

Питання аудиту кредитних операцій комерційних банків в Україні ще комплексно не досліджувались. Отже, залишаються мало вивченою наукою питання технології вироблення та надання аудитором висновків і рекомендацій стосовно допустимих значень ризику, що містять активні операції – одні з найприбутковіших та, водночас, найризикованіших дохідних статей комерційного банку. Отже, обрана для дослідження тема є актуальною.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та узагальнення особливостей технології аудиту кредитних операцій комерційного банку.

Для досягнення визначеної мети було поставлено та вирішено такі завдання: уточнити сутність та зміст технології банківського аудиту; обґрунтувати особливості технології аудиту кредитних операцій банку.

Аналіз літературних джерел [1 – 4] дав змогу зробити висновок, що не існує однозначного погляду на визначення сутності поняття "технологія банківського аудиту". Одні автори ототожнюють таке поняття з технологією аудиту, інші взагалі не відрізняють технологію від методики та методології. Тому доцільним є визначення такого поняття шляхом симбіозу дефініцій "технологія" та "банківський аудит". У загальному значенні під технологією розуміють сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь; сукупність способів обробки або переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій тощо.



Стосовно іншого поняття, то у вітчизняній літературі існує багато визначень поняття "банківський аудит". Фадейкіна Н. В., Болгова Е. К. та інші під банківським аудитом розуміють незалежну перевірку аудиторомі різних сторін економічної діяльності банку та якості обслуговування клієнтів [1]. Коваль Л. С., Окоркова І. В. визначають банківський аудит як складову частину банківського менеджменту, яка сприяє збільшенню ефективності організації банківської діяльності та зниженню рівня банківського ризику [2]. Кіреєв О. І. стверджує, що банківський аудит – це надання практичної допомоги керівництву та відділам банку щодо ведення справ і управління його фінансами, а також щодо налагодження бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку, надання різних консультацій [3].

Наявність різних трактувань банківського аудиту говорить про те, що процес його становлення ще не закінчений. У той же час, виходячи з наведених визначень, можна дійти висновку, що основний зміст банківського аудиту зводиться до представлення інформації про ступінь можливої довіри до тієї чи іншої бухгалтерської звітності банку.

Таким чином, на основі проведеного аналізу понять "технологія" та "банківський аудит" можна зробити висновок, що сутність технології банківського аудиту полягає у такому:

технологія банківського аудиту – комплекс організаційних заходів, операцій і прийомів аудиту в банку;

основною метою технології аудиту кредитних операцій комерційного банку є формування обґрунтованої незалежної думки про відповідність здійснення кредитних операцій чинним законодавчим актам України, ефективність даних операцій щодо їх впливу на рівень фінансової стійкості даного комерційного банку та їх відповідності стратегічним цілям банку, правильність і достовірність відображення кредитних операцій у бухгалтерському обліку та звітності банку.

До особливостей технології аудиту кредитних операцій банку слід віднести такі:

по-перше, мету технології аудиту, яка враховує предметну область аудиторського дослідження та дає змогу чітко визначитися з масштабом перевірки (стан кредитних операцій банку);

по-друге, джерела інформації, що цілком залежать від особливостей кредитної політики банку та організації аналітичного та синтетичного обліку;

по-третє, загальний алгоритм технології аудиту кредитних операцій банку, відмінностями якого є здійснення специфічних аудиторських процедур на етапі планування аудиторської перевірки (оцінка ризиків, визначення рівня суттєвості, вибірка тощо), на етапі збору аудиторських доказів та в ході узагальнення результатів аудиту в аудиторському висновку.

Таким чином, у ході теоретичного дослідження автором уточнено сутність поняття "технологія банківського аудиту" шляхом урахування сутнісних ознак технології та банківського аудиту. Враховуючи наведене визначення, обґрунтовано особливості технології аудиту кредитних операцій комерційного банку. У подальшому необхідно розробити дієвий алгоритм технології аудиту в банку.

Наук. керівн. Голуб Ю. О.

Література: 1. Банковский контроль и аудит : учебн. пособ. / Н. В. Фадейкина, Е. К. Болгова, М. Н. Скурин и др. ; под общ. ред. д-ра экон. наук, проф. Н. В. Фадейкиной ; Сибирский институт финансов и банковского дела. – М. : Финансы и статистика, 2008. – 496 с. 2. Кіреєв О. І. Внутрішній аудит у комерційному банку : навч. посібн. / О. І. Кіреєв, Н. П. Шульга, О. С. Полетаєва. – К. : КНТЕУ, 2009. – 295 с. 3. Коваль Л. С. Методичні підходи до визначення об'єктів контролю в системі банківського менеджменту / Коваль Л. С., Окоркова І. В. // Вісник ДонДУЕТ. – 2010. – № 8. – С. 205–211. 4. Кузнецова А. Я. Удосконалення банківського та небанківського фінансування інноваційної діяльності в Україні : монографія / А. Я. Кузнецова, Н. Я. Зінько, О. О. Другов. – К. : УБС НБУ, 2009. – 186 с.

Кіян Т. С.

УДК 657.6:386.517.025

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Анотація. Розглянуто систему контролю діяльності банків в Україні.

Аннотация. Рассмотрена система контроля деятельности банков в Украине.

Annotation. The system of control of banks in Ukraine is considered.

Ключові слова: банк, система контролю діяльності банків, зовнішній контроль, внутрішній контроль, банківський нагляд, аудит.

© Кіян Т. С., 2012



Однією з вагомих передумов стабільності комерційних банків є існування ефективної системи управління, яка зменшує ризик діяльності комерційних банків, виявляє негативні тенденції розвитку, зловживання та інші порушення чинного законодавства. Саме ці функції виконує контроль, а також такі його форми, як ревізія, аудит і банківський нагляд.

При трансформації національної економіки до ринкових умов контроль у тому стані, у якому він перебував на початку розвитку банківського сектору економіки держави, вже не міг цілком задовольняти вимоги суб'єктів та об'єктів перевірок. Питання контролю діяльності банків знайшли своє відображення у роботах багатьох вчених та практиків, таких як І. Белова, О. Васюренко, Н. Фадейкіна та ін [1 – 3]. Однак більшість дослідників розглядають окремі організаційні аспекти контролю діяльності банків, не акцентуючи особливої уваги саме на визначенні системи контролю діяльності банків в Україні.

Тому питання стосовно визначення системи контролю за діяльністю банків в Україні та її складових є актуальним і своєчасним.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування сутності та складу системи контролю діяльності банків. Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: надати визначення поняттю "система контролю діяльності банків", визначити основні складові системи контролю діяльності банків в Україні.

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Система контролю діяльності банків – це сукупність видів контролю діяльності банків, для кожного з яких притаманна своя процедура проведення.

Контроль за діяльністю банків здійснюється як ззовні, так і з середини. Зовнішній контроль включає систему банківського нагляду і регулювання з боку НБУ та зовнішній аудит. Банки підпадають під більш жорстке державне регулювання та нагляд, ніж підприємства.

В Україні згідно із Законом "Про банки і банківську діяльність", а також Законом "Про Національний банк України" функції банківського регулювання та нагляду здійснює НБУ [4]. Терміни "регулювання банківської діяльності" і "нагляд за банківською діяльністю", що є складовими назви однієї з підсистем зовнішнього банківського контролю, досить часто вживаються як синоніми; часом під регулюванням розуміють систему правил і норм, на базі яких організовується діяльність банків, а під наглядом – функції уповноважених органів, котрі коригують роботу банківських установ відповідно до цих норм. Нагляд за банками НБУ та його установами традиційно здійснюють двома методами: безвиїзний (дистанційний, заочний) нагляд; виїзне інспектування банків.

Разом з банківським наглядом зовнішній контроль за банками здійснюється за допомогою зовнішнього аудиту. Зовнішні аудитори можуть надавати свої послуги кілька разів на рік. Обов'язкова ж перевірка фінансової звітності проводиться щорічно, здебільшого наприкінці року, звіт про неї пишеться відразу після початку нового року.

Контроль покликаний забезпечити відповідність діяльності банку поставленим перед ним цілям. Відносно банку він може бути не тільки зовнішнім, але й внутрішнім.

Підсистема внутрішнього контролю банків, у свою чергу, розділяється на акціонерний контроль, внутрішньотехнологічний контроль і внутрішній аудит.

Акціонерний контроль здійснюють акціонери банку шляхом отримання необхідної інформації від його керівництва про результати діяльності установи за звітний період. Рада банку контролює діяльність правління, а ревізійна комісія – фінансово-господарську діяльність банку.

Внутрішньобанківський або внутрішньотехнологічний контроль (така назва відрізняється від тієї, що в Положенні [5], щоб не дублювати назву підсистеми) – перевірка правильності виконання банківських операцій і облікових записів за допомогою конкретних засобів і способів. Іншими словами, це сукупність процедур, які забезпечують дотримання положень внутрішніх та зовнішніх нормативних актів при здійсненні операцій банку та достовірність і повноту інформації [5]. Внутрішньобанківський контроль поєднує у собі бухгалтерський й адміністративний контроль.

Бухгалтерський контроль – це сукупність процедур, що дають змогу забезпечити збереження активів банку та достовірність звітності, що складається службою бухгалтерського обліку на основі даних, отриманих від операційних підрозділів.

Адміністративний (внутрішній) контроль – це сукупність процедур, згідно з якими керівництво банку делегує свої повноваження, зокрема такі: збереження цінностей та активів; безпека працівників банку; ефективність, продуктивність та безпека процедур оброблення інформації.

Внутрішній аудит банку – це незалежна експертиза діяльності аудиторської служби банку для перевірки й оцінки адекватності і ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання зобов'язань робітниками банку. Внутрішній аудит банку, згідно із законодавством є обов'язковим. Органи банківського нагляду перевіряють дієвість здійснення внутрішнього аудиту в банках. Комерційні банки надають звіти про стан внутрішнього аудиту до НБУ два рази на рік [5].

Таким чином, із наведеного можна зробити висновок, що між різними видами системи банківського контролю, що є його складовими, існує тісна взаємодія.

Таким чином, визначено склад системи контролю за діяльністю банків в Україні. Однак не слід її уважати остаточною та безапеляційною, що обумовлює необхідність у подальших теоретичних розробках стосовно організаційних засад контролю діяльності банків.

Наук. керівн. Кривцова Т. О.

Література: 1. Банковский контроль и аудит : учебн. пособ. / Н. В. Фадейкина, Е. К. Болгова, М. Н. Скурихин, и др. ; под общ. ред. д-ра экон. наук, проф. Н. В. Фадейкиной : Сибирский институт финансов и банковского дела. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 496 с. 2. Васюренко О. В. Облік і аудит у банках : навч.



посібн. / Васюренко О. В. – К. : Знання, 2008. – 325 с. 3. Організація контролю в банку : навч. посібн. / укл. І. В. Белова. – Суми : Університетська книга, 2009. – 302 с. 4. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. 5. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України, затверджене Постановою Правління НБУ від 20.03.1998 р. № 114 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

Кривцова Т. О.

УДК 651.2

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ СТАНУ ВЗАЄМОДІЇ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Анотація. Розглянуто сутність контролю стану взаємодії банківських установ. Виокремлено актуальні аспекти в цьому напрямі.

Аннотация. Рассмотрены сущность контроля состояния взаимодействия банковских учреждений. Выделены актуальные аспекты в этом направлении.

Annotation. The essence of control of banking institutions interaction is considered. Relevant aspects in this direction are pointed out.

Ключові слова: контроль, банківська установа.

Останні світові економічна та фінансова кризи мали своє зародження на окремих сегментах фінансового ринку, в тому числі на банківському сегменті внаслідок надмірного нарощування обсягів наданих кредитів та вартості окремих різновидів цінних паперів. Проте визначити та розкрити загрози, які можуть мати місце, здатен контроль стану взаємодії банківських установ. З огляду на таке зауваження, це питання є актуальним.

Метою даного дослідження є розгляд актуальних аспектів контролю стану взаємодії банківських установ.

Банківська установа, яка підлягає контролю, є загалом об'єктом такого контролю. Доцільність такого узагальнення пов'язано з тим, що здійснення контролю визначається не лише розглядом окремих фінансових операцій або фінансової діяльності банку, а загалом діяльністю такого банку відповідно до впливу на його фінансові відносини різних суб'єктів ринкових стосунків, які виникають у процесі будь-якого різновиду їх діяльності.

Таким чином, ключовим у визначенні напрямів контролю є визначення не лише об'єкта контролю, а й предмета його ведення. Це пов'язано з тим, що незважаючи на всеосяжність контролю з погляду об'єкта як різних напрямів діяльності конкретного банку, ключовою залишається та основа, яка і визначає контроль – фінансові відносини. Разом з цим можна говорити і про те, що загалом саме фінансові відносини банківської установи, тобто стан її взаємодії з іншими банківськими установами, є об'єктом здійснення контролю.

Однак фінансові відносини зазвичай розглядаються як складова частина виробничих відносин, що уособлюють економічний зв'язок між різними суб'єктами господарювання (й таким як держава) у грошовій формі [1]. При цьому, як показано у дослідженні Азаренкової Г. М., відображенням фінансових відносин можна вважати рух та зміну фінансових ресурсів, що уособлюється у такій економічній дефініції, як фінансові потоки [2]. Виходячи з цього, саме фінансові потоки і варто обрати в якості узагальненого предмета контролю у банківських установах. Ґрунтовність такого вибору не обмежується лише дослідженням Азаренкової Г. М. Розгляд фінансових відносин між різними суб'єктами господарювання через фінансові потоки узагальнюють у своїх роботах також Корнєєв В. В. [3], Хавтур О. В. [4], Христофорова О. М. [5], Агасандян Г. А. [6], А. Горбунов [7] й інші науковці.

Водночас з цим розгляд фінансових потоків визначається через сукупність різноманітних фінансових показників, які також відображають і фінансову діяльність, і фінансовий стан досліджуваного банку. Це базується на тому, що фінансові потоки, відображаючи рух фінансових ресурсів, можуть визначати як запас, так і часову й просторову зміну ресурсів. Так, наприклад, розглядаючи незмінність фінансових потоків, можна говорити про стан наявних активів в банку. Саме з цим рухомість фінансових потоків між окремими банківськими установами може відобразитися у співвідношенні пасивів та зобов'язань акціонерам, обсягах кредитів, оборотності активів тощо. А це саме ті показники, які використовуються в якості інструментів контролю.

© Кривцова Т. О., 2012



Таким чином, подане вище цілком розкриває сутність контролю стану взаємодії банківських установ та його спрямованість, яка узагальнюється в розгляді фінансових відносин через зміни у фінансових потоках окремих банків. Це дає підстави говорити про те, що система взаємодії між різними банківськими установами розкривається через узагальнення їх фінансових відносин, про-явом якої є різноманітні фінансові потоки. Тож такий контроль сприяє розкриттю такої взаємодії, уособленням чого можна вважати різні дані про об'єкт контролю, які узагальнюються в окремі показники оцінки, аналізу та прогнозу. Разом з цим слід підкреслити, що така взаємодія є системною, бо визначає фінансові відносини з погляду дії між собою різних банків, які до того ж постійно знаходяться під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Таким чином, в якості напрямів контролю стану взаємодії банківських установ варто вказати:

узагальнення аналізу фінансових показників діяльності як основа виходу на різні сегменти фінансового ринку;

визначення вагомості банківських установ у структурі ринку банківських послуг.

Отже, наукова новизна даного дослідження полягає в виокремленні напрямів контролю стану взаємодії банківських установ шляхом розкриття об'єкта та предмета такого контролю.

Література: 1. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 1997. – 864 с. 2. Азаренкова Г. М. Фінансові потоки в системі економічних відносин / Г. М. Азаренкова. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2006. – 328 с. 3. Корнєєв В. В. Управління кредитними та інвестиційними потоками капіталу : дис. на здобуття наук. ступ. д.е.н. : спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / В. В. Корнєєв. – К., 2004. – 446 с. 4. Хавтур О. В. Теоретична концептуалізація фінансових потоків страхових компаній в Україні / О. В. Хавтур // Наукові записки. – Острого : Острозька Академія, 2003. – Вип. 5. – С. 234–249. 5. Христофорова О. М. Кредитні потоки банків: теоретичне узагальнення, аналіз управління / О. М. Христофорова. – Х. : Константа, 2005. – 106 с. 6. Агасандян Г. А. Финансовые потоки в динамической модели макроэкономики / Г. А. Агасандян. – М. : ВЦ РАН, 1998. – 24 с. 7. Горбунов А. Управление финансовыми потоками / А. Горбунов. – М. : Глобус, 2003. – 224 с.

УДК 336.717

Полтавська Є. О.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ

Анотація. Обґрунтовано необхідність оцінки, аналізу та контролю рівня достатності ресурсного потенціалу банку; визначено структуру й фактори ресурсного потенціалу банку, методи його оцінки.

Аннотация. Обоснована необходимость оценки, анализа и контроля уровня достаточности ресурсного потенциала банка, определена структура и факторы ресурсного потенциала банка, методы его оценки.

Annotation. The necessity to access, analyze and control the level of adequacy of the resource potential of the bank is substantiated, the structure and factors of the resource potential of the bank, methods of assessment are determined.

Ключові слова: ресурсний потенціал, оцінка, достатність, аналіз, інформаційно-аналітична оцінка, фактор, ресурси, рівень.

В умовах гострої конкурентної боротьби за зміцнення ресурсної бази комерційних банків у сучасних умовах, аналіз, оцінка та контроль рівня ресурсного потенціалу комерційного банку, оцінка ефективності управління ним є вимогою, яка забезпечить прибутковість та підвищить конкурентоспроможність як окремого банку серед інших учасників фінансового ринку, так і банківської системи в цілому.

Усі елементи ресурсного потенціалу банку функціонують узгоджено та одночасно, однак це не перешкоджає дослідженню кожної складової окремо з метою з'ясування її питомої ваги та ролі у загальному ресурсному потенціалі. Ресурсний потенціал та розвиток банку визначаються управлінськими можливостями та здібностями персоналу, який становить суб'єкту складову потенціалу. Об'єктною стороною є усі види ресурсів банку, усі напрями діяльності, а також організаційна структура банку.



Ґрунтуючись на дослідженнях різних авторів, можна виділити такі складові ресурсного потенціалу комерційного банку [1, с. 111; 2, с. 192 – 194; 3, с. 11; 4, с. 164]: технічні ресурси; інноваційні, технологічні, інформаційні, матеріальні, трудові (кадрові), організаційні та фінансові (власні, залучені та запозичені).

Загальні витрати банку щодо формування ресурсного потенціалу і, зрештою, його прибуток залежать від середньої вартості ресурсів, а також їх обсягу та структури. Ці показники визначають не тільки масштаби й характер діяльності банку, а й, значно більшою мірою, спроможність банку успішно адаптуватися до змін економічної кон'юнктури. Таким чином, провідне місце в ієрархії займають саме фінансові ресурси, які є визначальними щодо формування кількості та якості решти складових цього поняття [5, с. 12].

Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки ресурсного потенціалу банку становить систему зведеної та обробленої зовнішньої і внутрішньої інформації щодо стану складових ресурсного потенціалу та факторів, що на нього впливають.

Усю сукупність чинників з точки зору впливу можна поділити на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх чинників відносяться фінансово-економічні показники діяльності банку відповідно до визначених складових. До зовнішніх чинників можна віднести політико-правові умови, конкурентне середовище та ін. Актуальними у контексті збереження ресурсного потенціалу банків стають психологічні аспекти їх взаємовідносин із клієнтами, створення позитивного іміджу та надійної системи довіри.

Існують дві групи методів для оцінки рівня ресурсного потенціалу: евристичні методи без розрахунку єдиного інтегрального показника (динамічні й структурні порівняння та ін.) і з розрахунком єдиного інтегрального показника. Методів розрахунку єдиного інтегрального показника є велика кількість. Доцільно застосовувати також статистичні й економіко-математичні методи (метод сум, середнє арифметичне зважене, метод суми місць, бальної оцінки, метод відстаней та ін.).

На основі розрахунку показника достатності ресурсного потенціалу банку, який становить агреговану величину, можна визначити рівень достатності коштів, якими володіє банк у даний момент часу, та спрогнозувати їх потребу на майбутнє з метою підтримки фінансової стійкості.

Результати оцінки можуть демонструвати різний рівень ресурсного потенціалу банку залежно від обраної системи показників, що визначають кожну складову ресурсного потенціалу та обраного методу оцінки.

За результатами оцінки достатності ресурсного потенціалу ВАТ "Ощадбанк" (Дрп) за допомогою методу середньої геометричної та нормативних значень обраних коефіцієнтів отримані значення варіюються від 0,365 до 0,92; $0 < Drp < 1$. За результатами використання алгоритму порівняльної рейтингової оцінки ресурсного потенціалу, найвище значення складає ресурсного потенціалу ВАТ "Ощадбанк" – 5,79.

Проблема визначення конкретного значення рівня функціональної достатності ресурсного потенціалу банку залишається невирішеною. Також відкритим залишається питання з приводу визначення системи показників оцінки й аналізу ресурсного потенціалу банку. Їхнім вирішенням може стати побудова дискримінантної моделі оцінювання достатності ресурсного потенціалу банку на базі дослідження показників діяльності всіх банківських установ України.

Література: 1. Стратегічне управління : підручник / О. М. Тищенко, Т. М. Хміль, С. К. Василюк, Т. М. та ін. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 280 с. 2. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Іванова Ю. Б., Тищенко О. М. – 2006 – 384 с. 3. Барилюк І. В. Ресурсний потенціал банку: сутність, структура, властивості / Барилюк І. В. // Наука й економіка. – 2008. – № 2 (10). – С. 9–14. 4. Бобров М. О. Проблеми визначення стану ресурсного потенціалу банку / Бобров М. О. // Управління розвитком. – 2010. – № 16 (92). – С. 164–166. 5. Васюренко Л. В. Ресурси комерційного банку: теоретичний та прикладний аналіз : монографія / Л. В. Васюренко, І. М. Федосік. – Х. : ПП Яковлева, 2003. – 88 с.

Рябченко А. В.

УДК 657.6:336.717.061

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АУДИТ БАНКУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. Теоретично обґрунтовано визначення поняття "аудит банку".

Аннотация. Теоретически обосновано определение понятия "аудит банка".

© Рябченко А. В., 2012

Annotation. The definition of the concept "audit of the bank" is theoretically grounded.

Ключові слова: аудит, банк, аудит банку.

Однією з вагомих передумов стабільності комерційних банків є існування ефективної системи, яка зменшує ризик діяльності комерційних банків, виявляє негативні тенденції розвитку, зловживання та інші порушення чинного законодавства. Саме ці функції виконує аудит. Питання аудиту банків знайшли відображення у працях багатьох вчених та практиків: О. Васюренка, І. Белової, Г. Коваль та інших [1 – 6]. Узагальнення опублікованих з досліджуваної проблематики робіт дає підстави стверджувати: відсутня однозначність у розумінні сутності аудиту банку. Все це обумовлює актуальність та своєчасність обраної теми дослідження.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування визначення поняття "аудит банку". Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: розкрити сутність аудиту як незалежної форми контролю; узагальнити погляди вчених на сутність поняття "аудит банку"; уточнити визначення поняття "аудит банку".

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Невід'ємним елементом інфраструктури банківського ринку є аудиторські фірми, які поряд з наглядовими органами НБУ сприяють своєю діяльністю зміцненню й підвищенню надійності банківської системи. Аудит банку, будучи формою або методом банківського контролю, все ж таки відрізняється від останнього. До того ж для банків України обов'язковим є як зовнішній аудит банку, так і внутрішній аудит банку.

Перш ніж надати визначення поняттю "аудит банку", слід визначити, що ж розуміють під аудитом взагалі.

Так, згідно з Законом України "Про аудиторську діяльність", "аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірності у всіх істотних аспектах відповідно до вимог законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) відповідно до вимог користувачів" [7].

Стосовно поняття "аудит банку" слід зазначити, що в Україні досліджуваному поняттю на законодавчому рівні надається визначення тільки в Положенні "Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України", згідно з яким "аудит банку – це визначення стану банку на основі перевірки правильності складання та підтвердження достовірності балансу, обліку прибутків та збитків, аналізу стану обліку, відповідності обліку та дій банку вимогам чинного законодавства, дотримання рівності прав акціонерів (учасників) при розподілу дивідендів, голосуванні, наданні прав на придбання нових акцій тощо та підготовка висновків для надання інформації курівництву, акціонерам (учасникам) банку та іншим користувачам" [8].

Що стосується сучасної економічної науки, то ряд дослідників під аудитом банку розуміють процес установлення реальності, повноти й достовірності наданої банківської звітності, відповідності її чинному законодавству, а також вимогам, що ставляться до банківського бухгалтерського обліку й фінансової звітності [6]; інші автори розуміють під аудитом банку незалежну експертизу фінансових звітів з метою підтвердження повноти, достовірності і точності відображення в обліку та звітності витрат, доходів і фінансових результатів діяльності банку за період, що перевіряється, а також контроль за дотриманням законодавчого і нормативних документів, регулюючих правила ведення обліку та складання звітності, методологічної оцінки активів, зобов'язань і власного капіталу [5]; треті розуміють під аудитом банку систему заходів, яку здійснює незалежний аудитор з метою аналізу фінансового стану банку та дотримання ним внутрішнього контролю достовірності наданої звітності, відповідно її чинному законодавству, а також виявлення найбільш кризових ситуацій у банку [1].

Враховуючи результати наведеного вище аналізу, пропонується під аудитом банку розуміти перевірку правильності ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності банку з метою висловлення незалежної думки аудитора щодо достовірності фінансової звітності банку, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству й установленим нормативам, а також з метою розробки рекомендацій з підвищення фінансової стійкості і ліквідності банку

Таким чином, можна зробити висновок про те, що комплексних наукових досліджень у вітчизняній науці, спрямованих на визначення сутності аудиту банку, недостатньо. Це призводить до невизначеності в понятійному апараті. Тому виникає необхідність у подальших теоретичних розробках з удосконалення понятійного апарату аудиту банку.

Наук. керівн. Кривцова Т. О.

Література: 1. Климович В. П. Основы банковского аудита : учебник / Климович В. П. – М. : Форум, ИНФРА, 2005. – 192 с. 2. Кривцова Т. О. Контроль і аудит у банках : навч. посібн. / Кривцова Т. О. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2006. – 168 с. 3. Белова І. В. Організація контролю в банку : навч. посібн. / укл. І. В. Белова. – Суми :



Університетська книга, 2009. – 302 с. 4. Васюренко О. В. Облік і аудит в банках : навч. посібн. / О. В. Васюренко. – Х., 2008. – 325 с. 5. Коваль Г. Д. Аудит коммерческих банков / Г. Д. Коваль. – СПб. : Искра, 2004. – 226 с. 6. Громов М. В. Банковское дело / М. В. Громов. – М. : Книга, 2003. – 287 с. 7. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22 квітня 1993 р. № 3126-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. 8. Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України : Положення від 15.03.99 № 110 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

Синюгіна Н. В.

УДК 672.543/341.2

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ФОРМА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Анотация. Визначено сутність фінансового моніторингу як форми фінансового контролю за діяльністю банківських установ. Виокремлено складові фінансового моніторингу в банках.

Аннотация. Определена сущность финансового мониторинга как формы финансового контроля за деятельностью банковских учреждений. Выделены составляющие финансового мониторинга в банках.

Annotation. The essence of financial monitoring as a form of financial control over the activities of banking institutions is defined. Parts of the financial monitoring of banks are pointed out.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, фінансовий контроль, банківська установа.

Особливості протікання економічних процесів у сучасному економічному середовищі та змінних в умовах функціонування різних суб'єктів господарювання вимагають постійного стеження як за розвитком окремих суб'єктів ринкових відносин, так і за протіканням таких відносин у цілому. Повною мірою забезпечити це здатний фінансовий моніторинг як форма фінансового контролю за діяльністю банківських установ.

Метою даного дослідження є обґрунтування сутності і змісту фінансового моніторингу як форми фінансового контролю за діяльністю банківських установ. Проблематикою фінансового моніторингу займається ряд вчених, серед яких можна виділити С. Аржевітіна [1], Ю. Баумана [2], Гарягу Л. О. [3] та багато інших. Водночас певна кількість питань у межах окресленої проблематики залишається остаточно невирішеними і потребує подальших досліджень.

Фінансовий моніторинг – це складний багатоступінчатий процес з приводу врахування змін у розвитку фінансових відносин досліджуваного суб'єкта господарювання протягом часу, який здійснюється відповідно до основних складових частин моніторингу та згідно з показниками, які визначають доцільність розкриття згаданих відносин взагалі, згідно з фінансовими аспектами здійснення діяльності відповідно до об'єкта моніторингу.

У разі ж, якщо розглядається банк, то до основних складових відповідного фінансового моніторингу можна віднести:

моніторинг потенційних можливостей банку щодо нарощування його ресурсної бази як основи взаємодії з суб'єктами господарювання різних галузей економіки;

моніторинг потенційних позичальників щодо їх здатності виконувати свої зобов'язання перед банком як основи для аналізу сталості взаємодії з суб'єктами господарювання різних галузей економіки;

моніторинг менеджменту банку щодо обслуговування потенційних позичальників, який передбачає встановлення зв'язку між такими складовими менеджменту банку, як управління пасивами, управління активами, управління ризиками тощо, та розкриває потенційні можливості банку до здійснення зв'язків із суб'єктами господарювання різних галузей економіки;

моніторинг банків-конкурентів на ринку надання банківських послуг, як з погляду поповнення ресурсної бази, так і з точки зору розміщення залучених ресурсів на ринку;

моніторинг загальної банківської політики, яка узагальнює стратегічні, тактичні й оперативні завдання банківського менеджменту, що знаходиться під впливом дії факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ;

моніторинг загальнооекономічної ситуації в цілому та в розрізі окремих сегментів фінансового ринку з метою виявлення ризикоформуючих факторів розвитку негативних подій у фінансовій сфері.

© Синюгіна Н. В., 2012

Таким чином, можна стверджувати, що фінансовий моніторинг становить не лише багатоступінчатий процес, а й поліваріантний процес аналізу різних складових банківських установ у їх взаємодії.

Література: 1. Аржевітін С. Деякі питання фінансового моніторингу в Україні / С. Аржевітін // Економіст. – 2010. – № 8. – С. 47–50. 2. Бауман Ю. Фінансовий моніторинг як вид фінансового контролю / Ю. Бауман // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 4. – С. 40–43. 3. Гаряга Л. О. Місце моніторингу у банківській діяльності / Гаряга Л. О. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 5. – С. 153–165.

УДК 336.717.061.2

Урсова С. С.

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО БАНКІВНИЦТВА

Анотація. Досліджено тенденції розвитку вітчизняних банків, визначено характерні особливості сучасної банківської справи та запропоновано шляхи підвищення ефективності діяльності банків у конкурентному середовищі.

Аннотация. Исследованы тенденции развития отечественных банков, определены характерные особенности современного банковского дела и предложены направления повышения эффективности деятельности банков в конкурентной среде.

Annotation. Progress of domestic banks trends are investigated by the author, the characteristic features of the modern banking are defined and directions of increase efficiency of activity of banks are offered in a competition environment.

Ключові слова: банк, конкуренція, конкурентна стратегія.

Специфіка банківської діяльності обумовлює ключову роль банків у відновленні національної економіки, що зазнала значних втрат у період глобальної фінансової кризи. Інтеграція України до світового економічного простору спричинила трансформацію національного економічного середовища, формування нових ринкових конфігурацій і зростання ролі іноземного капіталу у розвитку вітчизняних фінансових ринків. За цих обставин загострюється проблематика стабілізації вітчизняної банківської системи в умовах мінливості зовнішнього середовища як основи соціально-економічного розвитку держави в ринковій економіці.

Метою даного дослідження є визначення характерних особливостей банківської справи та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності вітчизняних банків у сучасних умовах.

Незахищеність вітчизняної економіки від дестабілізуючого впливу глобальних криз поряд з прискоренням інтеграційних процесів спричинили трансформацію середовища функціонування вітчизняних банківських установ. Події 2008 – 2009 рр. спричинили розбалансування діяльності українських банків, що проявилось у погіршенні їх фінансових результатів, нездатність банків виконувати основну функцію фінансового посередництва через відсутність ліквідних коштів та довели відсутність у сучасній практиці банківської діяльності чіткого механізму організації банківської справи в умовах невизначеності. Враховуючи нестабільність світових фінансових ринків та високу залежність вітчизняних банків від іноземного капіталу, задля недопущення дестабілізації національної економіки через неспроможність банківської системи виконувати свої функції виникає об'єктивна необхідність застосування нових підходів до організації банківського бізнесу.

Характерними особливостями сучасної банківської справи є такі, що генеруються внутрішнім середовищем банку, обумовлені ефективністю систем внутрішньобанківського менеджменту, корпоративною культурою банків тощо, тобто керовані з боку банків, а саме: зниження ефективності діяльності банків у період 2008 – 2011 рр. [1]; наявність великої заборгованості банків перед зовнішніми (іноземними) кредиторами внаслідок значних залучень коштів у вигляді еврооблігацій та синдикованих кредитів у період 2005 – 2008 рр.; нездатність банківського менеджменту до швидкої



переорієнтації на потреби ринку, що швидко змінюються, про що свідчить погіршення фінансових результатів українських банків починаючи з 2008 р.; згортання торгово-представницької мережі як наряду скорочення витрат в умовах зменшення доходів банків тощо; а також особливості, обумовлені здебільшого негативним впливом зовнішнього середовища банку. Через миттєвості настання та масштабності наслідків банки не мають можливості вплинути на них, а здатні лише пристосовуватись. Основними з таких є: зростання кількості банків з участю іноземного капіталу та посилення їх впливу у ключових секторах вітчизняної економіки через відносно вищу ресурсну забезпеченість та здатність більшою мірою задовольнити потреби клієнтів; вплив коштів з депозитних рахунків банків через погіршення їх фінансових результатів та зростання недовіри населення до банків; відсутність стабільних джерел поповнення ресурсної бази внаслідок дефіциту коштів на внутрішніх фінансових ринках; відсутність платоспроможного попиту на банківські продукти та послуги через загальноекономічний спад у державі; обмеженість державної підтримки банківського сектору економіки; високий рівень інфляції; нестабільність валютно-обмінних курсів тощо.

Вплив зазначених факторів обумовлює загострення конкуренції на вітчизняному ринку банківських послуг та вимагає від банків формування інноваційної моделі поведінки як ключового чинника конкурентоспроможності і, відповідно, забезпечення стабільності та успішності діяльності на конкурентному ринку.

За цих обставин ефективним засобом орієнтації банку в конкурентному середовищі та підвищення якості управління його ресурсами є конкурентна стратегія як система координації розвитку банку в напрямі досягнення цілей конкурентної боротьби та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності з метою реалізації корпоративної мети банку [2; 3]. Розробка конкурентної стратегії банку передбачає окремими етапами визначення структури ринку банківських послуг і деталізацію ключових напрямів конкурентного позиціонування банку; оцінку ринкових часток та визначення переліку конкурентів банку в розрізі стратегічних груп; оцінку рівня конкурентних переваг банку щодо конкурентів та розробку системи заходів щодо підтримки та посилення існуючих та формування принципово нових ключових компетенцій банку як засобу забезпечення запланованого рівня конкурентоспроможності, що, у свою чергу, дозволить реалізувати його корпоративну мету та зміцнити позиції банку на ринку в умовах мінливості середовища функціонування.

Загострення конкуренції на ринку банківських послуг обумовлює необхідність застосування конкурентної стратегії як засобу забезпечення запланованого рівня конкурентоспроможності банку, що є основою його ефективного функціонування та розвитку в конкурентному середовищі, а також захисту від негативних факторів зовнішнього середовища.

Література: 1. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097. 2. Вовк В. Я. Особливості формування конкурентної стратегії банку на ринку банківських послуг / В. Я. Вовк // Вісник Національного банку України. – № 9. – 20–26. 3. Меліхова К. П. Конкурентна стратегія банку на ринку кредитних послуг : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.04.01 / К. П. Меліхова ; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К., 2005. – 24 с.

Довідка про авторів

Дубініна М. В. – канд. екон. наук, доцент, докторант Миколаївського державного аграрного університету
Васюренко В. О. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
Тимофєєва М. І. – студент ХНЕУ
Васюк Н. В. – ст. викладач Черкаської філії ПВНЗ «Європейський університет»
Абиєва С. М. – студент ХНЕУ
Василенко К. В. – студент ХНЕУ
Князькова В. Я. – ст. викладач ОДУФМТ
Дейнеко Є. В. – аспірант ХНЕУ
Грунська М. В. – студент ХНЕУ
Горбатюк Т. О. – студент ХНЕУ
Голод О. Є. – студент ХНЕУ
Міга Л. В. – студент ХНЕУ
Єрмоленко В. А. – студент ХНЕУ
Литкін Є. Є. – студент ХНЕУ
Янченко Е. С. – студент ХНЕУ
Шакалець Г. О. – студент ХНЕУ
Юрченко І. М. – студент ХНЕУ
Немченко Г. В. – студент ХНЕУ
Нікуліна Н. Д. – студент ХНЕУ
Ольховська А. В. – студент ХНЕУ
Тарасенко А. Г. – студент ХНЕУ
Тараненко О. О. – студент Східноєвропейського університету економіки і менеджменту
Спілка О. В. – здобувач кафедри економічної кібернетики Донецького національного університету
Голуб Ю. О. – канд. екон. наук, викладач ХНЕУ
Торяник О. О. – студент ХНЕУ
Федорищева О. А. – студент ХНЕУ
Головащенко М. О. – студент ХНЕУ
Пічка Л. В. – студент ХНЕУ
Глівенко В. В. – студент ХНЕУ
Клімова В. В. – студент ХНЕУ
Кузнецов О. М. – студент ХНЕУ
Романюк Н. Є. – студент ХНЕУ
Гречишнікова В. О. – студент ХНЕУ
Прокопець М. Г. – студент ХНЕУ
Лук'янцова С. І. – студент ХНЕУ
Красільник О. М. – студент ХНЕУ
Куліш М. Г. – студент ХНЕУ
Логвінов Б. Ю. – студент ХНЕУ
Ревенко Ю. В. – студент ХНЕУ
Липчанська Т. В. – студент ХНЕУ



Казакова Ю. В. – студент ХНЕУ
Шевченко І. О. – студент ХНЕУ
Сухачова М. С. – студент ХНЕУ
Підбуцька Н. О. – студент ХНЕУ
Скотаренко Є. С. – студент ХНЕУ
Тищенко Я. В. – студент ХНЕУ
Євко Н. О. – студент ХНЕУ
Петришинець Г. Ю. – студент ХНЕУ
Собчук А. С. – студент ХНЕУ
Федоронько Н. І. – канд. екон. наук, викладач Тернопільського національного економічного університету
Зам'ятіна К. В. – викладач ХНЕУ
Кравцова Ю. М. – студент ХНЕУ
Попович І. В. – студент ХНЕУ
Носова І. В. – студент ХНЕУ
Мельник Ю. В. – студент ХНЕУ
Коршунов Є. А. – викладач ХНЕУ
Бочкова Д. М. – студент ХНЕУ
Фарйон О. О. – студент магістратури Національного університету «Львівська політехніка»
Фісун Л. В. – студент ХНЕУ
Белова Ю. О. – студент ХНЕУ
Буравцова К. І. – студент ХНЕУ
Петреченко Н. С. – студент ХНЕУ
Мірошніченко І. О. – студент ХНЕУ
Міхальчук А. О. – студент ХНЕУ
Літчак О. І. – студент ХНЕУ
Волковська Я. В. – студент ХНЕУ
Шевко Я. О. – студент ХНЕУ
Гойко М. В. – студент ХНЕУ
Чаава Д. Г. – студент ХНЕУ
Черніченко Л. Ю. – студент ХНЕУ
Волобуєва О. Ф. – студент ХНЕУ
Кузнєцова О. М. – студент ХНЕУ
П'яткіна Е. В. – студент ХНЕУ
Старіков О. О. – студент ХНЕУ
Кравченко Т. С. – студент ХНЕУ
Горжій І. А. – студент ХНЕУ
Набойченко К. А. – студент ХНЕУ
Царенко І. М. – студент ХНЕУ
Архипова О. К. – студент ХНЕУ
Аліфренко А. Д. – студент ХНЕУ
Абрамова Ю. В. – студент Харківського національного університету будівництва та архітектури
Кудрицька Ю. О. – студент ХНЕУ
Гончарук В. В. – студент ХНЕУ
Тесленко Ю. Р. – студент ХНЕУ
Калінкін А. В. – студент ХНЕУ
Мірошніченко М. Ю. – студент ХНЕУ



Гончарова А. А. – студент Харківського національного університету
будівництва та архітектури
Костенко А. В. – студент Харківського національного університету
будівництва та архітектури
Асланова Л. Е. – студент ХНЕУ
Гарус П. В. – студент ХНЕУ
Гомаз І. О. – студент ХНЕУ
Барабаш Д. В. – студент ХНЕУ
Гавриш Г. О. – аспірант Класичного приватного університету, м. Запоріжжя
Герасимова О. С. – студент ХНЕУ
Кривенко А. І. – студент ХНЕУ
Панаско Ю. І. – студент ХНЕУ
Подольнюк Р. В. – студент ХНЕУ
Салащенко І. М. – студент ХНЕУ
Світлоока В. Ф. – аспірант Класичного приватного університету, м. Запоріжжя
Тарарощенко О. Є. – студент ХНЕУ
Хомутенко О. В. – завідувач сектору ЛСЕД ХНД|СЕ ім. засл. проф.
М. С. Бокаріуса
Азізова К. М. – канд. екон. наук, викладач ХНЕУ
Булатенко Г. О. – студент ХНЕУ
Кіян Т. С. – студент ХНЕУ
Кривцова Т. О. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
Полтавська Є. О. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ
Рябченко А. В. – студент ХНЕУ
Синюгіна Н. В. – канд. екон. наук, викладач ХНЕУ
Урусова С. С. – здобувач Харківського національного університету
внутрішніх справ